

Bibliothèque numérique

medic@

**Schegk, Jacob. Jac. Schegkii,... De
Plastica seminis facultate libri tres.
Ejusdem de calido et humido nativis
liber unus. De primo sanguificationis
instrumento liber unus**

*Argentorati : apud Bernhardum Jobinum, 1580.
Cote : 30648(2)*

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?30648x02>

IAC. SCHEGKII

SCHORNDORFFENSIS MEDICI & PHILOSOPHI EXIMIJ,

De Plastica Seminis Facultate

Libri tres.

EIVSDEM

De calido & humido natiuis

Liber vnus.

De primo Sanguificationis Instrumento.

Liber vnus.

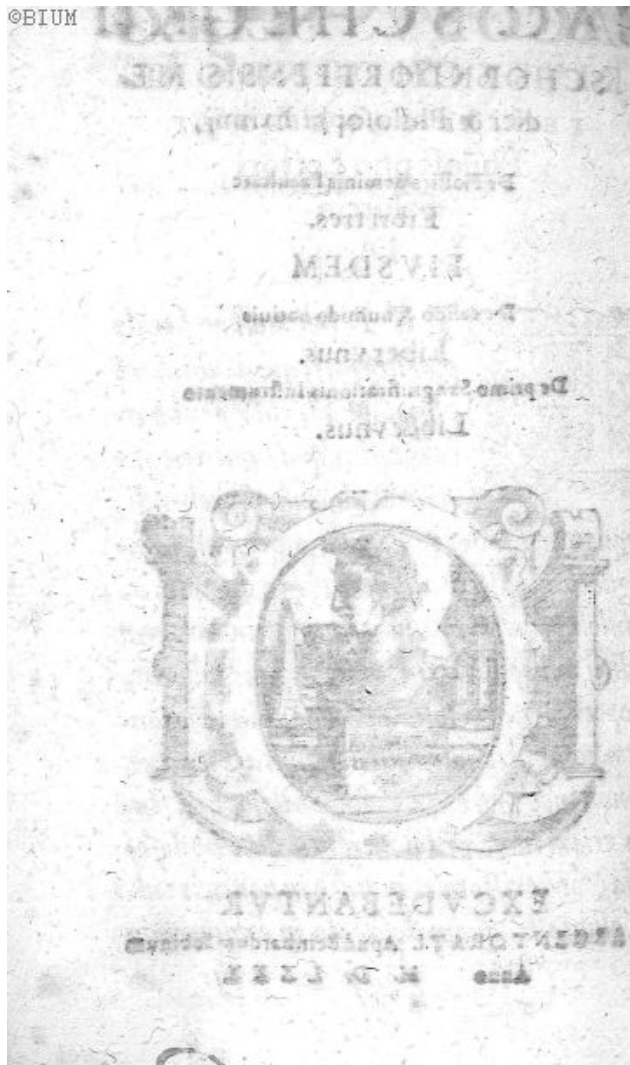

EXCVDEBANTVR

ARGENTORATI. Apud Bernhardum Iobinum

Anno M. D. LXX.

IACOBVS SCHEG-
KIVS SCHORNDORF.

FENSIS CANDIDO ET

Philosopho Lectori

Salutem

D.

ESI hoc nostro seculo plurimi sint, qui à subtiliore philosophiæ ratione abhorreant, sine qua tamen neque errores aliorum reprehendi, neque veritas defendi queat, eorum quæ ambigunt & perplexè disputantur in disciplinis, nihilominus ob prauitatem ingeniorum, & iudicij imbecillitatem, qua plerique laborant, propter veræ & solidæ philosophiæ ignorantiam, committendū mihi non sum arbitratus, ut non meo more & modo philosophiæ studia etiam nunc promouerem, quæ philosophia (ut Aristoteles inquit) in politicis: nihil aliud est, quam accurata in exquirendo

a y

vero methodus quaedam. Sunt autem in omnibus disciplinis plurima quae controuersiam habent & disceptationem inter disputantes satis perplexam, quae non nisi analytica doctrina (penes quam est magisterium philosophiae) declarari & explicari, appositis & veris rationibus, possint. Ex quorum numero sunt, quae disputari solent & scribi de plastica facultate seminis, quam, ut Galenus diuinam celebrat, & tamen non Deum ipsum esse statuit creatorem omnium formarum. Ita Aristoteles multum de hac scriptum reliquit, quae tamen propter breuitatem & obscuritatem à paucis intelligantur. Horum igitur obscurius scriptorū ab Aristotele & Galeno interpretē agere volui his tribus libris, quibus ut sensum illorum manifestè expresserim, ita quoque omnia aut pleraque veritati consentanea me scripsisse, opinor. Alia porrò contentio est inter physicos & Medicos de Calido & Humido nativis,

PRAEFATIO.

uis, quam etiam controuersiam dirimendam,
& exquisitè excutiendam hoc libello duxi-
mus, quod uidelicet multifariam de his dua-
bus qualitatibus disputetur ab autoribus.
Ad hos libellos adiecimus quoque libellum
de quaestione sanguificæ facultatis quam ple-
rique adscribunt carni iocinoris, quæ rece-
ptissima fuit, atque etiam nunc est, medico-
rum sententia. Sed nos freti analytica me-
thodo demonstramus, non carnem iocinoris,
sed venosum genus primarium instrumen-
tum esse, quo generetur è chylo sanguis. Spe-
ro autem æquo lectori gratam fore hanc meam
operam, duplici de causa. Primò quod veri-
tati ipsi sum patrocinator, deinde, quod his
tractationibus, quasi exercitium quoddam
analyticæ artis proposui, quo præceptorum
eius artis utilitatem perspicere valeamus.
A qua tamen arte abhorrent nonnulli tanto-
pere, ut quicquid accuratius & subtilius ex-
plicetur, id omne sophisticum & falsum esse
a ij opi

PRAEFATIO.

opinentur. Quæ opinio multorum animos hodie sic imbuit, ut veritatem disciplinarum nulla re constare arbitrentur, quàm fallaci quadam & sophisticâ lozodedalia, & hac persuasione, ut Euripides inquit: *Αμαθίστατοι παρ' ὄχλοις μισθικώτατοι εἶναι δοκῶσι*, nempe ut Hippocrates alibi inquit: *ἔχοντες παρ' ὄχλους γνάσας γλώσσας*. Quoniam sophistæ sunt, qui per omnem vitam nihil aliud agunt, quam ut procudant linguas & veritatis ac scientiæ studio nullo teneantur. Quo maximè imitari videntur sophistæ philosophos, qui ut philosophi vera, veris rationibus defendunt, ita sophistæ verisimilibus, falsa proposita propugnant: nam secundum Aristotelem *οἱ σοφισταὶ τὸ αὐτὸ γῆμα ὑποδύονται τῷ φιλοσόφῳ*. Itaq; cauto lectori, præsertim hoc tempore nostro, danda est opera, ne fallacibus argumentis sophistarum, qui hodie plurimi sunt circumueniantur. Equidem in me ipso sum expertus quanta illorum hominum
sit

P R A E F A T I O .

fit impudentia & iniquitas, vt quando Petrus Ramus suas in Aristotelem animaduersiones contra me contumeliosè propugnans, vanissimis argumentis stolidam suam audaciam scriptis libellis notam fecit phalerando ad imperitos lectores & ipsis illudendo inertissimis sophismatibus, vt quæ nec manus nec pedes (vt vulgo dicitur) habeant. Idem nuper Genebrardus etiam scripto contra me libro contumeliosissimè suam mysterij de S. Trinitate summam ignorantiam & impietatem testatam fecit. Nam præ se ferens, tâquam si errorem Trinitariorum oppugnet, vt nequissimus præuicator, eorundem impietatem reuera astruit & propugnat. Scribit enim, quamuis pater in diuinis producat filium personaliter & essentialiter, quemadmodû Adamus genuerit filium suum Abelum, nihilominus, inquit, credendû nobis esse patrem & filium esse vnâ singularissimam essentiam, quo nihil dictu absurdius

a ii

P R A E F A T I O.

est, siquidem in prædicato contineatur oppo-
 situm subiecti, quod Dialectici vocant oppo-
 situm $\epsilon\iota\ \tau\acute{o}\ \pi\rho\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \mu\epsilon\iota\omega$. Quis enim hanc ora-
 tionem admittat? quæ essentialiter sunt, ut
 gignens & genitum separata seu discreta, ea-
 dem nihilominus esse vnam singularissimam
 substantiam. Quem ipsius errorẽ ac blasphe-
 miam contra me defensam superioribus an-
 nis scripto quodam meo confutari, & amico
 cuidam, ut curaret e vulgari typis, commisi.
 Factum autem est, ut ab iniquis quibusdam,
 vel mysterij huius ignaris hominibus, vel o-
 dio nominis mei inflammatis, supprimeretur,
 mihiq; è manibus eriperetur. Et quan-
 quam iniquitatem illorum acerbius accusare
 possem, nolo tamen id facere, sed precor, ut
 meliorem mentem det **DEVS**. Hanc in-
 iuriam etiam iam exponere volui, ne quis
 putet me à Genebrardo hæretico victum fu-
 isse tanquam si ipse suis blasphemijs mihi os
 obstruxerit, quasi contra librum ipsius nihil
 habue-

P R A E F A T I O .

habuerim, quod scribi potuerit. Quin etiam in arte Medica nonnulli subinde exeunt libelli, quibus veterum sententiæ impudenter & temere damnantur, ut quidam hodie est, qui negat vllas ex putredine generari febres, & alius quidam, qui humorem non in externis partibus corporis nervosis putrescere, sed in visceribus quibusdam internis, quæ putredo sit causa horroris seu rigoris in febribus. Multas alias absurdas opiniones enumerare possem, quas freti sua logoda lia noui sophistæ proferunt in lucem, sed de his in præsentia satis. Spero autem æquum lectorem his libellis nostris facillè cogniturum quomodo analytica arte contra sophistas veritas sit defendenda. Quos si placere intellexero studiosis, curabimus, ut etiam edantur nonnulla nostra, quibus refellantur monstrosi quidam errores, quibus gloriam captare, sed inanem & vanam, sophistæ quidam conantur. Tu interim optime

mè lector nostris laboribus fruerè, & inco-
gnita prius non damnare velis, quàm dili-
genter expendaris. Vale. Anno Se-
ptuagintanono. Tubingæ de-
cimo septimo Ianuarij.

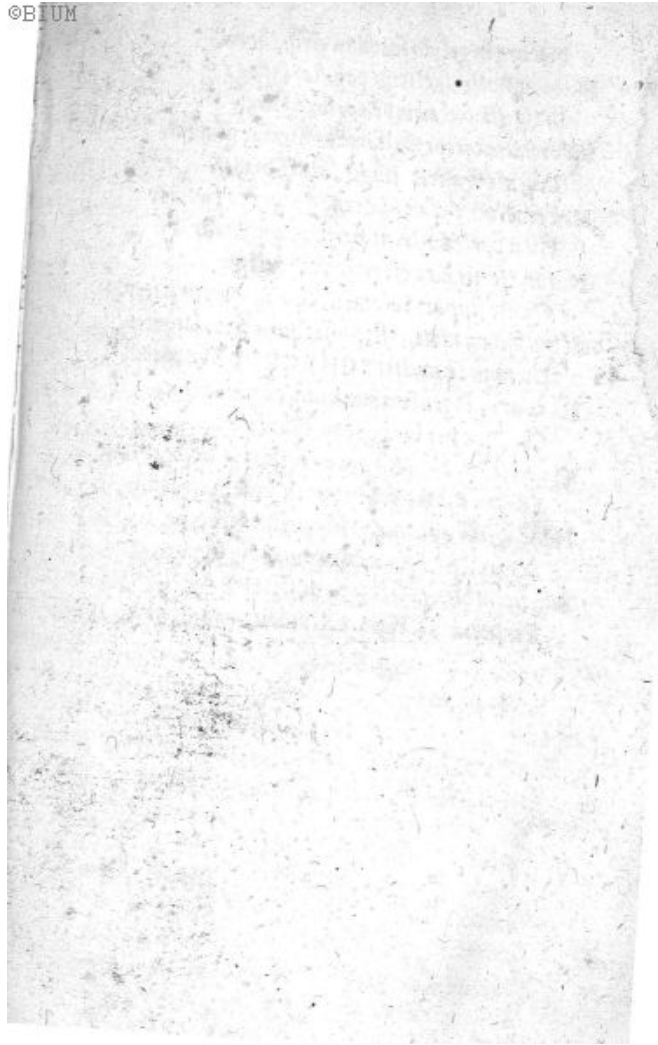
ELEGIA IN
LAUDEM LIBRORVM,

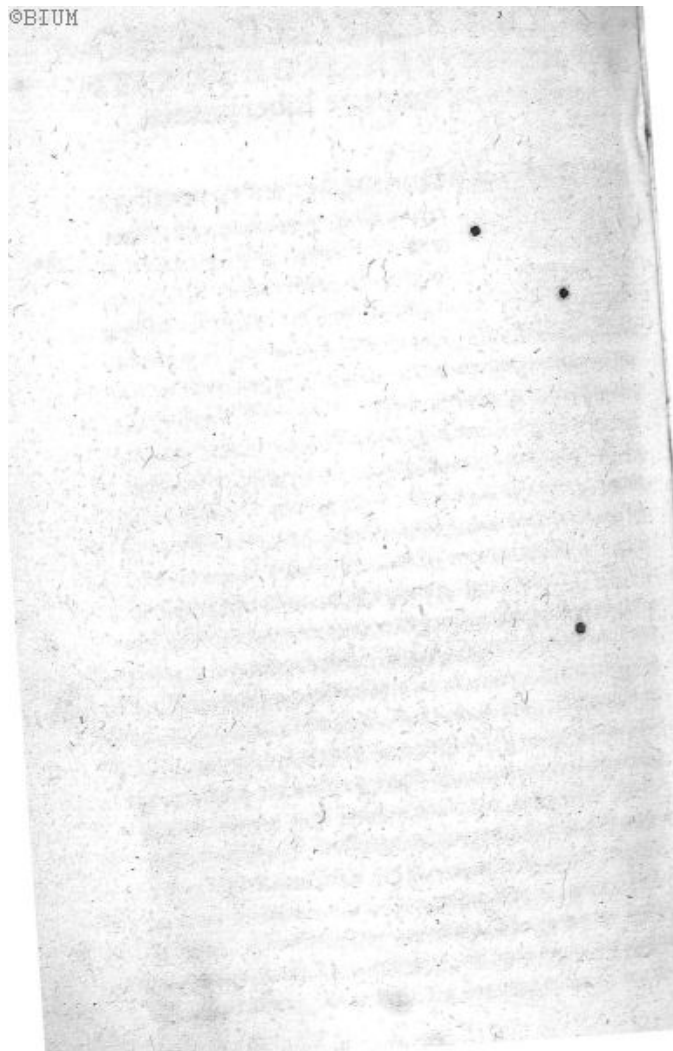
Clarissimi Philosophi & Medici D:D.Iaco-
bi Scheckij, Academiae Tubingensis
Professoris, De Seminibus facul-
tate plastica & Sanguifica-
tionis Instrumento
scriptorum.

SCRIPTA A M. ANDREA
Vuunstio Vuimpinensi.

*Vis neget esse Deum: diuina relucet imago:
Seu terram uideas: seu mare: siue polum.
Nil a deo spretum superas consurgit in auras,
Dicere si posset: diceret, esse Deum.
Quis Lunae phœbiq; uices, quis dirigit astra:
Vim rebus propriam qui dedit, ipse Deus.
Quod fluit & refluit, seq; intra littora pontus
Continet, id sacri numinis ordo facit.
Nec tamen aut caelo, terræ, marive creauit.
Nobilius superum dextera, quàm sit homo.
Hinc velut è speculo diuina potentia fulget:
Illius est causa mundus: at ille Dei.
O felix igitur qui se bene nouit, & ortum
Non se fortuito retur habere sui.
Prima Deus causa est, rerum communis origo:
Naturæ certum sed dedit ille modum.
Ex homine illa hominem gignit: stimulante calefcunt
Natura*

Natura in gelido foemina virg. thoro.
 Illa iacit semen, lactisq. coagulat instar:
 Indigesta suo membra calore fouet.
 Inde rudem certos massam conformat in artus,
 Inq. uero miris fingit, aliq. modis.
 Hec tenerum pascit materno sanguine foetum.
 Dum parte ex omni perficitur homo.
 Naturae series haec est miranda: vel ipse
 Quam stupuit Salomon, cum Salomone pater.
 Si quisquam tamen est, causas quem scire latentes
 Dicimus: e multis SCHECKI V Synus erit.
 Hanc ars, ingenium, multusq. exercuit usus,
 Curaque per longos continuata dies.
 Quem senium, studiumque vigiliam lumine priuat
 Corporis. huic aciem mentis vtrunque dedit.
 Hunc igitur quicumque tuae primordia vitae
 Scire cupis, voluas mente manuq. librum.
 Siq. tuum bene te sentis posuisse laborem:
 Perpetuo SCHECKI, dic, bene viue senex.

IACOBI SCHEGKII SCHOR-
RENDORFFENSIS DE PLASTI-
ca Seminis facultate Liber primus.

Admirandæ sunt naturalium rerum vires & facultates, sed Animatorum formatrix & plastica facultas haud paulò admirabilior est reliquis, ut quæ ex rudi & indigesta materia genitæ, tam multas variasq; partes, differentes temperaturis, quantitate, figura, numeris, harmonijs, aptisq; connexionibus, & naturali compositione coherentibus, Animæ inhabitandum fabricata sit corpus: ut non sine providentiâ diuinâ, & mente sapien- tissimâ, omnia facta esse uideantur in generatione Animatorum, & præsertim Animalium omnium. Cui autem dubium sit quin si plastica uis non sit Deus, sit tamè nihilominus manus Dei Omnipotent. appellanda, qua nimirum perpetuitatem rerum caducarum generando proroget & conseruet solertissimè. Quod si uerù sit illud Anaxagoræ, quem Aristot. lib: 4: dixisse ferunt, iccirco hominem censendum sapientissimũ de partib. Animal. in Animalib. quia manus habeat, non quod manus, causa, sed quòd signum sit sapientiæ, nõ puto inficiaturum quemquam, quin contemplando Naturæ opera, & plasticam in primis facultatem, tanquam manum Dei, omnipotentem Deum simus habituri pro sapientissimo. Omnium naturæ operum, Finis est τὸ καλὸν, ut quo nihil melius esse possit, sed ad ipsum, ut ad bonum, referantur motus & γενέσεις, ipsum autem ἀγαθὸν, quatenus etiam est καλὸν, ad nihil melius ipso referatur. Præsentissimus est Deus omnib. νοελοῖς καὶ ἀγαθοῖς, quorum ipse effector est, aut per se, aut in-

A

Liber primus, De Plastica

frumento Naturæ, aut plasticæ facultatis opificio. Sapi-
 entia Artificis, regit manus ipsius, ut non tantum in mente
 sed in manibus etiam suo modo inesse uideatur ὁ λόγος,
 quoad solertia mentis reguntur. Nam ut Aristot: scribit
 lib. 1. de partib. Animal: τὸ γὰρ μὴ τυχόντως, ἀλλ' οὐκ ἐκ
 τῶν οὐ τοῖς τῆς φύσεως ἐργαῖς ἐστὶ, καὶ μάλιστα ἂν οὐκ ἐκ
 νέσμιον ἢ γέγονε τέλος, τὴν τῆς καλῆς χάριτος ἐπιφορῶν. Effi-
 cientium proinde causarū in natura duplex est genus, unū
 est ἀλογον καὶ ἄλμη, ut si frigore aut calore alteratur
 quidpiam, alterum est, quod ut forma ἔ λογος generat
 quidpiam: ut σπέρματος λόγος, aut aliās οὐ ἄλλο λόγος,
 ut si simile generat simile sibi, aut si nutritum assimilat si-
 bi nutrimentum. Ενδοι aliās λόγοι quam admirandas ha-
 beant uires, Historijs Phycis est proditum, ut sui ipsius
 gratia nulla res naturalis generata uideatur esse, sed ut a
 alijs prodesse possit, ordine quodam connexis ἔ coheren-
 tib. omnibus. Nam λόγος seu τὰξίς, imprimis τῆ φύσεως
 οὐκ ἐκ οὐκ ἐκ uidetur esse. Sed omīsis reliquis, explicare nunc
 instituius, quid sit σπέρματος seu πλάσματος λόγος, qui
 Animatorum, nempe stirpium ἔ animalium efficiens seu
 generans est causa, ἔ materia eius quod generatur, nequa
 quam esse queat. Spermatis uocabulum æquiuocè usur-
 pari monet Galenus, Commento Vltimo libri primi in pro-
 gnostica Hippocratis, cū aliās significet humorē, quem
 Medici nominant θερμὸν ἢ ζῳοτικόν. Aliās significat δυνά-
 μιν ἔ λόγον, qua significatione plerunque Aristoteles u-
 titur, quando negat Sperma materiam esse fœtus, sed ipsi-
 us fœtus effeatricem ἔ plasticam esse causam. Galenus
 pro humore ἔ Materia uitur uocabulo illo, quando ex
 spermate, ἔ sanguine, fœtum generari scribit, ut nūrum
 non sit, si Galenus Aristoteli se inimicus, quā uerius op-
 posue-

Seminis facultate.

posuerit in libro de semine. Efficientium porro allud discrimen est, quoad nimirum quædam principales sunt cause, nonnullæ uerò sunt instrumentales. Instrumentalis est $\mu\alpha\sigma\mu\acute{o}\varsigma$ seu $\epsilon\pi\omicron\sigma\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ λόγος, eius principalis causa est aut cœleste corpus, à quo dependēt generationes rerum naturalium, aut Masculini sexus animal, respectu scemini genitalis huius facultatis, causa & principium efficiens fetus, esse dicitur. Non querendum ἐμψυχόν & πνευματικόν principium illud uel in Elementis, uel concreto quodam corpore ex elementis, quod ipsum si sit inanimatum, nobilium, ut Animatum scilicet corpus, producere non poterit. Quod si uerò Animatum erit, instrumentum scilicet animati, nempe $\alpha\sigma\pi\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ δύναμις esse non poterit, quum animatum omne, sit organicum corpus. Ex quo concludendum Sperma nec animatum, nec inanimatum esse corpus, sed instrumentum generationis animati corporis, quoad gignendum utatur animatum corpus, tanquam instrumento quodam. Nec est, ut dicat quispiam, his duobus oppositis, ut contradicentibus, omnia diuidi, ut omne scilicet sit, aut animatum, aut inanimatum, quum uidelicet sint, ut differentia, priuatiuè tantū, & non contradictoriè opposita. Cū enim Sperma corpus non sit, sed λόγος & δύναμις quædam, sequitur, ut Sperma nec animatum, nec inanimatum sit corpus, ut nec anima ipsa est animatum, aut inanimatum quiddam, sed quiddam non animatum quum sit λόγος, & οὐτελέχεια quædam corporis organici. Definitur autem instrumentum omne δύναμις ποιητικῆ, quod ipsum non definitur ut τόδε τι, & absolutum quid, sed ἕξις, & efficientia eius, cuius est instrumentum. Vt enim pars corporis animati, instrumentum existens animæ, se ipsa, & separatim esse id, quod est, nequit, sed omnem su-

Liber primus, De Plastica

Aristo: lib: 1.
politi.

am essentiam, non modò relationem transcribit toti συνό-
λω, cuius est instrumentum, ut brachium, uel oculus, ita
sperma, cum sit δύναμις quædam, id prorsus esse dicitur,
quod ratione usus instrumentalis et energie fuerit, respe-
ctu eius cuius instrumentum esse dicitur. Non enim qua-
tenus ἰσόδότης quiddam est, instrumentum existit, sed quate-
nus accidit ipsi ποίησις aut ενεργεία pro instrumento habe-
tur, aut quatenus χεῖρς et ποίησις potest ipsi accidere:
hac ratione δύναμις etiam dicitur esse instrumentum, sed
non actu esse. Veruntamen δύναμις nulla potest defini-
sine actu, quum prior φύσις sit ενεργεία. præcedatq; τῷ
λόγῳ potentiam, tametsi γένεσις sit posterior, ut docet Ari-
sto: in Metaphy: Ex his quæ diximus, liquet Sperma defi-
niri ut efficientem alicuius causam, ut corporis animati et
ut principalis efficientis instrumentalem causam, quæ non
ποίησις, ut ἰσόδότης quoddam, sed ποιήσις cuiusdam, sit defini-
enda animati effectus. Δύναμις enim causis nihil efficitur,
sed ενεργεία causis, ut Faber, nisi actio ædificandi ipsi insit,
non efficitur domus, ut nimirum οὐέργεια hæc, sit πρῶτη
χεῖρς αἰτίου effectus. Quo manifesta est differentia inter sper-
ma, quod δύναμις, et quod actu seu ἐνέργεια dicitur esse.
Et eam non materiam, sed λόγον quendam ποιητικόν esse
ostendimus. At τὸν λόγον, definitum, aut potius definitio-
nem ipsam et principium in omnibus rebus esse, author
est Aristo: quando libro primo de partib. animalium in-
quit, τὸν λόγον, ἀρχὴν ἀπάντων εἶναι. Anaxagoras τὸν
θεῖον λόγον, ut Architectum, ex indigesta panspermia,
διαμέρισις, (materiam formis diuidendo) omnes res natu-
rales effecisse scribit. Et quis non uidet φυσικὸς λόγος, om-
nium eorum, quæ reb. naturalib. propriè insunt, causam
existere? Quid autem Σπέρματιδος sit λόγος in præsen-
tia do-

Seminis facultate.

tia docere & explanare conabimur. Vocabulo autem τῆς λόγου in præsentia non uolumus intelligi quiditatem & definitionem intellectus, sed in reb. extra intellectum positis, formam substantialem, ut quæ nullo sensu, sed dumtaxat mente & ratione percipiatur. Ita sepe numero mensuratis definimus & cognoscimus mensuras, ut colorem extra existentem quid sit, noscimus, quod nimirum sit Qualitas, quæ solis percipiatur oculis, & sonum, qualitatem, quæ solo auditu percipiatur. De cæteris idem sentiendum. At pleriq; τὸν λόγον rerum, pro nihilo habent, quod uidelicet nihil putant esse nisi quod sensibus & tangendo percipiatur. Præiudicium illud, & contemptum ueritatis Plato in Sophista, appellat Gigantomachian, qua nimirum sese opponant quidam ueritati (ex quorum numero fuit etiam Galenus) qui dumtaxat sensu omnem fidem scientiæ & ueritatis metiuntur. Ἰσίκαν paulò ante diximus non sensu aliquo: sed tantum τῷ λόγῳ percipi. De Gigantomachia sic scribit Plato. Σωκράτης: καὶ μὲν ἰσικέγε οὐκ αὐτοῖς ὄιον Γιγαντομαχίας εἶναι, διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς ἰσίκας πρὸς ἀλλήλους. Θεαί. Πῶς; Σω. Οἱ μὲν εἰς γῆν ἐξ ἕρανῶ καὶ τὰ ἀοράτα πάντα ἔλυσσι ταῖς χερσὶν ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρῦς περιλαμβάνοντες. τῶν γὰρ τοιούτων ἐφαπτόμενοι πάντων διαχρύσσονται τὸ εἶναι μόνον, ὃ παρέχει προσβολῆν καὶ ἐπαφῆν τινα, ταυτὸν σῶμα, καὶ ἰσίκαν, ὀρθόμονοι. τῶν δὲ ἄλλων εἰ τις φύσι, μὴ σῶμα ἔχον εἶναι, καταφρονῶντες τὸ παράπαν, καὶ ἰσίκαν ἐθέλοντες ἄλλο εἶναι. At Galenus in extremo libri de formatione foetus ingenue fatetur, se nescire quid anima sit, aut plastica δύναμις, corpus ne sit, an incorporeū quiddam, item λόγῳ ne sit, an ἄλογον quiddam. Idem accidit multis alijs, quorum acies mentis obtunditur si defixis in res corporales sensibus, in his solis ueri-

Liber primus de plastica

tatem inesse arbitrantur, quarum contuitu ita mens cæcutiat, ut oculi solent cæcutire si quis intuentis oculis deficientem solem intueatur. Nam quæ sensibus percipiuntur scribit esse nihil aliud, quàm tenebras & umbram, quibus ueritas tuis & suis occultetur. Propter intuitum sensilium rerum autem & accidentium, inquit Socrates in Phædone, εἰδῶσα μὴ παντὸς πᾶσι τὴν ψυχὴν ἴσχυε βλεπεῖν πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὀμμοῖσι, καὶ ἐν ἑστίῃ τῶν αἰσθησέων ἐπιχειρῶν ἀπὸ τῆς αὐτῶν, εἰδῶσε δὴ μοι γλῶσσαι ἕως τῆς λόγους πᾶσι φυγόντα οὐ ἐν ἑστίοις σκοπιῶν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. Certum est, definitione & demonstratione quæ percipiuntur, (quibus utiq; nihil uerius) ea sensibus non posse percipi. In primis autem eorum, quæ sensib. testata esse nequeunt, demonstrationem & definitionem esse dicimus, quarum tamen à sensib. ut rudimentis arcessit fides, ut quid anima sit, quid plastica potentia, non nisi ratione & demonstratione nobis exploratum esse potest. Ut quod anima sit & οὐ τελέχεια corporis Physici organici, & quod nō sit corpus quoddam, & quod non sit partibus diuiduum quid, nec patibile quiddam, sed principalis causa omnium priorum παθῶν & accidentium quæ insunt corpori animato, demonstrationibus est perspicuum certissimis, quorum respectu non decuit Galenum ut scriberet, ἀπορῆν ὁμοιογῶ περὶ ψυχῆς ἕστας ἢ δ' ἀρχὴ τῆς πλῆκῆς. καὶ εὐθὺς ἀδυνατόν. Intellectu ergo percipitur, quod sensibus apprehendi nequit, non tamē sine sensu percipiuntur à nobis, quæ per se sunt intelligibilia. sola, per se intelligibilis est, non tamen per se à nobis intelligitur, cum τὸ νοῦν τὸν, sit πᾶσι τῶν quiddam, cum alioqui per se actu νοῦν τὸν, sit per se principium quoddam & εἰδῶσε ἀδυνατόν, quod simplici & incomposita mente apprehenditur, qualis est

à cor.

Seminis facultate.

à corpore separatus intellectus. Forma autem & λόγος
 horum nihil est, quorum ipse causa est in re naturali. Sim-
 plici mente, simplicia omnia & principia noscuntur. At
 nostra mens simplex non est, quamobrem simpliciter sol-
 us etiam non intelligit, per effectus scilicet qui sensiles
 sunt, cognoscens causas, quod est, per speculum, & per
 enigma ueritatem apprehendere. Quod intelligentia
 percipitur, est, ut Aristoteles inquit, ὅλος λόγος, quod
 extra est in materia, φύσις dicitur seu φύσις & ὕλη
 λόγος, cui ut τὸ κελὼν ἡγεῖ ἀγαθῶν, omnem perfectionem
 rei naturalis adscribimus, ut quod seipsum perficiat, suis
 proprietatibus & à nullo alio substantialiter perficiatur.
 Ut anima perficit corpus organicum naturis perficiendo
 partes similes & organicas, & ijs utendo ut seipsam sal-
 uam & incolumem in corpore seruet, pariter forma cor-
 poris existens, quæ etiā efficiens, & finiens causa suarum
 operationum & actionum. Vna igitur existens, materiam
 sui corporis multis naturis uariarum partium exornat,
 paribus & potentijs suis, ipsa nihilominus indiuidua, ut
 principium incorporeum, existens, & tota in toto corpo-
 re, & in qualibet parte tota subsistens. Et hæc quidem om-
 nia sunt nota demonstrationib. quibus constat animam λό-
 γον, & ὀντελέχειαν esse & nequaquam corpus, aut par-
 tib. diuiduum quiddam, & hanc ὀντελέχειαν, tot naturis
 informare partes materiæ suæ, quot sint partes similes,
 & compositas ex his organicas partes συνεχῆ φύσιν
 connectere, ut unum ex his constituatur corpus animatum.
 Ipsam uerò animam ut principium, & causam multorū es-
 se, nō modo constituendi multas partes, sed etiam utēdi his
 tanquam organis, ad energias suas exercendas uim & po-
 testatem obtinere. Etenim proprium illud est principij, ut

Liber primus, De Plastica

unum existens (autore Aristotele) causa sit multorum. Physicas autem οὐτελεχίας, quæ sunt εἰδη φυσικά, humanus seu noster intellectus ut δυναμικὸς, & non actu νοῦν, percipit adminiculo sensus, à quo sensu propria quidem πᾶσι & accidentia apprehenduntur, cum autore Aristotele, nullius scientia in nobis possit esse, cuius nullus sit sensus, ad intelligendum scilicet res corporeas, ut Plato inquit, sensib. οὐδὲ ἀλλοτρίω ἄμικτι προαχρόμωνοι. Quoad uero actu νοῦν in intellectu nostro inest λόγος & dicitur & ποιητὸν quiddam est, cum simpliciter & per essentiam νοῦν εἶναι ipse intellectus intelligens, quippe in secreto intellectu idē sunt essentialiter Νῆς, νοῦν, & νοῦν, ut & Aristot. docet in Metaphysicis. Respectu cuius intellectus Aristoteles nostrum comparat in Metaphysicis oculis noctuæ, quibus id propriè accidat, ut clarissima luce cæcutiant, ita nostrum, inquit, cæcutire intellectum in cognoscendis principijs rerum, ut sunt λόγοι constituentes essentiam rerum naturalium, qui, ut principia, φῶς εἶναι manifestissimi, ut per quos, effectus omnes cognosci debeant, quos tamen λόγοις per se non percipiamus, sed accidentium, tanquam tenebrarum, adminiculo, ut Noctuæ tenebris iuuantur, ut manifestius aliquid uideant, nihil claro lumine uidentes, quæ tamē ab aculis oculis manifestissimè cernuntur. His quæ diximus, liquet, εἶδη & animæ, seu cuiuscunq; rei naturalis, alio modo esse in materia & subiecto naturali, & alio modo esse in humano patibili intellectu, & alio modo separato intellectu ipsum intelligi, & alio, si dicamus aliquid, aut omnia, diuina mente intelligi, quam mentem scripturæ etiam sacra τῆς θείας λόγος appellatione (quod uidelicet sit etiam ποιητικὸς, creando τῆς λόγος, qui sint extra ipsius essentia) significandam esse censuit, quia uidelicet sit ge-

mita

Seminis facultate.

nita quædam Mens, cuius genitorem nominat Plato in Phi-
lebo Νῆρ γενέσθαι ut patrem. De hoc mysterio plura scrip-
sinus in libro contra Genebrardum hereticum scripto,
quem egregij Logodædali quidam, ne in lucem prodiret,
impedierūt. Dominus dei illis meliorem mentem, & faci-
at ut intelligentiores sint Mysteriorum diuinorum quàm
hactenus fuerint. Verùm huius temeritatis nulla est alia
causa quàm philosophiæ incititia, quam ipsi contemnere
malunt, quam addiscere, freti sua logodædalia, qua pleris
que imponunt, ut quæ uera non sunt, uera ipsis esse uide-
antur. Sed ad propositum reuertor. At Galenus quid a-
nima, aut plasticos logos sit, ἢ δὲ ἄρχη τῆς πλάσσεως προελθῆναι
ἐαυτῶν ἀνάγκη testatur, nedum ut eius confirmationem
quandam apodicticam esse existimet. Non enim se uidere
scribit, quomodo λόγος possit aliquid dici, quod sit experts
mentis. Vocabuli τῆς λόγος homonymiam Galenus, si ex
Aristotele didicisset, ἀλλοιοῦται scilicet formis naturalibus ne
quaquam adscripsisset, ut quas constet intelligentiæ &
mētis expertes, nihilominus omnium actionum, passionū,
energeiarum, in qualibet re principium esse, nec aliud es-
se principium, quo propriorum πλάσσεως, & accidentium
possint haberi à nobis demonstrationes, ut uerissimè dictū
illud sit ab Aristotele libro primo de partibus animalium:
Ἀρχὴ δὲ ὁ λόγος, ὁμοίως οὐτε τοῖς κατὰ τέχνην καὶ τοῖς
φύσιν ἀνεγνωστοῖσι. Vt nimirum formalis causa sit medium
demonstrationis, qua probetur proprium πλάσσεως inesse
subiecto naturali, quæ forma, & natura, & essentia, & λό-
γος rei naturalis dicitur, & non, quod definitio subiecti
(quæ etiam dicitur & appellatur λόγος) medium sit de-
monstrationis, ut somnianti uidetur Philosophastro Simo-
nio, contra cuius errorem non pauca in Antisimonio no-

Liber primus, De Plastica

stro differuimus. Galen. itaq; discrimē ignorat inter οὐ-
λον, & λόγον, qui est ὁλως λόγος, quo nimirū solo res à no-
bis intelligūtur, ad quem respiciens Arist. scribit in libr. 3.
de anima ὁλως ἄρα ὡς χωριστὰ πράγματα τῆς ὕλης, ἕτω καὶ
τὰ περιττὸν Νῆν. At λόγος οὐλος est, qui materiā informat,
qui mentis & intelligentiæ expers, non nisi δυνάμεις dicitur
esse νοτὸς. Eius discriminis hæc est apud Aristot. ra-
tio, quia uidel. sit οὐλος λόγος seu οὐλον εἶδος. Ἐν δὲ τοῖς
ἔχουσι ἕλλη δυνάμεις μόνον ἕκαστον ἐστὶν τῶν νοτῶν, ὡς ἐ-
νεργοῖς μὲν (τοῖς οὐλοῖς) ἔχ' ὑπαρξείας Νῆς. Ἀσυν γὰρ ὁ-
λος δυνάμεις ἐστὶν ὁ Νῆς τῶν τοῖς τῶν (εἰδῶν.) At uero Ga-
lenus formā in materia, negat esse λόγον, nempe principium
diuinū & immutabile, determinās omnes actiones & pas-
siones rei naturales, ut melius & perfectius habere se ne-
queant res naturales, & quæ formā, respectu materiæ sit
quiddā θεῶν, & καλόν, & ἀγαθόν, & ἐπέφρον, quoad defor-
mitas sc. materiæ propter priuationē accidat. Equidem in
his Physicis λόγοις, ὁ θεῶς λόγος sese nobis spectabilem ex-
hibuit, qui λόγοι sunt quasi instrumentū & manus opificis
ac creatoris Dei, ut hoc nomine sapienter dixerit Aratus,
Iouis omnia plena esse, cū opera ipsius ubiq; sint admira-
bilia, opificem magis admirandū declarantia. Notū est il-
lud Heracliti dictum, cuius mentionem facit Aristot. in fi-
ne primi libri de partib. animalium, ubiq; scil. Deum esse
presentem, ubi sint opera ipsius, id est, effectus causarum
naturalium. Cui uero dubium sit, quin sui quodammodo
oblitus sit Galenus, quando in fine libri de formatione sæ-
tus scribit, τὸ πλεῖστον φύσιν τὸ ἐμβρυον, ἢ μόνον ἔ-
στιν σοφὴν ἀλλὰ καὶ παντὸς πασι ἀλογον. Quam hoc in-
consentaneum est his quæ scribit in libris de usu partium,
quando in operib. nature non negat inesse perfectissimū
λόγον

Seminis facultate.

λόγος, & diuinam quandam Creatoris providentiam, ut
 in his quæ sunt à natura, nihil potuerit ne cogitari quidē
 aliquid sapientius. Quò respiciens etiam Hippocrates, na-
 turā iustissimam appellat. Quæ si uera sunt, natura quomo-
 do poterit esse ἀλογος. Fortasse quia natura non est Mens
 ipsa diuina? At uerò non est necesse ut οὐλ. & λόγ. sit
 mens ipsa, aut sit mente præditum quiddam, quoad uideli-
 cet ipso nihil temerè aut frustra fiat, et determinans omnia,
 ipse à nullo alio determinabilis existat. Quo differunt ar-
 tificū opera, ab effectis naturalibus, quoad uidel. in illis ex-
 ternum principium, nempe artificis λόγ. causa est, in his
 autem internū principium, naturalis scilicet λόγ., causa
 est quo res fiant & moueantur naturales. ut melius non po-
 tuerint, nempe à Deo creatum principium illud motus, &
 quietis creatum in reb. naturalib. insit. In præsentia au-
 tem naturā & λόγ. appellamus, non tantum principium,
 quo res habiles sunt ut suis motibus & finib. perficiantur,
 sed etiā efficiētes δυνάμεις & causas & λόγ., qui nimirū
 sint ἀρχὴ καὶ ἐκδηλοῦν τὸ ἄλλο ἢ ἄλλο, ut anima est princi-
 pium, & plastica animatorū facultas, nec non etiam mani-
 matorū corporum δυνάμεις, ut qua Rhabarbarum purgat
 bilem, aut qua opium corpus humanum refrigerat, princi-
 pium illud ποιητικόν, respectu naturalis principij, per ac-
 cidens dicitur principium. Inest enim naturalib. rebus, nō
 quia naturalia sed quia animata sunt corpora. Ad hanc si-
 gnificationē uocabuli Naturæ respiciens Aristotelē, alicu-
 bi scribit Deum, & naturā (ut efficientes causas) nihil fru-
 stra, sed omnia, boni & finis gratia facere. Haftenus demō-
 stratum à nobis est naturales & οὐλ. λόγ. non minus
 efficaces esse, ut definitè, & finis gratia omnia faciente
 moueant, atque sint Artificum λόγ., quibus nihil fit sine
 causa, quum creati illi λόγοι Creatorem suum imi-

Liber primus, De Plastica

tentur, & sint quasi manus, & instrumentum sapientissimi opificis, cuiusmodi instrumenta fingit sponte mobilia esse Vulcani, Homerus, in quibus insitum principium esse dicit, ut ultrò & sponte ipsa sese moueant, operisq; artificiosi effectum præstare queant. Ex his, quæ demonstrata sunt hactenus, sequitur, ut Animæ *ἀνομας*, aut plastica *ἀνομας*, non sint *ἀλογος* quiddam, quia mente & intelligentia uacant, sed ut sint *λόγος* quidam *ἐνυλοί*, quibus nihil temere, aut casu, sed omnia finis gratia fiant, ut melius & perfectius non possint fieri. Quæ si tam multa & tam admiranda sunt in officina natura, quisquam ne est, qui de infinita sapientia & potentia Creatoris possit dubitare, ut qui hanc uim & efficaciam suis instrumentis sic largitur, ut his mirabilius aliquid ne cogitari quidem possit, ut *ἀλογία* Galeni deinceps impedire nos non debeat, quo minus nascentium Animatorum Plaston logon quendam esse statuamus, qui sit animatorum corporum instrumentum generationis.

Ergo quid, & qualis sit plastica animatorum corporum facultas, & qua uia progrediatur ad gignendū, considerandum erit deinceps, nam quòd *ἀλογος* non sit, sed quòd instar artificis manus corpora animata efformet, tametsi mente careat, satis superq; probatum esse arbitror.

Sperma non est inanimatū corpus, ut supra fuit dictū, sed est non animatū. Contradicentibus enim omnia uiuantur.

Ex genere autem cum sit efficientium causarum Sperma, & hæ sint, aut principales, aut instrumentales, ex numero instrumentalium eam esse oportebit. Animatum enim corpus cum sit præstantius & perfectius corpus quàm non animatum, & imperfectius non possit producere uel generare perfectius, sequitur, ut sperma, cum sit non animatum corpus, ut non sit principalis animati corporis causa, sed ut sit instrumentalis causa. Animatum enim, ab animato,

Seminis facultate.

mato, ut principali causa, necesse est produci. Instrumentum autem ipsum, per se nullam habet efficientiam, quum non nisi $\chi\theta\sigma\sigma$ principalis efficientis seu gignentis definitur, à quo habet plasticam hanc uim, ut generare aliquid possit. Sed ut mouendi principium in instrumentis Artificum externum est: ita in Naturalibus abditum reconditur intra ipsa Instrumenta, quod nimirum suam materiam animare possit. Duplicem autem respectum habet instrumentalis causa. Nam & alicuius dicitur esse, ut respectu utens ipso, cum aliud sit utens, & aliud sit instrumentum, quo utitur. Et præterea respectu etiam eius quod efficitur, uim aliquam & $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\upsilon$ dicitur habere. Sine his utrisq; respectibus, quid Instrumentalis causa sit nequit intelligi à nobis. Quinetiam Instrumentalis causa, & potentia, & actu suæ energie, distinguitur. Ut Sperma in uasis spermaticis reconditum, non actu, sed potentia, sperma dicitur esse. Sed tum actu dicitur esse si propter conceptum mulieris $\acute{\alpha}\nu\eta\mu\alpha$ formare incipit. Et semen frumenti, uel alterius rei potentia dicitur esse quando nullam generationis exercet Energieam, sed tum demum actu semen existit, si reconditum in terra cœlesti temperamento sit fecundum, & radicem herbamq; produxerit, cœleste corpus communi efficientia ad generationes omnium rerum concurrat, iuxta illud Aristotelis, Sol & homo generant hominem. Est autem in subiecto suo $\lambda\acute{o}\gamma\omicron$ & $\sigma\epsilon\rho\mu\acute{\alpha}\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ seu $\pi\acute{\iota}\alpha\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$, non ut forma in materia, constituens $\tau\acute{o}\delta\epsilon\iota$, sed ut Energiea quædam effectrix operis alicuius, ut actio ædificationis est in instrumentis Fabri. In eo enim quod mouens, ab alio mouetur energiea inest motionis, & non etiam habitus primò mouentis, ut in Artificis instrumento, ut in penicillo Picloris, dumtaxat energiea, & non etiam habitus ip-

Liber primus, De Plastica

se artis inest, qualis habitus est in ipso artifice. A quo tamen naturale instrumentum differt, quod illius energæ externum est principium, huius autem est insitum & internum. Energæam enim & motum utriusq; generis instrumentorum sic differre Aristoteli libro primo de generat. animal. his declarat uerbis: Η γὰρ τέχνη ἀρχὴ καὶ τὸ ἐνδοτικὸν γινόμενον, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ. Ἡ δὲ τῆς φύσεως ἀνωσις, ἐν αὐτῷ ἀπ' ἑτοίμας ἢ σαφύσιος τῆς ἐχέουσας τὸ εἶδος ἐν ὄργανῳ. Principale efficiens, speciem seu τὸ εἶδος habet energæa, quod generatur, ratione materiæ suæ, potentia & δυνάμει sola dicitur esse. Instrumentum autem efficientis dicitur habere τὸ εἶδος energæam, & nō ipsum efficientis εἶδος. Differre autem speciem ipsam ab energæa (Aristoteles, ἀνωσις appellat) speciei, manifestum est. Vt Aspectabilis rei species in corpore est, color sci. magnitudo, figura, numerus, motus, & quies. Efficiunt species illæ & excitant Visionem in oculo, sed mediante energæa (tanquam instrumento) quam diffundunt in pellucente corpore tanquam instrumento suæ energææ. Non enim ipsa coloris species aut figuræ diffunditur in pellucido, sed ipsius energæa coloris, aut figuræ inest, ut Ars ipsa, non est in instrumento, sed motus in ipso est, & energæa artis. Est autem energæa hæc tanquam secundus actus, qui à primo inseparabilis est. Veruntamen Spermatis separabilem actum esse constat ab actu suo primo, ut uisiliū speciem propter phantasia si separatam esse dicamus, Et partes animalis, aut ipsum animal, ut τὸ δεῖται, καὶ ὡς τετελεσμένον non esse in ipso semine, (ut τὰ φαντάσματα nō sunt in ipsa phantasia) sed energæa quædam νοητικῆς, qua animatū instrumento seminis potest aliud efficere & generare animatum corpus. Ergo plasticus λόγος, est energæa seu ἀνωσις quædam in corpore quodam,

Seminis facultate.

qua energia corpus animatū possit generare aliud corpus animatū, qua generans, generato, uel ὁμοούσιος, uel ὁμοούσιος existit, cum cœlū etiam animata quædā generet, genitis nō ὁμοούσιος existens. Efficax enim cœlum est, nam animatū est corpus, in concremento certo elementorū plasticā quandā energiam excitare, qua formētur deinde animalia seu animata corpora, sed ignobiliora his, quib. ut ὁμοούσιος generantur ὁμοούσιος animata. Sed de his cōmodius postea differemus. Anima seu animatū corpus, quod genitalē humorē in animalib. quibusdā generat (eum nō ex omnib. corporis partib. colligatū quendam humorē nos statuimus, in quo sit plastica hæc δύναμις, sed generatū in uasis spermaticis) si humor secundū naturā se habeat, cōfert ei energiam hanc plasticā, qua, ut instrumēto masculin. sexus, generare possit. Animati enim corporis omnium partium δύναμις, suas energias conferunt in spermate, quo posterius, tanq̄ instrumēto, simile sibi in specie, generare possit. Ut species aspectabilis corporis, sua energia, quā diffundit in pellucido, uisionē excitat, ut quæ sunt extra, eadem omnia intra oculi complexu cōtineri uideātur, et alio modo sentiātur, quā quoad ab instrumēto pellucidi corporis oculo offerantur. Nā in pellucido, per energiam corporis aspectabilis diffusa, sine quantitate, & sine partibus, omnia sunt in omnib. sine mixtione, sine confusione, & tota in totis alijs, ut eadē numero res ab innumeris tota, & integrā conspici possit, nō ut unus, partē unam, et alius, partē aliam uideat (propterea quod energia talis, non sit ὀφθαλμῶν quiddā) sed ut singuli totam. Et quamuis hæc energia sit sine quantitate, et partib. & motu, nihilominus in sensu oculorū excitat sensationē rerū, quoad quantitātē et motū habent res ipse aspectabiles. Hoc quasi exemplo per Analogiā declarari ratio poterit,

Liber primus, De Plastica

propter quam seminis λόγος & nulla quantitate nullisq; partibus quantitatis præditus, sed quiddam δλωσ δλωρ existens, nihilominus ad efformandum corpus, distributum partibus similaribus & organicis efficax sit. Minutis enim seminibus quanta corpora animata generentur, perspicuum & notum est omnibus. energiea aspectabilium rerum, quantula per angustum foramen pupille ingrediatur haud puto quenquam ignorare, ea tamen in causa est, ut vastissimæ et amplissimæ magnitudines rerum cernantur. Sic etiam angustissimo seminum corpore energiea seminalium λόγωσ includuntur, quibus tamen admirabilis structura partium animali corporis efficitur, quamvis tales partes in hac uivόσ, seu ούόργόσ seminis nequaquam insint. Vultur Aristoteles uocabulo uivόσσωσ, pro uocabulo Energiea, quoniam, ut inquit lib. θ. Metaphys. *Αουό ή ούόργόσ, μάλιττα ή uivόσσωσ ήσσε.* Quando efficitur aliquid, tum à perfecto seu primo actu, sed mediante secundo, generatur aliàs quippiam, ut aqua calefit calore ignis, sed mediante θερμαντο ποίησεσ seu calefactione, quæ est secundus actus caloris. Differunt autem actus secundi, (qui nihil aliud sunt quàm Energiea primorum actuum) quòd uidelicet quidam discrepant subiecto à primi actus subiecto, quidam uerò non distinguuntur. Vt θερμαντοσ, subiecto nõ distinguitur, à subiecto primi actus caloris. At coloris, qui est primus actus, subiectum est corpus aspectabile. Ipsius autem actus secundi, quo uisum qui oculos afficit, subiectum est, corpus διαφανέσ, seu pellucidum. Simili modo generantis animatum corpus, actus primus est Anima, cuius subiectum est corpus organicum, actus autem secundi, qui est Energiea generantis, subiectum est humor spermaticus. Ille secundus actus instrumentalis tripliciratione differt à secundo actu
seu

Seminis facultate.

seu *Energia* corporis aspectabilis. Prima est, quod ambo actus generationis Animati corporis, sunt substantiales, sed aspectabilis corporis ambo actus, primus & secundus, sunt Accidentia. Altera est, quod actus secundus Aspectabilis corporis respectu uisus, non est *energia* *νῦμα*, sed *ἐντελής* seu *ἐπιτελής*. Generantis autem, actus secundus, est *νῦμα*, & alterationibus id quod nascitur, perficiens. Tertia est, quod actus secundus seu *energia* plastica, tanquam instrumentum generationis, à substantia primi actus separabilis est, proprium habens subiectum, ut humorem Spermaticum. Sperma enim, nisi separatum sit ab eo, quod generat sperma, secundum, id est, sperma actus secundo nequit dici, sed duntaxat *δυνάμει* dicitur sperma esse. In nonnullis, secundi actus, quo generatur Animal, quem, plasticam facultatem appellamus, seu *ποιητικὸν δυνάμει*, subiectum non est, humor spermaticus, sed materia quaedam genitalis, quæ in foemineo sexu reconditur plasticum hunc actum in se recipit, ut sit transitus plastici actus, istius quasi incorporeus, quo materia *νῦμα* & efformetur in speciem animalis. Gallinaceorum incubitu sic fecunda efficiuntur oïa, cum alioqui sint *ὑπὸ νῦμα* & infecunda, quod de auibus etiam dictum uolumus. Nonnulla sunt, in quibus foemineus sexus instrumenti immisione cuiusdam genitalis, plasticam hanc *energia* materiam *νῦμα* formatricem in se traducit. Quo manifestum esse docet Aristo: plasticam uim & *δύναμιν* non esse formam quandam constituentem *τόδε τι*, sed *ὀψέειν* quandam substantialem *ποιητικὸν* esse corporis animati, quæ excitata sit à corpore alio quodam animato. Nam actus secundus, sine primo nullus esse potest. At secundus actus, quamuis respectu primi actus, sit *energia* seu plasticum quiddam,

B

Liber primus, De Plastica

nihilominus respectu materiae, quae formatum *κίνησις*
 seu ποιητικὸν quiddam dicitur, primi actus instrumentalis
 causa existens, quo tamen ut forma in materia τὸ δέξεται non
 constituitur, cum plasticos λόγος sit energēa quaedam sine
 materia, an uero sit omnino sine corpore quodam, poste-
 rius uidebimus. Quod autem sit secundus tantum actus seu
 energēa quaedam, plastica facultas et non τὸ δέξεται quoddam
 constitutum ex materia, et forma, ex eo perspicitur, quod
 uidelicet primi actus respectu, sit secundus actus, quo pri-
 mus, tanquam instrumento, generare animatum dicitur. Et
 quod respectu etiam eius quae informatur materiae, non pos-
 sit dici forma, quandoquidem respectu eius sit, ut instrumē-
 tum ποιητικόν, et instrumento, atque eo quod efficitur in-
 strumento, non possit unum τὸ δέξεται constitui. Vt instrumēto
 aedificantis, et materia domus, non constituitur unum ali-
 quid, ut materia et forma unum constituitur. Nam alio mo-
 do Fabro, et lignis, dicitur constitui domus, et alio modo
 ex Figura, et cera, constituitur Sphaera. Quae diximus et
 interpretati sumus haecenus, his uerbis complexus est A-
 ristoteles libro primo de Generatione animal: *καθόλου γὰρ*
ἐπισηποῦσι σιωτὴ φαίνεται γιγνώσκονον οὐ, ἐν τῷ καθήκοντι, καὶ τῷ
ποιῶντος, ὡς ἐν παρέχοντι, οὐ τῷ γινώσκοντι τῷ ποιῶντι, ἀλ-
λά μὲν τὸ γινώσκον, ἢ θῆλυ, καθήκον. τὸ δὲ ἀρρέν, ἢ ἀρρέν, ποι-
ητικόν, καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. ὡς ἐν ἀνθρώποις, αἶμα ἐ-
καστέρων, ἢ τὸ μὲν ποιητικόν, καὶ κινῶν, τὸ δὲ, καθήκον, καὶ κ-
θῆσκον, ἐν ἐστὶν ἐν τῶν γιγνώσκονον οὐ, ἀλλ' ἢ ἕως, ὡς ἐν τῷ
τέλειον, καὶ ξύλων, ἢ κλίνας, ἢ ὡς ἐν τῷ κινῶν, καὶ τῷ ἕδω, ἢ σφαι-
ρα. Διὸν ἀρα ὅτι ἐν ἀνάγκη ἀποκρίνεται (αὐτοματικῶν ἢ
ζῴων) ἀπὸ τῷ ἀρρέονος, ἢ δ' ἢ παρέχεται διατῶν ἐν τῶν ὡς ἐν
παρέχοντι, τὸ γινώσκονον ἐστίν, ἀλλ' ὡς ἐν κινήσει, καὶ τῷ ἕ-
δω τῆς ἐπιπέδου, ὃ ἡ γινώσκονος. Συμβαίνει δ' ὁ μολογῆσθαι τῶν ἕ-
γω καὶ

Seminis facultate.

γῆ καὶ ἐπὶ τῶν ὕδρων διατίθεται γὰρ οὐκ ἴσως ἀρρήτων καὶ συνα-
 μαζομένων τοῖς θύλασι ἢ διὲ μέρων ἢ θεῶν φαίνεσθαι προτέμενον
 ἐν τῷ θάλυ, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν τῷ θάλυ, ἢ τὸ ἀρρῶν, ὁ συμβαίνει
 ἐν τοῖς τῶν σπέρματων. Ὁ γὰρ ἐν τοῖς προτέμοις ἀποβλάσεται
 τὸ σπέρμα ἐν τῷ θάλυ, τὸ ἐν τῷ ἴσῳ αὐτῷ ὑγρότης καὶ δυνά-
 μεις ἢ φέρωντος τῆς θύλας τὸ δευτέρου τῆς σπέρματι. Si quæ
 præterea sunt, requiri debent ex Aristoteli: ipso cuius sensum
 interpretari sed non omnia uerba describere instituimus.
 Demonstratū hæcenus opinor quòd uidel: sperma sit in-
 strumentalis causa ἢ λόγῳ ἢ quidā ποιητικὸς seu πλάστικὸς
 sed non οὐκ ἔστι, efficiens seu generans corpus animatū, ἢ
 non etiā ipsum animum existens, mediū, inter animatū,
 ἢ animandū interpositū, sine informatione alicuius ma-
 terie ad efficiendum efficax, ut actus, ἢ energia quædam
 secunda. Deinceps autē quæritur, utrum semen seu λόγῳ ἢ
 ille πλάστικὸς, quemadmodum sit species quædam ἢ ἔνθα ἢ,
 ita quoq; sit incorporeum ἢ ἀσώματον quoddam ἢ ἔνθα ἢ, a-
 nimam producat in materiato corpore organico. Quòd
 non sit ἀσώματον ἢ λόγῳ ἢ, manifestum est, alioqui Mens es-
 set, λόγῳ ἢ ille, cuius tamē nullo modo possit esse causa cor-
 pus animatū, cum tamen τῆς πλάστικῆς λόγῳ ἢ, corpus anima-
 tum causa efficiens existat. Dixerit forsitan quispiam, quòd
 si σπέρματικὸς λόγῳ ἢ est corpus aut corporeum quiddam,
 sequitur ut sit etiā ipsum per se mobile, ἢ τὸ δέ τι quoddā,
 Cui respondemus, quòd, tametsi Sperma corporeum sit
 quiddam, non ob id tamen esse separabile seu χωριστὸν
 quiddam, ut aliàs Efficientia sunt ἢ dicuntur χωριστά, ἢ
 τὸ δέ τι quiddam esse, ut est cœleste Corpus, aut humor
 genitalis. Semper enim σπέρματικὴ δύναμις concre-
 tum quiddam est cum materiato corpore quoddā, ex quo a-

Liber primus de plastica

animatum corpus *ἀνοήτου* spermatis nascitur. Sed mens et intellectus, non modò respectu materiati, sed etiam nò materiati corporis (quale est cœleste corpus) *χρῆσις* quiddam existit, Nam quòd Mens informet corpus (inquit Aristoteles) *καλεπὸν καὶ πᾶσαι*, et ob id etiam primus cœlestium orbium motor, quòd sit Mens, ab Aristotele pro incorporeo defenditur, corpus autem cœli, respectu animæ ipsius, potentiam aut materiam substantialem nullam habet, sed dumtaxat eam, qua, partium quantitatis causa, mobile quiddam in loco partibus esse dicitur, ut Anima cœli, aut potius cœlum ipsum, nihil aliud sit, quàm anima corporea ipsa seipsam loco mouens, ut alicubi scribit Averroës. Dicitur autem corporea, quòd corpus Solis suum non ut materiam informet, ut caducarum rerum animæ solent, sed proprium ipsius et ab ipso inseparabile existens, ipsa quodammodo seipsam sempiterno motu còuertat in orbem, pratico motu naturam ab anima sua decipiente corpore. Comparat Aristoteles *πλαστικῶν* seu *ασβεστηκῶν λόγων*, Arti, ut qui sine instrumēto corporeo nihil efficiat. Queritur ergo quale sit illud corpus cuius instrumento moueat materiam suam *ασβεστηκῶς λόγῳ*? Stoici dicunt, quoddam *ἀθερῶδες* esse *σῶμα* diuinum, *ἄχρημα* quoddam ipsius existens animæ, quale sit etiam corpus plasticæ facultatis, quem Autor libri primi de Dieta apud Hippocratē (nam Hippocratis, negat esse Galenus) ignem artificiosum appellat ad gignendum progredientem uia, ut ipsum definit Zeno apud Ciceronem. Quæ, et qualis hæc sit causa continens Stoicorum, declaratum à nobis est in libro quem scripsimus de causa continente, plura quidem de ipsa, hoc loco non dicturus. Quod illi *ἀθερῶδες*, Aristoteles *ἀνώγειον* τῷ ἀέρι *πρῶτον*, nempe quinto Elemento proportionem si-

Seminis facultate.

ne simile appellat. Corpus illud differt à cœlesti Elemento, quòd uidelicet φύσις nullā habeat, quæ sit separabile à materia sua seu genitali humore. Et ob id Aristoteles, ipsum, non cœleste, sed proportionē simile cœlesti esse dicit, nempe ἀνάλωρον τῷ αἶνῳ στοιχείῳ, penetrabile corpus illud est per uniuersam materiam efformans & effingens ipsam, naturis partium distinguendo, ut aliàs splendorem in pellucido, aut uim magnetis, per peluim mouendo ferri ramenta penetrabilem dicimus esse. Nam omnino spiritale est corpus illud, cognatissimū substantiæ τῆς πλαστικῆς λόγῃς, quem Energeian quandam primi actus esse constat, & quasi actū secundum, sed substantialem, animati, & physici corporis alterius, ipsum scilicet non physicum corpus existens. Alioqui enim corpus physicum, materiā suam subire & penetrare non potest. Penetratio enim nulla est physicorum corporum. Ἀπαιδὲς per se tale corpus etiam existit, ut λόγος etiam est ἀπαιδὲς, ad efficiendum dumtaxat, & mouendū generandumq; corpus animatum efficax, ipsum neq; animatum, neque naturale existens, utriusq; tamen quodammodo est (ut sic loquar) ἀπογογγύμα, actusq; secundus substantialis, cum sua materia efformanda coniunctus, qua tamen coniunctione constituatur (ut supra ostendimus) tanquam ex materia & forma unum ἰούλετι. Hæc omnia quòd sint uera, & consentanea, & necessaria, effectis ipsis manifestum est. Nam in physicis, à posterioribus, ad priora, id est, ab effectis ad cognitionem causarum procedimus. Methodus enim hæc est nostra, ut incipiamus à nobis notioribus, quorum notitia efficitur ut quæ φύσις sunt notiora, etiam nobis sint notiora. Aristoteles animæ οὐτελέχεια seu formam non minus atq; πλαστικῆς λόγῳ, tali quodam spiritali corpore deiunctam & cum corpore physico ex

Liber primus, De Plastica

Elementis concreto compositam esse scribit, quandoquidem anima nutritione conseruet corpus suum, qua necesse est ut ex nutrimento non animato assimilando ipsum faciat animatum, ut ex non carne, carnem, ex non osse, os, ex non neruo, neruum, aut membranam, reliquarum partium simularium eadem & par est ratio, ut quodammodo plasticæ facultati, anima, hac ratione similis esse uideatur, & eiusdem ἀθερῶδης corporis particeps, nō sine corpore diuino quodam suas exercens operationes etiam reliquas, ut sensiones, & motus in loco, quoad uidelicet anima internum mouendi est principium, & non solo contra-ctui (ut inanimata) corpus aliud extra se mouentia, quorum substantialibus formis immediatè, absq; spiritali illo corpore, temperaturæ elementorum efformantur, nullam uim habentibus ad generandum aliud. Ut autem specie differunt inter se à animæ, sic etiam gradibus, nobilitate, & ignobilitate differunt ὀχθύματα hæc Animarum, Autore Aristo: lib. 2 de Generati: Animal: ubi sic scriptū reliquit Πλάσας μὲν δὲ ψυχῆς διώαμις ἐτέρας σώματ' ἔστινε νεοοίω ἡννοοῦναι καὶ θεοτέρας τῶν καλλισμύων σχεχῶν. ὡς δὲ διαφέρεσι τιμώτερι δὲ ψυχῶν, καὶ ἀτιμῶν ἀλλήλων, ἔτιω καὶ ἠτοιούτη διαφέρεσι ἠ φύσις. Diuinum quidem dicitur, quia est uiuificum corpus, cum quod uiuificatur, sit ex elementis concretum, quorum nulla uis sit ad uiuificandum. Corpus illud, Aristoteles ἐμψυχον θερμὸν appellat, quod neq; ignis sit, neq; igneū quiddam, habens ζωτικὴν facultatem, ut solis est calor, uel nonnunquam animalium in corporibus excrementa, aut aliàs quadam putredine, innasci tale principium spermaticum experimur, quod Aristo: lib. 3. de Genera: Animal. θερμότητ' α ψυχικῆν appellat, quæ ratione, τρῶπότητ' α πάσ τα ψυχῆς εἶναι πηγῆν uideantur; ὧν δὲ ἐγὼ ἐν τῆ σὺδνασφ

Inanimata
non possunt
generare.

Seminis facultate.

μὲ γένεσις. Perfectiorum animalium spermaticum principium in ipsis generatur animalibus, in quo, quomodo continetur θεῖον illud seu ἐμψυχον θερμόν Aristoteles lib. secundo de generatione Animalium his exposuit uerbis. Πάντων μὲν γὰρ ἐν τῷ σπέρματι οὐκ ἀρχαί ὁσὸν ποιεῖ γόνιμα ἐναι τὰ σπέρματα, τὸ λεγόμενον, θερμόν. Τῷ το δ' ἔστιν, ἵδὲ τοιαῦτη διεύθυνσις ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφροδίαι πνεύματι, καὶ ἢ ἐν τῷ πνεύματι, φύσις, ἀνάλογον ἴσα τῷ τῶν ἀσπυρ στοιχείῳ. ὅτι μὲν ἔστιν ἐν τοῖς σώσις θερμότης, ἔστι πῦρ, ἔστι ἀπὸ πυρὸς ἔχει πλὴν ἀρχὴν, ἐν τῶν τοιούτων ἐστὶ φανερόν. Hisque dicta sunt hactenus, manifestum est cuiusmodi sit corpus quo Anima suum corpus organicum uitam habens διδάμει, uiuificet, & eodem etiam quomodo πλασμός seu σπέρματιός λόγος efformet animandas partes, qui λόγος, quando perduxerit ad finem generationis informandum Anima corpus locum cedat animæ, ipse euanesceat. Quoniam ut scribit Aristoteles. τὸ μὲν ἐν σπέρματι τοιούτων, καὶ ἔχει πνεύσιν καὶ ἀρχὴν τοιαύτων ὡστε παρομοίως τῆς πνεύσεως γινώσκαι ἐνασθαι τῶν μοθῶν, καὶ ἐμψυχον. In quo subiecto enim inest anima, in eodem λόγος σπέρματιός inesse nequit. Nam πλασμός λόγος in materia est, ex qua, causa διδάμειος, generatur organicum corpus, sed anima est, ut οὐκ ἐτελέχεια, in perfectio iam organico corpore, & desinente motu generationis ipse etiam λόγος πλασμός desinit esse. Alia questio est, qua queritur, utrum à materia spermatica separabile sit ὄχημα illud θεῖον, ex quo, σπέρματιός λόγος mouet generatίς, & quo etiam, generatῆ anima posterius informatur ipsum organicū corpus. Aristot. in his caducis & natura lib. formis nullā præterquam animam humanā separabile esse

Liber primus, De Plastica

statuit libro 2. Metaphys. Reliquas animas autem omnes
 ἀχωρίστως censet, quod uidelicet sine corpore nullam pos-
 sit prestare energiam. Hanc animā, libro secundo de ge-
 neratio: animal: Νῦν appellat, quem θύραθεν, id est extrin-
 secus aduenire, & non de ποίησι materiae procreari scri-
 bit. Idem libro eodem, ipsum Νῦν, in materia τῆς γονῆς re-
 cipi scribit, & ὄχημα ipsius à materia, & corpore sper-
 matis esse separabile, cum aliarum ὄχημα, non sit χωριστόν
 & prius horū anima non sit: quia generetur λόγῳ σωματιῶ,
 qui γονέσσι præcedat οὐτελέχων animæ. Idem
 Plato etiam, præceptor Aristotelis, sensisse uidetur, qui in
 Phædro, extrinsecus, in genitalem humorē subire Animas
 humanas scribit propter Νῦν sempiternas, & quæ non si-
 mul cum corporibus nascantur, & intereant, ἀλλὰ τίλω
 μόρ πλῆστα ἰδῆσαν ἐς γονίω ἀνδρός γονισσομένης φιλοσόφου,
 ἢ φιλοκάλεσ, ἢ Μουσικῆς, ἢ ἰσθμῆς μετὰ λαμβάνεσθαι.
 Fabulam nunc μετεμψυχώσεως omitto. Nam Deū nostrarum
 animarum creatorem agnoscimus nos, quid Philosophis
 uideatur, nunc recitamus. Aristoteles ergo animæ hu-
 manæ ὄχημα, propter Νῦν, à genitalem humore scribit esse
 separabile. Quin etiam efformari eodem corpore ipsum
 organicum, quod ipsum corpus, non ipse per se Νῦν, sed
 propter animam informet perfectam corporis γονέσσι, quam
 plastica δύναμις (quæ adscribitur τῷ σωματιῶ λόγῳ) in-
 strumento huius ὄχηματὸς & perficiat, quam seminis, & nō
 animæ propriam uim esse supra ostendimus, propter Νῦν
 autem anima hominis ingredi nascendo, & egredi mori-
 endo dicitur, quam, ob eandem causam scriptura sacra. spi-
 raculum etiam diuinum, & Euripides, animam humanā,
 αἰθρῶ ποσειδαιμόνα, nominat, quod à corpore separabilis sit
 essentia & forma hæc, reliquis omnibus existentiis inseparabi-

rabi.

Seminis facultate.

*rabilibus. Perq̄ obscuris & perplexis uerbis his inuoluit
 Aristoteles, quæ nos hæcenus planius sumus intpretati.
 Το δὲ τῆς γονῆς σῶμα (ὃν ὡς συναπὸρχέται τὸ σπέρμα τὸ τῆς
 ψυχῆς ἀρχῆς) τὸ μὲν χωριστὸν ὄν σῶματ', ὅσοις ἐμπε-
 ρισαμβάνεται τὸ θῆρ, τοιαῖα δ' ἐστὶν ὁ παλῆμον & Νῆς,
 τὰ δ' ἀχώριστον τὸ σπέρμα τῆς γονῆς, διαλύεται καὶ πρὸς
 μαστὰι, φύσιν ἔχον ὑγρὰν καὶ ὑδατώδη. Διόπερ ὃ δὲ δὴ ψῆζιν
 ἀφ' ἑώρασε αὐτὸ ἐξίέναι, ὃ δὲ μὲν ὄν ἔδον τῆς συστάσεως
 μορφῆς. An Sperma seu πλάσματὸς λόγ' & sit pars genera-
 te posterius animæ, an uerò nulla pars ipsius perfectio cor-
 pore organico permaneant sed omnis & ex toto aboleat-
 ur, quæri solet. Quòd ex semine, & materia seminis, ut
 instrumento & materia, ex qua efficitur quidpiam, non
 constituatur unum τὸ δὲ τι supra fuit ostensum. Iam quæ-
 ritur de forma, seu de anima, num πλάσματὸς λόγ' & pars ip-
 sius sit, an uerò perfecta generatione organici corporis,
 dissoluatur & euanescat, ut coaguli uis perit & exoluitur
 concreto lacte in Caseum. Quòd sit dissolubilis λόγ' & il-
 le, quòd q; euanescent, informātū corpus animæ cedat, hoc
 argumento probat Aristoteles. Seminis subiectum esse æ-
 reum quendam spiritum scribit & spumosum quendam
 humorem esse, qui post generatum corpus organicum dis-
 solubilis sit, quo dissoluto λόγ' & etiam ille πλάσματὸς dis-
 soluatur unâ, instrumentali scilicet efficiente causa ceden-
 te locum subeunti formali causæ, id est, animæ, incolumi
 manente corpore illo diuino quod Analogia simile sit cœ-
 lesti corpori, quo non tantum πλάσματὸς λόγ' & ad gene-
 randum, sed anima quoq; ei succedens efficax sit ad uiuifi-
 candum & conseruandum corpus. Non enim si quid est
 in aliquo efficiens ipsum, postquam effecerit, ipsum, ab eo
 quòd effecit, tanquam instrumentum separabile esse oportet.*

Liber primus, De Plastica

tet, & quasi effecto opere exire & emigrare, neque etiam permanere, ut pars sit effecti operis, quod enim possit aboleri & permutari λόγος ille ποιητικός formæ animæ, modò est demonstratum. Quo manifestum est à concreto ex elementis corpore in cæteris omnibus animatis (excepto homine) nihil esse χωριστὸν seu separabile, quum neq; σωματικός λόγος, neq; anima ipsa, neque etiam utrisq; commune illud τὸ θεῖον σῶμα separabile sit. In generatione autem hominis πλαστικός quidem λόγος, ut instrumentalis causa inseparabilis est, anima autè humana quum τὸ πλαστικὸν λόγος nō educatur de potentia materiæ, sed introducatur in eam propter diuinam & immortalem & non nisi creabilem, non autè generabilem mentis essentiam, cum diuino corpore illo concreatum quiddam erit, & cum illo, unà cum plastico logo in genitali humore includitur, ut plastica facultate formato corpori organico, tanquam μορφή quædam insit, ita tamè ut animæ humanæ εἶδος non sempiternum fuerit, ut Platoni, & Aristoteli uidetur, sed à Deo creatum εἶδος, quod à corpore tamen χωριστὸν sit, & ut aliæ formæ naturales, nequaquam generabile per accidens aut corruptibile εἶδος existat. Prius ergo (autorib. Philosophis) fuisse animam humanā oportet, quàm introducatur ὑπερθεῖον in corpus humanū, & ipsum informet. Quare in semine prius erit anima, ut εἶδος, & posterius, in corpore organico, erit ut μορφή quædam, ut respectu utriusq; χωριστὸν quiddam existat anima, cui consubstantiale sit σῶμα θεῖον illud, quod à quibusdam ἕχουσα animæ appellatur, quò nimirum corpore se induat, & exuat corpore physico, ex elementis concreto. Quomodo differant autem εἶδος, & μορφή, docet Aristoteles, nam uocabulo τὸ εἶδος significatur, per se existens species, sed

Seminis facultate.

es, sed μορφῆς, quoad species informat materiam. Anima humana, quoad separata est species, εἶδος, sed quoad separabilis, dicitur μορφῆ. In quibus autem plastica facultate de potentia materiæ educitur anima, in his χυεῖσθαι nihil est, nec quoddam præfuit εἶδος, aut eius pars, aut tota essentia constituta & generata μορφῆς separabilis esse poterit. In sacris etiam literis Animæ dicuntur egredi, propter semen, ἐλumbis patrum, ut prius non formentur organica corpora quàm creatæ sint à Deo Animæ, quæ plastica facultate βύραβου propter creationem introducuntur in corpus. Prius ergo increatæ existunt animæ humane, quàm ijs corpora informantur, secundum horum Philosophorum sententiam, at nos creationem, quam eternitatem defendere propter ueritatem religionis, pium esse dicimus. Nam quæ simul cum corpore generantur μορφῆ separabiles non sunt, sed simul cum ipsis corporib. intereunt. Quemadmodū autem Sanctus Iobus de resurrectione sua naticimans, dicit futurum ut anima sua corpus suum recuperando in carne denuo uiuat, sed gloriosi corporis, semetipsum appellans, animam suam, quæ soluta corporeis uinculis antea uixerit, quæ resurgeret in corpore, ita quoq; Deus Creator dicit, (ut quibusdā uidetur se agnouisse Ieremiam, idest, animā ipsius creatam prius, quàm corpus ipsius formatum esset in utero matris suæ, ut creatio animæ prior sit, quàm formatio corporis organici, cuius corporis anima, postea quasi μορφῆ existat. Anima igitur humana suam essentiam non generatrici Naturæ seu τῷ πλαστικῷ λόγῳ, sed Creatori Deo (qui omnes Animas & Naturas rerum in numero habet) transcribit. Consentaneum autem est, quòd Anima hominis non sit posterior organico Corpore, quod uidelicet sint

Nonnulli dicunt omnes animas humanas ab initio simul creatas fuisse, & postea periodis generationū ingredi corpora.

Liber primus, De Plastica

simul μορφῆς, & ultima materia, quoniam ut inquit Aristo:
 lib: λ. Metaphy: τὰ μὲν κινῶνται ἀέτια, ὡς προγεγενημένη
 ὄντα, τὰ δὲ ὡς ὁ λόγος, αἶμα. Neq; etiam quod simul sit,
 consentaneum est, alioqui enim non erit χωριστὸν ἴδιον, ἀ-
 nima humana. Quamobrem priorem esse oportebit, non
 generatione, sed creatione (quam creationem tamen ne-
 gant Philosophi) quoniam ut Aristo: inquit, libro primo
 de anima, ἀλογώτατον, τὸν Νῆρ προγενέσθαι, καὶ κί-
 σθαι κατὰ φύσιν ἔναι. Itaq; Physicis his rationib. constat ani-
 mam humanā priorem esse φύσει corpore organico, prop-
 terea quod χωριστὸν sit quoddam ἴδιον, & ἕρπαιον infi-
 nuatione, corpus suum informet. Ex traduce autem pro-
 pagari animas humanas secundum Aristotelem & Plato-
 nem, nequaquam est consentaneum. Aeternas ipsas esse
 fingunt, ingredi autem & egredi corpora sua infinitis ho-
 minum generationibus & corruptionib. arbitrantur. In
 genitili humore per generationem ingredi, & morte so-
 lutis corporibus egredi rursus. Alij, simul initio creatas
 omnes animas humanas censent, & fatalibus temporibus
 singulas ingredi sua corpora, usq; ad consummationem hu-
 ius & finem caduci seculi. Alij opinantur quod propa-
 gentur ex traduce, quod uidelicet sic generentur opificio
 τῆ ἀόρατου λόγου, Homo ut quaelibet alia animalia, quo-
 rum animæ, de potentia materiæ educuntur in actum. Alij,
 quod per creationem Dei simul cum formatis ex traduce
 plastico logo corporibus incipiunt esse, sed nō prius crea-
 ri animas humanas quàm informet corpus ipsum à semine
 apparatus & informatum. Hanc diuus Hieronymus tue-
 tur sententiam. Esse opus naturæ animam humanam con-
 fitentur, qui propagari eam traduce censent, à Philoso-
 phis & Theologis dissentientes. Vt autem naturæ instru-
 mento

Animas hu-
 manas ex tra-
 duce non naf-
 cendum phi-
 loso:

Seminis facultate.

mento plastico seminis Deus reliquas creaturas formet, solum hominem tantum Deus, cum natura plastica, corpus formare, & creare etiam simul animam, ipsa Scriptura sacra passim testatur, Vt Psalmo CXXXVIII. Oculi tui inquit Psalties, uiderunt conceptum seu νόημα meum. Et Esaiæ cap: 57. sic loquentis Dei uerba habent: Quia spiritus qui est à facie mea induit corpus, & animas ego feci. Dicit Deus à facie sua procedere spiritum hominis & creatum informare corpus. Ruah millephanai iactoph. Plastes autem animæ humanæ Deus dicitur esse, & ut ab initio fuit, ita quoque nunc, ut creator ipsius est, causa quod uidelicet, ut Angeli, ita quoque creatum quiddam sit à Deo anima humana, & quoddam sit, quasi spiraculum Creatoris Dei, & non naturæ plasticæ quoddam generatum & propagatum opus. Creatio autem animæ, & cum hac informati corporis organici perfectio, quasi extrema manus uidetur esse Creatoris Dei, naturæ genitali Deus primam γένεσιν officinam concedens, extremam speciem ipse creando animam complens, ut nos esse etiam non naturæ, νόημα aut πλάσμα sed rei filios ac progeniem agnoscamus, ut etiam nunc creare non desinat humanas animas Deus. Credo Philosophos, si agnouissent Deum creatorem, nobiscum consensuros, & non prius animas, quam informant corpora humana, in semine ac genitali humore masculini sexus contineri dixissent. Nam Creatorem Deum negantes, aut potius nescientes, cogèrentur certe fateri: τὴν ἀσφραγιστὴν λόγῳ simul animam humanam, & corpus ipsius nasci, & non ἑρπεδῶν introduci, sed educi animam humanam de potentia materiæ. Respectu igitur naturæ opificis (excepta anima humana) omnia sunt πλάσμα quiddam, anima autem humana, quia mente prædita

Liber secundus, De Plastica

Et Angelica, opificem creatorem solum Deum obtinet, ut quæ propagatione seminis generari nullo modo poterit. cum respectu naturæ sit ἀργότερος quiddam, ὁ δὲ πρῶτος prius autem φύσις à posteriore τῆς φύσεως non possit generari, sed ab alio priore creari ipsum oportet. Haftenus demonstratū à nobis est, plasticam seminis facultatem in efficiētib. causis, esse instrumentalem, eamq; non ut τὸ δέτεται, separabile quiddam esse, sed ut λόγος, et animati corporis quasi actū secundum, alterius actus primi, et animati corporis νοητικὸν esse, nec non etiam de anima humana, quòd respectu plasticæ huius facultatis non sit πλεονέκτης quiddam, disseruimus. sequente deinceps libro, de materia seu subiecto, et modo motionis formationisq; sententiam Aristotelis et Galeni, Deo adiuuante, explicabimus.

IACOBI SCHEGKII SCHORENDORFFENSIS DE PLASTICA SEMINIS FACULTATE LIBER SECUNDUS.

Consulto me abstinui haftenus à reprehendendis multorum erroribus, qui de hac formatrice animatorum corporum causa non rectè senserunt. Quid Stoici senserint de continente sua causa, et Omnipotente igne illo ad gignendum progrediente uia et λόγος, quodam in libro, de causa hac inscripto, à nobis, satis superque est disputatum. Auerrois de Unitate mentis humanæ alienissima sententia est, ab Aristotelis et Platonis placitis abhorrēs, quam cum alijs erratis in præsentia non refellendam esse duximus. De plastica autem facultate, quæ super sunt, exequi

Seminis facultate.

qui nunc uolumus. Nam si quæ sunt uera, & consentanea, intelligat quispiam: facile ipse per se quomodo re fel-
 lenda sint falsa, assequetur. Seminis λόγος, ut dictum est,
 instrumentalis existit, & efficiens causa animati, appa-
 ratu & perfectione organici corporis. Proinde πλαστικός
 λόγος, tametsi in informatione sua, non constituat utμορφή,
 quoddam τέλει, quum separatum aut separabile quiddam
 a materia informanda, seu animanda non sit, nihilomi-
 nus non prorsus incorporeum quiddam est, ut λόγος est
 Mentis, sed Corpore diuino quodam præditum, propor-
 tione respondens cælesti, efficax est ad generandum cor-
 pus animatum, ut materia scilicet genitalis capax sit sua
 δυνάμει, omnium quorum actu suo λόγος spermaticus
 causa esse possit, qualem actum plasticum Aristoteles
 comparat Arti, sine materia scilicet λόγος quidam ποιη-
 τικός existens, & quæ efficiens sit tamen τῆς λόγου δυνάμει
 cuiusdam, ut Sanitas artis, λόγος δυνάμει, sanitatis eius quæ
 corpori inest, causa existit. Ita quoque λόγος spermaticus
 cordis, aut cerebri, aut uentriculi, partium denique omnium
 organicarum ἰσομοιομορφῶν & ὁμοιομερῶν αὐλῶν spe-
 cies πλαστικός λόγος in se continet, hac tamen ut in
 sua materia possit eas efficere δυνάμει, Sed technicus
 λόγος differt à spermatico, quod ille, ut Accidens, effi-
 cians est cuiusdam Accidentis, hic uero, ut ἰστέλε quædam
 efficiens est ἰσσίας. Et ille, extra materiam, hic uero intra
 rem seu materiam formabilem existens, efficax est ad mor-
 nendum. Hanc differentiam Aristoteles libro secundo
 de Generat: Animalium his expressit uerbis. Ἡ γὰρ τέχνη,
 ἀρχὴ καὶ τὸ εἶδος, τῆς γνομένου, ἀλλ' οὐ ἐτὸρῳ. Ἄδὲ τῆς φύσεως
 αἰνῆσι, οὐ αὐτῷ, ἀφ' ἑτέρης ἰσσίας φύσεως τῆς ἐχούσης τὸ εἶ-
 δος ἐν ἰσργείᾳ. Physica motionis principia etsi in ipsis

Liber secundus, De Plastica

insunt mobilibus rebus, his tamen, seipsis primo non sunt mobiles, sed extra aliquid esse oportet primum mouens: ut Aristot: docet libro septimo Physicorū à principio. Simili modo plastica facultas seu λόγος ἀσφραγιστός, ut φύσις quaedam in alio, et non ipsa per se ἰστέτι quoddam existens, ab alio habet, uel accipit suae motionis principium, quod primi mouentis, et non instrumentalis habeat rationem, nempe ab animato alio quodam corpore. Omnia autem, quae generant animatas ἰστίαι atque etiam non animatas, ut sunt metalla, aut perfecti fructus stirpium, animata esse oportet. Vt communissima omnium ἰστίων causa, est coelum, quod ἐμψυχον est corpus, et caduca animata haec, quae differunt, ut stirpes, et animalia. Vt enim Mens prior φύσις est anima, sic anima φύσις praestat naturae, cum ut Plato inquit in Cratylo, ψύχην, dicatur propter etymon atque si diceretur, φύσιν, tanquam continens naturam, temperatione coelesti, quomodo uigor, seminum atque stirpium excitetur, uulgo notum est. At coelum animatum esse apud Philosophos nullam habet dubitationem. Ratione demonstrari, non sensu percipi, praecedente libro ostendimus, λόγος, esse principium omnium et generatarum rerum, et propriorum ἀσφραγιστός, atque accidentium, quaecumque rebus naturalibus insunt. Nam si humana Mens animam informare potest multis et admirandis λόγοις νοητοῖς, quibus artifices tam insignia et eximia opificia praestant, quidni diuina mens potuerit etiam semibus rerum animatarum naturales λόγους conferre ut ijs nascerentur quae magis admirari quam uerbis explicare possumus, una animae entelechia quam multa uite instrumenta continentur, quales et quam multae operationes exercentur. Et tamen tales non esse ob id non dicimus, quia sensu nullo percipiuntur?

sensus

Seminis Facultate.

sensus equidem nostri non causas, sed duntaxat effectus rerum percipiunt. Afficiunt etiam sensus nostros οὐδὲ αἶδη sed per energias suas, & medijs quibusdam corporibus species sensiles quodammodo αἰδῶς uideantur inesse. Tantillum per foramen aspectabilis species ingreditur, & quia λόγος est, in causa est, ut tam ingentia corpora et uasillas magnitudines secundo illo actu uideamus. Tantillum semen est, & tamen λόγος πλαστικός in ipso tantam uim habet, ut tam admirandæ stirpes & Animalia generentur. Sed de his dictum satis superq̄ in primo libro. His quomodo generetur & formetur corpus animatum considerandum deinceps. Sua & propria materia est cuiusq̄ effectus Naturalis. At seminis πλαστικός λόγος simul efficit organicas & similes corporis animati partes. Terminatur enim motio & efficientia ipsius totius generatione. Totum autem (ut uerbi gratia, Homo) constituitur ex capite, brachijs, pectore, & reliquis. Hæ partes, similibus constituuntur. Genitalis materia est certo temperamento constituta, ex quatuor elementorum mixtura. Respondent autem materiæ formandæ partes sua δυνάμεις, quot fuerint scilicet τὸς λόγους efformantis, & efficientis οὐδὲ γνηστῶν δυνάμεις. Nam quale est patiens materia, potentia sua, tale est efficiens, actu & energia sua. Actum autem efficientis aliquid, distinguimus in actum primū & secundum. Vt primum actum, animatum esse constat corpus. Secundum uero actum, seminis πλαστικὸν λόγον esse manifestum est, qui quodammodo sit αἰδῶς, quod materia fieri οὐδὲ αἶδη dicitur. Nam motus qui intercedit inter efficiens & patiens, unus idemq̄ numero est, sed nihilominus, esse ipsius duplex est. Respectu enim efficientis, dicitur energia & perfectio esse & simpliciter λόγος, sed respe

Liber Secundus, de Plastica

Actus patientis, ut pathos quoddam, & in aliquo, nempe ἐν
 λῶ λόγῳ esse dicitur Energia Agentis, & potentia pati-
 entis, inseparabiliter in motu sunt coniuncta, ut quod agēs
 est ratione Actus secundi, id ipsum simpliciter διωάμεν δι-
 catur esse patiens, qua fieri id ipsum dicitur, quod ratione
 Agentis esse dicitur. Sunt deinde quidam Actus secundi,
 qui sine motu perficiunt subiectum suum, ut Sensilium se-
 cundi actus afficiunt sensus nostros sine motu. Sed cum mo-
 tu & alteratione πλαστικός λόγος suam mouent & alterant
 materiam, qui & ipsi sunt Actus secundi, nempe ψυχικά
 ἀρχαί, sed substantiales tamen λόγοι sunt, actus illi secūdi,
 quum substantiam in subiecto, uidelicet animam producāt.
 Actus enim secundus Accidentis, substantiam producere
 nequit, ut calor, tanquam primus actus, à se producit θερ-
 μωσιν, ut actum secundum, quo secundo necesse est etiam
 in patiente subiecto, accidens caloris produci. Nam medi-
 ante actu secundo, calor, aut κατ' οὐτελέχεια calefaciens
 calorem producit, ut Homo etiam hominem mediante se-
 cundo actu, quem haecenus τῷ σφραματικῷ λόγῳ describi-
 mus, producit, quo, cum substantia constituatur, ipse λόγος
 Accidens esse nequit. Is nimirum est, qui ex non capite fa-
 cit caput, & ex non cerebro, cerebrum, & ex non corde,
 cor, & ex non carne, neruis, & ossibus, efficit carnes, ner-
 uos, & ossa. Sola enim plastica facultas, ex non substantia
 generat substantiam, ἀπ' ἀρχῆς, πρὸς ἀρχὴν procedens. Ac-
 tus enim secundus, ut πλαστικός λόγος, principium prin-
 cipio connectit, qua ratione animatum, animati dicitur
 principium, et substantia, substantiae. Accidens autem, etiā
 à non Accidente potest produci, ut temperamenta, & qua-
 litates, à caelesti corpore, quin etiam πλαστικός λόγος in ma-
 teria sua, qua generantur similes partes, producit singu-
 larum

Seminis Facultate.

larum partium temperamenta, & secundas qualitates, sine quibus Organicum corpus Anima informari nequit, qui tamen λόγος temperamento non sit præditus. Sed de alteratione hac & temperatione quaeritur quæ sit causa ipsius efficiens. Etenim λόγος quatenus est λόγος σωματικός, producit substantiam Animati corporis, nempe Animam in corpore. Vim autem ad alterandam temperamentis materiam, seu partes ζωήματ' & similes, ei λόγος dicimus inesse, propter corpus illud proportionem quinto. seu cœlesti Elemento respondens. Corporis enim proprium est, ut alteret, uel tanquam ὁμογούης existens, uel uαρ' οὐτελέχεια, nempe propter perfectionem formæ suæ, pro eo ut cœlestia corpora dicuntur alterare, & corpus etiam illud Animæ, τῷ αἰῶ σοιχρῶ ἀλόγοι, alterationis instrumentum existit partium τῶ νημάτων. Nam ut genitales λόγοι cœlestium producant per se ἑστίς rerum naturalium, & materiã nascentium corporibus suis temperant & miscent, ita quoque Analogum illud Animæ corpus, tanquam instrumentum τῶ λόγος σωματικός ad temperandam materiam animati corporis efficax est. Ut cordis efficiens λόγος σωματικός, corpore suo cœlesti materiam cordis temperabit, ut informari μορφῆ sua Animata possit. Idem sentiendum de cæteris Animati partibus similibus, quibus omnibus necesse est ut quodam temperamento generentur, alijs Accidentibus efficiendis sine alteratione. Πλαστικός λόγος sui corporis instrumento, sufficit, qualia sunt organica accidentia physicis nota. Etenim σωματικὴ ἐνέργεια non potest ab incorporeo simpliciter præstari & exerceri, sine corpore quodam medio. Quare, τῷ λόγος πλαστικῷ ex necessitate simulabitur illud Animatorum proprium corpus ut instrumentum operationis, & effectiois plasticæ, quod θερμόν

Liber Secundus, De Plastica

Ψυχμὸν, θεῖον quoddam στοιχείον existens, appellari supra
 ostendimus. Quinetiam precedente libro quid discrepent
 αἰσώματι, & οὐσώματι, seu σωματικὸς λόγος, exposi-
 tum fuit. Πάσης μὲν δὲ (inquit Aristoteles) Ψυχῆς διώα-
 μιν ἐτὸς σώματι, εἶνε νεοιωαννηκόσαι, καὶ θεοτὸς, τῶν
 κελδμοσῶν στοιχείων. Itaque λόγοι Γλασμοί sunt ἀρχαὶ harū
 alterationum, & conformationum, sed non sine corpore
 illo, tanquam omnis Efficientiæ instrumento. Hoc enim di-
 scrimine Mentis, & Naturæ λόγος inter se differūt. Quod
 si λόγος efficiens est formæ instrumento huius corporis,
 sequitur, ut etiā efficiens sit temperaturæ, cum forma sub-
 stantialis sine sua temperatura esse nequeat. Qualitates au-
 tem sunt in materia conceptus, & primæ, causa sunt secun-
 darum Qualitatum. At λόγος ἀσβματικὸς, cum suo cor-
 pore (quod nonnulli appellant θεσμὸν ἐμψυχον) temperat
 pro natura formarum, materiam nascentium partium. Est
 ἐνθεσμική διώαμιν hæc, & ut cœlestia corpora ex ele-
 mentis concreta temperant, sic etiā λόγος ἀσβματικὸς
 formandorum organorum temperaturas constitui παλν-
 τικὰς, & ποιητικὰς, quæ suapte natura alioqui sunt indefi-
 nitæ. Vt ignis efficientiæ indefinita quidem est, sed quoad τὸ
 λόγῳ Artis regitur, definitam quandam speciem constituit.
 Simili modo, carnis materia indefinitis qualitatib. est præ-
 dita, sed ποιητικῷ λόγῳ definitur temperatura, ut ex ea caro
 generetur. Nō autem separatim generantur ὁμοιομερῆ,
 & posterius ἀνομοιομερῆ, sed simul. Non enim est caro,
 nisi pars sit organici corporis, nec anima informat, nisi
 organicum corpus & ἀνομοιομόρῆς corpus animatum sit.
 Sed non simul tamen omnes partes perficiuntur. Nam
 prius perficiuntur organa Vegetationis, deinde sen-
 sus & motus organa, postremò species perfecti anima-
 lis, quæ

Seminis Facultate.

lis, qua hominis, aut Equi proprias energias præstare possit. Simul autem ὁμοιομερῆ, ἔργων ἀγενερά, testis Aristot. lib. 2. De Genera. 2. ὁμοιομερῆ γίνεται, καὶ τὰ ἔργων ἀγενερά. Deinde docet produci Animal. essentiam Carnis, κνήσει, nempe, ἐν ὁργάνῳ τῆς λόγῳ ἀσφομερῆς, cuius energiae causa sit, actu animatum corpus. Et quod actu sit, λόγῳ ποιητικῶς ipse, ἔργον energiae quaedam efficientis, ipsa, id omne, sed διωάμεν, esse materiam conceptus, ex qua generetur animatum. Accidentium uero differentias, quibus pati aliquid possint similes substantiae, ut sunt durum, aut molle esse, flexibile, aut inflexibile, diuiduum in fibras esse, aut fibris carere, temperamento primarum qualitatum efficiuntur, alterationes has gubernante plastico Logo. Seipso igitur πλαστικῶς λόγῳ ἔργον ἐκείνου ἀνιματίου τοῦ σώματος: sed similiarum partium secundas illas patibiles qualitates (quibus pati, aut non pati possunt motum quendam, aut πᾶσι) efficitur mediatis quasi instrumentis duarum primarum actiuarum, ἔργον ἀνιματίου τοῦ σώματος, et duarum primarum passiuarum qualitatum, de quibus modò satis superq; dictum. Motus porro ἔργον efficiencia plasticæ facultatis tum demum terminantur, quando similes, unà cum organicis partibus perfectæ fuerint. Simul enim formantur omnes, sed non simul omnes perficiuntur. Perfici autem dicuntur, aut pro perfectis tum habentur organicæ partes, quando propter accidentia quaedam commodè ijs uti potest anima ad operationes suas, ut instrumentis prioribus, ad uegetandum ἔργον nutriendum corpus, posterioribus autem ad sensum, ἔργον ad motum præstandum. Mentis autem humanæ non esse σωματικῶν ἐν ὁργάνῳ, aut instrumentum quoddam corporeum, iam antea diximus. ὡς ἔργον (inquit Aristoteles) πᾶσι νομοῦς τῆς κνήσεως γίνεσθαι ἐν ὁργάνῳ τοῦ σώματος, καὶ ἐμψυχον.

Liber Secundus, De Plastica

Ἐξαρτῆς ἐστὶ προσωποῦ, μὴ ἔχον ψυχὴν, ἰδέε σάρξ. Quin eti-
 am Hippo: in libro de Carne, scribit omnium humani cor-
 poris partium quasi lineamētia et συνγραφίαν in septimo
 à conceptu die apparere, quæ posterioribus temporibus
 perficiantur, ut ratione διωάμεως fiant ἐμφυχα ἔσ
 ἀνι-
 μενται Hippocratus hæc sunt uerba. ὁ δὲ αἰὼν ἐστὶ τῷ Ἀν-
 θρώπῳ ἐπὶ πέντε ἡμέρας. Πρῶτον μὲν ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐλθὼν
 ὁ Γόνος, ὃν ἑπτὰ ἡμέρας ἔχει ὀνόσασπός ἐστὶν ἔχον τῷ σώ-
 ματι. τῷτο δὲ τις αὖθις ἀναμάσσει, ὅπως ἐγὼ οἶδα. Πολλὰ
 δὲ ἴδιον τρόπον τοῦτο. Αἰετάρου αὖθις ἀναμάσσει αἰετὶς αὖ-
 τῶν πεπάρωνται, πολλὰ αὖθις ὀνόσασπός παρὰ αὖθις ἐλθὼν, γινώσ-
 κωσπὶ ὀνόσασπὸν λάβωσπὶ ὃν γαστρί. καὶ ἀπὸ τῶν ὀνόσασπὸν
 ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἀναμάσσει, ἐπὶ πέντε ἡμέρας ὀνόσασπὸν Σάρξ, τῶντων
 τῶν Σάρξ ἐστὶν ὀνόσασπὸν ἐμφυχα ὀνόσασπὸν ὃν τῷ ὀνόσασπὸν, ἐν-
 ρήσεις ἔχον πάντα μέληα, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς χόρας καὶ
 τὰ ὀνόσασπὸν, καὶ τὰ γῆνα, καὶ τῶν χειρῶν οἱ δάκτυλοι, καὶ τὰ σπῆ-
 λεα, καὶ οἱ πόδες, καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν, καὶ τὸ αἰδοῖον,
 καὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα δῆλον. Plastica ποιήσεως Hippo:
 συνγραφίαν depinxit his uerbis inchoati Embionis, sed
 nondum perfecti, ut animari possit. Tandiu autem durat
 plastica energia formationis usq; dum organicum corpus
 διωάμεως sua anime actus ἔσ uita fit particeps. Simul enim
 sunt ultima materia, ἔσ forma, quibus animatum constitui-
 tur corpus. Quo aduero similes, ἔσ organicæ partes, ἐν-
 ψυχον quiddam non sunt, non nisi æquiuocè id nominis ha-
 bent, quod alioqui animatis ipsis tribuitur, ut uenis, arte-
 rijs, carni, neruis, cordi, cerebro, hepati, quæ partim ex ma-
 teria genitili, partim ex sanguine materno generantur, ἔσ
 plasticæ energie seu ποιήσεως sunt effectus imperfectus, ἔσ
 imperfecta substantia, quòd uidelicet animationis respectu
 adhuc διωάμεως dicatur esse, per se autem inanimatū quid-
 dam exi-

Seminis Facultate.

dam existens, suam essentiam elementorum *συμφορα* transcribit, quam *σύμφωσις* abolita quoque anima, retinet, ut in his etiam aliud sit crasis, et aliud forma, essentiam partium similium *συμφορα* constituens, de quo dictum à nobis alias fuit. *Σύμφωσις* corpus igitur naturale, aut præcedit *ἐμφύχησις*, ut in generatione animalis, aut sequitur, ut post interceptum animal, partes similes quæ supersunt, nullum enim est organica substantia præditum, nisi animatum sit. Similares autem generantur, ut diximus, ex materia, aut spermatica, aut sanguinea, abolita priore forma et noua, solidioris corporis formæ acquisitione. Eodem modo ex organico, tanquam ultima materia, corpore, non fit animatum corpus, ut perempta prioris essentiae forma, generetur noua, sed priuatio materiae ultimæ, quæ inest ipsi, respectu nascentis formæ, permutatur contrario habitu dumtaxat materiam ultimam perficiente, et nihil quod prius erat perimente, actu scilicet formæ nascētis complente potentiam materiae, quæ perfectio nihil aliud sit, quam informatio animæ, quandoquidem ex necessitate simul sunt, et non sunt, ultima materia cum sua forma, quibus animal constituitur. Ex quo perspicitur discrimen horum, ut aliud sit, si dicamus, ex semine, et sanguine, nasci similia, et aliud, si dicamus, ex anima et corpore organico, generari animal. Quoniam, ut Aristoteli scribit libi: *ἐλάτῳσι δὲ διχῶς γίγνεται τόδε, ἐν τῷδε. ὡς τόδε, λέγεται τόδε, μετὰ τόδε, οἷον ἐξ ἰδμίου, οὐλύμπια, ἢ ἐν παιδίῳ, ἀνὴρ μεταβάλλοντι, ἢ ἐξ ὕδατος, ἀνὴρ. ὡς μόνον ἐν παιδίῳ ἀνδρα γίγνεσθαι φασί, ὡς ἐν τῷ γίγνεσθαι τὸ γεγονός, ἢ ἐν τῷ ἐπιτελεσμένῳ τὸ τελεσμένον. οἳ γὰρ ἐστὶ μεταξύτι, ὡσὸς τῷ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι, γένεσις. ἕτως καὶ τὸ γίγνεσθαι, τῷ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι. Ἐστὶ δὲ ὁ μανθάνων, γίγνεσθαι ἐπιστήμων, καὶ τὸ εἶναι ὁ λέγεται, ὅτι γίγνεται ἐν*

Liber Secundus, De Plastica

μανθάνοντες ἐπιτήμων. τὸ δ' ὡς ἐξ Αἵματος, ἢ δ' ὡς, φθόρον μὲν
 βατέρος. Quamobrem animal si generetur, nulla præcedens
 ἔστω corruptitur, sed dumtaxat priuatio ipsius materie cō-
 pletur, qua sc. ex non animali, fiat animal. At tum demum
 actu animæ perficitur potētia materie organicæ, si desinat
 scil. motus et energæa plasticæ facultatis. Quæ si permutata
 fuerit animæ essentia, tum demum anima ipsa simila-
 res et nutriri, et adulescere incipiunt. Propriū enim illud
 est animati corporis, ut uegetetur et adulescat. Quocirca
 nondum animatū, impossibile est nutriri ipsum, et adules-
 cere, ut si plastica generatio nondum fuerit finita, ut non
 animatū corpus erit, ita tempore illo nec uegetabitur, nec
 adulescet. Nonnulli autē sunt, qui dicunt, et sentiunt, prius
 uegetatrice anima, quàm sentiente et mouente informari
 corpus organicum animalis, quod quàm absurdū dictū sit,
 iam nunc demonstrabimus. Constat animā, ut in corpore
 speciem seu οὐτελέχσων nullis partib. esse diuiduā, et quid-
 dam esse ὅλως ὅλον, pro eo ut omnis sit forma substantialis.
 Cum enim expers sit materie, et sit principū, compositū
 quiddā ex necessitate nō erit, alioqui enim, forma, et prin-
 cipū non esset, ut docet Aristot. lib. 8. Metaphysi. in fine
 libri. Quamobrem animæ διωάμεν simul omnes in cor-
 pore organico insunt, prius enim, et posterius Aristoteles,
 id est, τὰξίω, negat esse in essentia formæ substantialis. Quo-
 modo enim posterior, ut sentiēs, priori, ut uegetatrici ines-
 set animæ? Nam si ut perficiens, inest perfectio, ut materia
 sc. et forma una compositione constituetur anima, Aut plu-
 res in eodem inerunt animæ, ut Vegetatrice alia informen-
 tur organa, et sentiente alia, et item mouente alia, quib.
 omnibus ne fingi quidem absurdius aliquid poterit. Nam
 ut posteriore essentia anima prior aboleatur fieri haud po-
 test, cum

Seminis Facultate.

test, cum posterior, sine priore nullo modo esse possit. Quam obrem si Vegetatrice informetur corpus organicum, simul reliquis omnibus *δυνάμεις* ipsum oportebit informari, nec temporibus, aut subiectis diuersis potentiae animae ipsius diuiduae erunt. Veruntamen propter organorum temporibus discrepantem usum, & eorundem imperfectam habitibus temperamentorum qualitatem, prius aliquid Vegetatrice anima uiuere dicimus, deinde, sentiente anima, & motrice, energias quasdam posterius praestari, ut animalis, postremo omnium, energias quasdam ipsius speciei proprias, posse praestari, quo ipsum undiquaque animal perfectum esse declaratur, ut quae sunt Equi aut Hominis propria, aut nunc, quod natum est, aut progressu temporis si operari, aut praestare officia possit. Itaque diuersis temporibus ut *δυνάμεις* animae, corporis organa non informant, sed simul omnes, omnia, nihilominus propter horum usum, & energias, quae sequitur perfectionem & imperfectionem accidentalem organorum, prius animatum corpus, quam animal, & prius animal, quam hominem, uel equum nasci dicimus. Prius enim *τὰ ἐπιτήμια* quam *ἀειδύτητα* seu *νεώτητα* perficiuntur, quamuis ratione essentiae simul generentur, quemadmodum etiam *δυνάμεις* animae simul omnes organicum corpus informant. Tum autem unumquodque perfectum dicitur & simpliciter esse, si praestare suam energiam possit, ut animal, uel homo, uel equus. Sed anima tamen dicitur esse, atque etiam inesse, etiamsi non principalibus organis, ut cerebro, & corde, caeteris organis suam energiam praestare nequeant. Ut quamuis captum sit oculis animal aut obsurduerit, aut paralyti sit resolutum, nihilominus *δυνάμεις* horum organorum substantiales anima non amittit, ac nihilominus *δυνάμεις ἀειδήσιμα*, cerebrum informatum

Liber Secundus de Plastica

esse, quamuis neq; oculorum neq; auditus sensu præditum sit esse dicatur. Et ut simul uegetatrix, & sentiens dicimus, sint in cerebro, quoad substantiam ipsius constituunt, non ob id tamen eodem tempore, quo animatum aliquid est, simul animal etiam, & quo animal homo etiã appellandum erit, si perfectionem organorũ consideres. Nam animæ duobus substantiales, seu essentielles respectu organici corporis, omnes simul esse, paulò ante probatum fuit. At respectu animati corporis, non simul actu quoq; animal, & Equus & Homo, dicitur esse. Omnibus enim potentijs instrumentorum perfectis, in utero Materno, nihil uicq; perficiendum restaret, postq; informationem animæ, statim in lucem, perfectus omnibus modis fetus ederetur. Quamobrem corpore organico informato, nihilominus perficiendum aliquid adhuc superest, incremento factus, ut omnibus numeris sit perfectum animal. Neq; unus modus est tantũ uel potẽtiæ, uel actus, rerum aliquo modo perfectarum, & perficiendarum. Ut alio modo contemplari posse dicitur, qui præditus est habitu scientiæ, & qui didicit, & alio modo, qui docendus adhuc, rudis & imperitus existit. Vna, propinqua, & altera, remota uulgò appellatur potentia. Simili modo, Animatum, potentia suæ ratione, Homo, uel Equus esse dicitur, & alio modo, esse animal. Completur potentia hæc actu seu habitu quodam perfectionis instrumentorum seu organorum, sine qua duobus animæ suas energias nequeunt præstare. Perficitur autem potentia hæc actu suo in utero Materno, energia animæ uegetatricis, ut anima uegetatrix & cerebrum, & organa motus, & sensus ita perficit, ut Embryo præstare etiam Animalis energias sentiendo, & se mouendo possit. Illo autem mediante habitu, alio quodam & ultimo

Arist. lib: 2. de
Anima.

Seminis Facultate.

ultimo habitu Animal perficitur, ut eo prestare possit operationes & energias speciei proprias, nempe uel Hominis, uel Equi, quo actu perfectus foetus tandem dicitur in lucem, et respectu etiam acquiritorum habituum, potentia aliquid esse dicuntur, ut Homo, *διωδύς* grammaticus, & habitus etiam, respectu θεωρίας, ut actus ultimi, rationem potentiae obtinet. Et hoc modo actus, & potentias, in formatione foetus, distinguimus respectu perfectorum aut imperfectorum suis proprijs habitibus organorum, non quod gradus illi sint in δόξα animae, uel anima eorum corporum, quum δόξα ut diximus expers sit τὰς ψυχῶν, & quod uidelicet paribus non sit diuidua, ut anima non est respectu suarum potentiarum, quibus organicum corpus informatur. Actus & perfectio posterior foetus in potentia uegetatricis Animae οἰοσῆ: & dormienti similis inesse uidetur, propter gradus habituum instrumentalium, quorum habituum potentiae complentur, ut dixi supra, energia & operatione uegetatricis, ut hac ratione potius τὸ δὲ μετὰ τὸ δὲ, quàm τὸ δὲ, ἐν τῷ δὲ generari & nasci dicatur posterius, cum posterius non perimat, sed perficiat id quod prius fuit. Idem respectu sui ipsius multifariam actu, & potentia, distinguitur. Vt uerbi gratia, Geometram, dormientem aliquem dicimus esse, & propterea etiam uigilantiem, & postremo, actu contemplantem quidpiam, ut quod ratione posterioris, actu, id, ratione prioris, potentia esse dicatur, causa quadam existente, quae potentiam hanc deducat ad actum. Et posterioris quidem actus ratione, dormiens, propius abest à uigilante, quàm à contemplante Geometra. Ita enim lib: 2. de Generatione animalium legendum censeo, ὡς ἀπερὶ ὁ καθ' ἑαυτὸν Γεωμέτρης τῆς ἐγρηγόρουτος & ἐγγυτέρω (et non, πορρωτέρω) καὶ ὅτι τῆς θεωροῦντος. Sed καθ' ἑαυτὸν, τῆς θεωροῦντος

Liber Secundus de Plastica

τῶ, πορροτέρω, quod supplendum est. Accommodando ad institutum nostrum, dicimus, sentiens, à seipso non sentiente, propius abesse, ut Animal, ab Animato, quàm respectu animati à seipso non intelligente, absit intelligens. Prius enim potentia animalis, in animato, quàm potentia intelligentis perficitur in generatione Hominis, ut substantia Animati non sit alia quàm prius fuerit, gradibus dumtaxat his perfectionis à seipsa differens, quos gradus perfectioni instrumentorum adscribimus, non discrepantibus

Ratione Ani-
mæ informā-
tis omnes par-
tes organicae
simul esse seu
nasci dicun-
tur, sed non si-
mul omnes
potentijs na-
turalibus sunt
perfectæ, sed
gradatim per-
ficiuntur.

Plastica facul-
tas non simul
cum Vegeta-
trice Anima,
reliquas po-
tentias Ani-
mæ producit.

generatarum rerum seu Animarum substantijs. His quæ diximus, manifestum est, desinente motu Plastico, ratione à seipso Animæ, & corporis organici, omnia simul nasci, sed respectu perfectionis generatorum organorum unum prius, & aliud posterius fieri, ut prius scilicet Animatum, quàm animal, et Animal prius, quàm Hominem, esse contingat, ut in generatione Animalia, simul facta, & perfecta omnia nequeant esse, & ut seipsum quidem perficere aliquid possit, nihil tamē seipsum facere, aut generare poterit. Principatus Vegetationis est in Venis seu iocinore, & in Corde. Principatus autem sentiendi & mouendi, est in Cerebro. Officina & facultate uegetationis, instrumenta sensus & motus perficiuntur, sed non generantur, cū generatio ad Plasticam *δυνάμιν* pertineat, qua cerebri quoq; substantia constituitur simul cum reliquis organis omnibus. De modo Generationis Animalis, multa apud Aristotelem in dubium uocātur, quæ paucis & strictim in præsentia uolo commemorare. Efficientem seminis causam, corpus quoddam animatum esse, iam antea est probatum. De semine autem dubitatur, utrum sit Anima ipsa, an quiddam animatum, an uerò quoddam animæ expert corpus generans & efficiens ipsum? Quod si sit expert

anima

Seminis Facultate.

anima haud poterit animati corporis esse principium. Neque etiam anima erit, quum anima non possit esse nisi in corpore organico, cuius ipsa *ἐν τῷ ὅλῳ* existit. Sed sperma non esse corpus organicum, ipsum per se est manifestum. Quinetiam animatum est corpus nequaquam aut pars animati corporis, siquidem sperma non sit animatum & organicum corpus, sed *πρωτόπλασμα* seu materia animati corporis, aut efficiens ipsius. Vniuersum autem corpus, simulque ipsius partes omnes, potentia animae uegetatrice informatur, cuius principatus est in corde, quo generato, animatum iam totum corpus uegetatrice anima uiuere dicitur. Tam quoque cerebrum nutricante anima informatum, & uegetatur, & nutritur, informatione etiam sentientis animae, quam simul esse, cum organo suo supra probatum fuit. Quae imprimis enim omnia organa uegetatricis animae sunt plastica facultate efformata, simul etiam sentientis animae organa facta esse statuimus, si quidem (ut supra ostendimus) similes sine organicis animata dici nequeunt. Sed quod ad organicas pertinet partes, quaedam prius, quaedam posterius dicuntur esse, perfectione, non autem essefectione. Nam quod deest perfectioni substantiae organorum, id non plastica facultas seminis, sed uegetatrix anima in omnibus partibus existens, perficit, & complet. Differunt enim, *τὸ δε* fieri si dicas, *ἐν τῷ ὅλῳ*, & quando dixeris, *τὸ δε*, *κατὰ τὸ δε*, non simpliciter fieri, sed perfici, ut quod prius fuit, non perimitur, ut si post animatum, fieri dicas animal, propter *ἐξ* instrumenti, non quia noua substantia generetur quae prius non fuerit, duntaxat Animato existente corpore. Quinetiam, ut simul informantur omnes partes uegetatrice animae, nihilominus sunt alia *πρῶτα* priora ratione esse perfectionis, sed non *ἀρχαία*, organa, & posteriora alia, quae

Quando uero
nunc uegeta-
trice anima
dicendum sit
informari.

Liber Secundus, De Plastica

Etiam φύσις sint priora, ut uenæ & arteriæ totius corporis prius formantur, posterius cor perficitur, post spermaticas partes, carni formis perficitur substantia, etiam cerebrum, post neruos perficitur, ulimum genesi. & animalis perfectione primū, ut cor, post uenas et arterias generatur, quo generato plastica efformatio desinit, & simul omnes cum corde partes animatæ incipiunt esse. Priora autem πλαστικά, hoc loco dicimus, sine quibus posteriora esse nequeunt, (quoniam ut Aristo: inquit, ὅσῳ ὅσον γίνεται τὸ τελευτῶν) quorum respectu ordinis, non tantum causa materiæ, τὸδε, ἢ τὸδε, sed etiam ratione ordinis, τὸδε, μετὰ τὸδε generari dicitur, quo motionis ordinem Aristo: comparat τῶν

Prius generatur Organa uegetaticis plastica facultate, quam sensus & motus, tametsi si mul una anima informantur.

αὐτομάτων ordinatis motionibus, quibus non omnia simul uno sitis principio existente, moueri dicuntur. An autem uegetaticis ἀσπέρματα, & νύματα, prorsus inanimata sint, queri potest? Nam quod ex illis animatum generetur corpus, manifestum est. Hoc loco uocabulum Seminis seu spermatis non significat δυνάμειν ποικιλῶν, sed semen, quale est stirpium, quod proportione νύματι respondet, & quod semen Aristoteles dicit à fructu differre, quoad nimirum fructus, dicitur id, quod generatur, & fiat ex alio, Semen autem id appellatur, quatenus ex ipso generetur aliud. Est autem νύμα, in animalibus συνδυασμοῖσι, concretū νύμα ex utroq; principio fœtus, quorum unum, ποικιλῶν, seu ἀσπέρματινόν, & alterum dicitur ἰλιπῶν seu ποικιλῶν. Et semen, modo dictum, et νύμα, quoad ab animato corpore nō sunt χωριστά, eatenus ex ijs generari nihil potest. Vi herbarum semina, quoad separata non sunt à suis herbis, & νύματα τῶν φωτισθέντων & ἠοτισθέντων, καὶ σπέρματινόντων, similis ratio est. Nam ex illis etiam nihil nascitur, nisi à generantibus separata νύματα fuerint.

Arborum =

Seminis Facultate.

Arborum autem σπέρματα fecunda non sunt, nisi quod ad sunt ἀχώρεια à suis stirpibus. De his omnibus separatis quaeritur, pro animatis ne sint habenda, an uero non? quod non sint animata, manifestum est, quia corpora non sunt organica, nec ipsa sese uegetant, praeterea quia nihil ipsum se generare potest, sed ab alio fit & generatur, nempe à plastica facultate, quod ποιητικὸν illorū principium existit.

Verum iamē, ut actiu non sunt, tamē potentia sunt et dicuntur esse animata. Quando enim πλαστικὴ esse desierint, tum necesse est ut anima sua informetur, simul omnib. quidē animatis factis, sed non simul omnib. habitu suo perfectis instrumentis. Respondet Aristoteles, νύμα, seu sperma, ex quib. fit animatum, uel animal, ut non sint simpliciter animata corpora (quatenus πλαστικὰ) non tamen sunt omnino orbata quadam uita, quandoquidem ad se trahant humorem nutriturum quandam, sine quo spermatica facultas organicum corpus fabricari haud queat. Quod dicimus, Aristoteles his uerbis uoluit intelligi. ἔτι γὰρ ὡς ἀψυχὸν θεῖται τὸ νύμα, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐσπερματόν ζωῆς. ἔστι γὰρ ἄτιον, ἵατε σπέρματα, καὶ τὰ νύματα, τῶν ζώων, καὶ τῶν φυτῶν, καὶ γόνιμα μέχρι τῆς ἐσίν. Vult Aristoteles quā diu νύμα sit πλαστικόν, καὶ γόνιμον, tam diu sua propria anima ipsum corpus priuatum esse, qua nimirum possit seipsum nutrire & uegetare, nihilominus plasticam facultatem energiam, ἐρεπτικὴν animae exercere quae talis sit in materia conceptus seu νύμα, uita & energica, qualis alia sit in stirpibus, quae energica seu uita tantisper duret, usque dum plastica uel seminis efformatis omnibus organis anima ipsum corpus informans animalis, opus & uitam non modo uegetandi, sed plasticae energiam etiam sentiendi, & mouendi corpus, prestare possit. gca.

Vita, hoc loco

significat

energiam,

qua nutrimē

tum ad se tra

hit semen, uel

νύμα. Hanc

uitā, exercet

semē, quāvis

adhuc anima

tum non sit.

Sperma hoc

loco significat

semen, quo

nascuntur

herbæ.

Plastica facul

tas exercet.

energiam ἐρεπ

τικὴν ψυχῆς,

quae sola in eis

stirpib. quae

simul est, & si

mul definitū

Plastica ener

giam

Liber Secundus de Plastica

Quòd autem τῶν νυμμάτων θρεπτικὴ ζωὴ, qua plastica uirtus utitur, non sit eadem ad numerū cum ea animalis anima et uita, qua ipsum à seipso uegetatur animal, et quòd permuetetur essentialiter, plastica forma hanc uitā exercens, cū animalis uel animati anima uegetatrice, quæ generationē organici corporis uel animati præcedit, signum illud declarat, quòd uidelicet durante hac uita seminis, et πλεονόν, et γόνιμον quiddam ipsum νόημα existat, si quidem plastica uita et ἐνέργεια non terminetur, nisi successione formæ substantialis animæ, qua constituatur animatum seu animal, ut respectu huius, quæ præcessit φυτικῆς seu θρεπτικῆς ζωῆς, δυνάμεως, et non ἐντελεχείας animali corporis rationem habuerit. Aristoteles etiam substantialiter seu essentialiter sunt χωριστά, distinguit, θρεπτικὴν τῆς νυμμάτων ζωὴν, et τῆς ζωῆς θρεπτικῆς. Non dicit quod ἢ τὸ ψυχλόν, his uerbis, τὸ μὲν ἐν θρεπτικῷ ψυχλόν τὸ νόημα ἢ ἀσφραγματὰ, καὶ τὰ νόηματὰ, τὰ χωριστὰ δεικνύοντι, δυνάμεις θρεπτικῆς μοῦ ἔχοντα θετίον, ἐνέργεια δὲ ἢ ἔχοντα, πλὴν ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς, τὰ χωριστὰ τῶν νυμμάτων ἔλκεται τὸ τροφικόν, καὶ τοῖς τότῳ sed quod hanc τῆς τοιαύτης ψυχῆς ἐργον. Ut nimirum quatenus τῆς ζωῆς, θρεπτικῆς τὸ νόημα, ζωὴν ἔχει, καὶ μὴ τῆς ζωῆς ψυχῆν ἢ ζωὴν. Hacq; ratio quādā, qualis ne δυνάμεις et non actu etiam θρεπτικῆν habere ψυχλόν sit τῆς θρεπτικῆς νόημα uideatur, quæ tamen θρεπτικῆς substantialiter permuetetur cum hac uegetatrice, quæ propria sit animæ animalis. Nō enim ἐν ἐργον, qua informante γόνιμον seu πλεονόν desinat esse νόημα, γὰρ sed δυνάμεις Censeo in Aristot: legendum, πλὴν ἢ, et non, πλὴν ἢ, ut me habent uulgò legitur. Cæterum ἀσφραγματικὸς λόγος τῆς ζωῆς θρεπτικῆς ζωῆς interdum propter imbellicitatem τῆς νόημα animalis non producit ultra animam hanc φυτικῆν seu θρεπτικῆν, Aristot: lib. ut in grauidis Molam parturientibus, ut nulla nisi θρεπτικῆς d. περὶ γενέσεως τῶν ζώων. et adolescat (perempta plastica) informis hæc caro. Et aliquo

Séminis Facultate.

aliquousq; seu μέχριτινός sunt etiā γόνιμα subuentanea, seu
 ὑπνέμιχα οὐα, quorū generationem comparat generationi
 Mole Galenus lib: 14. de usu partium. Et Aristō: ἀβρμα-
 τινὴν διωάμιρ definit, ratione suæ perfectionis [s νύματ],
 τῷ Ποσῷ, & non τῷ Ποσῷ, informatione sc: animæ, & nō in-
 cremento qualitatis νύματ. De subuentaneis ouis, quæ
 perfecta generatione animalis absolui nequeant, et nō nisi
 μέχριτινός γόνιμα existant, sortita duntaxat, τὸ φυτόν βίον
 sic Aristō: scribit. Ενίοις γε τῶν ζώων, οἷον τοῖς ἄρσι, μέχρι-
 τινός ἢ φύσις διόκται γεννᾶν. αὐταὶ γὰρ συνιστάσι μὲν, ἀτε-
 λῆ δὲ συνιστάσι τὰ καλόμενα ὑπνέμιχα οὐα. Imperfectū enim
 in illis est generationis principiū, & ultra τὸν τὸ φυτόν βί-
 ον γόεσας non promouet. Hactenus τὸ νύματ anima-
 lis, quoad nutritur & augetur, & adhuc Πλαστικὸν quiddam
 existit, nondum scilicet animalis anima præditum. Quæ
 aut qualis uita sit, quamuis expers sit animæ, exposuimus
 secundum Aristotelis sententiā. His manifestum est,
 θρεπτικὸν τὸ νύματ ζωῆν non eandem numero esse,
 quæ sit ipsius animalis θρεπτικὸν ζωῆν καὶ ψυχῆ. Quādoquid-
 em anima θρεπτικὴ materiæ νύματ non possit inesse,
 nisi perēpta sit plastica διωάμις, quæ cum nulla parte ani-
 mæ simul esse potest, siquidem animæ διωάμις non sint
 partibus diuiduæ, ut supra diximus. Non autem alia sunt
 instrumēta quib. sentit, aut mouetur animal, & alia quibus
 uegetatur, omnia enim quibus sentit, ijsdem etiam uegeta-
 tur et nutritur, cū omnia ὁμοιομερῆ suæ substantiæ ἀσμι-
 lent nutrimentū. Siquidē & nerui, et cerebrū, & cor, cum
 cæteris uegetatrice anima suam essentiam tuentur. At ue-
 getatricem, esse sine sentiente, manifestum est in stirpibus.
 Nondum autem existente uita animalis uegetatrice uita,
 sed non anima uerum Πλαστικῆ διωάμις τὸ νύματ nutriri

D

Liber Secundus, de Plastica

Et uiuere, modo dictum est, Sed nondum constat ratio, pro-
 pter quam plastica uita hæc, cum uita uegetatrice perfectæ
 animæ, non sit eodem numero, tametsi ratio uera hæc sit,
 qua dictum est, animæ diuicias (ut formæ et principij) et
 partes, non esse diuiduas, ut una possit esse sine alia, aut una
 ut prior, altera posterior existat. Non ob id liquet tamen,
 quamobrem posteriore uegetatrice, necesse sit priorem
 solū partem aboleri, nempe plasticam illam, qua partes
 similes et organice parentur et generentur, ut tanquam
 ultima materia organici corporis diuicias sue plasticæ illa
 informationi animæ subijciantur. Apparari autem quam-
 libet ultimam materiam, propria et uernacula crasi ad
 recipiendam formam, constat inter omnes physicos. Ve-
 getatrix ergo hæc diuicias qua τὸ νόημα dicitur τὸ φύσι-
 σίον ἴδιον, instrumentum plasticæ facultatis existens, τὸ ποιοῦν
 καὶ τὸ ποσόν organicarum partium apparat nequaquam
 forma, et anima quædam τὸ νόημα et existit, sed est diuicias
 quæ desinente plastica facultate, ipsa quoque desinat esse.
 Et hoc modo prior in generatione forma seminis seu νό-
 μαι et cedit succedenti formæ animæ, quandoquidem cui-
 que formæ sua propria et ὅμια ἔλκῃ subijciatur, et quæ
 ἁπλοῦς diuicias est imperfecto cōceptu, qui dicitur νό-
 μα, in eodē nequaquam inesse poterit ἁπλοῦς perfectæ ani-
 mati organici corporis, alioqui enim inter νόμα, siensque
 animal, et factum animal, nullū discrimen esse, cum illius
 ἁπλοῦς, non sit efficax sine plastica facultate, hæc autem
 seipsa sit efficax ad nutriendum. Non enim seipsum gene-
 rat, sed seipsum nutriendo, conseruat animal seu animatum
 corpus. Vt ergo si caro generatur necesse est sanguinis
 speciem aboleri, ita si animal generetur, necesse est τὸ νό-
 μαι et ἁπλοῦς solū, unā cum plastica facultate abo-
 leri.

Seminis Facultate.

leri. Perfecto autem corde, anima, animalis informat organicum corpus, quoad ratione essentiae perfectum animal dicimus esse, non quoad uitam & energiam exercet *φυσιολόγος*, quum cor primum sit in animalibus, & sit ultimum, quo extincto per mortem, ipsum quoque animal desinat esse & uiuere. Sine plastica facultate, anima sua propria uegetatrice, instrumenta sensus & motus non efficit quidem aut generat, sed habitibus quibusdam duntaxat perficit, ut progressu temporis, sensui, & motui sufficere queant *δολοι* organicarum partium. Nam in prima etate, ualidissima energia et uita uirtusq; est uegetatricis *δυναμικος* animæ, deinceps autem sequuntur perfectiones instrumentorum, quorum causa dicatur quod nascitur, prius animal esse, quam Equus, & prius animal, quam Homo, non quod Homo generetur ex animali, sed quod perfectio instrumentorum animæ Hominis, posterior sit, & animalis organorum (quod ad *χρῆστας* & *ἐνσφύσεις* organorum attinet) sit prior perfectio. Qua ratione *τὸ δὲ, μετὰ τὸ δὲ* fieri aliquid dicitur, quorum omnium supra quoq; à nobis mentio & declaratio est facta. Non autem ut omnes similes & organicæ partes in animalibus ratione essentiae simul generantur, idem quoq; in stirpibus usu uenit, quarum plastica facultas duntaxat *σπερμικό* producit animam, quæ nimirum *νύμφα* suum informans, stirpis substantiam constituat, sed non omnib. simul partib. perfectæ. Non enim semetipsa sese, sed mediante spermatica *δυναμικος* semetipsam progressu temporis perficit, omnib. partibus ut folijs, florib. & fructib. A primo ortu, imperfectissimæ sunt stirpes, ita ut uix etiã agnoscatür species nisi à peritijs. Vis producendi *νύμφα* iuxta talia in illis inest, usq; dum omnes numeros & partes generationis compleant producendo aut

Liber Secundus de Plastica

caudicem, aut frondes, aut folia, aut flores, aut fructus. In arborum stirpibus huiusmodi *δευόμυς αὐτοματῶς*, sunt etiā quoddam *ἀρχοεισὸν νόμω*, quo posterius semper propagatur à priore, una & eadem existente essentia animæ, quæ generatis his partibus sese quasi inuolutam explicat, informando & animādo partes illas posterius plastica uirtute productas. De actione seminis, & passione *νοήματ* & partium organicarum formatione, si sic sentiamus ut dictum & demonstratum est, haud difficile erit occurrere his difficultatibus, quas commemorat Cæsar Scaliger Cap. 290. parti: 2. Exotericarum exercitatio: quas contra Cardani subtilitates scripsit. Queritur enim, utrum substantia animæ uniuersa, simul omnes partes informet, an uerò quædam anima sit, quæ primò informet corpus, ut uegelatrix, & posterius informet sentiens, postremo autem intelligens. Nam quòd non simul omnes Aristoteles uidetur dicere, quando inquit fœtum initio uiuere uita stirpis, deinde uita animalis, & ultimò uita Hominis. Quòd si gradatim corpus nascentis animalis sic informetur his animab. necesse erit aut priorem succedente posteriore perimi, ut nimirum ex animato fiat animal, & ex animali fiat Homo, aut priore non abolita, succedente posteriore, ut pro una animæ essentia, tres essentia in sint animarum, quibus nihil dictu absurdus. Nam si perimitur prior, ex mortuo scilicet uiuum nasci oportebit, quandoquidem mori nihil aliud sit quàm in corpore aboleri animam. Deinde quid absurdus & magis abhorrens ab Aristotelis sententia, quam tres differentes animarum *δύο* in uno corpore esse, & posteriore priori accidere? D. Scaliger has *ἀπορίας* non soluit, nulla enim partib. diuidua est forma substantialis, quare nec prior à posteriori potest cōtineri, ut unam *δύο* cōstituant,

non

Seminis Facultate.

non enim ut triangulum sine quadrato, sic uegetatrix sine sentiente anima in animalibus poterit esse. Sed nos totam animam informare corpus organicum dicimus, nec unam ipsius priorem, & alteram posteriorem esse dicimus. Plasticam autem facultatem & δυνάμιν, quasdam prius, non nullas autem posterius partes perficere, usq; dum totum corpus organicum ita sit efformatum, ut propter δυνάμιν suam organicam, qua uita δυνάμιν est particeps, perfecta anima informetur, siquidem simul existentes forma & ultima materia rem naturalem constituunt. Tam diu autem plastico motu dicitur materia ex qua fit animal, alterari, quam diu expers fuerit anima, que materiam suam non perimit abolitione prioris & σίας, sed eam perficit. Plastica autem uis priorem & σίαν ut sanguinis et seminis & σίαν & μοιρῶν partium ex ipsis per σύμφωσιν constituit non equidem animatas, sed plastica facultate desinente, animandas. Et quamuis eo tempore partes animatæ, aut organicæ nondum sint, nihilominus uegetationis & nutritionis non sunt expertes. Nam, ut supra diximus, νόματα habent hoc à facultate plastica, quamuis animata nondum sunt, ut trahere nutrimentū & uegetari ea possint, ποιῶντα τὰς ἰσχυρὰς ψυχῆς ἔργον. ἔχοντα σὺν τῆς φύσιν. Alioqui animare plastica facultas non posset, et subiectum seu materia ipsius δυνάμιν non particeps esset animæ. Quodammodo enim plastica uegetatricis officio fungitur, qua ratione, ut supra diximus non prorsus ἀψυχον quiddam sperma esse constat. Sic ergo respondēdo, difficultatibus priorib. facile occurritur. In animalium autem generatione, prioris partis essentia, non est causa generationis posterioris, ut cor, non est causa generationis cerebri, aut nerui, nec uenæ sunt causa circumdantis se carnis, aut alicuius παρεγγύματι, sed sola

Liber Secundus, De Plastica

plastica facultas, formatrix & genetrix omnium partium est simularium scilicet & organicarū, quamuis unum prius alio plastica facultate formabile existat. Vt prius uenae, arteriae, nerui, quā carnosā substantia, prius cor, quā pulmo, quae carnes respectu illarum *ναρτεχίματα* & habeant rationem, siquidem posteriores sine prioribus esse nequeant. At simul nerui, & cerebrum (ut animata) generantur, nam à cerebro necesse est neruos propagari. At uenas primas, & secundas simul generari scribit Galenus in libro de Generatione fœtus, posterus his carnem iocinoris circumfundi. Inferiores arterias, idem scribit, quae subeant in ambos pedes, prius nasci, quā superiores, & posterus, superiores cum corde nasci, quod tamen nō consentaneum uidetur, & cum Hippocratis sententia pugnat, qui simul omnia suo modo esse & nasci scribit. Arteriae enim, ut frondes, & rami in stirpibus, non crescunt, ut una pars prius, alia posterus generetur. Postremo omnium, formari scribit cerebri *δύοιαι*, semperq; imperfectiores, priores *γενέσθαι* esse, perfectioribus paribus ac nobilioribus: quod de informatione animae si intelligatur, falsum est. Perinde autem cauam uenam à iocinore uersus cor nascente longitudinem ipsius scribit ascendere, ut nascituro cordi materiam suppeditet, atq; si quis surculum in longitudinem nasci & produci opinetur. Nam eodem modo crescendo Arterias quoq; adnasci cordi posterus scribit, & non simul eas cum corde nasci existimat Galenus, quae prorsus à uero mihi uidentur aliena esse, propterea quod in his omnibus *συνεχέαι φασμί* simul omnes partes coexistat plasticae facultatis *energeia*. At uero partium simularium & organicarum esse *συνέχσαι φασμί* libro precedente est probatum, & simul quod nascitur à principio,

cum

Seminis Facultate.

cum suo principio esse, indubitatum est. Nam uena caua & arteria nascuntur à corde, & non cordis, uena, & arteria principium existunt, & utrumq; simul quidem generat plastica facultas, sed non utrumq; tamen simul perficit, siquidem prima generationis organa sint uenæ et arteriæ. Cordis autem utilitas est tum demum, si plastica formare corpus desierit. Et nobiliora posterius etiam perfici, sed non generari, iam antea dictum fuit. Et simul nasci quidem dicimus, ut semina ea sed non simul perfici, posteriusq; ea, quorum posterior sit usus, habitu suo perfici dicimus. Non ergo tempore, ratione *υολας* & animationis, uenæ, & arteriæ priores sunt corde, aut nerui, priores sunt cerebro, sed *υονέας* plastica *δυναμεις* ratione priora sunt illa suis principijs. Principia autem horum, ut *υονέας* & perfectione posteriora sunt, ita nihilominus *ψυσει* priora existunt. Partes stirpium priores, differre à posterioribus, notum est sensu. In principalibus autem, prima perfectio plastica est hepatis, altera & posterior quidem, cordis, postrema est cerebri. Inchoari autem omnia simul, tanquam *συμφορας* quadam depicta, consentaneū est secundum Hippocratem, cuius etiam sententiam probat Galenus in libro *περι νυσμότηων διαπλάσεως*, ubi contra Aristotelem & Stoicos defendit. Cor, non esse primum plasticae instrumentum, sed Hepar, posterius autem Cor, postremò ipsum cerebrum. His omnibus *συνφύσας* per *διαπλάσιν* perfectis, uniuersum corpus animetur, plastica ui & energia deficiente. Quomodo enim cor primum esset, siquidem *υύμα* initio *τῆς φύσεως*, & posterius tandem animalis uitam uiuat. Nos cum Galeno statuimus, *πρώτα τῆς φύσεως πλαστικῆς ὄργανα* esse uenas & arterias, quibus posterius reliqua organa generentur, ut primò hepar, posterius cor, Ve-

Liber Secundus, De Plastica

rum tamen unum prius, & alterum posterius animari nequaquam censemus, sed omnia simul. Sine uenis autem, nulla pars alia organica generatur. Et hæc quidem Γενέσις prima dicimus esse. φύσις autem primum organum est cor, generato iam scilicet animali, quod penes ipsum scilicet sit δυνάμις uitæ totius, de quo satis superq; etiam supra dictū fuit. Aristoteles simpliciter principatum γένεσεως scilicet & Essentiæ adscribit cordi, quoad nimirum rationem habeat, Finis, ut cuius gratia sint reliqua organa facta, Et quo etiam plastica uis, (quod tamen falsum sit) ut πρώτη κινητικῶν fabricandis alijs utatur. Quod animæ sit, & non plasticæ facultatis cor primū motionis instrumentum, haud minus inficias. Quod tanquam finis, sit principium cor, & gratia cuius instrumenta reliqua sint generata, non inuitus concessero. Nulla enim sine corde est uita & anima Animalis incolumitas, & unā cum ipso extincto, omnia sunt simul mortua. At Aristoteli placet à plastica facultate primum omnium formari cor, quo ut instrumento, reliquis organis generandis utatur ex materia κινήματι &, quæ nimirum materia, omnia sit δυνάμις, quorum efficiens causa sit πλαστικὴ δυνάμις, λόγον & actum omnium generandorum in se continens. Comparat stirpium & animalium formatricem facultatem Aristoteles his uerbis. ὅταν δὲ συστήσῃ τὸ κίνημα ἢ δυνάμιν, παρακλήσειον ποιεῖται τοῖς ἀσβεστομόοις. ἢ μὲν γὰρ ἀρχὴ, καὶ ἐν τοῖς ἀσβεστομοῖς ἐν αὐτοῖς ἐστὶν ἢ πρῶτη. ὅταν δὲ αὐτὴ ἀποκρίβῃ ὀνόματι δυνάμει πρότερον ἀπὸ ταύτης ἀφίεται ὁ, τι βλαστὸς, καὶ ἢ ῥίζα. αὐτὴ δὲ ἐστὶν ἢ τὴν τροφὴν λαμβάνει. Δεῖται γὰρ αὐξήσεως τὸ φυτὸν, ὅτι καὶ ἐν τῷ κινήματι, τρόπον τινα πάντων ὄντων δυνάμις τῶν μορίων, ἢ ἀρχὴ πρὸ ὁδοῦ μάστιγα οὐκ ἀρχαί. Διὸ ἀποκρίβεται πρότερον ἢ καρδίαι, οὐδὲ γέλα, καὶ τὸ τοῦ ἴδιου ἐπὶ τῆς αἰδοῦ.

Contra Aristotelem, qui dicit cor esse primum plasticæ facultatis instrumentum.

Cor, Aristoteli comparat radicibus.

Seminis Facultate.

ἀπ' ἀμφοῖν)

αὐτῆς αὐτῆς δὴ αὐτῆς, συμβαίνει γὰρ ἕως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ. Ὅταν γὰρ ἀπ' ἀμφοῖν ἀποικισθῆ, δὲ αὐτὸ αὐτὸ διαικῶν τὸ γινόμενον, καθάπερ ἀποικισθὲν τέννον ἀπὸ πατρὸς, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἔχον, ἀφ' ἧς καὶ ὑπερομῆς ἢ διακόσμησις τοῖς ζώοις γίνεται τῷ σώματι. Ἐἰ γὰρ ἐξ ἑωθεν ποτ' ἔσαι, καὶ ὑπερομῆς ἐν ἐσομένῳ, ἢ μόνον διακοσμήσειεν αὐτὸς, τὸ, πότε, ἀλλ' ὅτι ἀνάγκη ὅταν ἐκαστον χωρὶς ἴσται τῶν μορίων, ταύτην ὑπερομῆς πρῶτον, ἐξ ἧς καὶ ἡ ἀύξινσις ὑπερομῆς, καὶ ἡ κίνησις τοῖς ἄλλοις μορίοις. Διόπερ ὅσοι λέγασσι, ὡς ἀπὸ Δημοκριτοῦ, τὰ ἐξ ἑω πρῶτον διακινεῖσθαι τῶν ζώων, ὑπερομῆς δὲ τὰ ἐν τῷ ἐν ὄρθῳ λέγασσι, ὡς ἀπὸ ξυλίνων ἢ λιθίνων ζώων, τὰ μὲν γὰρ ἰσαῦτα, ἢ ἔχει ἀρχῆς ὅλας, τὰ δὲ ζῶα ἔχει πάντα, καὶ ἐν τῷ ἔχει. Διὸ πρῶτον ἢ καρδίαν φαίνεται διακοσμήσθαι πᾶσι τοῖς ἐν αἰμοῖς. Ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς καὶ τῶν ὁμοιομορίων, καὶ τῶν ἀνομοιομορίων. Ἡ δὲ γὰρ ἀρχὴ ταύτην ἀξιῶν ἀύξινσις τῷ ζῴῳ, καὶ τῷ συστήματι, ὅταν δένται τροφῆς, τὸ γὰρ δὴ ὄν, αὐξήνεται, τροφὴ δὲ ζῴῳ ἢ ἐκ ἀέρος, αἷμα, καὶ τὸ ἀνάλογον, τῶν δ' ἀγγείων αἰ φλέβες. Διὸ ἢ καρδίαν καὶ τῶν ἀρχῆς. His argumentis probat Aristoteles, κίνημα formationem & διακόσμησιν habere à plastica facultate seminis, non tamen quoad sit in ipso instrumentum uegetatricis animæ, qua in stirpis initio uiuat. Et quod ipsum organum illud plastica primò producat ex materia quadam parte τῆς κινήματι, quo organo postea reliquis intra, & extra, partibus simularibus & organicis formandis utatur. Plasticā enim distinguere quidem, & formare partes, & membra omnia, sed id ipsum non posse, nisi nutriatur et adolescat κίνημα in stirpis cuiusdam stirpis, ut ex reliquis partibus κινήματι, quæ διωάμετα sunt omnes partes animalis, per plasticam facultatem omnes actu partes ipsius animalis generentur. Incremēti autem & nutritionis nihil esse capax, nisi uita uege-

Idest, Generantib. ipsum causis quas κίνημα in se continet. Nā corde seipso uiuit animal, & non ab alio uiuificatur. Εἰ γὰρ ἐξ ἑωθεν In corde, ut primo instrumento produci animam, et non eam extrinsecus aduenire. Nam sine corde neque quando animetur corpus explicari poterit. Si habent ἀρχῆς uita animalia, ergo intra corp⁹ erit, & inter multa Διακριθέντα vnum erit. Probat qd fit primū cor, qd nutritionis, principium quia fit officina sanguinis

Liber Secundus, De Plastica

tatrice sit præditum. Et primum illud plasticæ *διωκτικῆς*
 instrumentum, esse cor statuit Aristoteles, Galenus, Hepar,
 ut autem mea fert sententia, uenosum est genus, quod ipsum
 aliàs etiam Galenus prima generationis organa appellat,
 ut materiam & nutrimentum *τῶν νοσήματι* suppeditanà,
 nempe sanguinem, quo plastica nutrire & efformare reli-
 quas partes possit. Hepatis caro quem usum habeat, &
 quod posterior sit formatio ipsius, quàm uenarum & ar-
 teriarum, alio quodam loco est demonstratū. Cor autem non
 esse primum organū, quo utatur plastica ad formanda reli-
 qua, his contra Aristot: quæ disputat Galenus, uera esse ar-
 bitramur. Cor enim, ut supra ostensum est, nō plasticæ pri-
 mum instrumentū est, quo efficiantur, sed animæ animalis
 instrumentū existit, quo perficiuntur uegetationis motus,
 & item sensus instrumenta, postremò enim illa omnia à pla-
 stica perficiuntur. Anima enim in corde habitat, non tam
 uegetatrix omnium (principium sc: uitæ animalis existens)
 quàm perfectrix reliquorum, non autē generatrix, quib. sen-
 tit, & mouetur animal, instrumentorum. Simul. e. corde per-
 fecto, nasci animal, & perempto eo, mori dicendū, et nō eo-
 tandem tempore, quo sentire aut mouere se potest in utero,
 pro animali haberi debet, sed tum demū quando motus for-
 mationis desierit, & ipsum sese nutrit, quod in utero conti-
 netur, de quo dictū quoq; superius fuit. Aristot: ergo *ὅτι τῶ*
νοσήματι primo formari cor scribit ut instrumentū *τῆς ἡπα-*
τὸς *ζωῆς*. Nam *νόσημα, χρωστῶν* quiddā est, & quædā *ὀρεῖ-*
νησις animatorum masculini foeminiq; sexus animatorum
 corporū, quod ipsum in seipso necesse est ut habeat anima-
 tionis suæ unū principium, ut filius est, qui non amplius
 est in potestate patris, qua ratione id quod generatur et fit,
ἀλλ' αὐτὸ αὐτὸ δυνάμει, propria & sua anima informatū. At
 tamen

Seminis Facultate.

tamē dum formatur adhuc foetus, sine principio, quo possit nutriri & adolescere, & formari plastica facultate, *νόμος* non poterit esse materia generationis animalis. Adminiculo autem huius primi organu generati ex materia *νόμος*, plastica facultate & reliqua omnia efformari intra & extra corpus etiam organa distingui generandi animalis hac demonstratione liquet. Nam si plastica formatrix sit extra *νόμος* materiam, & non sit etiam in materia ipsa *νόμος* organicum uitæ principium quoddam, si omnia sine uita uegetatrice efformentur, tum plastica, nihil differet ab artificis motu & artificio, quo figuræ tantum animalium efformantur, ut in his nullum internum sit principium motionis animate. Quare motionis suæ interno principio quodam, plastica efformabit *νόμος*, Artifex autem nullo interno principio (habente *κόσμος* *ἐπιπέσις*) efformabit quidpiam. At principium illud, unum esse oportebit. Nam ad rationem principij, quod causa sit multorum effectorum, pertinet, aliquid unum esse. Quod si prius plastica facultate efformentur plures à primordio partes animate, & ex his non sit una quædam, respectu reliquarum formationis & animationis principium, quando nam, & quænam talis pars ex multis una, sit principium nutriens, & augens, id est, primò animans corpus dubitabile erit, si non cor ipsum fuerit, cum sine corde reliquarum partium nulla sit uita, nullusq; motus nutritionis aut incrementi corporis. Quo nomine reprehendit Aristoteles Democritum, qui nascente animali prius efformari partes & membra externa censet, & posterius interiora uiscera & partes internas. Sed externarum partium nulla potest esse principium, quamobrem primò etiam ipse non erunt instrumentum plasticæ, cum necesse sit principium, esse quandam par-

Liber Secundus, De Plastica

tem internam, nempe cor ipsum, à quo enascuntur & uene & arteriæ (θρεπτικὰ ὄργανα) & ab eodem autore Aristotele, nerui etiam propagantur, ut secundum Aristotelem, Cor sit horum quoque organorum principium, Plastica autem facultate formatis reliquis organis, animata non etiam erunt, nisi uenis nutriri queant, in quibus sanguis est animatorum sanguineorum nutrimentum, His fretus argumentis Aristot. statuit, cor principium esse quo necesse sit reliqua omnia organa formari, et animari, quæ nimirum prius à plastica facultate efformantur, & uita deinde atque δόμνον in corde accipiant. Formatas enim partes, plastica uis instrumento cordis uiuificat & uegetat secundum Aristotelem. Τὸ γὰρ δὴ, ὄν, ἀξίον εἶναι, non autem quod nondum est generatum & formatum. Nos autem cor negamus primum plasticæ instrumentum esse, quo uiuant & uegetantur efformate partes à plastica facultate, quum Embryoni imperfecto non opus sit corde, quo iam factum animal, uiuit, & non generandum, sed uenis & arterijs opus est, suppeditantibus, sanguinē, & nutritionē à plastica facultate efformatis partibus, in quibus quoad inest, θρεπτικὴν ἢ ψυχὴν, sed ζωὴν cum plastica facultate, principium reliquarum partium simularium et organicarum animationis esse dicuntur. Nulle enim partes nutrentur si sanguinei humoris essent expertes, destituerentur posterius etiam uegetatrice anima, si non primum aliquod esset uegetationis organon, quod ipsum non esse cor, sed uenosum genus, secundum Galenum statuimus. Πλαστικὸν λόγον esse omnia constat, ut principium et causam efficientem formatricemque omnium partium animati corporis, quoad κίνηματ' & materia, est etiam potentia seu δυνάμις, omnes partes animati corporis, quas ἀσβματικὸς λόγ' & separat & distinguit naturis partium ani.

Seminis Facultate.

anima uegetatrice informandarum, quæ deinde perfectè informetur anima animalis, qua ad extremum generationis tempus, instrumenta sensus & motus sic efformentur & perficiantur, ut quod nascitur, non modò sit animal, sed etiam Equus animal, aut homo animal. Gradatim enim omnia hæc de potentia, perficientibus habitibus producuntur in actum. Non enim potest esse corpus organicum, sine natura, nec animal potest esse sine corpore organico, & sine animali, non potest esse Equus, aut Homo. Temporibus diuersis hæc omnia perfecta habitibus non essentia anime fiunt, ut prima Διαύρισις hæc partiū, qua nimirum φύσις gratia materiæ omnes partes discretas esse τῆς νοήματος in die septimo, post cōceptū, supra Hippocratis auctoritate probauimus. Vnus est λόγος πλάσματος & indiuiduus partibus, qui tamen causa effeatrix sit unius in partes organicas multas diuidui corporis propter discrepantes naturas, quarum causa est ὁ λόγος πλάσματος. Nam, ut Efficiens, causa est multorum naturalis principij, ut unum semper τῷ λόγῳ, sit multorum τῆς φύσεως causa & principium. Nam ut inquit Aristoteles lib: λ. Metaphy: τοιαύτη γὰρ ἐπέστ' ἀρχὴ, αὐτῶν ἢ φύσις ἐστί. λέγεται δὲ ὅλον ἔσθ' ἐπὶ τὸ διακριθῆναι ἀνάγκη ἀπασιν ἐλευθεροῦ ἀλλὰ, ὅπως ἐστὶν, ὧν νοητῶν ἀπαρτὰ ἐστὶ τὸ ὅλον. Ex his τῆς φύσεως distributis & distinctis partibus animalis quæritur, quenam sit animationis seu nutritionis cum plastica facultate principium. Venosum scilicet genus nos primum organum cum Galeno statuimus, Aristoteles, cor, esse arbitratur. Etenim sine sanguine nihil nutritur, & quod non nutritur, anima est expers. Venæ enim sunt quasi radices, reliquis partibus nutrimentum suppeditantes. Et φύσις præterea, omnium partium nutriendarum, nihil aliud est, quàm materia ultima anima-

Liber Secundus, de Plastica

tionis, seu uegetatricis animæ, quæ, propter nutritionem informari dicuntur, paulò post animalis animæ partes participaturæ, cuius principatus in corde existat, Materia autem $\nu\eta\mu\alpha\tau$ sua diuisiones horum perfectionis graduum est particeps. Verumtamen in multis omnibus principatus penes unum quoddam est, ut $\theta\rho\epsilon\pi\eta\mu\eta\varsigma$ ζωῆς, in uenoso genere, quo reliqua omnia nutriuntur, ut radicibus stirpes nutriuntur. At ζωτικῆς, principatus est in corde. Nam his principiis non existentibus reliquarum partium nulla uegetari, aut uita animalis uiuere poterit. $\nu\ \rho\omicron\lambda\eta\eta\pi\epsilon\omicron\upsilon$ (inquit Aristoteles libro $\pi\epsilon\rho\iota\ \nu\eta\eta\sigma\epsilon\omega\varsigma\ \tau\omega\upsilon\ \zeta\omega\omicron\upsilon$, συνεσταύται τὸ ζῶον ὡς ὁ Πόλις συνομομόλι. Ἐντε γὰρ τῇ Πόλει, ὅταν ἀπαξ ᾖ ἡ πόλις, ἕδον δὲ κενωρισμὸς μονάρχης, ὅρ δὲ παρῆναι παρ' ἑαυτοῦ τῶν Γινομόρων, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸ ποιεῖ τὰ αὐτὰ, ὡς τέταρται, καὶ γίνεται τόδε, μετὰ τόδε, διὰ τὸ ἐθῶ. Ἐν τε τοῖς ζῴοις τὸ αὐτὸ τέτε, διὰ τὴν φύσιν γίνεται, καὶ τῷ πεφικέναι ἑαυτοῦ ὅτι συσταύται, ποιεῖ τὸ ὡς ἀρχὴν ὅρ, ἑαυτὸ ὄργον, ὡς τε μινδὸν δὲν ἐν ἑαυτῷ ἔχει ψυχλὴν, ἀλλ' ἐν τινι ἀρχῇ τῆ σώματος ἕσεως, τὰ ἄλλα ἴν μόν, τῷ προσπεφικέναι, ποιεῖν δὲ τὸ ὄργον τὸ αὐτῶν, διὰ τὴν φύσιν.

Dicit Aristoteles quòd Anima, id est, principatus animæ, non in omnibus partibus ex æquo insit, sed in una quadam parte. Nam anima non est principium mouendi sine quodam instrumento. Naturam autem seu φύσιν, hoc loco appellat, habilitatem, qua mobile dicatur quidpiam esse, non qua primo moueat, sed qua primò moueatur à principio. In corporibus animalium, omnes partes sunt animate, sed hoc modo, & hac differentia, ut in principali instrumento, ut principatus, ita animæ quoq; habeat appellationem, sed in cæteris, quæ dependent ab illo principio, anima, φύσεως appellationem obtinet, quoad uidelicet

ἐν ἑαυτῷ)
ὡς ἀρχὴν ὅρ,
σωματικῶν
φύσις est
principium
incipiendi
motum.

sefe

Seminis Facultate.

sese ipsa sine principio illo animato mouere nequeant. Ut
 sine Venis, nulla in reliquis est uegetatio, sine corde, nul-
 la in reliquis est uita animalis, ut quæ propria uita sit ani-
 malium. Cùm porro perfectius sit, γένεσις posterius, ut
 cor, in quo principatus est uita animalis, quæ posterior
 est plastica uegetatrice, quam uegetatricem tamen prio-
 rem γένεσις esse constat, omnino dubitabile est, quomodo
 cor, perfectione ultimum, nihilominus γένεσις primum es-
 se possit. Aristoteles admodum operose probat, posse ^{ἀποδείξει.}
 fieri, ut aliquid idem, finis rationem habeat, & item pri-
 mi efficientis. Hoc modo alicubi Aristoteles, mentem hu-
 manam dicit esse primum, & ultimum quiddam, primum
 scilicet, efficientia intelligibiliū principiorum, & ultimū,
 ut finem, perfectione scientiæ, qua πρὸς τὸς ὄψους νοητὸς om-
 nia reuocantur, quam ἀνοήτων scientiam esse, aliàs do-
 cuimus in Antisimonio nostro, quo uæcordiam & inscien-
 tiam istius hominis confutauimus. Quòd si eodem modo
 cor in organicis partibus, sit πρῶτον ποιητικόν instrumento
 πρῶτον, id est, primū γένεσις, & nihilominus sit φύσις pri-
 mum, finis rationē habens, gratia cuius conseruandi omnia
 cætera organa sint constructa, non difficile erit Aristoteli
 rationibus, id defendere, quod tamē ipsum Anatomici θεωρίαι
 defendi nequeat, (ut diximus) ad quam tamē ipse etiā ultrò
 prouocet, probans cor primū esse organum generatione,
 et ultimū perfectione, seu ratione finis in generatione ani-
 malium. Quæ generantur animalia partibus generationis di-
 stinguuntur, quarū quædam prius, nonnullæ posterius gene-
 rantur. (Prius, & posterius illud referendū est ad partes nō
 quoad sunt animate, sed quoad plastica facultate φύσις ea-
 rum formatur συμφύσις elementorū, ut fiant postea ὁμοία ἔλαι
 anima) & quædam finis rationem habet, & aliæ sunt quæ

Seminis Facultate.

quid esse prius. Vnus est, quo dicitur prius aliquid, tanquam finis, & gratia cuius alia sunt, aut fiunt, ut quæ φύσις priora dicuntur. Alia sunt priora, quæ aliorum gratia sunt, aut faciunt aliquid, quæ Aristoteles appellat, τὰς οὐρανίας, & aliās hæc priora γένεσι respectu effectus esse dicuntur, opposita his, quæ ἰσχύει & tanquam finis, prius φύσις esse dicuntur. Deinde aliquid facientia aut ad finem destinata, τὰς ἐνεργίας, bifariam diuiduntur, ut quedam scilicet tanquam γονιμὰ seu ποιητικὰ præcedant finis effectum, nonnulla autem, quatenus sunt instrumenta finientis & principalis causæ, quibus ad operationem suam finiens & principalis causa utatur. Quæ alterius gratia sunt, aut fiunt, ijs aut fieri finis seu effectus dicitur, quæ ratione præcedit potentia, actum, in uno eodemq; subiecto, ut ὑβριμα præcedere Embrionem, & hunc priorem, animali dicimus esse. Aut quod est principium & causa alterius, quod ipsum quoq; τὰς οὐρανίας appellatur, ἰσχύει & subiecto differens à fiente fine, ut sunt ποιητικὰ, uel γονιμὰ αἰτια, ut uenosum genus respectu cordis. In talibus, prius, actu seu φύσις dicitur esse, & posterius dicitur esse potentia seu γένεσις. Vt in nutritione si caro dicatur ex nutrimento carnem facere, aut cor (secundum Aristotelem) si dicatur causa esse ἐπιτημιῶν ψυχῆς in omnibus similaribus partibus à plastica facultate φύσις seu σύμφορον habentibus, ut possint animari. Quo respectu fientium, ad ποιητικὰ seu γονιμὰ τινὰ αἰτια, quæ γένεσις posteriora sunt, eadem, nihilominus φύσις, seu ἰσχύει fientia, priora dicimus esse, nempe simpliciter actum, priorem esse efficientia, quàm sit γένεσις & potentia, fientium effectorum, ut probat Aristoteles in Metaphysicis. Itaq; propter causam efficientem, posterius γένεσις existens, nihilominus prius φύσις dicitur esse, ut Homo

E

Liber Secundus, De Plastica

generans, eo homine, qui generatur, prior φύσις est, & genitus homo, posterior dicitur esse γένεσις sed non φύσις. Aristoteles Metaphys. λ. τὰ μὲν ὡς κινῆματα αἰτία, ὡς ποιογεννημένα ὄντα. τὰ δὲ ὡς ὁ λόγος, αἶμα. Ex necessitate enim, si effectus comparatur ad causam, effectus γένεσις posterior est, & causa est φύσις, id est, actu & ὁσίως prior. Et hac ratione probat Aristoteles cor, tanquam causam uegetatricis animæ in omnibus partibus, φύσις prius esse, id est, ὁσίως præcedere ὁσίως animationis aliarum partium, ut que respectu cordis, γένεσις sint posteriores, quandoquidem à corde habeant suum animatum esse. Præterea organis etiam quibusdam cum cor suam incolumitatem tueatur, ut instrumentis Respirationis, item organis sensus & motus, quibus prosequatur salutaria, & fugiat uicij nocentia, his etiam ipsis prius ipsum cor esse oportet, quo nimirum nomine, τῆς σφῆρα dicuntur esse organa hæc reliqua, quibus cor, ut dixi, utitur ad suam incolumitatem. Prior enim artifex est, quàm sint instrumenta ipsius, ut Buccinator prius est, quàm buccina, que frustra sanè esset, si Buccinator non esset. Quæ quidem omnia quando sunt, non etiam Equum, aut Hominem esse oportet, cum sint communia hæc omnium animalium. Species autem Animalium tum constituuntur, quando postrema perfectione, ratione Essentiæ suæ possit præstare ea que sunt Equi, aut Hominis propria πᾶσι. Non autem ut ex conceptu fit Animal, ita ex animali, fit Equus aut Homo, sed τὸδε μετὰ τὸδε, fieri dicitur, ut ex imperfecto, perfectum habitu, de quo supra monuimus. Hæc omnia scribuntur ab Aristotele breuiter sanè & obscure, quibus interpretatione nostra lucem afferre conati sumus. Aristoteles

Conceptus
est & dicitur,
in natura.

Seminis Facultate.

teles, cuius causa est, aliud, uocat, ἢ οὐκ, ἢ τέλει: ipsum autem quod est causa alterius, ut finis, τῆς οὐκ appellat. Aristot. lib: 2. de generat. animal. Item libro 8. Metaphy. Ipsum, ἢ οὐκ, nominat πρότερον φύσει, sed ipsum τῆς οὐκ, appellat πρότερον γένεσι, Vi forma, seu φύσις, ἢ οὐκ, est ἢ οὐκ, sed quæ faciunt ad generationem ipsius, τῆς οὐκ, ἢ πρότερα γένεσι dicuntur. Deinde τὸ τῆς οὐκ, id est, quod in causa est, ut aliud quiddam existat, diuidit bifariam, ut si dicatur Efficiens, esse causa effectus, ut si Doctor, propter Discipulum, ut Hominem γονιμιόν, propter γονιμιόν si dicamus esse. Nam hoc modo ἀπ' ἀρχῆς πρὸς ἀρχὴν βαδίζον τὸ γονιμιόν, à perfectò, scilicet ad perfectum dicitur. Nam in efficiente, ἢ effectù, ut numero differant, tamen specie aliquid unum erunt, ut uel ambæ species sint οὐκ uel Efficiens, κατ' οὐκ, eandem speciem habere dicitur, ut Sanitas Medici in intellectu existens, ἢ ea quam extra in corpore efficit: aut θρεπτικῆς, quæ in corde est, respectu eius, cuius ipsum cor causa est θρεπτικῆς ψυχῆς, in singulis partibus. Nam Cor in Animali est ut uiuificet omnia, nam τῷ πρὸς πνεύματι ἐνάσσει quoad reliquæ partes omnes animatæ esse dicuntur. Aliam deinde significationem τῆς οὐκ τῆς proponit, qua nimirum Instrumentum causa utentis esse dicitur, quod ipsum quoque posterius sit φύσει utente ipso. Quomodo autem his diuisionibus ad suum propositum declarandum Aristoteles sit usus, paulo antiè est expositum. His paucis uerbis utrumq; τὸ οὐκ τῆς, complexus est. λέγω δὲ ὅτι τὸ, τὸ γονιμιόν, quod prius est, καὶ τὸ ὄργανιόν τῷ γονιμένῳ, quod posterius est. Qualia autem sint tria hæc, nempe τὸ

Liber Secundus, De Plastica

ἡ οὐκεία, ἔστι γινόμενον ἢ ἄλλο, τὸ τῆς οὐκείας, planioribus ἔστι
 apertioribus uerbis postea explanat, quæ breuitatis causa
 nolo recensere, cum præcedente nostra interpretatione fa-
 cile intelligantur omnia. Hanc diuisionem, ut probet, cor
 esse primum organū in nascente animali, his uerbis appli-
 cat ad suum propositum. τριῶν δὲ ὄντων, ἐνὸς μὲν τῆς τέ-
 λους, ὃ λέγομεν εἶναι, ἡ οὐκεία, δύο δὲ τῶν, τῆς οὐκείας, τῆς
 ἀρχῆς, τῆς κινήσεως καὶ γένεσός. τὸ γὰρ ποιητικόν, καὶ
 γονητικόν, ἢ τοιαῦτα, πρὸς τὸ ποιῆμενον ἐστὶ καὶ γινόμε-
 νον, τρίτη δὲ τῆς ἁπλοῦς, καὶ ὡς γινόμενον τὸ τέλος. Πρῶτον
 μὲν ὑπαρχόντων ἀναγκαῶν μέρων, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως.
 καὶ γὰρ σύνθετος τὸ μέρος ἐστὶ τῆς τέλους, οὐ, καὶ νυκτώσα-
 τος. Quale, cor est. Ἐπεὶ μετὰ τὸ τοῦ, τὸ ὅλον καὶ τὸ τέ-
 λος, id est, totum animal. τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον τῶν
 (id est, principalissimæ partii, ἔστι τοῦ ἑαυτοῦ) μέρους πρὸς οὐκείας
 γένεσος. De quibus paulò ante dictum. Applicati ista ad su-
 um propositum hoc modò. ὡς ἐστὶ τοῖς ἑστέροις, ὁποῦν ἀ-
 ναγκαῶν ὑπαρχόντων ἐν τοῖς σώματι, τὸ πάσης ἐχόν τῆς φύσεως
 ἀρχῆς, καὶ τέλος (φύσεως partium appellat, quoad partici-
 pare possunt informatione animæ) nempe cor ipsum erit,
 quod principium uitæ est, ἔστι, cum quo totū etiam animal est,
 ut finis generationis, simul utrisq; existētibus τῶν (id est cor)
 γινόμενον πρῶτον ἀναγκαῶν, ἢ μὲν κινήσεως πρῶτον, ἢ δὲ μέρος
 ἐν τῆς τέλους, ἢ τῆς ὅλης (id est totius animalis) μετὰ τῆς ὅλης.
 Simul .n. sunt, et simul nō sunt, cor, ἔστι animal. ὡς τῶν μο-
 ρῶν τῶν ὀργάνων, ὅσα μὲν ἐστὶ γονητικὰ (ut secundū nos,
 est uenosum genus, secundū Aristotē: cor ipsum) τῆς φύσεως
 ἀρχὴ πρὸς τὸν δὲ ὑπαρχόντων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ οὐκεία ἐστὶν, ὡς ἀρ-
 χή, ὅσα δὲ μὴ τοιαῦτα, τῶν ἄλλων οὐκεία, ἢ ἑστέροις. Examē il-
 lud est, ut ex multis partibus, quòdnam ex omnibus principi-
 patum sibi uendicet, deprehendere ualeamus. Διὸ ἡ ῥαδιον
 διελεῖν

Seminis Facultate.

ἀλλὰ ἐν πῶτος ἴσως τῶν μορίων, ὅσα, ἀλλὰ ἐν οὐκ ἐν αὐτῶν, ἢ ἐν αὐτῶν. In partibus animalis sunt quaedam, cuius gratia, aliae partes dicuntur esse, sic uentriculus, propter uenas, et uenas, propter nutritionem similium partium, similes, propter organicas, organice, propter constitutionem uniuersi animalis, dicuntur. At uero an cor sit propter organa sensus et motus, aut, an organa haec sint propter cor, non facile potest iudicari. Primum est organum, quo generantur alia, prima autem non sunt, quae alterius operis, et effectus causa existunt, ut cor, est causa ut omnia alia sint, sed alia, suo quoduis officio est destinatum, ut organa motus et sensus, non uiuificant, et uegetatricis animae organa non principalibus energijs definiuntur, ut uentriculi uel Hepatis. De usu partium, apud Galenum, quenam prior pars aut posterior sit alia, explicatur. Organa motus animalis (Aristoteles *ἄνωγμῶν* appellat) respectu essentiae totius animalis, et cordis etiam ipsius, dubiatur utrum sint habenda pro prioribus *γενέσει*, an uero pro prioribus *φύσει*. Quia non sunt τῆς ὅλης γεννητικῆς, τὸ φῶς, numeranda pro his erunt, quae φύσις sunt ὄσπῳ, quamuis γενέσει ἢ sint πῶτος ἴσως. Nam finis alterius sunt gratia, habentque rationem τῆς γενήσεως, καὶ ὡς γενῆται τὸ τέλος, ut hac ratione posterius quiddam sint principali, ut instrumentum est eo, quod utitur ipso, nempe ut ijs totum animal, et cor ipsum incolume conseruetur, de quo dictum supra. Postrema autem organa haec perficiuntur, quia animali non nisi posterius his opus est. Deinde *ἄνωγμῶν* Aristote. (quae primò mouent, sic appellando) distinguit contra eorundem organa. Ut principium mouendi et sentiendi nos adscribimus cerebro, cuius organice partes, sint, nerui, musculi, et compositi ex his articuli, quibus mouetur corpus.

Liber Secundus, de Plastica

Similis ratio est organorū, (quæ multa sunt) quibus princeps unus sensus utitur. Principatus uegetatricis est in corde, ut τῷ πρώτῳ κινητικῷ. Quæ sint organa ipsius, notum est. At quorum πρώτων κινητικῶν, quænam, aut qualia sint ὄργανα ἢ ῥόδιον διελεῖν. Aristoteles omnium πρώτων κινητικῶν censet esse, Cor ipsum, ἀνωσίων cerebro adscribens, quod tamen alienum sit à uero. Galenus censet Hepatis organa esse uenas, & carnem ipsius Hepatis, esse πρώτων αἰματοποιητικῶν, quod ipsum haud facile ipsi concesserim. An splen etiam organum sit Hepatis an uero uenæ portæ ἢ ῥόδιον διελεῖν, in his tamen semper considerandum, quæ priora, aut posteriora sint γενέσε. Nam posteriora, prioribus uidentur seruari, si utentis, & eius quo utitur discrimen cōsideretur. Quod ad finientem pertinet, quæ est, ἢ ἐνεκα, nonnunquam, & in nonnullis posterior pars γενέσε est, in quibusdam autem, prior γενέσε, ut cor in animalibus, καὶ διὰ τὸ πρῶτον μὲν τὸ ἔχειν ἀρχὴν, γίνεται μόριον, εἴτ' ἐχόμενον, τὸ αὐτῷ πῦρ, Διὸ τὰ περιτλὴ κεφαλὴ καὶ τὰ ὄμματα μέγιστα κατ' ἀρχὰς φαίνεται τοῖς ἐμβρύοις. τὰ δὲ κατωτέρω ὄμματα, διορτὰ πῶλα, μικρὰ. τῶν γὰρ αὐτῶν, τὰ κατωτέρω, ἐνεκα, καὶ ὅτε μόρια, τῶν τέλει (infernæ scilicet partes) ὅτε γεννητικὰ αὐτῶν. Organa tamen hæc postrema, etsi γενέσε sint postrema, tamen φύσις non sunt prima, quum non sint γεννητικὰ τῶν τέλει, ὥστε τῶν μορίων τῶν ὀργανικῶν, ὅσα μὲν εἰσι γεννητικὰ τῶν φύσις, αἰεὶ πρότερον δὲ ὑπαρχοῦν αὐτὰ, ἀλλὰ γὰρ ἐνεκα εἰσὶν, ὡς ἀρχή. ὅσα δὲ μὴ τοιαῦτα, τῶν ἄλλων ἐνεκα, ὄφρα ὄρα. Omnino igitur distinguenda hæc sunt organa, quoad nimirum quædam alterius sunt gratia, nonnulla autem sunt, quorum causa, alia dicuntur esse. Ut cor, quatenus est ἀρχὴ & κινητικόν, organon est efficiens alterius, & nihilominus ipsum ut fini-

Seminis Facultate.

ut finiens causa, & pars principalis μετὰ τῆς ὄλης, est. gratia cuius conseruandi reliqua existant organa, ut ambiguum sit, utrum numerari debeat in his, quæ sunt τῶν ἐνεργειῶν, an uerò in his, quæ sunt ἐννεύων. Quatenus enim est κεντρικόν, ipsum cor, hac ratione γένεσις prius est, organo perfectum animal constituentibus, quod ipsum totum, finis est animalis, cum alioqui cor, sit prius φύσις, & ἐνεργεια, reliquorum organorum. Quò respiciens, dicit Aristoteles: Περὶ μάλιστα γὰρ τὰ κεντρικά πᾶν μορίων πρότερον ὄντα τῆ γένεσις, τῆ τέλει. Si quæ præterea sunt in hoc textu Aristotelis satis abundè me arbitror interpretatū. Multis his & uarijs diuisionibus usus est partium animalis Aristoteles, ut monstret cor in organis esse, ut πρώτου κινήσιον & causam animationis totius corporis, et præterea finientem quoq; causam esse, gratia cuius omnia reliqua constructa sint organa. De structura, & comparatione organicarum partium satis dictum, & de differentijs substantialibus simularium partium, quorum φύσις ὁ πλεγματός λόγος & architectatur, ut animationis possint esse participes. At differunt etiam partes illæ quibusdam qualitibus, quibus pati aliquid, aut non pati possunt κατὰ φύσιν, & usus gratia, ut quatenus quedam sunt dura, quedam molles, fibrose quedam, aut non, tensiles, aut non, rare, aut dense, flexibiles, aut non, de quibus supra dictum, quòd effectus quidam sint simularium qualitatum quatuor primarum, quarum duæ sunt patibiles, patibiles secundæ Qualitates. Propter elementa ex materia τῆς υνέμεως & tales differentie simularium partium efformantur. Est autem materia spermaticus humor, ex quo generantur spermaticæ partes, et sanguineus, è quo generantur sanguinæ partes. Nec est

Quibus causis generentur partium simularium patibiles secundæ Qualitates.

Liber Secundus de Plastica

uerum quod opinantur quidam partes similes concre-
 scere, quia similia ferantur ad similia, ut ossa aggregari si
 formandum sit os, & neruea colligi, ut ex his neruus con-
 crescat. Ita sentit Hippo: in libro de natura pueri, quod ut
 falsum, refellit Aristote: libro 2. de Generatione animalis:
 id ipsum tamen sic interpretati sunt quidam (ut testatur A-
 ristoteles) ut ratio hæc similitum ad similia non referatur ad
 motum localem, sed ad motum alterationis, quo mouentia
 quoq; differentias has formarum induant, dum qualitatis
 his primis & secundis alterantur. Nam quæ similiter alte-
 rantur, similibus etiam formis & naturis perficiuntur.
 quando nimirum ex *διωόμεναι* talibus, causa materiae, fiunt
 actu talia, ut primo tamen fiat, primum, nempe cor (ut fert
 sententia Aristotelis) tum reliqua posterius. *Γίνεσθαι γὰρ
 πρῶτον ἢ Ἀρχῆν*. Cor enim ut ultimo moritur, ita ipsum pri-
 mo nasci oportet, partium autem discretio non fit spiritu
 quodam separante eas (ut uisum Hippocrati fuit, qui in
 plerisq; materiales causas allegat, & tacite perstringitur
 etiam ab Aristotele) sed *πλεγματῶ* separatur *λόγῳ*, quando
 de potentia ad actum partes deducuntur. Tametsi ex neces-
 sitate etiam spiritalis substantia generetur multa, quam
 generari oporteat si calor agat, & humidum ipsum patia-
 tur à calore. Itaq; materiae partes sic formari specie simi-
 larium partium oportet, & alterari his motibus, quibus
 posterius ipsis insint tales qualitates, de quibus paulò ante
 diximus. *Κυβηματῶ* & materiam duplicem esse scribit Gale-
 nus, nempe spermaticum humorem, & sanguinem men-
 struum, Aristoteles censet dumtaxat à muliebri sexu sup-
 peditari materiam, nempe menstruum sanguinem, de quo
 aliàs differemus. Cor igitur, licet sit primum organum, &
 causa sit uegetatricis animæ secundum Aristotelem, aut se-
 cun-

Seminis Facultate.

cundum nos, uenosum genus, & secundum Galenum, Hepar, in his tamen modo dictis efformandi reliquas partes inest facultas, sed omnium tamen similarium & organicarum partium φύσις efformat spermatis plastica δύναμις uariè alterando & tam dissimiles species procreando è spermatica materia, partes spermaticas, & menstruo sanguine, sanguineas generando. Vt autem materia habilis est ad patiendum, sic λόγος & πνεύμας efficax est ad agendum & efformandum alterando partes tum similes, tum organicas. Est autem is λόγος, quodammodo ψυχή, ut à quo semen paratur & proficiscitur, & οὐλή, nempe anima corpus ipsum animatum constituens, cuius quasi instrumentum est (ut supra docuimus) σπέρματινός λόγος. Animati corporis partes nutriuntur, aut spermatico humore, aut sanguineo, dum uidelicet alteratione hac uterq; tanquam nutrimentum, permutatur in speciem & ἴδιον cuiusq; similaris partis, ut ex humore spermatico fit assimilando, substantia uentriculi, quoad similaris est, & substantia cerebri, & neruorum, & membranarum, & ossium, & cutis, dum alterando humorem illum, agens & efficiens, animata particula, eadem natura materiam nutrientem sibi assimilari. Quæ uis sanè assimilandi non potest esse nisi in animato corpore, quæ energia nimirū propria est ipsius uegetatricis animæ. Naturam seu formam substantialem (quam philosophi, λόγον, appellant) omnium quæ κατὰ φύσιν insunt accidentium, causam esse constat inter omnes eruditos physicos. Item, quod necesse sit substantiam produci, à substantia, & animatam substantiam, ab animata. Inanimatæ etiam, ut Metalla, aut Gemme, à cœlestibus corporibus animatis procreantur, ut per se ab inanimato corpore, nulla uideatur posse generari

Liber Secundus, de Plastica

substantia, quod uidelicet inanimatum assimilandi uirtute
 & efficacia careat, ut naturæ inanimati corporis, etia ani-
 matum corpus primordium & causa esse uideatur. Plato
 enim ψυχὴ, quasi φύσις ψυχῆς, dictam arbitratur, corpoream
 quasi ipsa contineat & gubernet naturam, proinde supra
 ostendimus, omnium priorum παθῶν & accidentium
 principium esse & causam, τοῦ λόγου, id est, formam rei
 naturalis quæ definitione exprimitur, ut quæ medium sit
 demonstrationis, non autem definitio subiecti medium est,
 ut absurdo Simonio & demonstrationum ignaro uidetur,
 quæ definitio subiecti principium quidem sit demonstra-
 tionis, sed non causa seu medium sit demonstrationis, de qui-
 bus dictum in Analyticio. Quamuis Democritus semper
 & perpetuò uerorum, ut principium ita quoque causam nul-
 lam demonstrationis arbitratur esse. Ergo omnium quæ
 cordi propriè insunt, λόγος & ipsius est in causa, & quæ pro-
 pria cerebri, τῷ λόγῳ formæ & essentiæ ipsius demon-
 stramus. Idem sentiendum de cæteris partibus animati cor-
 poris. Et quod uegetatrix anima cuiusque partis similis,
 assimilat suæ substantiæ suum nutrimentum, in causa est cui-
 usque partis forma substantialis, quæ est ποιητικὸς λόγος & al-
 terando nutrimentum usque dum nutrito fiat simile. Adscri-
 bimus τοῖς λόγοις ἐνὸς ὄντος, quæ actio dicitur, quæ necesse
 est ut terminetur in patiente corpore. Terminatur autem
 bifariam. Aliquando enim in patiente subiecto inest sine
 motu, ut λόγος & ἐνεργεῖα sensilium rerum in sensibus,
 sine motu & alteratione, ut autor est Aristoteles libro se-
 cundo de anima. Quando autem λόγος ἐκτελεστικὸς in se ha-
 bere actionem dicitur, ea scilicet in patiente terminari ne-
 quit sine motu alterationis, & hoc nomine ποιητικὸς appel-
 latur talis λόγος quo nimirum alterate, substantia quædam
 creatur à substantia animata prius existente, ut efficiens, &

Seminis Facultate.

effectū, sint idem, τὸ ἴδιον quamuis τῆ μορφῆ non semper sint
 idem, ut si agens nō fuerit ὁμοειδές. Vt sanitas, qua curat Me
 dicus, & qua curatur egrotus, sunt τὸ ἴδιον una sanitas, quia
 definitio est una, sed que in egrotio est sanitas ea, μορφῆ
 quædā est, & οὐλον quiddam, in medico autem, sanitas, est
 οὐτελέχεια tantū, & ἴδιον quodāmodo αὐλον, & quod ef
 ficieus sit: τῆ οὐτέλεχος λόγος seu μορφῆς, quæ est in corpore sa
 nitas. Homo, dicitur hominē generare ratione masculini se
 xus. Viriusq; gignētis sc: & geniti ἴδιον, est μορφῆ quædā,
 & ob id ὁμοειδῆ agens & patiens appellatur. At generans,
 instrumētō τῆ σπέρματος λόγος dicitur generare, qui λόγος
 αὐλον quodāmodo ἴδιον, ποιητικὸν τῆ οὐτέλεχος ἴδιον. Caterum
 constat, τὸ σπέρμα, πλάσιν quiddā esse, sed sperma, πλάσιν
 & σπέρμα quiddā esse, sed nō primū, uerum instrumenta
 le seu organcū, quod in medio sit, primi efficiens, & eius
 quod efficitur materiæ. Instrumentale agens seu efficiens
 supra ostendimus, primi agentis quasi actū secundum cen
 semus esse. Primus .n. actus sine secundo non est efficax ad
 mouendū. Vt τὸ ὁρασίον, primus est actus, eius secundus actus
 est energia quæ diffunditur in pellucido medio. Primus
 actus est parub. diuiduus, actus secundus est τῆ ὁρασίς, quasi
 αὐλον quoddam ἴδιον, quo afficiuntur oculi, & uisio exci
 tatur, partib. indiuiduū ἴδιον quoddā, quo actu secundo, pri
 mus τῆ ὁρασίς actus conspicuus esse dicitur, ut per indiuiduū
 huius actum, primi actus partes omnes actæ uisionis appa
 rent. Eidē similis est generationis, corporis animati actus.
 Nam primus in generatione actus est, animatū corpus ge
 nerās. partib. diuiduū. Secundus actus est, σπέρματος λό
 γος, quo tanquam αὐλῶ ὄντι. primus dicitur ποιητικὸς, Ter
 tius autem est animatū corpus ipsum generatum, generan
 ti scilicet idem τὸ ἴδιον existens, sed medio instrumento αὐλῶ
 ἴδιον generās οὐλον ἴδιον, cuius tamē αὐλῶ ἴδιον σπέρμα, sit

Liber Secundus de Plastica

ποιητικῶν, & non simpliciter ἐνδργητικῶν, ut in ὁράσει esse consuevit, quæ nullo motu uel alteratione scilicet suam energiam complet. Est ὁράσις respectu actus secundi, δυνάμει præditum, & actus τῆς ὁράσεως secundus, respectu oculorum, δυνάμει habere dicitur, qua possit excitare uisionem, efficiens autem actus ille oculos, est ἀπρότακτος ἀκτιὼν τῆς ὁράσεως. Simili modo ἀσπέρματος λόγῳ, δυνάμει dicitur esse, quando ποιήσεως actu nihil adhuc facit aut mouet, sed actu tum dicitur esse, quando ποιήσεως sua generat aliud animatum corpus, quoniam sperma, non est quoad est τόδε τι quiddam, sed quoad est τῆς ποιήσεως ἢ κινήσεως ἐνδργητικῶν quiddam. Nam differunt, Artifex, quatenus habitu facere seu δυνάμει, & quatenus actu seu actione sua efficit quiddam. Actione enim Architectus, & non habitu, dicitur edificare domum, & sperma, non habitu, sed ποιήσει dicitur efficiens animati corporis, ut omnino actu, sperma, sine actione non possit esse aut intelligi, cum ipsum per se τόδε τι quiddam, & absolutum, non existat. Masculinum sperma, si non sit χωριστὸν, non nisi δυνάμει dicitur esse. Et χωριστὸν, in utero muliebri sperma non erit actu, si generando & efformando νέμει non fuerit efficax & ποιητικῶν. Fructus est, & non semen, quod χωριστὸν reconditur. Ex quo aliud animatum nasci potest, δυνάμει, sed propinqua, semen dicitur, actu autem semen, si efficiens sit alterius animati. Natura λόγου ποιητικῶν seu πλαστικῶν in exili seminis corpusculo inclusit, quod uidelicet partium, ut ἀνδρῶν, & expers, ad ὄνυλον corpus generandum sit efficax, eisdem motibus generans animatum corpus, quibus ipsum sese uegetando motibus nutritionis conseruat corpus animatum. Nam animatum corpus in semine tanquam organo suo, potentiam hanc ποιητικῆν ingenerauit, atque indu-

Seminis Facultate. III

inclusit, ut materiam suam, nempe $\nu\acute{\upsilon}\mu\alpha$, ad perfectionem
 hanc animati corporis perducatur, qua, potētiæ gratia possit
 animæ entelechia efformari, quamvis ipsum semen ex-
 pers sit animæ, ab animato tamen generatū quiddam exi-
 sit, ac non nisi propter generationis energiam semen ap-
 pellari consuevit. Ut autem materia nutricantis animæ ha-
 bilis est ut in se recipiat animationem omnium nutrienda-
 rum partium, & earundem differentiis informetur, sic
 materia eadem, $\pi\acute{\omicron}\rho\epsilon\tau\acute{\omega}\mu\alpha\tau$ & habens rationem, constituit
 $\nu\acute{\upsilon}\mu\alpha$, $\tau\acute{\omega}$ $\alpha\sigma\epsilon\beta\mu\alpha\tau\acute{\omega}$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega$ sese efformandam exhibet,
 quandoquidem eadem existens, eisdem etiam alterationi-
 bus mobilis erit, eademq; partes animati corporis $\tau\acute{\omega}$ $\pi\lambda\alpha\sigma\mu\acute{\omega}$
 $\lambda\acute{o}\gamma\omega$ $\tau\acute{\epsilon}$ $\alpha\sigma\epsilon\beta\mu\alpha\tau$ & generatione animati producen-
 tur. Quibus locis foveantur semina, ut suas generando $\nu\acute{\upsilon}\mu\alpha$
 $\nu\acute{\upsilon}\sigma\iota\varsigma$ perficiant plura dicere supersedebō, quæ studiosus
 lector ab Aristotele requirat. Constat enim quale sit discrimen
 inter $\rho\acute{\omega}\tau\omicron\nu\acute{\omicron}\nu\tau\alpha$, & $\sigma\iota\omicron\lambda\upsilon\tau\omicron\nu\acute{\omicron}\nu\tau\alpha$, & $\acute{\omega}\sigma\tau\omicron\nu\acute{\omicron}\nu\tau\alpha$.
 Quod fœtu terræ stirpium semina efflorescant, manifestum
 est. Quod semina arborum, & fruticum, sint $\acute{\alpha}\chi\acute{\omega}\rho\iota\sigma\tau\alpha$,
 nemo ignorat, Et quod in radicibus etiam herbarum ge-
 nitalis insit vigor, nemini opinor obscurum esse. Organū
 est $\pi\omicron\iota\mu\tau\iota\acute{\omicron}\nu\acute{\omicron}$ semen, quo $\nu\acute{\upsilon}\mu\alpha$ in corpus organicum, &
 mox animandum, efformatur, & ab animato corpore qui
 dem semen ipsum generatur, & ipsum semen uicissim ani-
 matum corpus potest producere. Ex multis autem parti-
 bus $\tau\acute{\omega}$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega$ producitur, quæ prima pars, sit animationis
 particeps, qua cæteras etiam partes animari simul contin-
 gat, supra est expositum. Quando igitur $\acute{\omicron}$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega$ & $\alpha\sigma\epsilon\beta\mu\alpha\tau\acute{\omega}$
 $\tau\iota\omicron\varsigma$ ut agens, & efficiens, & $\nu\acute{\upsilon}\mu\alpha$, tanquam materia
 contigua, hoc modo fuerint, ut nihil amplius impediat quo-
 minus hoc sit $\pi\omicron\iota\mu\tau\iota\acute{\omicron}\nu\acute{\omicron}$, & illud sit $\pi\alpha\theta\eta\tau\iota\acute{\omicron}\nu\acute{\omicron}$, tum necesse

Liber Secundus, De Plastica

est huius actione. & illius passione generari corpus anima-
 tum uel animal, & organo substantiæ, substantiam, & or-
 gano animati corporis, animatum corpus, & animalis in-
 strumento, necesse est animal propagari. Ceterum ἰελο-
 γοι ἰσιώδες, quod producant non modo formas substan-
 tiales, sed etiam omnia quoque accidentia naturis rerū con-
 gruentia, aliās supra fuit demonstratum. Non enim si quid
 producit calidū aut frigidum, humidum, aut siccum, ipsum
 quoque qualitibus his præditum esse oportet, siquidem es-
 sentiam & generationem ἰσιῶν, definita τοῖς λόγοις acci-
 dentia subsequantur. Ut si cordis efficiens est plastica fa-
 cultas, eadem quoque efficiet omnia illa accidentia, quæ cor-
 dis sunt propria. Idem de cæteris partibus sentiendū, om-
 nium enim (ut Aristo: inquit) τῶν κατὰ φύσιν ὄντων, ἀρχὴ,
 ὁ λόγος, Elementa autem sunt horum materialis causa. In
 omni enim generatione, tria sunt, nempe quod efficit, &
 ex quo, & quod efficitur. Est autem Sperma quiddam ge-
 neratum à corpore animato, continens in se omnes δυνα-
 μεις quodammodo ἀλόως efformandi φύσιν corporis or-
 ganici, & uitam δυναμικῶς gratia habentis. Ut autem in-
 strumentum animati corporis (ut sperma) mouet iisdem
 motibus materiam κινήματα, quibus anima mouet mate-
 riam illam in nutritione, non enim est τὸ πρῶτον κινητι-
 κὸν sperma, cū sit organon, primi κινήματος quod omnes
 suas δυναμικῶς transcribit ipsum generanti, & cuius admi-
 niculo etiam ἡ φύσις ἀπὸ ἀρχῆς βαδίζει, πρὸς ἀρχὴν. Ἀρχὴ
 γὰρ, τὸ ἕνεκα, καὶ ὅτι τὰ τῆ Γενέσεως ὕστερα, τῶ εἶδει, καὶ
 τῆ ἰσότητι πρὸς τὸ ἀρχὴν, καὶ ὅτι ὡς ἀπὸ διευλοδρομίας καὶ ἀνε-
 λιττομόνης τῆς φύσεως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὄθον ἦλθον βαδίζει.

Metaphy: lib.

2.

Aristo: lib. 2.

de Genera.

Animal.

Nullum autem corpus animatum sine semine & genitali hu-
more

Seminis Facultate.

more nascitur, quorum animatorum causa sit cœli uigor, quo animata semina excitantur & in terra, & in aquis. in materia quadam, quæ sit instar νοήματῶ, θερμότητῶ ψυχῶν illam excitans, qua, ut quodam spermate, postea stirpem, aut animal generari accidat, ὡς τρόπον τινα, πᾶσι τῶν ψυχῶν εἶναι πλεον, nam plurima, sponte nascuntur. Anima igitur seipsam conseruat nutricando, sed semine suo, non seipsam conseruat, sed similem in specie propagat generando prorogans perpetuitatem. Semen autem est actus secundi animatorum corporum instrumentum, ē potentia, in actum materiam νοήματῶ deducens, & ex non animato, animatum efficiens. Propagatio autem hæc adscribenda est δυνάμει animæ nutricantis, & non sentientis, aut mouentis in loco. Vna autem, & eadem materia est, qua adolescit, & qua per generationem propagatur animatum, idem quod est efficiens. Nam Anima nutricans, & propagatrix, una est, tametsi rationibus differant, & est φυσικωτέρῃ, propagando, quam nutriendo sit θρεπτικὴ ψυχῇ. Quæ ratione τὴν ποιῶσαν seu γεννησάν, maiorem & præstantiorem appellat Aristoteles, ad hunc scribens modum. ἡ γὰρ αὐτὴ ἐστὶν ὕλη ἢ ἀξάνειται καὶ ἐξ ἧς συνίσταται τὸ πρῶτον. ὡς καὶ ἡ ποιῶσα δυνάμεις (ἡ γὰρ τὴν θρεπτικὴν, καὶ γεννητικὴν) ταυτὸ, τῷ, ἐξ ἀρχῆς (ὅτι ἡ αὐτὴ τυγχάνει ἕσα ψυχῇ θρεπτικῇ) μείζων δὲ ἐστὶ καὶ ὁ ὑπαρχὴς γεννητικῆς. εἰ δὲ αὐτὴ ἐστὶν ἡ θρεπτικὴ ψυχῇ, αὐτὴ ἐστὶ καὶ ἡ γεννησά. καὶ τὸτ' ἐστὶν ἡ φύσις ἐνέσθη (ἐμψύθη) οὐπαρχῶσα καὶ οὐφύτοις, καὶ ζωοῖς πάσι.

Aristot. lib. 3°
de genera:
Animal.

Hæc porro omnia quæ hæcenus exposuimus, quòd φύσις sint talia rationib. dictis manifestum est, ut horū principia, sint alijs principijs indemonstrabilia. De plastica hæcenus

Liber Secundus, De Plastica

facultate spermatis non tam quæ nobis, quàm quæ Aristote-
 teli & Galeno uera & consentanea uideantur, exposui-
 mus, in quibusdam Aristotelis, in nonnullis autem Galeni
 sententiam approbantes. Consulto autem abstinuimus ab
 his explicandis, quorum per se satis manifesta doctrina ab
 his autoribus est proposita. Quid enim atinebat illa de-
 scribere, & in meum transferre librum, sed dumtaxat eor-
 um, quæ habent controuersiam, mentionem fecimus, &
 quæ obscurius & breuius ab Aristotele scripta, interpre-
 tationem quandam requirebant quæ planius declaranda
 esse censui, ut ratio & causæ *διὰ τὰς αἰτίας* intelligerentur,
 quas tamen rationes nullas esse arbitratur Democritum,
 Aristoteles non immeritò reprehendit libro 2. de Genera-
 tione animalium. Verumtamen reprehendendus ipse est
 Aristoteles etiam (quod pace tanti uiri dixerim) quod is in
ἰσοτόνοισ materiam τῆς νύμφης & dumtaxat unam dixerit,
 esse, nempe sanguinem mulieris menstruum, spermaticum
 humorem uiri atq; etiam mulieris negans partem esse νύμφης
 & in quo quàm sit hallucinatus, & nonnihil à seipso
 etiam dissenferit, deinceps planum faciemus. In *ἰσοτόνοισ*
 animalibus ultimum nutrimentum, quo partes omnes simi-
 lares nutriuntur, & adolescunt, geminum est. Vnum est
 spermaticus humor, quo nutriuntur partes albicantes &
 spermaticæ, quorum differentia nota est Medicis. Al-
 terum est, sanguineus humor, quo rubentes uegetantur &
 incrementa sumunt. Humor spermaticus generatur & fit
 à sanguine perfectiore alteratione, cum priores etiam *νεῦρα*
 & *φύσας* sint partes spermaticæ partibus è sanguine
 generatis. Nam his adolefcere desinentibus, sanguineæ
 etiam nullo incremento amplius augentur, & tabe con-
 sumptis, simul uniuersum corpus contabescit, ut meritò
 Gale-

Seminis Facultate.

Galenus passim hæc *πρωτα σπερμα μολια* appellat. Itaq; quod osibus adscribit Aristoteles & Hippocrates, ut ijs adolescere desinentibus, simul etiam reliquarum partium adolescentia desinat, id in uniuersum omnibus e spermate generatis partibus proprium existit, cum calido & humido natiuis, qualitate decrescentibus ut non necesse sit non nutriri, tamen necesse erit non adolescere e spermate seu genitali humore generatas partes, dum nutriendo ijs non plus reponitur, quam amissum sit igneo & tabifico calore. Recte igitur Aristoteles scribit, eodem ultimo nutrimento, corpus nutriri, & ipso eadem tanquam materia, animal (si humor *υμματα* & habeat rationem) generari etiam, quandoquidem generatio etiam ad *σπεντικόν ψυχόν* pertinet, de quo paulo ante etiam a me dictum recordor. Sed in eo hallucinans decipitur Aristoteles, quod neq; partes nutriendas duplici materiae genere distinguit, neq; etiam nutrimentum ultimū partium illarum nutriendarū. Quod si geminum fuerit, ut esse, probatum modo est, ex necessitate sequitur, ut *υμματα* etiam sit compositū ex humore spermatico, & sanguine, & non solus sanguis menstruus sit materia nascentis foetus, ut Aristoteli uidetur. Confitetur & ipse Aristoteles, spermaticum humorem esse *πρωτομα*, non minus atq; sit sanguis muliebris, quod si utile sit *πρωτομα*, sequitur materiam formando foetui utilem & necessariam esse. Quod ipsum fatetur etiam, quando ossa, & neruos ex eo nasci scribit, ut quando inquit, *η μόνον εν των οσων φύσις, εν τη πρώτη συστάσει γινεται των μορίων εν τῆσ ἀσπματινῆσ πρώτισθεν*. Quod si osium materia est *ασπματινη πρωτισθεν*, quid in sit etiam neruorum, membranarum, ligamentorum, tendinum, cerebri, stomachi, & intestinorum omnium, cum uenis & arterijs talis materia

Liber Secundus, de Plastica

generationis, quæ cum non rubeant, instar carnosarum consentaneum sit, non generata esse ex sanguine, sed spermatico humore, ut rubentia generata sint ex humore sanguineo. Deinde Aristoteles (credo, me herclè, propter Anatomiam ἀνατομῆς) generari sensus instrumenta scribit ex purissima materia, sed quænam illa sit non declarat, ut dubium sit an ex purissimo sanguine, an uerò spermatico humore purissimo, cum utriusque agnoscat humorem ἀπερτίωσιν. Ex huius purioris quasi reliquijs deinde, quæ et ipsa etiam sint quasi ἀπερτίωσιν purioris, ignobiliores partes nasci, ut ossa, nervos, et pilos, et ungulas censet. Quòd si neruorum principium est cor, ut ipse scribit, nec nõ etiam uenarum et arteriarum, qui poterunt cum ignobilibus reliquijs numerari, cum sine neruis sensus omnes nihil percipiant, et sine uenis et arterijs, nihil nutriatur? An caro nascetur ex purissima et concoctissima materia, quam sanguinis affluxu generari, curatio uulnerum declarat. Sic autè disputando Aristot. non modò manifestè ueris: sed ipse sibi fidem derogat, ut ex his quæ diximus, liquet. Muliebri sperma negat esse, sed Anatomia in mulierum corporib. etiam testes esse, competentissimum est. Quòd si testes, etiam spermaticum illorum humorem generando foetui utilem esse oportebit. Nihil enim frustra architectatur natura. At ne masculinos quidè testes, ad procreandum necessarios, nisi ἀσπύρας, statuit Aristot. Quo manifestum est, secundum Galenum, ipsum Aristotelem ἐρσπῆν ἀγροῖαν ἀνάτομῆν, ἀφ' ἐρσπῆς ἀγροῖας συνάσσει. Non omnia, inquit ille, possumus omnes, In ceteris summus philosophus exquisitissimis rationibus demonstrat uim et naturam plasticæ facultatis, ut nemo melius aut doctius ista explicuerit. Proinde ut anima, ut primo mouente, ita quoque plastica facultate, ut instrumento ex ultimo nutrimentum.

Seminis Facultate.

trimento, tanquam materia, simularium & organicarum partium, substantie, & figure, & temperamenta efformantur, quonia essentia & substantia sine proprijs accidentibus. efformari nequit, quod natura sc. seu ὁ λόγος, principium & causa sit omnium quæ naturali substantie per se insunt, de quo dictum aliàs satis superq; est. Queritur deinceps quænam sit causa quod foetus suis parentibus. interdum similes aut dissimiles sint figuris, aut temperamentis, ut ex toto, uel ex parte quadam. Quibus sit aliquid, eorum tres sunt differentie causarum, Materia sc. efficiens, et finis, Finiens generationis causa est, forma substantialis generate rei. Efficiens est, plastica facultas, materia est, noua compositum duobus humoribus. ultime materie, ut diximus. Determinate figurarum, & temperamentorum similitudines, aut dissimilitudines, non finis gratia, sed necessitate materie generantur. Effetrix porro causa est plastica facultas, quæ sine materia nihil potest efficere. Humorem spermaticum in muliebri sexu, usum habere materie, liquido constat, sed an efficientia quedam ipsius sit plastica, ut masculini sexus est, an duntaxat, ut materia, ad formandum foetum faciat, in presentia est inquirendum. Quod non sit efficiens foetus causa seu generationis ποιητικόν instrumentum, ex eo perspicitur, quod fecunditas ipsius nulla sit nisi cum masculino spermate misceatur. Quod si ambo spermata per se plastica & ποιητικὰ essent, commune sc. quoddam utriusq; ἴδιον existret unum, ratione cuius plastica uis ipsis inesset, cum unius non sit nisi una per se causa in quolibet genere causarum. At commune nullum est, ἴδιον, alioqui utriusq; tam seipso foemininum, plasticum esset, quam masculinum est sperma seipso ποιητικόν. At foemininum, seipso non est, quamobrem ex necessitate mouendi & generandi principium, in solo erit mascu-

Quæ causa sit quod similis aut dissimilis sit proles parentibus.

Liber Secundus, De Plastica

lino spermate, cum duo *πεῖρα* *κινητικά* non possunt esse, si non quodam uno primo participant, ut modò diximus. Dumtaxat ergo materię, & non efficientis cause rationē habebit scemininum sperma, ex quo, & masculino mixtis, formari spermatica organa, ostendimus, quemadmodum materno solo sanguine fermentur sanguineę partes similes. Quę cum ita se habeant, deinceps explicanda nobis est causa similitudinis & dissimilitudinis genitorum, quam habent respectu generantium. Quę causa quamvis eruditè & disertè à Galeno in libro altero de spermate, & ab Aristotele etiam libro 4. de Generatio: Animal: sit exposita, tamen quia propter breuitatem Aristotelis sunt obscuriora quedam, paucis & planius perstringam presentem disputationem, quò melius intelligantur omnia, quę apud utrumq; autorem scripta reperiuntur.

Quodnam discrimen sit Masculini, & foemini sexus, & in utroq; spermaticus humor, quem usum & finem habeat, satis abundè est declaratum, in spermate masculino quòd in sit *λόγος* *ποιητικός* seu *κινητικός* uerum instrumentalis, & quòd primū efficiens sit eius essentię, corpus animatum, sc. seminis instrumēta generans & mouens, & alterando efformans materiam *υπόμακτος*, dictum & expositum supra. Proinde *λόγος* *σφραγματικός*, non esse separatam quandam mentem, neq; etiam simpliciter *ὄντως* quodam *ἔσθ* ut anima est, sed quasi instrumentum animati corporis, quo species & naturas omnium partium similarium & organicarum ex ultimo nutrimento redundantibus humoribus architectatur, species scilicet eas omnes in se *ὄντως* continens, quales sunt *ὄντως* in generante ipso, & postea in genito siquidem generans ipsum fuerit *ὁμοειδής* esse dicimus. Caterum *λόγος* hic, quomodo rationem habe-

Seminis Facultate.

habeat actus secundi, qui est ἐνὸρῳα & κίνησις quaedam, respectu tertij, quod analogia quadam supra adumbravimus. Instrumentum autem, seipso, non est aliquid, aut per se τὸδε τι quoddam, cum alicuius sit, nempe animati corporis, à quo etiam suam habet essentiam. Fieri enim nequit, ut animatum ab inanimato producat, cum ψυχῆς ὁρῳός, analogia respondeat coelesti corpori, cui esse suum inferiores naturæ transcribunt. Verum in præsentia loquimur de uegetatrice anima perfectorum animalium, in quibus φυτόρῳον illud esse dicimus, ut unumquodq; generet sibi simile in specie. Alioqui sunt etiam inutilia πρεσβύτα τῶματῳ, quorum causa animalia, ex animalibus generantur, ut pediculi, pulices, quorum propagatio sit diuersa ab ea, quæ perfectis animalibus adscribitur, & qua similia producantur à similibus. Hoc loco produciens & productum similia non propriè dicuntur, sed quoad similitudo significat identitatem in specie substantiæ, quæ non similia sed idem specie similiter dicuntur esse. Etenim similia non sunt ἀπλῶς, τῶντῳ, sed τοιαῦτα quædam. Vt si quod nascitur, patri aut matri simile figura corporis totius, aut partis cuiusdam, aut temperamento, dicimus esse. Proles autem nonnunquam neutri similis est, sed uel auis, uel atavis, nonnunquam prorsus degenerant, ut nulla sit similitudo in prole. Horum de quibus dixi, quæ causa sit, queritur. Dux sunt causæ, quibus fit aliquid, nempe efficiens & materia. Πλάσμιος, seu ἀσφῳματιμὸς λόγῳ est sua κίνησις continens causa, seu ἀκρότατον αἰτιον generationis formæ substantialis, ut Hominis, aut Canis, aut Bouis, materia existente ultima, qua nutritur, & adolescit aliàs animal generans. Nam πρεσβύτα τῶματῳ huius nutrimenti, eisdem alterationibus πλάσμιος λόγῳ alterat, quibus ipsum anima, seu animatum cor-

Liber Secundus, De Plastica

Sectio: 5.
Apho: 62.

pus gignētis alterabat, cuius uideli. ipse λόγος instrumentū existit, & à quo etiā uim suam motricē accepit. Huic ergo necesse est, ut ἀνάμειξίς sua respōdeat materia νύμια, sine qua nullū uim habebit ad efficiendū aliquid σπέρματος λόγος, quoniā ut Hippoc. in Aphorismis inquit, ἀπὸ σπορνόλου ὁ λόγος, si intēperato utero sperma excipiat. Nā efformari νύμια nequit nisi secundū naturā facultate plastica alteretur, & alterādo efformetur in Embryonem, qui postea ut corpus organicū animari possit. In hac igitur materia φυσικῆ δυνάμεις inherit, qua possit ex ea generari, ut uerbi gratia, hōmo uel bos, ut nimirū idem specie substāiali sint generās, & generatū. Sed ut genitū, gignenti sit simile figura, aut forma corporis aut temperamēto, aliam causam esse oportebit, alioqui nihil dissimile suis parentib. nasceretur. Similitudo ergo hęc nō proueniet substāiali hac alteratione, sed alia quadā quę accidit formationi foetus propter materiā utramq; spermaticā νύμια, qua, τὰ πρῶτα & εὐεὶ μίξις efformātur differentib. temperamētis quę substāiali tēperamento accidūt, ut unū sit substātię propriū, infinita autē sint aliā, quę huic accidūt, ut his etiam tanquā temperamentis, ita quoq; figuris et formis discrepēt, aut similes sint inter se homines. Infinita hęc est uarietas, quoniā accidēs suapte natura est indefinitū, & uariū, & instabile, & mulplex. Consideratur differētia hęc à qualitate materie proueniēs in sexu sci. masculino & sceminino primū. Deinde in uarietate & similitudine formarū corporis, & figurarū & temperamētōrū. Propter temperationē materie. ἡ νύμια, quę nimirū spermaticus humor est, et sanguis mēstruus, sexuū in foetu discrimina existāt, et similitudines item, ac dissimilitudines, formarū de quib. dictū & de quarū causis etiā ut differamus nunc tempestiuū esse arbitror. At primū, quamobrē sexu differāt animalia, causas

Seminis Facultate.

differentiæ explicabimus. Cõstat inter omnes, temperamẽto masculinũ sexũ, calidiorẽ esse fœminino. Refert ergo multũ qualis sit materia spermatica utriusq; sexus, itẽ qualis sit sanguis maternus, nõ qualis sit αὐτὸματῆρος λόγος, qui unus idẽq; est in omnib. πομπῆς sc. quodãmodo αὐτὸν existens, & alterationis passivæ expers, nempe alterãdo, ipse inalterabilis existẽs, pro uarietate materiæ ipsum alterare νόμος dicimus, hac, primũ sexus differentes procreantur. Masculinus sexus calidior est, & materia ipsius perfectius elaborata & percocta generatur. Propter potentiã autem generãdi actiũ, & propter organũ eius potentiæ, quo generare possit, masculũ dicitur animal. Ei opposita est materia, & impotẽtia, & organũ impotentia, ad fœminicũ pertinens sexũ, qui quasi cõtrarius est imperfectione masculino. Efficiẽs porrò causa, ex materia, ut propter priuationẽ imperfectã, si non qualitate impediatur perfectũ quid generat, ut masculũ. At si materiæ ἀδυναμία efficiẽs impediatur si generet, tũ contrariũ perfectõ, nempe fœmininũ & imperfectũ sexũ generabit. Imperfectũ autẽ, quasi corruptio est perfectũ, qua nimirũ impeditur perfectioris generatio, permutatione in contrariũ imperfectũ. At fœmininũ contrariũ est masculino in generatione animalũ, quorũ differentia ut finiẽtes causæ, sunt necessariae ad generationẽ, tametsi necessitate materiæ proveniãt, nempe propter materiæ discrepãtes crases. Huius argumẽti quo sumus usi, pleniorẽ fidẽ qui requirit, et quasi Τελευτία quẽdã postulet, ex Aristõ. requirat, descriptis .n. his omnib. nihil est opus, in manib. .n. sunt omnĩ doctorũ Arist. libri. Formarũ porrò & figurarũ, et temperamentorũ differentia, nulla finiente causa determinatur, ut masculini et fœminini sexus discrepãtia, sed sola necessitate materiæ proveniũt similitudines illæ ac dissimilitudines. Verũ αὐτὸματῆρος λόγος cũ sit ἕν et

Liber Secundus, de Plastica

immutabilis, qui poterit quæso causa efficiens esse differ-
 rentis sexus, item similitum, aut dissimilium formarum, re-
 spectu proles, & parentum? Certum est, quemlibet λόγον
 esse suapte natura definitissimum, & per se impatibilem,
 ac potentia, qua possit aliter se habere prorsus expertem.
 Atque si ποικιλῶς sit, non nisi ad agendum aliquid esse effi-
 cacem. Respectu eius, tanquam actus, δύναμις, dicitur esse in-
 potentia, quæ triplex est, una, quoad λόγον ei speciem
 animalis, ut Hominis, aut Canis in generat, qui unus est effi-
 cientiæ ipsius scopus. Altera est potentia, quæ pertinet ad
 sexus differentiam, ratione cuius masculinum aut femini-
 num generatur animal. Tertia est, qua similis aut dissimi-
 lis parentibus proles gignitur. Quæritur, an potentia effi-
 cientis cause, ad materiæ diuersitatem, ipsa quoque diuersa
 esse possit? Vt si dicam πλεονῶν λόγον pro differentia ma-
 teriæ producere masculinum & femininum sexum, & ef-
 formare etiam utriusque sexus organa, quibus inter se dif-
 ferant sexus. Respondendum censeo, quod λόγον per se, id
 est, ratione essentiæ, non nisi unum producere possit, ut
 Homo, hominem, & Canis, canem, sed per accidens, nem-
 pe propter materiæ differentiam accidentalem, masculinum
 & femininum producit sexum, non existente differentia
 hac essentiali. Etenim producendo speciem & essentiã
 δόξας, ipse λόγον, materiã alterat, & qualitates generan-
 darum pariuū temperat φύσιν earum producendo, qua sint
 animationis postea capaces. Sed materiæ huic quoad acci-
 dit, ut sit calidior, aut frigidior temperamento, hac ratione
 accidit etiam τῷ λόγῳ, ut masculini aut femini sexus ani-
 mal efformet. Quo perspicitur, μίσησιν τῶν πλεονῶν λόγῳ
 geminas esse, quas Aristoteles distinguit uocabulis ἐσσησιας
 & δυνάμειος, quarum illa sit, quo producat essentialiter
 speci-

Seminis Facultate.

species in materia, quoad *αὐτὸν* sempiternum, & immutabile quiddam est *εἶδος*. Altera est, qua producitur aliquid propter materiae qualitatem & differentiam, ut sexuum differentiae, & formarum, propter quas, differentes, & diuidus & mutabiles dicimus esse *τὸ πᾶσι λόγῳ κινήσεσ*, ut quae consequenter ad differentias materialium, quae *παθῶν τινῶν διατάμει* distinguuntur. Ambas autem sic comparatas inter se esse, ut *ὀνόματι* scilicet *κινήσεσ*, contineat intra se *τὰς διατάμει κινήσεσ*, ut quae accidat *τῇ ὀνομασίᾳ κινήσεσ*. *κινήσεσ*, quae Manente specie eadem essentia, immutabilis est etiam *κινήσεσ* quaedam *enerγεια* existens, sed immutabiles sunt *κινήσεσ*. *διατάμει* definitur, sed *μὴ* existentes, ut modo his, masculus, modo foemina generetur, pro materiae diuersitate *τὸ νόημα*, potentia & qualitate materiae determinante *τὸ λόγῳ πᾶσι κινήσεσ*, quaedam *διατάμει* quae accidit existenti *ὀνόματι*.
 Ut uerbi gratia, ignis, suae alterationis propria *κινήσεσ*, per se calefacit, & hanc eius per se *enerγεια* esse dicimus. At quod indurat, aut liquefacit, aut elixat, uel assat, *διατάμει* efficientiae ipsius insunt, tanquam differentiae quaedam *κινήσεσ* propter materiae patientis discrimina. Et haec est prima hypothesis Aristotelis, quam, ut causam usurpat, ut demonstrat praedictorum accidentium effectus uarios & multiplices in generatione animalis. Altera est, quum materiae *τὸ νόημα* differant calore, & frigore, *διατάμει* & *ἀδυναμία*, necesse est, ut agendo patiendog; horum imparia sint momenta, & modo quod calidius est, superet frigidius, modo autem a contrario superetur. Tertia est, in superantis & uincientis superati *δύναμιν* concedere & quasi dissolui, ut aquam, in uini qualitatem, superante quantitate & efficacia uini. In his superantibus & superatis, plures secundum magis & minus sunt gradus. Aliquando tan-

Liber Secundus, de Plastica

ta est impotentia patientis materię, ut efficientis formationi planè non obediat, aut propter sanguinis multitudine, ut si pristinam formã deponat Athletica corpora, aut propter qualitatē, ut accidit in morbo, qui dicitur Satyriasis. Quã obrem si paterna materia, uincat qualitate sua maternam, patri similem prolem nasci oportebit, similiter enim temperatis, similia etiã reliqua accidētia, ut formas & figuras inesse oportebit. At si matris superet, in his partib. in quib. figura aut forma exprimitur, matri similis proles generatur. Similis ratio est, si quibusdã patri, aut quibusdã partib. matri similis procreetur. Vnius .n. cessione materię, exuperantia potētie penes alteram erit. Quaedam .n. partes, plus paterni, alię, plus materni seminis habent, imbecillius autē quantitate uel qualitate ualentiori cedit, & quasi motus infirmioris ipsius soluitur in motum potentioris, quod ipsum Aristot. appellat *κινῆσαι ἢ τὸ ἐξ ἁπομόλιου κίνησις*, qua etiã dicitur *τὸ πατρὸς μέρους ἢ τὸ μητρὸς ἢ τὸ ἀνδρὸς μέρους*, pro eo ut figura, patris & matris, hoc loco dicitur *ἀνδρὸς μέρους*, quemadmodū etiam, masculinum et fœmininū *ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν* appellantur, uincētē sc. unius, & non cedente alterius materię alterationi. Galenus, quod proles interdum quibusdã partib. patri, & nōnullis, matri similior sit, spermatici etiam humoris *ἀπομόλιος πῶς* in causa esse censet. Alioqui .n. si *ὁμοιομορφία* existat, futurū ut ex toto, uel patri uel matri similis sit proles. Parem .n. in omnib. fore efficaciam, aut imbecillitatē partib. Hanc *ἀπομόλιος πῶς* cōspiciam esse scribit, quod nimirū dum profunditur semē, pars ipsius prior, aut nonnunquã pars posterior, tenuior, frigidior, & aquosior, aut spiritu proprio & insito minus effi-
cax media parte ipsius appareat, non eodem sc. temperamento partium spermatis existente, quoad sc. facilius aut uin-

cit, aut

Seminis Facultate.

cit aut uincitur à muliebri spermate masculinū propter in-
æqualitatem, quæ ipsa quoq; αὐτὸμοιομοσπία sit in muliebri
spermate, quæ spermata nō sic confundūtur ut ex his unū
omninō ὁμοιομοσπῆς efficiatur sperma, ratione qualitatum,
quib. similitudo, aut dissimilitudo prolis proueniat. Nam
quod attinet ad ἰσῖαν partiū, plastica ipsa facultas alteran-
do species substantiales partiū generat similarīū sc, & si-
mul etiam organicarū. Sed propter uaria temperamenta
materiæ fœtus, seu νυμίματ, temperamentorū, quæ acci-
dūt partib. formarū item, figurarūq; differentiæ in partib.
corporis generandi proueniūt, prout potentius suā quali-
tate hoc uel illud, fuerit semen, patris sc. aut matris. Secun-
da est differētia, sexus, quæ & ipsa seminis qualitate defini-
tur, sed uniuersi, & non secundum partes, distributo uarijs
temperamentis. Exuperātia. n. masculini caloris masculi-
nus, & exuperantia frigoris, scemininus sexus procreatur.
Nam in his etiā, τὸ νρᾶσῖν, καὶ τὸ νρᾶτῖς μωρον consideratur,
sed alia ratione quā si causa similis, aut dissimilis prolis
parentibus, explicetur. His tribus quasi capitibus, Galenus
libro altero de spermate, perstringit omnē efficiētiā pla-
sticæ facultatis, quæ consentanea sint etiā his quæ Aristote.
de generatione fœtus scribit. Ad Aristotelis denuō me cō-
fero demonstrationes. Alia mouēdi seu alterandi ratio pla-
sticæ facultati adscribitur, & alia seminum seu genitalium
humorū qualitibus, & temperamentis, quæ differunt in-
ter se, ut νρᾶτῖς ὄντα, & νρᾶτῖς μωρα quedam, ratione qua-
litatum νυμίσεως, qua uolumus intelligi materiæ alteratio-
nem, & non motum in loco. Quod autem motu po-
tentioris, impediatur motus, qualitatis impotentioris, &
quod agens tale, nonnihil patiatu etiam à patiente, physi-
ca experientia & rationibus etiam physicis notissimum
est. Similitudines porrò sunt in formis, quæ figuris

Liber Secundus, de Plastica

Et coloribus, et temperamentis exprimuntur. Ut si proles
 facie similis sit patri, lineamenta scilicet figuræ eadē erunt.
 Nam plastica facultas ex genituali semine, temperamentum
 simile habente, potentiæ ratione similem faciet quoque for-
 mam producet. Idem de reliquis paribus sentiendum. Ma-
 terni seminis qualitate et temperamento exuperante, ma-
 tri scilicet proles assimilabitur. Fiunt, ut diximus, ista pro-
 pter ἀνομοιομορφίαν spermatis, ut si ex quo facies forma-
 tur, sperma uiri sit inualidius, aut frigidius, aut quantitate
 paucius, respectu materni, figura matris hac materie qua-
 litate exprimetur. Quoniam, ut Galenus inquit συνπαράχρη-
 σις ἀποαντιμορίων, τῆς ὕλης ὁ Διμιουργός. ἢ ἀποκένεργται δὲ
 χρωρὶς ἰδίᾳ μόνῃ, τὸ κινῆν, ἰδίᾳ δὲ, τὸ κινῆσθαι, ἀλλ' ἐαυτῶ
 κινεῖ καὶ πρὸς τὸ σπέρμα, καὶ δὴ καὶ αὐξάνει, καθάπερ
 ἐμπροσθεν ἐλέγετο τὴν τροφήν ἐλκοῦ ἐν τῆς φύσεως. Constat
 his rationibus, qui fiat, ut mascula proles, matri, et foemini-
 ni sexus foetus interdum patri assimilatur, sed quod interdū
 Auo, aut Auie assimilēs sunt, deinceps nobis causa erit ex-
 plicanda. Humor genitalis Gignentis, ut diximus, instru-
 mentum est ποιητικῶν proles. Δύναμις porro ποιητικῆς πλα-
 στικῆς facultatis, distinguitur ὀργάνωσις, qua per se efficit quid
 piam, et Δυνάμις, qua propter qualitatem materie ali-
 quid efficit. Per se dicitur efficere, quoad ὁσίων, nempe ho-
 minem aut Equum efficit λόγος σπέρματινός, propter δύ-
 ναμιν autem materie, efficit etiam hæc accidētia sexus, et
 præterea similem, aut dissimilem gignentibus prolem for-
 ma et figura. Eadem est materia, qua nutritur, et auge-
 tur animal, et qua simile sibi in specie generat, quæ γονή
 scilicet ab Aristotele appellatur. Ipsius enim in omnibus,
 Aristoteles scribit, ὁ αὐτὸς λόγος κινήσεως. Ceterum re-
 spectu patientis et multiplicis propter qualitates materie
 gene-

Seminis Facultate.

generantis humor genitalis, uel $\alpha\pi\alpha\tau\delta\upsilon\tau$ & uel $\alpha\pi\alpha\tau\delta\upsilon\epsilon\upsilon\sigma$ rationem obinet. Si superet ipsius $\alpha\pi\alpha\tau\delta\upsilon\sigma$ seu qualitas ex toto, masculinum generabitur, si contra, foemininum animal, quoniam ut Aristoteles inquit, $\alpha\lambda\theta' \alpha\upsilon\tau\lambda\acute{\iota}\nu \nu\omicron\iota\eta\sigma\sigma \pi\acute{\omicron}\lambda\sigma \tau\lambda\acute{\iota}\nu \mu\omicron\sigma\phi\lambda\acute{\omicron}\nu \acute{\eta} \tau\acute{\eta}\varsigma \delta\acute{\epsilon}\rho\phi\epsilon\upsilon \& \nu\acute{\iota}\nu\upsilon\sigma\iota\varsigma$. Quamobrem si prorsus uincat mascula uis seminis, & marem nasci oportebit, & similem patri prolem. Sin uerò non uincat, & motus eius impediatur (*Quædamque autem multæ sunt & uariæ*) qua ratione, & parte, uincitur, hac deficere & solui motū ipsius, & contrario motui cedere oportebit. Nam quòd mutationes sint in contrarium, manifestum est, ut masculini in foemininum, & ex patris, in matris formam, ex non monstrosa, in monstrosam interdum speciem, Sed qui fit, ut masculinus sexus (penes quem principatus est in generatione, non semper sit potentia sua superior, ut scilicet mouendo à contrario non impediatur, muliebri materia imbecilliore existente? Soluit Aporian hanc Aristoteles, quòd uidelicet masculum, non simpliciter quiddam sit & dicatur esse, sed etiam quale quoddam, id est, certo quodam temperamento præditum, ut Socrates, & Coriscus, temperamenti differentes sunt, ambo existentes masculini sexus. Præterea, Socrates non tantum generat ut Masculus, & talis temperamento masculus, sed generat etiam ut Homo existens. Id est, efficiens causa est prolis, ratione & essentia determinata & ratione accidentium, de quibus paulò antè dictum, quorum causa $\gamma\omicron\upsilon\upsilon\upsilon\tau\eta\mu\acute{\omicron}\nu$ quiddam esse dicitur. Nō enim generat Socrates (ut inquit Aristoteles) quia Musicus, aut quia Vicinus alicuius sit, sed quia Homo, aut quia talis masculus. Generationis autem motus, Socrati magis adscribitur quatenus singularis est natura, & $\tau\acute{\omicron}\delta\epsilon\tau\iota$, quàm quatenus communicabili & $\alpha\lambda\theta\acute{\omicron}\lambda\omicron\varsigma$ quoddam sub-

Liber Secundus, De Plastica

stantia præditus dicitur, ut magis quatenus hic homo, quam quoad simpliciter ἡ ἀβόλῃ ratione homo dicitur, & magis ratione, qua homo, quam qua dicitur esse animal. Homo .n. & animal, non sunt γεννησίμῃ, sed quia Socrates & hic homo uim habet ad generandū, ob id ipsa quoq; quatenus ipsa de hoc homine prædicata, γεννησίμῃ appellantur. Ab eo autem quod primò, & per se generat, propius abest, homo, & longius abest, animal. Ad Socratē .n. hæc omnia sunt consequentia, horū autem nihil sine Socrate γεννησίμῃ dicitur, cūm seipsis, ut Socrates aut Coriscus, nō subsistant, ut ἰσόδη, & senfile aut singulare quoddā sint. Homo .n. si consideretur quatenus homo, secretū quiddam est ab omnibus accidentib. ut si cōsideretur ipsius ἰσὺν ἑαυτοῦ, aut si cōsideretur, ut ἀβόλῃ prædicabile. Socrates autem nō est simpliciter, sed cum accidentib. quibusdā cōcretus homo, sine quib. nec generare potest homo, neq; etiā generabilis existit, & quorū causa singularis homo, iam ἰσόδη, & ποιοῦν quiddā esse dicitur, & non tantū ἀπλόῃ homo. Quoad igitur generans quiddā homo est, hac ratione masculū quiddā esse dicitur, & propter temperamentorū discrimē, ipsum quoq; ποιοῦν, & nō simpliciter homo sed esse dicitur masculū. Mascula aut uis distinguitur aflu & potētia, nempe ut Aristō. loquitur, ἐν ὁρῶντι, καὶ δυνάμει. Energean appellat, qua λόγῳ παρθενός simpliciter speciem & ἰσίαν generat, ut producendi contrariū uim non habeat. Vt Socrates homo, ratione ἰσίαν, non nisi hominem procreare potest, & Bos, bouem, quatenus masculū quiddam existunt. Potentiā autem seu δυνάμει nominat producentis, seu generantis, quoad non solum tale ipsum, sed etiam contrariū ei potest procreare, παρθενός λόγῳ, ut quatenus non modò masculinum, sed etiam scēmininū potest generare, & non tantū patri,

Seminis Facultate.

patri, sed etiam matri similem, et non tantum patri, sed etiam auo uel auæ simile procreare prolem potest. Δυνάμεις enim dicitur aliquid esse, respectu oppositorum, ut ἐνδύγειαι ποιητικόν respectu unius, quod nasci ratione priuationis dūtaxat ex materia νυήματος potest. Plastica facultas, nō potest non ex materia sua substantiam producere, ut homo, hominem, Bos, bouem, si agens et patiens κατὰ φύσιν habeant. Sed necesse nō est ut masculus, masculū, aut patri similem producat, quū propter δυνάμιν materiae possit etiam procreare contrarium, ut masculus, foeminam, aut matri aliās similem prolem. Permutatio autem haec in contrarium fit, quando principium, id est, genitalis humor masculi superatur alteratione muliebri seminis, qua necesse est in muliebrem sexum factum transformari. Aristoteles interpretatur ἀρχὴν generationis reliquarum partium, Cor ipsum esse, quod si superetur, ut frigidiorē et crudiorē humorem non possit suo calore perficere, tum quod nascitur, degenerare in foemininum sexum. Nos autem interpretamur principium materiale, esse genitalem humorem masculi, quo superante foemininum sperma, à plastica facultate, prima, et στερεὰ μόρια masculina et calidiora generari. De his hypothesisibus differentibus supra monuimus. Rationes reliquæ sunt consentaneæ. Sic Aristot. ὅταν γὰρ μὴ κρατῆ ἢ ἀρχὴ μὴδὲ δυνάσται πέλει δι' οὐδ' ἔσται θερμότης, μὴδ' ἀγὰρ ἢ ἔσ' τὸ ἴδιον ἔσθ' τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ ταύτην ἢ τῆν ἢ ἀνάγκη ἐστὶ τ' ἐναντίον μεταβάλλειν. Ἐναντίον δὲ καὶ τῷ ἄρρηνι τὸ θῆλυ καὶ ταύτην ἢ τὸ μὲν ἄρρην, ἴδι δὲ θῆλυ. Ἐστὶ δὲ ἄρρην, ἢ δύναται τι, θῆλυ δὲ, ἢ ἀδυνατῆ, τῆς δυνάμεως δὲ ὄρος καὶ τῆς ἀδυναμίας, ἴδι, ἢ πεπλημένον ἔσται, ἢ μὴ πεπλημένον τῆς ὑσώτης τροφῆς, τῆς δὲ τὸ αἴτιον, οὐ τὴν ἀρχὴν καὶ τῷ μορίῳ τῷ ἔχοντι τὴν τῆς φύσεως θερμότης ἀρχὴν. Ἀναγκαῖον ἄρα οὐ τοῖς οὐαίμοις

Liber Secundus, De plastica

συνίσταται κατὰ φύσιν, καὶ ἢ ἀρρεῖν εἶναι, ἢ θῆλυ τὸ γινόμενον.
 Adscribit cordis calori differentiam, qua masculinum aut
 foemininum generetur. Nos uero causam adscribimus su-
 peranti calori genitalis humoris masculini sexus, cum Ga-
 leno sentientes. Non superante autem masculo spermate,
 ut propter defectum aetatis, quale est sperma, uel adolescen-
 tium, uel senum, aut propter aliam quācumq; dyscrasiam,
 degenerat proles in foemininum sexum, superante scilicet
 qualitate muliebri spermatis. Figurā autem et lineamen-
 ta genitalium partium ante perfectionem cordis conspici
 uel in septimo à conceptu die, auctoritate Hippocratis su-
 pra astruximus, ut cor, sexuum differentiae non uideatur es-
 se causa. Vocabulo autem spermatis Aristotelem æquiucōe
 uti manifestum est. Nam aliās significante utitur πρᾶσιον
 λόγον, aliās significante περίτρωμα, ut quando inquit, ανα-
 λαβόντες ἔν πάλιν λέγομεν, ὅτι τὸ μόν σπέρμα ὑπάρχειται
 περίτρωμα τροφῆς ὄν τὸ ἐλάττω. Ἐλάττω δὲ λέγω τὸ πρὸς
 ἔμψον φερόμενον. Διὸ καὶ εἴποιε τὸ γενόμενον τῷ Γονήσοι-
 τι. Διαφέρει δὲ τὸ τῆ ἀρρεῖν σπέρμα, ὅτι ἔχει ἀρχὴν οὐ
 ἐαυτῷ τοιαύτην, διὰ νιν καὶ οὐ τῷ σώματι, καὶ διαπέτην τὴν
 ἐλάττω τροφῆν, τὸ δὲ τῆ θήλει, ἕτερον μόνον, κρατῆσαν
 μόν ἔν εἰς ἑαυτὸ ἀγει, κρατῆσον δ' ἐπὶ τ' ἕναντιον. quoad
 uidelicet muliebri περίτρωμα alterando non possit mascu-
 lino calore ipsum perficere. Nam genitalis humoris mas-
 culi materia dumtaxat est sanguis. Quam materiā si alte-
 rando superet sperma masculinum, generari masculum
 inquit, si contra fiat, foeminam. Ἐν κείνῃ μὲν γὰρ ἔσται τῆς
 περίτρωσεως οὐ τοῖς κατὰ φύσιν, τῆς σπέρματις, καὶ
 αὐτῆν ποτὴς ποτὴ τὴν μορφὴν ἢ τῆ ἀρρεῖν νύνησις. Pec-
 cat in eo Aristot. quod materias generandi foetus non distin-
 guit. Maris quidem σπέρματις περίτρωσιν unam dicit
 esse,

Seminis Facultate.

esse, alteram, sanguinem menstruum, nobiscum sentiens, tertiam, quæ est sperma muliebri, quasi nulla sit, omittit. Si mascula *περὶ τῆς σπέρματος* perfecte alteret materiam, nempe τὸ *μαρτυρῶν*, nasci masculinum, sin alterando deficiat, foemininum procreari sexum scribit. Cor autem primum organum esse quo sic alterentur, aut non alterentur omnia, cum sit *ἀρχὴ βίου* & *ἀρχὴ πνεύματος*. Ex utrisq; autem his materijs cor primum generari, deinde reliquas corporis partes efformari. Nos uero spermaticas partes, & in primis uenosum genus, plastica facultate primum generari, exuperante calore masculini spermatis, mascula membra, sed foeminini spermatis qualitate calorem maris debilitante, foeminam nasci dicimus. Quibus manifestum est, propter *ἀδυναμίαν* materie, nascentibus animalibus has differentias qualitatum inesse, & masculum, quia sit *ποιοῦν* quiddam, causam discrepantiū sexuum esse, siquidem Coriscus, & Socrates non simili temperamento sint præditi, & quod matrum quoq; corpora non omnia similiter sint temperata. Quare sequitur, ut motus & alterationes etiam *κινήσεων* non sint eadem, uiculis deficientibus in motionem uincens spermatis, pro qualitate materie plastica facultate omnia efformantur, & differentibus materijs ipsis propter temperamenta. Ut in totis, sic etiam secundum partes quasdam, qualitatum harum similitudines, aut dissimilitudines dicimus inesse respectu generantium, ut partium etiam *ἀδυναμίαν* & motus inter se differant, ut ualidius impediatur motum infirmioris. Quare multi sunt & uarij effectus generationis deinceps ordine se consequentes, ut si dicam, hunc hominem, ut Socratem, generare Petrum, & hominem generare hominem simpliciter, dicere licet, & quod animal generet etiam animal. Item quod masculus, masculum,

G

Liber Secundus, De Plastica

aut feminam, aut quod sibi similem prolem, uel auo, aut quod matri similem, uel auie. His effectorum, respondent efficientium gradus plasticæ facultatis, & materiæ, ex qua proles efformatur. In materia autem insunt *δυνάμεις* hæc motionum illarum, quibus hoc, uel illud potest generari, et potentiiori interdum *δυνάμεις* cedit impotentiori, potentiorum enim causarum motiones impediunt motiones causarum impotentiorum, ut si potentior sit causa, qua generatur femininus sexus, aut matri similis proles, ei nimirum cedit potentia spermatici humoris: qua potest generari oppositum. Item, si in Socrate insit aut in semine Socratis potentia, ut masculum quidem generet, poterit fieri ut tamen non insit *δυνάμεις* qua sibi, sed qua patri suo, aut Auo simile generat. Nam interdum in materia genitili, qua Neptos nascitur, temperatio & crasis talis inest ut Aui imagine informetur, aut auie, & non patris aut matris, in propiora enim consequentia facilior est transitio & mutatio, appellat Aristoteles has *μεταβάσεις ἐξ αὐτοῦ δυνάμεις*. Aristoteles porro masculas *δυνάμεις* architectricas, & *δυναμεις ἄσπας* appellat, quæ principaliter generantibus adscribuntur quoad sunt singulares, & *καθ' ἑαυτὴν ἴσθηται*. Non enim homo, quia homo, aut animal, quia animal, sed quia Socrates, aut quia Coriscus generant. In singularibus enim insunt hæc *δυνάμεις* alii rationum & motionum, quorum causa dicuntur etiam reliqua prædicata esse, *ὁ δὲ*, & *τόδε* quiddam, ut hic homo, ut hoc animal, aut *τόσοῦτος*, ut masculinum, aut femininum. Penes ipsum quoque generans quatenus *τόδε* potentiam esse dicimus, ut qua generare masculinam prolem possit, & qua patri similem potius, quam matri, & qua Auo potius, quam Auie. Potentior uis si non superat, cedit locum impotentiori, quæ pro expositis hoc loco

Seminis Facultate.

loco numerat Aristoteles. Sic autem scribit de his permuta-
 tionibus. Διότι οὐκ ἀπὸ τῶν δυνάμεων ὑπάρχουσιν αἱ κινή-
 σεις οὐ τοῖς ἀσφρακτοῖς πάντων τῶν τοῖστων. Δυνάμεις δὲ, καὶ
 τῶν Προγόνων. Μᾶλλον δὲ τῆ ἐγγύτῳ ἀπὸ τῶν καθεύκον-
 των. Λέγω δὲ καὶ ἕνασιν, τὸν Κορυσσιν, καὶ τὸν Σωπρά-
 τιν. Ἐπεὶ δὲ ἐξίς αἴμα παῦν ἔστι τὸ τυχόν, ἀλλ' ἔστι τὸ ἀντιμέ-
 μον, καὶ τὸ ἐν τῇ Γενέσει μὴ πράξιμον, ἀναγκαστὸν ἐξίς αἴ-
 μα καὶ γένεσθαι τὸ ἀντιμέμον, καὶ ἴδιον δυνάμειν ἔστι ἐν ἑαυ-
 τῷ τὸ Γενεῖν καὶ κινεῖν. εἰ μὴ μὲν ἢ ἀρρῶν, ὅθεν γίνε-
 ται, εἰ μὴ ἢ Κορυσσιν ἢ Σωπράττις, ἢ τῷ Πατρὶ ἐοικὸς, ἀλλὰ
 τῷ μητρὶ γίνεται. Ἀντιμέται γὰρ ὡσαύτῃ τῷ ὅλῳ πατρὶ μή-
 τηρ, καὶ τῷ καθεύκοντι Γενεῖν, καὶ καὶ ἕνασιν Γενεῖσθαι.
 ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐχόμενας δυνάμεις. αἱ γὰρ ἔστι τὸν
 ἐχόμενον μεταβαίνει μᾶλλον τῶν προγόνων, καὶ ἐπὶ πατέρων
 καὶ μητέρων. ὅθεν αἱ μὲν οὐκ ἀρρῶν τῶν κινήσεων, αἱ δὲ δυ-
 νάμεις, καὶ ἑνὸς γένεσθαι, αἱ τῆ Γενεῖσθαι, καὶ τῆ καθόλου, ὅθεν
 ἀνθρώπος καὶ ζῶον (respectu effluum, dicuntur οὐδὲν εἶναι
 inesse, quod non possint sc. nisi unum producere, ut talis
 Homo, talem hominem, ἢ homo, hominem, ἢ animal,
 animal, sed quæ δυνάμεις mouent, quod possint esse oppo-
 sitioni) Δυνάμεις δὲ αἱ τῆ φύσεως, καὶ τῶν Προγόνων, καὶ ἐπὶ πατέρων
 καὶ μητέρων. Μεταβαίνει μὲν ἔστι ἐξίς αἴμα πρὸς τὰ ἀν-
 τιμέμονα. Λύουσι δὲ αἱ κινήσεις αἱ δημιουργοῦσαι ἐπὶ τὰς ἐγγύς.
 οἷον ἢ τῆ Γενεῖσθαι αἰχμηθῆ κινήσεις, ἐλαχίστη διαφορὰ μετα-
 βαίνει ἔστι τῆ τῆ Πατρὸς δυνάμειν ἔστι τῆ Πάππας, καὶ τῆ
 μητρὸς τὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἀρρῶν, καὶ ἐπὶ τῶν θηλασίων. ἢ τῆς
 Γενεῖσθαι, ἔστι τῆ μητρὸς. εἰ μὴ ἔστι τῆ τῆ τῆ τῆ τῆ τῆ
 φύσεως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Μάλιστα μὲν ἔστι πέφυ-
 κεν ἢ ἀρρῶν, καὶ ἢ πατέρων, ἀμα καὶ μητέρων, καὶ πράξις αἴμα. μητρὸς
 γὰρ ἢ διαφορὰ, ὡς ἐπὶ τὸν ἀμα συμβεβῆσθαι ἀμφοτέρω. ὁ γὰρ
 Σωπράττις ἀνὴρ τοῖσδε τις. Διὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἴα μὲν ἔστι

Liber Secundus, De plastica

ρονα, τῷ πατρὶ ἔοιμε, τὰ δὲ θήλη, τῇ μητρὶ, ἀμα γὰρ ἴς ἀμ-
 φω ἑνσκαίς ἔγούητο. Αντίητοι δὲ τῷ μόν ἄρρονι, τὸ θῆλυ,
 τῷ δὲ πατρὶ ἢ μητρὶ. Ἡ δὲ ἑνσκαίς ἴς τὰ αὐτιμύμονα. Ἐὰν
 δὲ ἢ μόν ἀπὸ τῷ ἄρρονι ἢ πρατήση νύνησις, ἢ ἀπὸ τῷ Σω-
 πράτης μὴ πρατήση, ἢ αὐτὴ μόν, ἐνάντι δὲ μὴ, τότε συμβαί-
 νη γίνεσθαι ἄρρονα τε μητρὶ ἔοιότα, καὶ θήληα πατρὶ. Ἐὰν
 δὲ λυθῶσι αἱ νύνησις, καὶ ἢ μόν ἄρρον, μάνη, ἢ δὲ τῷ Σωπρά-
 τες λυθῆ ἴς τὴν τῷ πατρὸς, ἔσται ἄρρον τῷ Πάσχω ἔοιός, ἢ
 τῶν ἄλλων ἴνι τῶν ἀνωθεν προγόνων, πρατιβούτος δὲ ἢ ἄρ-
 ρον, θῆλυ ἔσται. Καὶ ἔοιός μάλιστα μόν τῇ μητρὶ. Ἐὰν δὲ
 καὶ αὐτὴ λυθῆ ἢ νύνησις, μητρὶ, μητρὸς, ἢ ἄλλῃ τινι τῶν ἀνω-
 θεν ἔσται ἢ ἔοιότις, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ὁ δὲ αὐτὸς τρό-
 πος, καὶ ἐπὶ τῶν μωρίων. καὶ γὰρ τῷ μόν πατρὶ ἔοιμε πολλαίς,
 τὰ δὲ μητρὶ τὰ δὲ προγόνων τισιν. Ἐνδοι γὰρ καὶ τῶν μωρίων αἱ
 μὲν οὐνεργαί νύνησις, αἰδὲ δυνάμεις, καθάπερ ἔρηται πολλαί-
 νις. καθόλα δὲ δὴ λαβῆν ὑποθέσεις, μίαν μόν τὴν ἑρμοσίλυ,
 ὅτι οὐκ ἴς τῶν νύνησιων αἱ μόν δυνάμεις, αἰδὲ οὐνεργαί. ἄλλας
 δὲ δύο, ὅτι πρατῆμον μόν ἐξίσταται εἰς τὸ αὐτιμύμονον.
 Λύμονον δὲ ἴς τὴν ἑρμοσίλυ νύνησι. Καὶ ἦτον μόν λύ-
 μονον, ἴς τὴν ἑγγύς, μάλλον δὲ, ἐπὶ τὴν πῶρωτόρω. τέ-
 λει δὲ ἔτως συγχέονται ὥστε μὴ μόν ἔοιόσαι τῶν οὐκῶν
 καὶ συγγονῶν, ἀλλὰ λείπεισθαι τὸ ποιῶν μόνον, καὶ ἔναι αὐ-
 θρωπον. Αἴτιον δὲ τῷ μόν λυεσθαι τὰς νύνησις, ὅτι τὸ ποιῶν
 καὶ Πάσχω ὑπὸ τῷ Πάσχω τῷ. Descripsimus hæc omnia ex
 Aristotelis libro quibus argutissime et subtilissime demon-
 strantur causæ sexuum, et similiarum dissimiliarumq; forma-
 rum inter nascencia et generantia; quorum causa sit qui-
 dem plastica uis seminis, sed non sine materiarum discrimi-
 mine, de quibus opinor satis superq; dictum esse. Si que
 præterea sunt ex ipso Aristotele requirantur, nō enim om-
 nia, sed que dubitationem haberent propter Galenum et
 Aristo-

Seminis Facultate.

Aristotelem, explicare ab initio institui. Apparet ex his omnibus quæ hæcenus sunt disputata, omnium eorum quæ fiunt & generantur in formatione foetus, duas esse causas, nempe efficientem, quæ sit plastica vis & potentia, & materiam τὴν υἱήματ' & compositam ex geniali humore seu spermatico Maris, & foeminae, quibus temperamento contrario inter se differentibus, unum alterius motum impedire possit, quibus exuperantibus aut deficientibus omnis hæc uarietas in humanis formis & ingenijs proueniat, cum nihilominus unus idemq; sit omnium πλαστικός λόγος in materia τὴν υἱήματ' inclusus. Actus secundus est animæ, sed accidentalis, quo, nutriendo scilicet, omnes partes sui corporis conseruat, mutando nutrimentum in substantiam similariam partium. Alter animati corporis actus secundus est, sed substantialis, nempe λόγος ἀσπρωματικός, quo potest & solet sibi similem in specie procreare substantiam quodammodo ἄνθρωπος existens, ὄντολον, ac πρῶτως quidem substantiam similariam generando, sed ἐπομοίως generando etiam magnitudinem, & figuras organicas, et conformationem atq; coherentiam omnium partium hoc motionis & alterationū ordine, quo fieri & generari omnia uoluit λόγος Dei protoplastes, quem principium principiorum nos esse agnoscimus, nempe naturalium causarum creatorem. Perinde ut coloratum corpus, actu secundo coloris sui exprimit speciem suam in oculo πρῶτως, & ἐπομοίως etiam magnitudinem, figuram, numerumq; partium & compositionem, per angustissimum pupille foramen ingrediens, qui tamen actus secundus nulla quantitate aut materia sit præditus, quodammodo ἄνθρωπος efficit oculum, ita quoq; λόγος πλαστικός ille, ut actus secundus animati corporis, sed ποιητικός alterius substantiæ.

Liber Tertius, De Plastica

expers materie, & quãitatis, in materia τὸ νοήματι, pri-
mi actus formam, & effigiem substantialem exprimit, &
propter qualitates materie accidentibus his etiam distin-
guit, quibus propagata à spermate differre inter se mani-
festum est. Ac posthac ne miretur Galenus, quomodo sine
mente πλάσμος seu εὐσπέρματος λόγος structurã hanc ani-
mati corporis possit efficere, quum φύσιος λόγος sit quasi
manus Opificis omnium Dei, & tamen non miramur ma-
num omnia facere artificiosè, tametsi mens & ratio in ma-
nibus non insit. Nec in uegetatrice anima mens est, quando
tam admirandas res & formas ac naturas in stirpibus &
animalibus producit, ut hoc nomine ab Aristotele meritiò
sit reprehensus Anaxagoras, qui dixerit idcirco hominem
sapientissimum esse, quia habeat manus, cum contra potius
dicere debuisset, hominem sc, quia sapientissimum sit Ani-
mal, idcirco ipsum manus habere. In homine enim mens
est, in manibus non est, in ipsis tamen φύσις est, qua ut men-
tis instrumentum, artificiosis mouibus officium & manus
suum exequantur. Superest ut consideremus etiam utrum
anima humana sit πλάσων quiddam respectu causarum na-
turalium, an uerò causa, & creator ipsius sit protoplastes
λόγος, & Deus, ac sola sit in formis naturalibus, quæ mor-
tis & interitus sit expers.

IACOBI SCHEGKII SCHORN-
dorffensis de plastica facultate Semi-
nis, Liber Tertius.

Um homo sit ex numero naturalium rerum, &
substantiarum, constetq; & certum sit ipsum
naturalibus causis generari, & quæ generã-
tur, propter formam suam πλάσων quiddã
esse dicantur, hac ratione qua formam produ-

Seminis Facultate.

icitur de potentia materiae, non frustra et temere queritur, Num anima quoque hominis hoc modo $\pi\delta\alpha\epsilon\sigma\epsilon\upsilon$ quiddam sit ut perfectio sit & entelechia materiae corporis, ut sine hac subsistere per se nequeat, an uero non generatum, sed creatum quiddam sit à Deo humana anima, tamquam protoplaste, ut nihilominus corpus hominis sit plasma naturae, & forma ipsius extrinsecus sese insinuet, & non potentia materiae principalis essentiae ipsius causa existat, ut sine qua, anima ipsa etiam esse, & subsistere nequeat. Proinde ut forma naturalis sine ultima materia (quae est $\delta\iota\nu\epsilon\alpha$) nequit esse, sic etiam ultima materiae potentia, sine formae actu esse nequit, cuius coniugij nulla alia sit causa (autore Aristoteli libro 4. Metaphy. in fine seu extremo libri) quam extra mouens ipsum, & efficiens naturale, quo generatur substantia rei quibusdam alterationibus. materiam ultimam parantibus, quam perficiat & compleat actus seu forma rei substantialis. Ceterum consubstantialem hanc crasin & $\epsilon\mu\phi\upsilon\sigma\upsilon$ hanc esse dicimus, qua existente, necesse sit formam simul esse, sed accidentalem dicimus hanc, quae siue sit, siue non sit, perimi substantiam non sit necesse. Ut uerbi gratia, aliud est frigus aeris, quo aer incipit esse aqua, & aliud frigus, quod accidit aeri, siquidem aer $\phi\upsilon\sigma\sigma$ calidus existat, cuius principium & causa sit forma aërea, frigoris autem causa non sit forma ipsius aeris. Ergo tanquam principia rei naturalis, simul sunt, & simul non sunt, materia ultima seu $\delta\iota\nu\epsilon\alpha$ $\upsilon\lambda\lambda\eta$, & forma ipsius. Et compositi quidem efficiens externa causa per se erit. Naturae igitur opera & plasmata, sunt omnia haec quae generantur & occidunt. Caelestia autem & incorporea omnia, protoplasten habent Deum. At in medio caducorum & eternorum, est Homo, partim, ut ratione corporis, naturae, partim ut respectu animae, Creatoris plasma existens.

Liber Tertius, De Plastica

Tametsi natura quoq; ipsa, manus Dei dicatur esse, ut Protoplaste, ut Homo simul Creatoris, & Creaturae opificium possit non in consentaneè appellari. Ambiguitas hæc (ut aliàs diximus) in causa fuit, ut quidem arbitrati sint Animam humanam, ex traduce, alij uerò negarent ex traduce, id est, à natura propagari, quia uidelicet corpus, ob id animam quoq; opus naturæ censuerunt esse. Attamen idcirco non etiam necesse est animam propagari seu de potentia materiæ produci, qualis est aliarum animarum una cum corporibus generatio. Negatio quidem propagationis animæ hac Hypothesi nititur, qua statuimus, hominis animam, quamuis unà cum corpore incipiat esse (quod pro religione nostra piè credimus) nihilominus propter æternitatem cum corpore non desinit esse, siquidem separabilis sit à corpore species, quo discrepat ab omnibus formis alijs rerum naturalium. Mente prædita est anima humana, quæ ut corpus perficit, ita uicissim ipsa perficitur à mente, quam constat ex numero esse diuinarum & creabilium rerum, non autem à natura ipsa propagatarū. Imperfectum autem Dei opus nullum est, sed quod homo imperfectus, & anima obnoxia peccatis nascitur, Adami ~~causa~~ in causa fuit, à quo corruptela hæc propagatur in omnes posteros. Anima quidem sine corpore non potuit esse, at sine generatione, corpus & generatio, sine corruptela hac non potuit esse. Non autem iniustus est Deus, si malū, cuius autor ipse non sit, propagari in omnem posteritatem Adami permittat. Necesse est enim, ut, siue bonum, siue malum aliquid sit, à principio quodam proficisci, & malum etiam humanum, à propagatione, & non etiam à creatione pendet, quod ipsum malum sola misericordia Dei permutari possit in bonum, de quo sacris literis proditum est. Satis

facere

Seminis Facultate.

facere hæc possunt eruditus de calamitate humanæ animæ a Deo creatæ, querentibus & deplorantibus, tanquam ipsa innoxia periclitetur in obnoxio corpore peccatis, quasi uerò propagatione alia nasci potuerint posteri Adami, aut quasi culpa natiuitatis huius miseræ sit in Creatore Deo. Si quæ sunt alia, Theologis, sed in philosophia eruditus, discutienda relinquo. In quo consentiant Theologi nostrates, & in quo dissentiant à philosophis, aliàs sui expositi. Ab utrisq; enim dicitur, quòd anima extrinsecus ingrediens in corpus, hominis essentiam constituat, & quòd hæc ipsa, moriente homine, separabilis sit à corpore, seipsa uiuens, interitusq; expers, quia uidelicet mente sit prædita. Hanc immortalitatē, alijs Plato, alijs uerò Aristoteles probat argumentis. Nos omiſsis Platonis rationibus, quæ proponuntur in Theæteto, Aristotelis non modo probabiles, sed etiam Apodicticas rationes, quàm potest fieri explicabimus breuissimè. Propter breuitatem autem obscuritatemq; Aristotelis: quàm absurdè & in consentaneè quidam interpretati sint ipsius sensum legendo commenta seu figmenta potius ipsorum, facîle quis depræhendet. Quid enim alienius est & magis abhorret ab Aristotelis sententia, quàm cum Auerroes defendit unum numero & communem esse omnium hominum intellectum agentem, qui separabilis sit, & immortalis, anima existente humana mortali nihilominus. In qua sententia sint etiam, Alexander, & Themistius, ac multi alij, qui post eos fuerunt Aristotelis interpretes, qui tamen Aristotelis mentem & sensum de mente humana non uidentur mihi affecuti esse, quem nos bona fide, explanabimus, ut his etiam argumentis perspicuum sit animæ humanæ immortalitatem non modò, propter religionem, asserendum, sed etiam philosophicis

Liber Tertius, de Plastica

rationibus demonstrabilem esse, ut contra dici nihil queat. Primum est, ut probetur, hominem, non ex toto naturalibus causis generari, & πλάσθον quiddam esse, ut alie sint quælibetres naturales, quas perpetuis generationibus caducas reparari manifestum sit. Præcedentibus libris demonstratum est, Corpus humanum nature quoddam plasma existere, sed animam tamen ipsius non produci de potentia materie, ut alias naturales formas, sed extrinsecus in corpus ingredi, secundum Aristotelem & Platonem (nam increatas illi censent esse Animas humanas) quas tamen nos pro fide religionis nostre creatas confitemur, & per creationem à Deo corporibus humanis, insinuari, seu, ut uulgò loquuntur, infundi. In Timeo Plato, non à Creatore Deo, sed à secundis & cœlestibus causis atque intelligentijs, (ut protoplastis) homines hoc modo generari scribit, ut formatis Elementorum concretionem corporibus humanis, certis uitæ periodis animas humanas ipsorum opificio à loue commendatas ut immortales scilicet mortalibus corporibus astringant quasi uinculo quodam, quibus per mortem solutis uinculis, sue integritati de nouò restituitur, nec pereuntibus corporibus ipsas quoque necesse sit interire. Sic Plato, τὰς τῆς ἀθανάτης ψυχῆς περιόδους ἐνέειλον ἅς ἐπιπέφυτον σῶμα καὶ ἀπόρρητον. Aristoteles animam humanam appellat νῦν, seu Mentem, utpote, que sit pars essentie ipsius principalis. Nam hoc quo modo somniat Auerroës, sed Mentis essentiam extrinsecus aduenientem cum ea sic Animam quidem humanam naturalibus causis generari, copulari, ut Lumen extrinsecus adueniens in causa sit ut

oculus

Seminis Facultate.

oculus uideat, ita Mentem illam externam in causa esse, ut Anima hominis intelligat, ut interim ipsa Mens illustrans non sit pars substantiæ Animæ, ut nec lumen sit oculorum Animæ nostræ *ἡσὺν* nequaquam definiendam arbitramur. Qua ratione & similitudine fretus, Arabs Vnam numero omnium hominum Mentem esse statuit. In hominis autem anima censet potentiam talem inesse, qua possit species intelligibilium rerum in se recipere, ut oculus in se recipiat aspectabiles formas, à lumine extrinsecus in actum deductas uisibilem. At similitudo hæc Auerrois & Analogia planè claudicat. Non enim quod facit rem uisibilem, ipsum etiam uidendi facultate præditum erit, ut si Homerus, & Galenus libro 6. de placuis Hippocratis & Platonis sentiunt, & dicunt Solem suis radijs omnia uidere. Sed quod facit ex potentia intelligibilibus (ut ex rebus sub sensum uementibus) actu intelligibilia ipsum etiam intelligens quiddam ex necessitate erit. Præterea quod facit ex potentia intelligibilibus, actu intellecta, quomodo faciet, si non sensu etiam apprehendat singularia & *διωόμενα νοητὰ*? At uero simplex & agens intellectus seipso per essentiam actu existens, & intelligens, sensilia per se & singularia nullo modo percipit, propterea quod animæ non sit essentialis pars, sed ab ea separatum quiddam sit substantialiter. Sine sensu enim & phantasia intellectus humanus nec facit, nec percipit actu *νοητὰ ἔαυτοῦ*. Quamobrem necesse est ut Agens, seu Efficiens intellectus, sit pars essentiæ humanæ Animæ, & ut compositum quiddam sit essentialiter cùm facultate Anima sentientis, qua compositione constituatur etiam Intellectus patibilis, seu *παθητὸν*, recipiens in se, adminiculo

Liber Tertius, de Plastica

sensuum effecta per agentem intellectu *τὰ νοῦν ἀ δὲ*. Non enim qui facit, idem recipit etiam in se species illas. Sed in anima humana agens, a patiente, quin etiam in omnibus alijs quoq; animatis corporibus, substantialiter agens et patiens non distinguuntur, ut in corporibus. Inanimatus aliàs agens et patiens essentialiter discrepant. Notum est quomodo anima *φύσιν* a se informatis partibus, nempe animatis organis omnes suas energias exerceat, composita enim quaelibet *διούζυς* est cum organo ab anima informato, ut nimirum actio proficiatur ab anima ipsa, et ei respondens e regione passio recipiatur a patiente organo, sed quoad ab anima informatum quiddam est. Ut vegetatio actiua, ab anima proficiatur vegetatrice, sed passiva recipitur ab animato corpore, non enim anima ipsa, sed animatum corpus nutritur et uegetatur. Principatus sentiendi, et energia ipsa, adscribitur facultati huic anime, sed hæc energia, ut passio quædam inest, est in organo animatis, quoad extrinsecus afficiuntur a rebus sensilibus. Quin etiam anima ne agit quidem quicquid sine instrumeto animati corporis efficax. Ut animatum corpus, non nutritur, ut non ipsum etiam assimilando nutrimentum, sit efficax. Non enim seipsa, sed organo nutriti corporis anima assimilat nutrimentum. Et seipsa quoq; energiam sensationis, affectis sensibus externis, non exercet, sed instrumento cerebri (quod non patitur a sensibus formis) omnes sensationes *ἐν ὀφθαλμοῖς* præstare solet. Et ut uegetatur sentitq; animaratione sui corporis, ita quoq; mens ipsius intelligit, respectu anime, id est, quoad cum anima sentiente est compositum quiddam. Non autem duo sunt intellectus in homine essentialiter differentes, quorum unus agens, et alter, patiens appellatur, sed unus tamen intellectus per essentialiam in ipso

Seminis Facultate.

ipso est, sed compositus. At nihilominus realiter inter se ambo differunt, cum agens sit $\chi\omega\epsilon\iota\sigma\acute{o}\varsigma$, & sine patiente esse queat, quamvis patiens essentialiter depēdeat ab agente, & sine ipso esse non possit. Quid sit idem esse, aut distingui realiter aut formaliter, exposuimus in libro contra Genebrandum hereticum præuaticatorem, scripto, qui defendit diuinas personas, essentialiter productas à producente, nempe eo modo, quo Thare produxerit Abrahamum, & nihilominus eas personas singularissimam essentia unūquid esse scribit, oppositum in adiecto (ut loquuntur Dialectici) asserens & semetipsum implicans contradicentibus. Hunc librum quidam, propter ignorantiam suam, & calumniam suppresserunt, quibus Deus rependat quod meriti esse uidebuntur. Realiter differentium cum tres sint modi (illic commemorati) ex his unus hic est, si duobus, unum aliquid essentialiter constituentibus, unum, altero abolito, nihilominus esse potest. Ut caro animata, & anima, sunt essentialiter idem aliquid, quoniam essentiam suam caro habet ab anima, nihilominus tamen differunt realiter, quod abolita essentia scilicet animata carnis, non etiam necesse sit animæ essentiam aboleri. Simili modo, simplicem, id est, agentem intellectum, & compositum, nempe patibilem qui nihil aliud sit, quàm simplex cum anima sentiente compositus intellectus, unus ratione essentiæ, sunt intellectus, realiter tamen inter se discrepantes, hac ratione, qua paulò ante dictum. Quare hi qui non modo essentialiter, sed etiã realiter ambos unum eundemq; opinantur esse, non minus hallucinantur, atq; illi errant, qui ambos intellectus, unum eundemq; omnino & simpliciter esse censent, in quorum numero etiam est Cæsar Scaliger (uir alioqui summa philosophiæ scientiâ præditus) in exercitationis 307. parte

Liber Tertius, de Plastica

13. disputationum, contra Cardanum habiturum, cuius hæc
 sunt uerba. At multæ sunt difficultates, aq; obiectiones,
 quibus agens iste intellectus, uel superfluous, uel solus, si-
 ne alio materiali, uel etiam fortasse ridiculus sit. Nam si
 unus est cum materiali re ipsa, differt autem definitione,
 superuacaneus erit sanè. Qui plura uolet, ex ipso requi-
 rat, autore, nam propter breuitatis studium, omnino ab al-
 legandis autoribus mihi temperaui. Respondemus igitur
 D. Scaligero, re ipsa, id est, realiter, non autem essentiali-
 ter hos duos inter se discrepare intellectus. Quæ autem
 differunt realiter, ea, plus quàm formaliter, id est, quàm so-
 la definitione inter se dicuntur differre. Censet Scaliger
 nullam esse agentem, sed patibilem unum & solum, satis
 homini ad intelligendum facere, Aristoteli sese opponens,
 ueris tamen & consentaneis argumentis destitutus. Prius
 Aristotelis astruimus sententiam, deinde Cæsaris opinio-
 nem refellemus. Nostrum intellectum nullam uim habere
 ad intelligendum sine sensu & phantasia notissimum est.
 Intelligere autem ipsum est, species rerum, separatis omni-
 bus accidentibus, quæ nimirum ipsis loci, temporisq; gra-
 tia inhaerent sine materia, noscendo apprehendere. Que-
 ritur iam de potentia hac animæ, quenam secretionē hanc
 faciat, & uendicet simplicem *νοῦν*, (quæ λόγος est) ab
 accidentibus & materia? Et num secretrix, eiusdem ca-
 pax sit secrete speciei, an uerò alia sit & nō patibilis, quæ
 efficiat τὸ νοῦν εἶδος, & alia sit alens, quæ tanquam habi-
 tu specie hac intelligibili informetur? Eandē realiter unam
 que mentem statui utramq; esse, Scaliger, sed quòd reali-
 ter differat inter se, quamuis essentialiter sint una, nunc de-
 inceps demonstrabimus. Intelligere (ratione *διανοεῖσθαι*)
 propri-

Seminis Facultate.

proprium est $\alpha\lambda\theta\theta$ hominis, ut animalis, sentire, & uegetari, stirpis. Quo autem homo intelligit, tanquam causa, dupliciter distinguendum esse scribit Aristoteles. Alterum enim dicit esse ut formam & entelechiam, ut est anima ipsa, aut mens animæ, simplex et agens seu efficiens $\delta\upsilon\acute{o}\zeta\eta\sigma\iota\varsigma$. Alteram uero, ut subiectum, & $\pi\epsilon\acute{\omega}\tau\epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\iota\kappa\tau\iota\mu\acute{o}\nu$ huius habitus & energæ, quod ipsum sit mens illa, quatenus non simplex, sed composita sit cum anima sentiente, in qua, ut patibili Mente scribit inesse hanc energiam, & hæc $\nu\omicron\tau\acute{\alpha}\ \acute{\epsilon}\iota\delta\omicron\upsilon$, quæ Mens agens separando seu $\tau\acute{\omega}\ \chi\omega\acute{\rho}\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$, efficiat.

Nam quo intelligimus, aut quo sentimus duplex est, unum est, formalis & efficiens, & alterum est, ut organica causa, in qua principalis hæc ut pars ipsius essentialis insit, & energæ etiam, ut dici, ipsius sit $\pi\epsilon\acute{\omega}\tau\epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\iota\kappa\tau\iota\mu\acute{o}\nu$. Nam sine subiecto nulla est rerum efficientia. Forma autem ipsa, perficiens habitu uel energæ, mens agens dicitur, sed in hac ipsa, tanquam subiecto quodam, non recipitur aut inest intelligibilis species. Vi in mente simplici, $\nu\omicron\theta\eta\mu\alpha\tau\alpha$ hæc non insunt quibus intelligit homo, sed in mente insunt quatenus composita est cum potentia sentiendi, quæ patibilis dicitur. Simili modo sensationis energæ, qua homo uel animal sentit, non est in ipsa anima sentiente, tanquam subiecto quodam, sed est in cerebro, ut $\tau\acute{\omega}\ \pi\epsilon\acute{\omega}\tau\epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\iota\kappa\tau\iota\mu\acute{o}\nu$ istius energæ, quo ut instrumentali causa animal sentire dicatur, non autem ut formali. Differunt autem realiter, Forma seu $\acute{\epsilon}\iota\delta\omicron\upsilon$, & compositum ipsum ex forma & subiecto, quandoquidem in composito insit proprium $\alpha\lambda\theta\theta$, cuius causa sit forma ipsa, ut ex Analyticis est notum, ut autem ei insit, Forma seu $\acute{\epsilon}\iota\delta\omicron\upsilon$ ipsum causa est, & nequaquam subiectum pro-

Liber Tertius, de Plastica

prij πάββς. Vi madefacere et humectare, aque inest, cuius proprii causa sit, et non subiectum, forma essentialis aque. Proprium Magnetis est ut trahat ferrum, huius energie subiecti est compositus Magnes ex forma et materia sua, sed Magnetis forma ipsa, per se causa est, non subiectum, ut haec ipsi vis et facultas inest. In animalis autem corporibus etiam organicae causae considerantur, quibus inanima (ut notum est) desituuntur. Carnis forma seu φύσις, ab anima dependet et nexa est, estque caro animae nutrientis instrumentum, ut principalis causa, quae est forma et ἰδίον ipsum corporis animati, propter quam animae formam et agit alteratque; caro, assimilando scilicet sibi nutrimentum, et patitur etiam, recipiendo in se propter materiam suam nutritionem passivam, qua non nutrire seu assimilare, sed nutriri caro dicitur. De cetero Aristoteles duplex significatum esse eius, Quo dicimur intelligere, aut, Quo sentire, his exposuit verbis. Ἐπει δὲ τὸ ζῶμα, καὶ αἰσθανόμεθα, διχῶς λέγεται, καὶ βάσις, ἢ ἐπιστάμεθα. τῶτων δὲ λέγομεν, τὸ μὲν Ἐπιστήμιον, τὸ δὲ ψυχίον. Ἐκατέρῳ γὰρ τῶτων φησὶ ἐπιστάσαι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγιαίνον, τὸ μὲν ὑγίαια, τὸ δὲ μορῶ τινὶ τῶ σώματι, ἢ καὶ ὄλω. τῶτων, δὲ ἢ μὲν ἐπιστήμι, καὶ ὑγίαια, μορφή καὶ εἶδος τι, καὶ λόγος, καὶ εἶον ὁμοίω τῶν δευτερίων, ἢ μὲν τῶ Ἐπιστημονίῳ, ἢ δὲ τῶ ὑγιαστίῳ. Δοκεῖ γὰρ ἐν τῷ Πλάτῳ, καὶ διατιθεμένη ἢ τῶν Ποιητικῶν ὑπάρχεν Ἐνδύγεια. Ἡ ψυχὴ δὲ τῶτο, ἢ ζῶμα, καὶ αἰσθανόμεθα, καὶ διανοήμεθα πρῶτως) quia causa est) ὡς λόγος τις αὐτῶν, καὶ εἶδος, ἀλλ' ἔχ' ὡς ὄλον καὶ τὰ ὑποκείμενον. His ex Aristotele recitatis liquet, Quo intelligere dicamur, duplex esse, Vnum esse, Potentiam animae, quae sit tanquam forma, nempe mentem simplicem, alterum, facultatem animae sentientem, quae sit quasi materia, et

Seminis Facultate.

ria, & subiectum ipsius, tanquam *ὄντελεχίας*, ut sine qua energiam intelligendi Mens in homine prestare nequeat. Tertium, compositum intellectum ex utrisq; quod patientem seu compositam Mentem supra appellauimus. Ut autem homo intelligat, aut sentiat, aut uegetetur, utrumq; est in causa, tum materia instrumenti scilicet, tum forma. Sed potior est forma, & *διότι* causa, materia autem, *ὡς τὸ πρῶτον δευτερόν*, nempe *ὁμοίαν ὕλην*, duntaxat pro imperfecta, & *ὅτι ἴσῃ* causa numeratur. His causis composito instrumento proprium *αὐτῷ* inesse demonstramus. Hactenus demonstratum est, in substantia humani intellectus tria considerari, nempe formam, quæ sit agens & simplex intellectus, alterum, ut subiectum quod perficiatur hac forma, nempe sentientem animæ facultatem, intelligentia enim perfectior est sensu rerum. Tertium, ex utrisq; compositum, quod ipsum in primis humanus intellectus dicatur, cuius proprium est, ut sit disciplinæ capax, & qui ab homine non sit separabilis. nam simplicem & agentem, separabilem & *χωριστόν* esse, suo loco ostendemus. His demonstratis manifestissimum est. patientem agentemq; intellectū, nullo modo re ipsa seu realiter eundem esse. ut censet Scaliger. Simplex enim, & composita, quomodo una realiter possunt esse substantia? *τῶν* enim usurpari uocabulum substantiæ, monet Aristoteles, & simplex, ac compositum, pro eodem numerare, contradictionem implicat. Itaque miror Scaligerū tam longè aberrasse à uero, qui utrumq; pro uno eodemq; intellectu numerauerit. Aut contra Aristotelem sentiens, agentem, quamobrem frustra poni sit arbitratus. Sed missa hæc facio, nolo enim, pro aut contra quenquam disputare in præsentia, ne instituti mei & breuitatis oblitus esse uidear. Propter patientem intellectum

H

Liber Tertius, De Plastica

anima humana, seu homo potius, per essentiam unus, & sentire, & intelligere res dicitur. Percipit autē unus idemque numero, & αἰσθητὰ, & νοητὰ, illa quidē instrumento sensuum, hæc uerò, instrumento intellectus, ut interim sensus τὰ νοητὰ, & intellectus τὰ αἰσθητὰ nequeat percipere. At dixerit forsā aliquis, si non apprehendat phantasmata intellectus, qui poterunt species separari, aut νῆματα νοητὰ quomodo constituentur? Anima suis organo utrumq; potest consequi, una enim existens & audit, & uidet, & tactu percipit, diuersis organo, & nihilominus uno eodemq; communi sensu, quo uno discernit & comparat omnia sensilia, qui tamen communis sensus sensilia quæ sunt extra, per se non percipiat, cum ijs per se nō afficiatur. Qui sit ille sensus, notum est. Eadem anima ad intelligentiam quoque suam reuocat omnes suas sensiones. Nam quæ sentit, eadem est, quæ intelligit etiam, sed alio organo sentit, & alio intelligit. Nam & ἑσὶ ipsum, seu mentem, organon animæ appellat Aristoteles. Quare non est necesse, ut ob id sentiente anima percipiendo, ipsa quoque mens, singularia percipiat. Nam anima organo intellectus sui, quæ sentiendo percipit, limat & expoliat τὸ χροῖσεν, ut ex sensilibus faciat νοητὰ, & ex singularibus, uniuersales notitias architectetur. Duplex autem ratio differentie manifesta est intellectus, in homine. Vnius scilicet ratio est intellectus qui efficiat, & alterius, in quo tanquam subiecto insunt νοητὰ εἶδη, ut qui differant inter se tanquam causa, & effectus. Aliud enim est forma ipsa, & aliud, compositum ex materia & forma, aliud (inquit Aristoteles) caro est, & aliud ESSE seu τὸ εἶδος carnis, differunt enim realiter. Nec si una eademq;

nume-

Seminis Facultate.

numero est caro quæ nutrit & nutritur, ob id una ratio ipsius erit Nam propter formã nutritre & assimilare dicitur, propter materiam autem, nutritri. Mens humana, notitia, informat, & informatur. Nam ut agens & cõrrelãxia, efficit & agit, quatenus autem cum sensu est composita, informatur & participat notitijs. Duo hæc, ut totum, & pars, differunt realiter, & reipsa non sunt unum, quamuis unum essentialiter constituant. Et Hominem quidem, ut nemo dixerit ipsam esse animam, quoniam totum, non est pars, ita nec patiens & compositus intellectus, est ipse simplex & agens intellectus. Quod autem uterq; intellectus sit ἀνλσ, & nullum corpus, aut partem corporis informet, manifestum ex eo est, quod νοητὰ ἔδω sunt immutabilia, & quæ causa ueritatis aliter se habere nequeunt, quoniam οὐυλα & corporea omnia, mobilia aut mutabilia sunt. Quod respiciens Aristoteles dixit, τὰ πρᾶγματα πρὸς τὸν Νῆν, ὡς χωριστὰ τῆς ὕλης ἐννοεῖ.

Compositus autem & informabilis notitijs intellectus, quod non sit æternus, aut quod non sit à corpore separabilis, hoc argumento ipso, quo compositus statuitur, liquet, quandoquidem omne compositum, sit dissolubile. Sed immortalis, & indissolubilis, & separabilis, pars est essentiæ dissolubilis huius & compositi intellectus, seipso intelligens, non efficiens, aut recipiens in se notitias, quoad separatus à corpore est purus simplexq; intellectus nullo adnuculo sentientis animæ indigens. Queritur autem quomodo in corpore existens is, seipso nihil intelligat, extra corpus autem, & separatus, omnia seipso? Potestne fieri, ut alius sit & diuersus à seipso,

Liber Tertius, de Plastica

solutus, & iunctus uita corporea? Respondemus, quod se-
 paratus alius sit, sed non aliud, à seipso. Vnus enim essen-
 tia existens, non unus tamen est essendi modo, ut linea, una
 est subiecto eademq; recta, & inflexa, cum nihilominus
 specie differant (ut in discrepantibus numero) Rectum &
 inflexum esse, & alia sint propria rectæ, & alia sint
 inflexæ lineæ. Sic in præsentia idem numero est cui acci-
 dit, ut seipso intelligat, & ut admiculo sentientis animæ
 intelligat, & cuius alia propria sint separati, & alia, cum
 uita corporea compositi & deuincti. Mutatio hæc non pe-
 rimit essentiam subiecti dum alia atq; alia species ipsius
 constituitur, in medio quodammodo æternorum & cadu-
 corum existens, simplicium, & cum alio compositorum.
 Astrictus ergo uinculis corporeis intellectus impeditur, ut
 seipso intelligere nequeat, tamen si ipse sit omnia sua, per
 essentiam, *uont à seipso*. Potentia intelligendi autem hæc cap-
 tiuitate quasi non perimitur, quin liberatus uinculis cor-
 poreis seipso omnia intelligat. Perinde ut si captus sit ocu-
 lis quispiam, potentia tamen uidendi animæ non aboletur,
 ut restituto scilicet sensu, nihil non uidere possit. Ita separa-
 tus & à corpore secretus intellectus, seipso omnia *uont à*
 percipit, concretus autem & sociatus cum uita corporea,
 nihil hoc modo intelligit. Separatus à corpore, purus est,
 & per essentiam simplex actus est, & ut Aristotel. inquit,
ἰσῆς, ἐστὶ ἐν ὁπῶντι. Cum corpore unitus, in aliquo actus est,
 & cum potentia agendi & patiendi iunctus, & non uere,
 ac simpliciter est, quod esse dicitur. Non enim simpliciter
 est intellectus, sed compositus & cum sensu connexus. Mi-
 rabitur Cæcus natus, si de repente sensum oculorum adep-
 tus, tot, & tam admirandas res, coloribus, figuris, magni-
 tudine, numero, motu & statu differentes, tam uarias, mul-
 tas &

Seminis Facultate.

tas & magnas aspiciat subitò, & in se talem potentiam esse, stupefcet, cuius energiam & actionem priuatio & impotentia oculorum impedit. Idem accidit Menti nostræ uinculis corporeis liberatæ, si nullo corporeo admiculo indigens, seipsa omnia intelligat. Isto nomine celebratur Sapientium hic consensus ab Aristotele, quando dicunt, præstabilius esse Menti si absq; quàm si in & cum corpore uiuat. Nam corporis causa sic obruta & obtusa interdum apparet, ut in multis hominibus (autore Platone) non uideatur inesse etiam Mens, & nulla species eius cognoscatur, ut similis homo sit Glauco cuidam, qui in mari submersus, & alga, atq; arena oppletus, uix a familiarissimis ac domesticis sit agnitus, ut in libro quodam de Republica scribit idem Plato. Hoc modo intellectum humanum peccato originis deformatum esse & stupefactum censemus, quoad scili. imagine Dei in nobis, corporea mole & stupore propter peccatum oppressa, perfectæ uirtutis & scientiæ habitu cultuq; prorsus destituimur, filijq; (ut Paulus testatur) iræ Dei nascimur. Quò respiciens Plato in Gorgia, corpus nostrum Mentis seu intellectus sepulchrum, & alibi, carcerem appellat, quod uidelicet in corpore existens, aut nihil intelligat, aut intelligendo multis prauis & uanis opinionibus imbuatur, umbras pro ueritate rerum conseruando scilicet, & pro ueris, pleraq; falsa apprehendendo. Etenim in corpore inclusus intellectus, non seipso à se ipsis rerum intelligit, sed instrumentis sensuum dumtaxat accidentia substantiarum, quæ sunt παρόνομα όντα, apprehendit. At secretus à corpore, seipso intelligens, nulla neq; ad efficiendum, neq; ad recipiendum νοήματα, potentia est præditus, τὰ όντως όντα noscit, quo nomine, non διωάμει, quæ perficitur accidētis quadam energia, sed όσις, όύόρ

Liber Tertius, de Plastica

γὰρ ἔ non ἀνώμαλῶς subsistere dicitur, in quo, non differunt, sed prorsus idem sunt, intellectus ipse, intelligibile, ἔ intelligere ipsum. Quo sic habent, constat hominem non simpliciter intelligere, propter causam paulò anie expositam. In corpore enim intellectus existens, est actus, cum potentia subiecti compositus, ἔ non simplici actu sincerus, ἔ purus, quoniam Aristoteles, recte lineæ, illum autem alterum, compositæ, ἔ inflexæ comparat, quo significatur compositionem, ἔ simplicitatem, accidere humano intellectui, uni eidemq; ad numerum existenti. Seipso ens, ἔ ὁδὸς ὁπότε τι ἔ non est, quod cum alio, aut ratione alterius quidpiam esse dicitur. Nam de separato intellectu sic scribit Aristoteles *χωρὶς τοῦ σώματος ἐστὶ τὸ ὄν ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ μόνον ἀθάνατον καὶ αἰδιον*. Media est Anima humana inter formas diuinas ἔ naturales. Diuinae sunt, τῆ ὄντα, ἐν ὄντα, sed naturales sunt, τῆ ὄντα, ἀνώμαλῶς, illæ, seipsis sunt perfectæ, hæ uerò potentia subiecti, ἔ actionibus passionibusq; ratione potentie sue perficiuntur. Nam non seipsis, sed τῶ ἀλλοτρίων perfici, ἔ perfectæ dicuntur esse naturales substantie. Nihil est enim quod ipsum respectu sui ipsius agat, aut patitur quidpiam. Talem oportuit esse συνέχειαν rerum à Deo conditarum, ut inter extrema, esset medium quoddam utroq; participans, mortale, ἔ immortale existens. At nisi pars sit animæ, intellectus, mediam hanc conditionem habere nequit. Propter animam enim mens cum corpore componitur, ἔ præter intellectum, Anima uicissim separabilis est à corpore. Quo manifestus est error illorum, qui unum, ἔ communem, eundemq; numero intellectum omnium hominum esse dixerunt, ἔ qui partibilem

lem

Seminis Facultate.

lem dumtaxat, & non agentem etiam statuunt esse. Nec est absurdum dictu, propter animam, actum intellectus permutari potentia, qua nimirum è simplici, factus compositus, agens, & patiens dicatur, ut intellectus sit similis sue operationi, qua ex potentia intelligibilibus faciat actu intelligibilia, ex caducis & mutabilibus, immutabilia, & eterna *νοήματα*. Alioqui formæ naturales dumtaxat ἐπινοῶν, & non re ipsa sunt separabiles. Intellectus autem separans omnia, ipse etiam re ipsa & uera separabilis est in corpore, extra corpus, seipso actus & ἰσότης existens, seipso perfectus, & aliud (si in corpore sit) perficiens. Nam ut Anima corpus, sic intellectus animam perficit, sed non quæ ratione perfectus ipse est Intellectus, eadem perficere etiam animam dicendus est, quòd anima scilicet non sit ἰσότης οὐσθησίας & hæc quidem natura ipsius est, ut alia causa non querenda esse uideatur. Natura enim ipsa est principium, cuius querenda causa alia non sit. Quòd accidens illud proprium sit animæ humanæ propter intellectum, in corpore, & extra corpus scilicet esse, his, quæ diximus manifestum est. Alioqui enim forma nulla est, autore Aristotele, *Metaphy. λ.* naturalis, quæ separari possit, excepta anima Hominis. Forma enim naturalis simul est cum rei naturalis substantia, & simul ambo perimuntur, εἰ δὲ καὶ ὑπερὸν τι ὑπομένει, οὐκ ἔστιν, ἐπὶ οὐκ ἔστιν γὰρ ἰσότης κινῆσει, διορ εἴ ἢ ψυχὴ τοῦτον μὴ πᾶσα, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν. Πᾶσαι γὰρ ἀδιυῶτον ὄντως. Omnes animas separabiles esse, Pythagoræ uisum fuit. At solam humanam esse separabilem, probat Arist. in tertio libro de anima, argumento scilicet, quo liquet intellectum nulla informatione corporis intelligere, quamuis ad intelligendum utatur corporea

Liber Tertius, De Plastica

nempe sentientis animæ uita & energæa. Nam seipso, sed non informato quodam à se instrumento, facit ex potentia intelligibilibus, actu intellecta, cum reliquæ δυνάμεις informando organon, ex potentia talibus obiectis, uel subiectis, faciant actu talia, ut uisus, ex potentie aspectabili, facit actu aspectabile, & sanguifica facultas, ex potentia, facit ut actu sit sanguis, & caro, ex sanguine carnem. At efficiens νουτὸν ἐστὶν, id ipsum quoque νουτὸν erit, sed alio modo quàm effectum ἐστὶν. Nam recipiendo in se νουτὰ ἐστὶν, ipse quoque intellectus fit νουτὸς. Omnes δυνάμεις animæ, sunt in ipsa anima, aut potius sunt ipsa essentia anima, & hoc modo αὐτὸν quiddam sunt δυνάμεις. Eadem sunt etiam in materia sua, quam ut φύσις quædam informant, sed οὐβίως, quibus materiatis instrumentis αὐτοὶ scilicet δυνάμεις, suas uitas & energæas exercent. Ita se quoque habet intellectus noster respectu eorum, quorum efficiens est causa νοημάτων, quibus animam suam informat, quæ nihil aliud sunt quàm οὐσίαν intellectus, quæ nimirum sit ipsius quoddam accidens. At prior est actus (ut docet Aristoteles in Metaphy.) potentia, & prior substantia est, accidente, & priusque efficiens est, suo effectui. Hæc ergo per accidens νοητὰ, & νοήματα, præcedunt φύσιν per se, & substantialiter νοητὰ, quæ nimirum nihil aliud sint, quàm ipse intellectus seipso intelligens, & quorum causa simplex & separatus, sit ἑστὶν οὐσίαν. Et simplex quidem, compositione sua coessentialem sibi partibilem producit, tamen si differant (ut supra diximus) inter se realiter. Ille separabilis est, hic uero inseparabilis, ille nihil aliud est essentialiter, quàm νοητὰ ipsa ἐστὶν, hic uero, ut effectus quosdam propter animam, in se recipit τὰ νοητὰ, habituque informatur, ille φύσιν, καὶ ἁπλῶς (secundum philosophos) prior, hic uero dum-

Seminis Facultate.

*du*ntaxat *χρόνω* prior est, sed non *απὸ ἑωσ*, sed ut Aristoteles
 inquit *ὅς ἐν ἐνι*, id est, respectu unius singularis Hominis,
 qui prius *δυναμικῶς*, quàm actu *χρηστικῶς* habeat intellectum,
 & prius etiam *δυναμικῶς*, quàm actu sit intelligens. Separat-
 us autem seu *χρηστικῶς* est, qui seipso, & semper intelligit,
 seipso intelligens, & non potentia, sed actu proprio *νοη-
 τῶς*, cùm nihil aliud sit ille *χρηστικῶς* quàm sua *νοητῶς*, ut
 anima nihil aliud est, quàm potentie suae, sed tamen profert
 se, extra se eminens, quando suus non est, & nō incompo-
 situs fuerit cum sentiente anima. Nisi enim *χρηστικῶς* sit, ip-
 se primo, & seipso *νοητῶς*, alio scilicet quodam ipsum *νοη-
 τῶν* fieri oportebit, nec poterit *δυναμικῶς* *νοητῶς* efficere, ut
 actu sint *νοητῶς*, nisi efficiens careat potētia, qua fiat ab alio
 quodam *νοητῶς*. Nam *δυναμικῶς* existens intellectus, perfici-
 tur, ut compositus habitu, quem Averroës appellat adeptum,
 seu acquisitum intellectum. Nos Christiani, ut animam humanam creatam, ita intellectum ipsi concreatum
 esse dicimus nascente Homine, & cum ipso, adcoq; pro-
 pter ipsum, animam separabilem esse à corpore, non tan-
 tum credimus, sed etiam præsente hac demonstratione
 astruimus. Propter quam causam autem, idem numero
 existens, actum simplicem, & compositum habere possit
 noster intellectus, paulò antè fuit expositum, & quamob-
 rem, simplex, seipso, & non simplex, non seipso intelli-
 gat, quo differat scilicet anima nostra à naturalibus for-
 mis inseparabilibus, & medium locum inter naturales, &
 incorporeas substantias habeat. Aristoteles cœlestes mo-
 tores & intellectus, hoc differre dicit ab humano intelle-
 ctu, quòd uidelicet illi, seipsis, & semper intelligant, no-
 ster autem, neq; seipso, neq; semper, sed admiculo quodā,
 & extra sese profrens, *καὶ τῷ θρησκείῳ*, intelligat. Diui-

Liber Tertius, De Plastica

nam enim Mentem scribit esse ipsam *Energiam*, sed nostram mentem, participare, ut accidente quodam, *energia* intellectiois. Quod dicimus, breuissimis & obscurissimis his uerbis Aristoteles intelligi uoluit *Metaphy: lib. λ. Αὐτὸν δὲ νοῦ ὁ Νῦς, κατὰ μεταλήψιν τῷ νοῦτῳ. Νοῦτῳ γὰρ γίνεται θηγαίνων, καὶ νοῦν. ὡς τῶν τῶν, Νῦς, καὶ Νουτῶν, τὸ γὰρ δευτεῖον τῷ νοῦτῳ, καὶ τῆς ὁσίας, Νῦς. Ενὸρ γὰρ δὲ ἔχων. ὡς ἐναῖνο μᾶλλον, τῶν, ὁ δὲ οὐκ ὁ Νῦς, θεῶν ἔχειν, καὶ ἢ θεωρία, τὸ ἡδισον καὶ ἀριστον. Εἰ ἄρ ὅτιος ἔχειν, ὡς ἡμεῖς ποτε, ὁ Θεός, αἰεὶ θαυμαστόν, εἰδὲ μᾶλλον, ἐπι θαυμασιώτατον. ἔχει δὲ, ὅδε, καὶ ζωὴ δὲ γέ ὑπάρχει. ἢ γὰρ Νῦς ἐνὸρ γέ, ζωὴ. Ενῶν δὲ ἢ ἐνὸρ γέ, ἐνὸρ γέ δὲ ἢ κατ' αὐτῶν, ἐνῶν, ζωὴ ἀρίστη, καὶ ἀίδιου. *Proprium illud est omnis intellectus, ut ipse seipsum intelligat, aut seipsum possit intelligere. Sed hoc humanus differt ab eo, qui separatus est, aut ab eo quem Aristoteles hoc loco Diuinum appellat, ut Humanus scilicet, τῷ ἔχειν, καὶ κατὰ μεταλήψιν τῷ νοῦτῳ seipsum intelligit, sed χωριστός ἐστιν diuinus intellectus, essentialiter ipse seipsum intelligit, cum ei non accidat Energia hec, sed sit ipsa per se Energia, nempe, ut Aristoteles loquitur, ἢ ἐνὸρ γέ, que non ut accidens, sed ut Genus predicatur, nempe existens semetipso ὁσίας, ἐνὸρ γέ, de quo supra dictum. Talis autem semper intelligit, uitāq; ἐν energia sempiterna fruitur, ἐν eadem, propter θεωρίαν perpetuam, beatissima perfecta, ἐν simplex hæc est mens, que seipsa, καὶ μὴ τῷ θηγαίνων intelligit. Imperfecta autem ἐν composita est mens, que intelligit seipsam, τῷ ἔχειν νοήματα, ἢ κατὰ μεταλήψιν τῷ νοῦτῳ. Derogat ergo perfectionem menti, si in corpore mortali uiuat. Extra corpus illud uiuens est uerè id quod dicitur esse. Extra corpus ἐν separari anima potest, propter mentē, sed**

mens

Seminis Facultate.

mens corporis hospitio utitur, propter animā suam. Nam ut anima, corpus, sic animam, mens ipsa uiuificat. Quod respiciens Aristot. interrogatus quid docti, ab indoctis differrent, respondit. Quod uiui à mortuis. Prior ergo *ἁπλοῦς* simplex est, composita mente, & simplex, sine composita, composita autem rō potest esse sine simplici. Tempore autem philosophi, simplicem, priorem dicunt esse *ἀπρόσθετος* composita mente. Sed nos creatam animā stauentes, compositam priorē, *ἁπλοῦς* & tempore esse dicimus, & solū à corporeis uinculis, simplicem, posteriorē esse mentem. De philosophorū sententia supra satis superq; dictū, & quomodo intellectus *θεῶν* ingrediatur, de sententia Aristotelis libro 2. de generatione animalium, qui nulla fide diuinorū oraculorū praelucente, ingrediens & egredientiū ē corporib. animarū innumerabiles periodos fingit. Quae periodi debuisset Auerroi satisfacere, qui ut uiuaret infinitatem animarū directam. Vnum numero omnium hominū stauit esse intellectū agentem. Sed de philosophicis parim opinioibus, parim demonstrationib dictum satis superq;, restat, ut etiam quae ad pietatem ac religionē nostram pertinent, quae de immortalitate animorum nostrorū diximus, cum literarū sacrarū oraculis consentanea esse probemus, hoc excepto, quod à animas nostras increatas esse scribunt Philosophi, sed creatas esse, Theologia nostra tradit, & piē ac religiosē credendū nobis praecipit. Ex limo terrae apparato corpore humano, quoad ipsum *διὸ* *ἔλα* poluit esse animae, in ipsum, opifice Deo *θεῶν* ingressa est à Deo creata anima, quam, creationē, scriptura appellat inspirationem animae uiuentis, propter quam Aratus poeta humanum genus esse progeniem Iouis uersu suo celebravit. In animam uiuentem, & in similitudinē Dei factus dicitur homo. Viuent cætera omnia animata, & animata

Liber Tertius, De plastica

suis animabus, sed animæ eorundem, non uiuunt, id est, per
 se, & propriam nullam habent energiam sine informatio-
 ne corporei instrumenti, cum uita, & uiuere ipsum signi-
 ficent energiam animæ quam uel ipsa per se, uel ratione
 corporis à se informati, exercet, & præstat. Et hoc modo
 dicitur homo factus esse in animam uiuentem, ut quæ intel-
 ligendo, diuina & sempiterna non corporea energia &
 uita uiuere dicatur. Et multò magis quoad separata, aut
 separabilis à corpore, seipsa uiuit, & ὁμοίαν, ὡς ἑαυτὴν exi-
 stit, ut paulò ante fuit demonstratū. Nam quoad est in cor-
 pore anima respectu suæ energie & uite, ὁμοίαν διὰ τὴν
 esse dicitur, quia uidelicet agit, & patitur quidpiam. At
 uerò sine energia corporea quia nequit esse anima perfe-
 cta (quoniam ut Plato inquit, πᾶσα ψυχὴ ἐπιμελεῖται τὸ
 σῶμα) uera & religiosa fide credimus futurum, ut in
 nouissimo in gloriosis & æternis corporibus resurgant
 animæ, nō propter corpus animabus, sed corporibus, pro-
 pter animas in æternum uicturis, proximam cum spiritali-
 bus substantijs, cognationem habituris, ut anima scilicet,
 propter simplicis intellectus actum, Deum quoq; uisura
 sit, sicuti est, & non tam uiuens, quàm ipsa uiuificans pos-
 sit dici, impertiendo corpori etiam suo, eiusq; energijs, spi-
 rituales perfectiones, quarum in sacris literis crebra men-
 tio fit. Ecquis autem non intelligit, propter mentem, factū
 esse hominem ad similitudinem Dei? siquidem mens pri-
 ma, & secunda, seu composita, cum Anima sint consub-
 stantiale & ὁμοίον quiddam, ut non sine causa Plato πα-
 ρύσιον τὸ θεῶν esse dixerit hominem. Proportione, prima
 mens assimilatur patri, secunda & composita mens cum
 uita corporea, τῷ λόγῳ comparetur, & propter produ-
 ctionem à prima mente, comparabilis sit filio Dei, anima
 autem

Seminis Facultate.

autem ab utrisq; procedens, Spiritui sancto Dei comparetur, quo gubernari & administrari omnia à prima, & secunda mente dicuntur. Pertinent etiam illa ad similitudinem imaginis Dei, quæ Theologi referunt ad perfectionem uirtutum diuinarum, quæ in presentia omittenda esse censui. Perfectis omnibus animæ potentijs à protoplaste, creatus est homo, sed habitu tamen non confirmatis uerū posterius confirmandis si in ueritate & fide constiisset, quam fraudulenta persuasione labefecit Satan à Deo separans & diuellens hominem. Suo ueneno serpens antiquus sic infecit & deformauit hominis animæ, nempe intellectus, & uoluntatis uires, ut in homine uix agnoscatur species humanæ naturæ, quem sic corruptum & deprauatum depinxerunt etiam Philosophi, dum uires humani ingenij Aristoteles comparat paralytico corpori in Ethicis, Plato autem, Glauco submerso in mari, sic sordibus alga scilicet & arena referto, & conspurcato, ut à suis uix agnosci potuerit, de quo supra quoq; dictum fuit. Propter impotentiam, corruptam imaginē Dei in homine dicimus fuisse, non quod essentia potentiarum, nempe intellectus, & uoluntatis abolita fuerit, quam hæresim rudibus & indoctis paralogismis quidam hodie defendunt. Ergo anima à Deo perfectissima potentijs suis fuit creata, excepto eo, quod uoluntas ipsius inter bonum, & malum fuit media constituta, & potentia contradictionis prædita, quam operando postea habitu, ad alterutrum propensum, deuincire. Nam si perfidia Adamus non peccasset, iustitia originis confirmata uoluntate, filius gratiæ cum omni sua posteritate fuisset, cum propter peccatum & inobedientiam, nunc omnes filij iræ Dei nascamur, propagatione scilicet transiisso in nos peccato originis. Vitium illud naturale notum

Qualitas est & non essentia, qua beati aut miseris sumus.

Liber Tertius, de Plastica

fuit philosophis, sed causa ipsius fuit incognita propter uerbum Dei incognitum. Propter avaritiam, defectionem à Deo hac avaritiam bono suo, factum est ut priuaretur Adamus, quod bonum ipsum fuit, ut corporea uita, obediret uita spiritus et anime. Nunc contra fit, ut anima sit in potestate carnis, et concupiscentijs distrabatur à Deo, et ipsa, à seipsa dissentiat, et homo pro imagine Dei factus sit tanquam Equus et Mulus, in quibus non est intellectus. Totus obnoxius factus est homo, et uenundatus quasi sub hasta Satanæ. Nec animam, nec corpus suum uendicare in ueritate et iustitie libertatem ualeat. Propter labem hanc et infirmitatem omnia mala et miserie à corpore redundant in animam hominis ipsius, quo corpore tanquam instrumeto, Satanæ usus fuit ad perdendam et interficiendam animam humanam. Quorum malorum causa sit, caro seu potius spiritus concupiscentia carnis corruptus, quibusque desiderijs peccatum originis colluctetur cum spiritu nostro, D. Paulus in Epistolis suis disertissime exlanat. Non est pernitiosior hostis, quam ipse in sinu suo, in penetralibus cordis sui gestat miser homo, innumerabilia sunt mala, infinitisque casibus sumus expositi, innumerabiles sunt morbi anime, et corporis, item quibus conflictatur per omnem suam uitam homo mancipium Satanæ existens. Illud scilicet ipsum est, esse in exilio, et peregrinari à Deo, uoluptatibusque paradisi carere. Misericordiam hanc et perditam hanc uitam Diuus Iohannes in Canonica sua definiuit. Superbia uite, et concupiscentia oculorum. Illecebris his omnibus peccatorum causis implicantur homines, qui capiuntur his, mancipari solent omnibus reliquis corruptelis et peccatis, quibus excludimur à regno Dei. In his enim, qui sic animo afficiuntur, pax, et tranquillitas celestis uite inesse nequit.

Non

Seminis Facultate.

Non autem censendum, quod ea quæ sunt extra nos, mala sint, siquidem *omnia* sunt omnia hæc bona, sed quod propter nos, id est, propter prauum appetitum, nobis mala et pernitiosa existant, ut propter superbiam uitæ, et propter concupiscentiam oculorum, persuasissimum nobis esse oportet. In nobis est causa, in nobis latet uenenum illud, ingenerata scilicet prauitas, uanitas et morbus animæ intelligentis, et appetentis, insitum et originis malum ac peccatum, quo nobis ipsis sumus auctores nostræ infelicitatis, et miseriæ ac interitus. Non enim uincitur aliquis nisi propter infirmitatem, cuius Creator non fuit causa, sed inimicus Creatoris Dei, qui in ueritate non stetit, fraudulentus et mendax. Opimione fallacis boni Satan imbuit et decipit hominem, dum priuat et spoliat ipsum fidem, et scientia ueritatis, apparentium furo ipsam decipiens, persuasit primo homini, ut non crederet ueritati, ut non fidem haberet Deo, quo deceptus, factus est peccati mancipium, aut potius saburra omnium malorum et miseriarum omnibus animi, et corporis uiribus debilitatis et fractis, quas tamen omnes integras et perfectas accepisset à Creatore Deo, sed postea *auaritia* sua ingratus et perfidus eas amisisset. Quæ sanè *auaritia* radix fuit peccatorum (Theologi peccatum originis appellant) cui tam fuit iratus Deus, ut illud pestiferum esset uniuersæ posteritati humani generis. Paucis perstrinximus, hisq; ipsis quàm multa consentaneè scripserit Plato, deinceps commemorabimus tametsi agrestiores et in philosophia rudes quidam Theologi nihil scribi aut dici à Philosophis quod faciat ad intelligentiam sacrarum literarum imperitissimè et stultissimè opinantur, hominem constitutum esse ex anima intelligente, et corpore, constat inter omnes doctos et in-

Liber Tertius, de Plastica

doctos. Animæ & mētis essentiam per pauci perspexerūt,
 ita, ut Galenus etiam ingenue sit professus se quid, aut qua-
 lis res sit anima, ignorare. Pleriq; crasin quandam corpo-
 ris esse sunt opinati, quod uidelicet pro ratione tempera-
 menti, ingenia, mores, ualetudines hominum inter se dif-
 ferant, organicam scilicet causam seu materialem pro
 principali arripientes. Queritur quæ causa sit ἀταξία ut
 præstantissimæ hominis animæ διωκόμενος concesserint in
 potestatem deterioris, ut uix mente præditus uideatur esse
 homo hac integritate abolita? Ignota, ut supra diximus,
 philosophis fuit causa, sed nobis Christianis sacris oraculis
 est prodita, quia uidelicet Adamus (ut diuus Augustinus in-
 terpretatur) per ἀπειθειαν & inobedentiã desciiuit à Crea-
 tore suo, in ipso etiam, propter hanc ἀταξίαν, obedientia
 & τάξις spiritus seu animæ & corporis sublata est, quæ
 ἀταξία, pœna esset transgressionis & contemptus Dei,
 fons & radix omnium malorum in obnoxio homine. Post
 lapsum sensit in semetipso distractionem & diuulsionem
 quasi discordiamq; ambarum naturarum Adamus, & car-
 nis cum spiritu intestinum certamen, conscientieq; cum
 peccatis luctam, petulantia carnis, legibus mentis obstre-
 pente & reluctante, omnibus potentijs, atrocissimis pu-
 gnantibus inter se disidijs, ut nihil tranquillum, pacatum,
 & concors in ipso esset, corporiq; & animæ ipsius De-
 fertoris Dei aduersarentur omnia saluti & incolumitati,
 quia ipse aduersatus erat sua ἀπειθειã Deo, unitatis, uitæ, &
 pacis auctori tenduntur perniciosissimæ insidiæ menti hu-
 manæ & uoluntati, ut oppleta mens ignorantia, ueritatem
 non uideat, & uoluntas atq; appetitus uitij deprauiatus,
 & corruptus, ut uerum bonum auersans, pestiferis cupi-
 ditatibus implicetur, speciosis per ignorantiam & fucatis bo-

tis bo,

Seminis Facultate.

tis bonis deceptus. Per sensus corporeos (ut Plato passim docet) ignorantia rerum, & perniciosis uoluptatibus captatur animus noster, ut saluus & sanus esse non possit nisi à corporis consortio semetipsum philosophia uera liberauerit, quæ ipsa nihil aliud sit, quam meditatio mortis, quæ nimirum, tanquam sacris initijs ἡγὴ τελεταῖς prauitatem & uanitatem uitæ exuat anima nostra, & expeditum ad cælum iter sibi paret. Passim talibus disputationibus referti sunt Platonis Dialogi, ut nec peccati nobis à natura corrupta insit, neque etiam remedij huius corruptelæ fuerint ignari philosophi. Veruntamen nescientes causam corruptionis huius, non mirum est, si, quomodo & quibus τελεταῖς seu initijs miseria hæc & labe animarum nostrarum sit expianda, & in integrum restituenda ignorauerunt. Expiationem & expurgationem animarum nostrarum, quæ nihil aliud est, quam remissio peccatorum, nos Christiani diuinitus edocti, alijs sacris & initijs, quam hi, quibus non reuelauit Deus mysteria hæc, transcribimus. Veruntamen contemnenda illa nequaquam sunt, quæ à summis philosophis consentaneè sacris oraculis scribuntur, ut indocti & Agrestes quidam faciunt, qui plus arroganti suæ inscientiæ, quam aliorum modestiæ, & philosophiæ coniunctiæ scientiæ solidiori, tribuunt. Permissum ergo nobis sit aliquantisper philosophari de his, quæ sacra & Christiana fides sine dubitatione apprehendit, & confuetur sine demonstrationibus uera esse. Superbia uitæ, & concupiscentia oculorum impulerunt primum humani generis propagatorem ad incredulitatem & ad conceptum præcepti diuini, & hæc ætisia scilicet fuit origo ut uniuersum genus humanum potestati subijceretur maligni spiritus, culpa, & uitium inobedientiæ huius, generatione propa-

Liber Tertius, de Plastica

gatū est in omnes, iusta Dei uindicta, & lege naturæ trans-
 fissum, qua necesse est prolem similem parentibus nasci,
 & peccatores à peccatoribus, iniusti ab iniustis nasci, qui-
 bus Deus propitius non solet esse. Nulla autem causa est,
 propter quam Deus uideri nobis debeat iniquus, quando à
 se creatam sine peccato animam, corpori ut malis his ob-
 noxio insinuat, cuius consortio atq; coniugio ipsa quoque
 peccatis obnoxia fiat anima. In hac infirma & obnoxia
 carne nasci nos Deus uoluit æterno sapientiæ suæ consilio,
 ut nimirum uasa essemus (ut loquitur scriptura) partim iu-
 stitiæ, partim misericordiæ ipsius, quandoquidem propter
 gloriam suam omnia creauerit, ut omnis creatura confite-
 retur, non modo se à Deo habere, quòd sit, sed quòd etiam
 sit in optimo suo statu, & agnosceret ipsam à seipsa habere,
 sine misericordie Deo, dumtaxat miseri & calamitosi
 status, causam ac principium, ut solius celebretur in omni-
 bus gloria Dei & iusti, & Misericordiæ. Iudicia Domini
 inquit scriptura, sunt abyssus multa, & miseretur cui uult,
 nemini autem iratus est, nisi his, qui propria culpa offen-
 dentes ab ipso Deo creatore descuerunt. Merito suo re-
 probi sunt peccatores, electionis nulla alia causa est, quam
 gratia & misericordia diuina, quæ nullius præscriptio me-
 riti aut legibus circumscribitur. Verum denuò queres
 Quid meruere animæ infuse, sine fraude doloq; create?
 Homo lege diuina aliter nasci non potuit, quam ut obnoxio-
 us de obnoxio nasceretur. Talis enim fors & conditio est
 omnium nascentium, ut Bos de Boue, Equus, nasceretur de
 Equo, infirma nascantur ex infirmis, & ualentia ex uali-
 dis, generosa, ex generosis, peccatores, ex peccatoribus.
 Non enim possunt animæ procreari sine coniugio corpo-
 rum, quo coniugio, menti humanæ tenebræ & ignoran-
 tia of-

Seminis Facultate.

tia offunduntur, & rationi repugnantes libidines, sese opponunt, quibus frenandis impar sit animus noster in hoc corpore quasi sepultus. Ignorantia & peccatis mori, mortuusq; dici consuevit, his enim à diuina gratia & uita excluditur anima, quoniam dum contemplantur & fruuntur Deo mentes, seu Spiritus, uiuere dicuntur, sin autem priuentur, habentur pro miseris & mortuis. At uerò ne quis miretur de iudicio Dei, quo constat electos quosdam esse, & Angelos, & Homines, & nonnullos reprobos, quandoquidem nos non sumus mensura iudicij Dei, sed iudiciū Dei sit mensura electorum & reproborum, in manu enim ipsius & potestate sunt omnia, misericors & iustus dispensator omnium, & qui omnia propter gloriam suam fecerit, siquidem principium & finis est omnium Omnipotens creator & gubernator dominus. Ex necessitate autem suapte natura sunt tales creature omnes ut possint malo, propter & trahere, participare. Nihil enim ex necessitate bonum est, nisi solus Deus, ut qui potentie cōtradictionis expers solus sit, & immutabilis. Vi autem Deus (secundū philosophos) supremum bonū est, tanquam Dux exercituum (respectu Creaturarum) ita præter Deum summum Creatarum rerum bonum, est bonum in creatis à Deo reb. quasi secundum, ordo, quo singulorū bonum definitur. Turbatur autem ordo à uoluntate creata, propter defectionem à Deo, quam prauitatem nihilominus in ordinem redigū Deus iustitia sua, ut etiam hoc modo ordinis & iustitiæ nihil sit expers. Natura autem hæc est uoluntatis, ut cogi non possit, cum per essentiam sit libera, sed ipsa per se principium est, non ut natura est, ad unum determinatum principium. Mouetur & afficitur uoluntas, sed non impellitur, aut cogitur, & sola est extra aleam necessitatis. Ad malum autem

Liber Tertius, De plastica

mouetur uel per ignorantia, uel propter affectus, uel propter illecebras, ut etiam sciens aliquis peccet, quo nullum est grauius peccatum quam conscium sui sceleris aliquem peccare, ut nec ignorantia scilicet, nec affectus turbans rationem sit in causa. Horum omnium praescientia diuina est, quae tamen praescientia, causa non sit per se, ut peccet aliquis. Non enim quia praesciuntur, sed quia proficiuntur a uoluntate, mala, & uitiosa dicuntur esse, in quibus peccatur a nobis. Nam nisi praescius omnium esset Deus, ordo, & bonum uniuersi non posset conseruari. Praescia igitur mens diuina omnes numeros iustitiae suae in reprobis, & gratiae suae amplitudinem in electis ostendere uoluit, quandoquidem creaturae omnes mente praeditae, sint nihil aliud, quam instrumenta & uasa iustitiae, & misericordiae ipsius Dei. Quatenus praescita, omnia fiunt ex necessitate, quae tamen ex hypothesi, et non absoluta est necessitas, Nam quoad naturam praescitorum pertinet, potuissent non fieri. Nihil enim suapte natura tale est, ut non potuerit non esse aut fieri. Absolute enim nihil est necessarium nisi solus Deus, ut qui necessitas ipsa sit, pro eo ut loquuntur philosophi, reliqua omnia per se, & suapte natura contingit esse, cum non sint Deus ipse. Minime autem omnium necessaria sunt, quae a uoluntate creata proficiuntur, propter causas paulo ante expositas. Itaque qui praescientiam, & non uoluntatem creatam per se causam malorum dicunt esse, hi Deum iniquitatis accusant, ut qui suum proprium peccatum in instrumento suo uindicandum iudicet, ut si quis iniuriam gladio, aut ueneno imputet homicidium. Timere Deum igitur discamus, & ne autorem mali, aut ne iniquum iudicem ipsum putemus esse. Hoc agamus, ut nosmetipsos cognoscamus, & quae damnofa nobis sunt, uitemus. De uoluntate

Seminis Facultate.

luntate beneplaciti Dei, & non de uoluntate consilij ipsius loquor. Iustus est dominus, (ut inquit Psaltes) & omnes uia ipsius sunt ueritas. Nulli porro philosophi, sed ne Homerus quidem, Deo imputandam esse censent malitiam aut miseriam nostram, sed unice cogitandum nobis præcipiunt, ut pure mente, & summa innocentia uitæ nostræ ipsum sanctissimè colamus, quo quid magis consentaneum sacris oraculis & ueræ pietati dici potest? Demoniorum hæc non fuit, sed conscientie ipsorum doctrina, ut iustum Deum, & iniustos atq; impios, Dei inimicos esse crederent. Non in quo hallucinati sunt, sed de quibus rectè senserint. Ethnici philosophi commemorare lubet, ut qui putant ex diametro philosophiam cum Theologia pugnare, receptui (ut dicitur) canant, & suæ inscitie minus in iudicando permittant, nec, ut uulgò dicitur, ultra crepidam iudicent, & damnent quod non intelligunt. Pio & sapienti uiro quò sint omnia tanquam ad finem referenda Aristotelis scriptum reliquit libro ultimo Ethicorum ad Eudemum, quando uidelicet definiit perfectam hominis uirtutem τῆ καλοκαγαθίας; quam nimirum ad uultum diuini numinis quispiam omnia referat, & ut plus externorum honorum nõ requirat, quàm sufficiat ei ad contemplationis ueri & pietatis studium, quo coniungamur & similes diuinis ac cœlestibus mētibus fiamus. Adscribam Græca Aristotelis, ne quis in-eruditus fingi ista à me arbitretur. ἢ τις ἢ ἀρεσις καὶ κτῆσις τῶν φύσε ἀγαθῶν ποιήσε τλή τῆ θεῶ μέλιτα θεωρεῖν, ἢ σώματι, ἢ χρημάτων φιλῶν, ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ἀντιἀρεσις, καὶ ἄτῳ ὁ ὄρῳ καλλις. εἰ τις δὲ ἢ διῳ σύνδραον, ἢ διῳ ὑπερβολίῳ κωλύε τὸν θεόν θάρρασύναν καὶ θεωρεῖν, ἀντι δὲ φάυλη. ἐχῆ δὲ τῷτο, τῆ ψυχῆ, καὶ ἄτῳ τῆς ψυχῆς ὁ ὄρῳ ἀρεσις, τὰ ἦμισα αἰωδαίνεσαι, τῆ ἄλλῃ μέρῃ τῆς ψυ-

Liber Tertius, de Plastica

χῆς, ἢ τοῖς τοῦ. Extrema parte libri quod scriptum est, ni-
 hil aliud est, quàm quod à Diuo Paulo præcipitur, ut car-
 nis scilicet curam ne agamus. Vt autem philosophi unicū
 uerum & omnipotentem Deum esse scribunt, sic unicē
 quoq; piēq; colendum illum à nobis esse præcipiunt. Huic
 totius uniuersi gubernationem & regnum assignant, ut
 qui partim naturalibus causis, partim fortuna, & occasio-
 ne, omnia minima, & maxima administret, de quo abundē
 satis & copiosē scripsimus in Antisimonio nostro, Sectio-
 ne prima, contra ridiculum sophistam & philosophastrū
 disputando, qui de prouidentia diuina nihil sensisse philo-
 sophos, probare conatus fuit, singularem & eximiam in-
 scitiam suam prodens cum impudētia summa coniunctam.
 His consentanea passim Plato plurima scribit, in primis
 autem in extremo libri noni Πολιτικῶν. ubi rationem ueri
 principatus in homine explicat, & ostendit soli sapienti,
 & Deum piē colenti gubernacula Reipublicæ committen-
 da esse, alioqui ueram inter ciues non consistere posse so-
 cietatem & stabilem amicitiam. Præterea quid præclarius
 hoc & magis consentaneum Theologiæ nostræ dici po-
 tuit, quàm quod scribit Plato in Theæteto? Nobis illud pro-
 positum debere esse in uita, ut mala scilicet & uitia huius
 uitæ & seculi fugiamus & uitemus, ac pietate ueritatisq;
 studio similes fiamus Deo? An non idem, Christus seruator
 noster in Euāgelio docet & præcipit? Imitatione Dei, ma-
 lum inferni huius mundi effugimus, & negando fugien-
 doq; nosmetipsos, deo assimilari & amici ipsius fieri inci-
 pimus iuxta præceptum Dei monentis in Mose, ut sanctis-
 simus, quemadmodum ipse etiam sit sanctus. Διὸ κατὰ τὸ
 πλάτων φύσι καὶ πράξει γὰρ οὐθόουδε ἐνέσσει φύσει ὅτι
 τὰ χιτῆα. φύγη δὲ ὁμοίωσις θεῶν, κατὰ τὸ διωχτόν. ὁμοίωσις
 δὲ θεῶ

Seminis Facultate.

Ἄλλων γὰρ ὅτιον μετὰ ἁπορίστων γένεσσι. Plura omitto, quibus omnibus manifestum est philosophiam à Theologia non respuendam, sed perdiscendam magis, ne illotis, ut dicitur, manibus tractando Theologiam, id est rudi & agresti rerum omnium intelligentia, ex Theologia faciamus Mateologiam. Quoniam omnes Hercici meruditi in uera & solida philosophia homines fuerunt, atque etiam nunc hodie sunt qui novos errores propter incredulitatem suam cōminiscuntur. Quam proinde piè quàm eleganter diuinum illud præceptum, Cognosce teipsum, Cicero libro primo de legibus interpretatur, ut noscens scilicet se ipsum aliquis nihil prius aut antiquius ducat esse, quàm pietatem, uirtutem, & ueritatem, pauca Ciceronis hæc adscribam: Nam quum animus cognitis perceptisq; uirtutibus, à corporis obsequio indulgentiaq; discesserit, uoluptatemq; sicut labem aliquam dedecoris oppresserit, omnemq; mortis & doloris timorem effugerit, societatemq; carnis eiecerit, tum omnibus se natura coniunctum duxerit, cultumq; deorum & puram religionem susceperit, & exacerit illam, ut oculorū, sic ingenij aciem ad bona deligenda & reijcienda contraria, quæ uirtus, ex prouidendo appellata est prudentia, quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idem de philosophorum sententiis, quæ uera & pura sit Religio, libro secundo de natura deorum his explanat uerbis: Cultus autem deorum est optimus, idemq; castissimus atq; sanctissimus, plenissimusq; pietatis, uos semper pura, integra, incorrupta mente & uoce uenemur. Non enim philosophi solum, uerum etiam Maiores nostri, superstitionem à Religione separauerunt. Eò scribuntur autem ista à me & explicantur, non quòd Religio ipsorum integra & incorrupta fuerit, sed quòd Genes

Liber Tertius, de Plastica

etiam sine uerbo Dei, duce ratione, legem cultus diuini in pectoribus suis inscriptum habuerint, quam tamen re ipsa, & factis, præstare nullo modo potuerint. Iustitiam autem testatur Diuus Paulus non in cognitione esse, sed in factis, quandoquidem uera pietas sit cultus diuini numinis, qui uoluntate, studio, & factis præstari solet, quod ipsum studium, *θεσπιασμός* & *θεσις* appellat Aristoteles. Non reprehenditur à Diuo Paulo scientia philosophorum (ut Theologastris quibusdam uidetur) sed impietas uituperatur & contemptus, ac negligētia ueri cultus diuini. Deus (inquit) illis patefecit, in hoc ut sint inexcusabiles, propterea quod cum Deum cognouerint, non ut Deum glorificauerunt, neq; grati fuerunt, sed frustrati sunt per cogitationes suas. Quod igitur cognouerunt Deum, ut Deum, quod legem & iustitiam & ueritatem & pietatem omnibus rebus humanis prætulerunt, id laudamus & suspicimus in ipsis, cum diuo Paulo. Sed quod noscentes ista, nihilominus præuicati sunt, & Deum non ut Deum coluerunt, id uituperamus & detestamur ut impium, & iusto Dei iudicio uindicandum. Lex cognita, non obediens legi, non iustificat, sed condemnat. Huic damnationi, quam quæso expiationē seu redemptionem opposuerūt Ethnici quoq; ut conciliarent & propitiū sibi offensum Deum facerent? Vsi mirum sunt Ceremonijs quibusdā & lustrationibus, quas Græci appellant *τελεταί*, nec non sacrificijs etiam quibusdam, quibus sibi remitti à Dijs peccata, & condonari culpas arbitrabantur, his, sine dubio ab antiquissimis suæ originis patribus, tanquam per manus traditis institutis, ut quæ tamen ratio uel causa esset talium sacrificiorum postero ignorarent. Iam uerò litationes hæ sacrificiorum cum desierunt, sacrificio filij Dei peracto, facile quod uetera sa-

crifi.

Seminis Facultate.

erificia tanquam umbra, & simulachrū quoddam fuerint huius ueri, perfecti, ac tremendi sacrificij, declarantibus id etiam diuinitus traditis scripturis, deprehendi & cognosci à nobis facillimè poterit. Opinione innocentie corā Deo, nemo seipsum decipiat. Nascimur .n. obnoxij peccatis, & filij, ut D. Paulus testatur, iræ Dei sumus. Hanc ut pro tempore expiarent, cæsis pecoribus legibus diuinis, & humanis sancitum fuit ante aduentum Redemptoris Christi, pro nocentibus occidebantur non nocentia & nequaquā peccatis obnoxia animalia. Quoniā ut Poeta inquit, Quid meruere Boues, animal sine fraude doloq;? Sacrificia ergo dum cæto fuerunt, morte, & fuso sanguine, expianda peccata esse hominis. Quoniam ut Paulus inquit. Stipendiū peccati mors est, Anima autem ipsa peccat, quam obrè morte animæ expiari peccata consentaneum est, quā nihil aliud esse constat: quā priuationem gratie Dei, quæ unica & sola causa est salutis & uite animæ nostræ. Non sunt multi (ut uisum fuit incredulis Gentibus) *λύσιοι θεοί, πολιτῶν.* Plato lib. 9. sic .n. appellat eos Plato, qui ne offendantur peccatis nostris placandi sunt, sed unus est, qui placatur & qui offenditur, & qui remittit peccata, qui Deus unus semetipsum sacrarum literarum monumētis manifestauit ab initio conditi mundi. Mortiferum fuit peccatū Adami propter *ἀπειθήν*, Deo spreto & relicto, Satanam secutus, cui se fidem habēdo, manciparat. Expiandū morte corporis & animæ scelus cōmiserat Adamus. Redimere autem pœnitētia culpam nō potuit, præmonitus à Deo ne gustaret. Contemptū hunc inquam et *ἀπειθήν* uindicari morte oportuit animæ, & corporis sc. utraq; tamen miseratione diuina, reparabilis & permutabilis uita fuit, offenso Deo placato per mortem & obedientiā sanctissimi & innocentissimi Chri-

fū, filij Dei. Corporeis illecebris, superbia uitæ scilicet, & concupiscentia oculorū, uitam suam morti obnoxiam fecerat primus homo, propagata in omnem posteritatem miseria hac, quam solui & expiari morte Christi oportuit, qui sua assumpta humanitate nos in integrum restitueret, & uenditos ac captiuos Satanae, redimeret merito & pretio obedientie sue, quam in carne assumpta præstitit Deo Patri suo. Deo porro quid misericordius, quid clementius, at filio Dei, quid obedientius, quid humani generis amantius, ut qui semetipsum pro nobis in mortem tradiderit, non iam creator essentia, quam recreator & reparator salutis nostræ, per quem enim nos creauit Deus, per eundem assumpta humanitate, recreauit etiam redimendo, & amissam salutem culpa protoplasti, restituendo. Aliena noxa facti sumus obnoxij, alterius etiam merito uicissim restituti sumus, & reconciliatus nobis est Deus, propter carnem peccato obnoxiam mors dominatur nobis, sed propter gratiam & remissionem peccatorum uitæ restituimur, & in carne, sed immortalis & illustri resurgemus denuo. Contraria enim contrarijs permutari oportet. Noster autem est Christus, nostra sunt merita ipsius, siquidem fide, & baptismo in ipso renascimur, et dominetur in nobis Spiritus eius affectus carnis mortificans per renouationem interni hominis. Proinde ut ἀπὸ τοῦ θανάτου regnū coeleste, & uitam æternam amisimus, sic fide in Christū seruatorem eandem recuperamus, quæ tamen omnino necesse est ut cū charitate sit coniuncta, nō enim uera & Christiana est, si charitate destituatur, fides, quam ut fidei non consequi uitam æternam, D. Paulus etiam testatur. In resurrectione autem æternus homo ex anima, & corpore constitutus, nō naturæ, sed Dei Creatoris plasma erit, non multū differens ab Angelis, ut qui simplici mente

appre.

apprehensus sit seipso intelligendo, incorporeas & angelicas substantias, & ipsum Deum, & quæ mens etiam perfecta, perfectura sit animam ipsam, ut anima quoque celestibus donis exornet corpus suum, consors immortalitatis, & æternæ in Deo uitæ particeps. Hactenus quæ scripsimus de argumentis immortalitatis humanæ animæ, non modo cum his quæ disputantur in philosophia, sed etiam cum his quæ credenda nobis proponuntur in Theologia, consentanea esse arbitror, quæ, ut Pseudotheologi, & logodædali irrideant, tamen à solida eruditione præditis, ac sapientibus uiris non modo non contemnuntur, sed cupidissime etiam, propter perfectionem Scientiæ, perdiscuntur. Animam autem humanam non respectu Naturæ, sed Creatoris Dei *πλάσθη* quiddam dicendum, ex his quæ disputata sunt hactenus, manifestum est.

Finis Libri Tertij, de Plastica Facultate Seminis.

DE CALIDO ET HVMI-
DO NATIVIS ET INSITIS IN
corpore Animatorum disputatio,
Iacobi Schegkij Schorndorffensis.

P

Rincipale & præcipuum uitæ & animæ
uegetatricis instrumentum esse humidum
& calidum à natura insitum Medici &
Philosophi ferè uno ore confitentur om-
nes sed quodnam illud, & quale sit, aut non declarant,
aut non consentientes, quisq; quod sibi uidetur, defendunt.
Quibusdam enim cœlesti similis calor hic uidetur esse, non
nullis concretum quiddam esse ex elementis. Hunc in pri-
ma etate Hippocrates censet qualitatis perfectione uberi-
orem esse, cui Lycus Sophista contradicens (quem libello
quodam grauitè confutauit Galenus) in adolescentibus
magis abundare defendit. Hippocratem scilicet erroris
coarguens, non animaduertendo seipsum Caloris uoca-
buli homonymia deceptum fuisse, quod ipsum ei Galenus,
ut Sophistæ, exprobrat. Quid nobis uideatur, & quid
in primis cõsentaneum sit ueritati, explicare in præsentia
aggrediemur, studiosos ueri admonentes, ne alicui fidem
habeant de rebus controuersiam habentibus, si necessarijs
argumentis & demonstratione non probet: quod defen-
dendum suscepit aliquis. A Definitione autem eius, de
quo aliquid à monstrandum, ordiri debemus, ut certius re-
liqua deinde cognoscantur. Caloris uim, & qualitatem
sic definit Aristoteles, ut sit, Quæ concretionem faciat
τῶν ὁμοφύλων, id est, multorum hac natura præditorum,
ut ex his res una & substantia naturalis coalescere queat.

Aristoteles
lib. 3. de
Cælo.

A Phy-

De Calido & Humido

A Physicis, Calori, opificium, seu *διευθετητικὸν* adscribitur, ut mixtis elementis & concretis, una quedam substantia naturalis eo ut instrumento constituatur. De cætero autem Calor, seu Ignis, diuiditur in eum, qui in sua propria materia inesse dicitur, quæ nimirum est, ut perempto & abolito calore simul etiam ipsius substantiam, & subiectum necesse sit aboleri. At calor in aliena materia dicitur inesse, si eo extincto, substantia scilicet & subiectum ipsius non corrumpitur. Quin etiam calidum ipsum diuiduum est, in actu calidum, & potentia calidum. Vt Flamma, aut candens ferrum, actu calidum, est, sed Piper, aut Euphorbium, potentia calidum dicitur, quamuis actu sint frigida. Præterea unum dicitur calidius alio multifariam, quorum comparationis modorum mentionem facit Aristoteles libro secundo, de partibus Animalium. Calor, ut *φύσις* inherens, definitur officio & sine naturali nempe, ut concretionem *ὁμοφύλων* quorundam constituat substantiam naturalem, quem, tanquam causam continentem, non ineptè appellat quispiam Ignem artificiosum, utpote *συνκρητικὸν τῶν ὁμοφύλων*, ut sine quo nulla res naturalis mixta generetur, & quo dissoluto tanquam uinculo, rem dissolui in sua elementa necesse sit. In aliena autem materia succensus ignis, non ad constituendas, sed ad dissoluendas res naturales efficax est, qua ratione Elementi non possit habere naturam Ignis, & calor, cum constitutione & non corruptione definiantur Elementa. Calor, quo constituuntur res Naturales, *ἐμφύτιος* est, & non sensu tactus potest in omnibus percipi, ut in Piscibus, & stirpibus, tactu nullus percipitur, in homine & quadrupedibus sensum nostrum calor afficit, siquidem in his calidissimum Cor existit. Vt autem sensilis calor natura-

De Calido & Humido.

lis, temperat ὁμόφωνα, ut eorum concremento seu συνέσει constituantur una quedam substantia naturalis, ut quoque non sensili calore, τὰ ὁμόφωνα coalescunt, quorum naturalis est interitus, si peremptio illo calore putredine, in sua elementa res dissolvitur. Nam si ἐμφυτός calor uinculum est compositorum, necesse est ut si extinctus sit calor hic naturali modo, id est, putredine, concrementum illud constituentium elementorum dissolvitur. Nonnunquam autem frigus externum prohibet, ne calor ille σύμφυτος insensilis corrumpatur, ut si frigus prohibet, ne Caro putrescat, cum Piscium quoque ἐμφυτός calor eo foueatur, externo enim calore facillimè interficiuntur Pisces. De potentia & actu calidis nihil in presentia dicam, ut quibus calor is ποιητικῆ ἀίτης distinguantur, & magis ad Medicinam quàm ad φυσιογνωσίαν pertineant, & calor formaliter his etiam non definiatur, quoad eo, ut elemento, res constituitur naturalis. Naturali corruptione res sunt dissolubiles, si perimatur ipsorum ἐμφυτός aut σύμφυτος calor quibus detrimenti nihil accidit, si saluum & integrum ipsum esse contingat.

Deinceps considerandum est, quenam ἐμφυτός calor huius sit uernacula & ἀνεσία ὕλη, quandoquidē calor omnis subiecto suo insit uel φύσει, uel πᾶσι. Si τῷ πᾶσι insit, abolito calore non etiam subiectum ipsius corrumpi est necesse, ut si aqua, calida esse desinat, non etiam aqua desinit esse. At uero si φύσει insit calor, nempe si fuerit ἐμφυτός, perempto eo, simul etiam subiecti essentiam necesse est periri, propter coniugium scilicet quod habet calor iste cū natura ipsa subiecti, quæ natura est pars substantiæ subiecti. Naturalis autem hic calor dicitur, quod uidelicet multitudinem elementorū sic miscet & temperat ut informari
una qua-

De Calido & Humido

una quoddam specie nature possit, & hoc est, quod Aristoteles appellat, *συνέχων καὶ συνοήτων τὰ ἑμώφωνα*, estq; calor hic ex instrumentalibus causis efficientis causæ, qua habilitas ultimæ materiæ apparatus, & à forma substantiali, quam in se recipit, inseparabilis existit. Huic materiæ ultimæ per se & primò inest forma substantialis, & hac percepta simul etiam materia ultima perimitur, nam prima materia extra sortem est omnis mutationis. ut docet Aristoteles in *Physicis*. Quo manifestū est calidum illud *συνέχων*, & *συνοήτων*, consubstantiale quoddam, & propriū *πᾶσι* esse, ex prima materia ultimā & *ὀνείων ἕλεν* constituēs, quo privatio etiā sit & *ἀντικειμένη* definienda, propter quam formæ definitæ sit capax materia prima. *Ἐμφύτων* autem calor qualitas cum sit, in suo proprio subiecto ipsum necesse est inesse, quod ipsum nimirū est, *τῶν ἑμώφων* causa concrementi, quoad ut *ἐκ ἄτης* seu *ὀνείων ἕλεν* formæ substantiali subijcitur. Antequā illud calidum sit perfectū, in materia ultima, non inest ei forma, causa privationis subiectū existens nascentis formæ. Simul ergo cū materia ultima forma nascitur, & simul cum ea interit, sic tamē, ut calor *ἑμφύτων* sit propria qualitas ultimæ materiæ, quæ *ὀνείων* subijcitur nascenti formæ. Sic habente materia, permutatur privatio, sua opposita forma, quæ accidens non sit, & quæ *φύσει* etiam subiecto inesse dicatur, & qua abolita, prior substantia, seu subiectum prius desinat esse & corrumpatur. Ut si corrumpatur calidum *ἑμφύτων* hominis, aut Canis, aut Quercus, simul forma horum, & materia secunda seu ultima corrumpitur, & prior substantia desinit esse. Sed calor *κατὰ πᾶσι*: si permutetur non privatione, sed contrario frigore, quod secundum naturā subiecto inest, perceptio scilicet calore illo, non etiam necesse est subiecti sub-

ἕλεν ἑμώτων est communis, sed *ἐκ ἄτης* est *ὀνείων* cuiusq; speciei.

De Calido & Humido.

stantiam corrumpi, ut calore aquæ extincto, ob id non etiã aqua desinet esse. Differentia hæc est, si φύσις aut si κατά φύσιν subiectis inesse calores dicantur. At dixerit forsitan quispiam, Nonne frigus, respectu aquæ, ἐμφύτων est qualitas quædam? Respondemus, Nonnullas qualitates, potentia seu δυνάμειος ratione in subiectis suis inesse ἐμφύτων, quoad uidelicet in ipsis est potentia ut eam amissam recuperare possint, ut si frigus aquæ dicimus φύσις inesse, quia calefacta possit denuò seipsa refrigerari. Ratione autem actus, frigus, qualitas quædam & accidens est aquæ, permutabile contrario. Potentia autem frigoris, aquæ inest simul cū forma aquæ, causa priuationis essentialis materiæ, qua potentia obolita substantia aquæ nequit subsistere, quum sit ei consubstantialis potentia hæc ἐμφύτων. Dicitur autem Aqua frigus ἐμφύτων, non quia ex necessitate sit actu frigida, sed quia φύσις in ipsa sit, ut à seipsa possit frigus habere, quamuis actu sit calida. Simili modo calor etiam quidam φύσις inest, & aliàs, κατά φύσιν, aliàs autem φύσις. Ut κατά φύσιν, Carboni, aut ferro, aut sanguini, aut morbidus calor in Animali, qui sanitatis complexionali calore est permutabilis, aut frigidus morbo. ἐμφύτων autem calor est, qui propter priuationem formæ compositam, materiæ inest, & salua atque incolumi substantia nequit permutari contraria qualitate, ut exhalatio, dicitur calida, nam si calore priuetur, desinit esse exhalatio. Et ignis si actu caloris sui priuetur, desinit esse ignis. Actuosissimus enim cum sit contrarij patientiam omnino respuit. Nam ignis ut actu, ita quoque δυνάμειος frigidus esse nequit integra & incolumi ipsius essentia. In Animalis quoque & Animalibus ἐμφύτων θερμότης, non est permutabile.

SEMIUM
Seminis Facultate.

mutabile, incolumi existente substantia contrario frigore. licet ἐπιεικτορ seu complexionale calidum sit permutabile, ut substantia non corrumpatur. At si ἐμφορον calidum aboleatur uel in toto, uel in parte corporis, substantiam quoq; ipsam aboleri, & uitam cum morte permutari est necesse, propterea quod actus huius caloris sit consubstantialis subiecto, & non quod potentia huius actus sit præditum, quo potentia tamē præditum est corpus animatum ut permutabile sit ex morbo, in sanitatem, quæ nimirum sunt ἐπιεικτορ & non consubstantiales caloris qualitates, de quib. in præsentia admonendum esse duxi. Quicquid ergo ἐμφορον & consubstantiale est, permutari contrario nequit. Sed quæ φύσει aliàs insunt, permutari his quæ παρὰ φύσιν insunt, nempe contrarijs suis possunt. Primum itaq; illud est calidum, & principale, quod ἐμφορον & consubstantiale, & ἀρχόγονον, & radicale, & balsamus uitæ à paracelsicis appellatur. Alterum est, quod φύσει dicitur inesse, seu παρὰ φύσιν, cuius qualitas augeri potest, cū principalis huius qualitas augeri nequeat, de quo suo loco disseremus. Quod autem παρὰ φύσιν qui inest calor, possit augeri testatur Aphorismo illo Hippo: quando dicit, Ventres Hyeme calidiores esse. Tertius calor, est qui παρὰ φύσιν corporib. inest, ut morbidus, aut febrilis. Secundus & Tertius calor, ratione sanitatis & Morbi, sunt inter se oppositi. Consubstantiali & primo, ὑπερμαδus opponitur calor, ita tamen ut detrimenta resciri nequeant aut reparari calidi & humidi natini, quæ tabificus morb. exhauferit, quod ipsum in alijs morbis haud accidit, in quibus integre uires denuo recuperantur. Nulla enim alia φύσει, τὸ ἀρχόγονον potest restitui cū sit primum calidum. Et alijs quia dem morbis non periclitatur de uita animal, calido nativo.

K

non extincto, aut non consumpta ipsius humiditate, morbo hectico. Distinguendum deinceps Calidum illud est gradibus, & partibus corporis quibusdā. Gradus sunt, quoad in uiuaciorib. perfectius est, quā in minus uiuacibus. Partes ὁμοιομερές corporis, sunt quedam spermaticæ. quæ principaliter solidæ partes seu στερεὰ μέρη secundum Galenum, appellantur. Aliæ sunt rubæ & σαρκώδεις partes dicuntur. Queritur, in utris præcipuè ἀρχήσων calidum & humidum illud in sit, priores γένεσι & φύσει partes spermaticas carnis esse manifestum est cum carnea quoddammodo πάρεχχύματα sint spermaticarum, id est, è spermate generatarum partium. Humor calore natiuo elaboratissimus & perfectissimus est, spermaticus, cuius materia sit sanguis, quem φύσει frigidum esse constat, quoniam, ut aqua frigore concrecit, ita quoq; sanguis, quandoquidem ἐνιούτος ipsius calor & à uenis ac corde ipsi communicatus & nequaquæ ἐμύστος existit. Nam extra uenas in grumum concrecit. Neq; uerò si tactu calidior sit sanguis, aut sanguineæ partes, ob id sanguis φύσει calidior erit spermaticis partibus. ut feruens aqua, non sit calidior tactu & efficacia uestionis sit, ob id φύσει quoq; calidior erit flamma. Multis autem modis calidius aut frigidius aliquid dici, monet Aristo. libro 2. de partib. Animal. de quo supra etiam me dixisse memini. Quòd autem uerè & simpliciter comparabilia illa non sint, quorum τὰ πρῶτα δὲ τὴν αὐτὴν specie differant, docet Aristo. libro 7. Physicorum. è partibus autem è spermatico humore concretis, cor ex eodem multo cum sanguine admixto generatum fibrosum ualidumque, humidissimum calidissimum est utrisq; ἀρχήσων qualitatibus, à quo etiam uasa sanguinem per uniuersum corpus defrentia enascuntur, ut caua uena, è dextro ipsius cauo
 seu

Seminis Facultate.

seu uentriculo, & arteria magna, e sinistro, quib. post
cordis substantiam, *ἐμφύτως* nihil est calidius & humi-
dus, quibus etiam hoc nomine adnumeratur uentriculus,
quem propter concoctionem alimentorum, *ἐκχυρῶτατον*
ἄρτηρα appellat Hippo. Organa hæc officiosa uegetatricis
animæ, sunt e spermatico humore generata. Ex eodem sunt
etiam generata, ut cerebrum & nerui, quib. ad sensum &
motum præstandum utitur facultas sentientis animæ. His re-
liqua partes *σπυρνώδεις* existentes ad uentriculo sunt ut ener-
geias suas exercere queant, non tamen his principatus esse
adscribendus. Passim Galenus cor prædicat esse quasi locum
& *ἐστὶν ἐμφύτως θεῖον*, cuius influentia & communicatio
ne omnibus opus est reliquis partibus, ut sol enim, suo calo-
re uegetat omnia.

Valde autem mihi uideatur Galenus, & Vesalius hallucina-
ti (quorum errorem confutauimus in libro de Sanguificati-
one) qui censent uasa, quib. continetur sanguis, quia sint
alba & membrænea, calidiora illa non esse sanguine aut
caniformibus partibus, quæ constat quod *φύσει* sint calidio-
res, propterea quod sint generata e spermate, quod ipsum
calidius sit quam sanguineus humor, & quod contentus his
sanguis, sit calore incolumis, profusus autem concresecat
frigore in grumum. Et quod sperma sit *φύσει* calidus humor
ratione materię suæ, & non frigidus, pro eo ut sanguineus
est humor, hoc signo probat Aristo. lib. 2. de generatio:
animal. quia scilicet frigore non concresecat aut solidetur.
Sic Aristo. scribit. *Πύρρονται τὰ ὑδατῶδη τὸ δὲ σπέρμα δὲ
πύρρονται τιθέμενον ἐν τοῖς πύρροις ὑδατῶδη, ἀλλ' ὑγρῶνται
ταῦτα ὑπὸ τῆς ἐναντίας πύρροτος.* Semen autem quod sit ca-
lidius multo quam sit sanguis eo cognoscitur quod masculi
sunt calidiores sceminis, & quod castratis totum corpus

effeminatur calor; natiuus est remissior. Fontem itaq; & quasi radicem caloris natiui Galenus spermatico & non sanguineo humori adscribit in libro quem scripsit contra Lycum Sophistam, negantem sed falso secundum Hippocratis sententiã in prima etate plus inesse caloris natiui, quã in adolescentia sit aut iuuentute. Itaq; ἀρχήγονος & ἐμφύτος ille calor, non cœlestis cuiusdam est essentia (ut quibusdam uidetur) sed generatum quiddam est συγκρίσις, seu concrezione Elementorum, cui concremento talis calor, consubstantialis est, & non tamen secundum naturam inest, ut qualitas quaedam, & non quatenus terra, uel aqua participat calore (quibus calor omnis, κατὰ μέρος inesse consuevit) sed ei inest cōcremento, quatenus Aerea quadam substantia participat, quam constat φύσει calidum & humidum esse. Et Galenus etiam cum Aristotele testatur humorem spermaticum ἀερώδες quoddam corpus esse, ut non dubium sit caloris huius τὸ ἀερώδες αὐτῆς esse humidum aëreum, & non aqueum, quo calor is ἐμφύτος foueatur. Nam & is ἐμφύτος calor (ut aliàs omnium mixtorum est) in aliena materia ut cōcremento elementorū inest & sōmētum desiderat, seu ὑπέγραμμα, non ut is, qui proprius est ignei, aut aerei elemēti, quibus aliquo fomento nō est opus, sed sua propria natura calent, si nō impediatur extrinsecus. Ergo, Εμφύτος calor, aëreus est, sed fomento quodam indigens, cū non sit simpliciter aër, fouetur autem, ut aliena materia, aqueo & terreo, ut Ignis in aliena materia, fouetur aëreo presertim, & terreo elementis. Neutrius calor fouetur sine humido aëreo, quo deficiente, calores etiam ipsi extinguntur, & reliquæ quidem aërei humidi, sunt terrea siccitate arida corpora, ὑπόγραμμα autem caloris ignei, sunt in cineres exusta terrea corpora, quibus foueri ignem est impossibile.

Sed

Seminis Facultate.

Sed queritur, qui fiat ut fomentis perpetuis suppetentibus, in perpetuum durabilis sit ignis in aliena materia incensus, sed Natiuo calido, etiam si ὑπερπνευμα conueniens nunquam desit, nihilominus per etatem semper decrescens tandem calor extinguatur, siquidem uitam naturali morte permutari contingat. Instrumentum Animæ uegetæ tricis constat esse calidum ἰσχυρόν, huius etiam uirtus efficiatia alimenta conficit Anima, et nutrit uniuersum corpus. Quod autem humidum natiuum spermatici humoris in ficius et solidius degeneret, ipsa generatione Animalis manifestum est, quando uirtute plastica formantur prima solida corpora, quæ nimirum spermatica organa supra appellauimus, quæq; sanguineis calidiora esse ostendimus. Solidari autem hoc modo et ficcari necesse est spermatici, alioqui organa hæc formari ex ipso non possent ad Animalis generationem necessaria. Et hæc est prima causa, auctore Galeno in libro aduersus Lycum, ressecationis humidi natiui quæ finiente hac causa describitur. Formatis posterius his organis, quod eorundem durabilis non est humiditas, necessariam habet causam, ut quæ non formæ ipsi, aut finienti causæ, sed materiæ sit transcribenda necessitati, quæ ut intelligatur, ratio demonstratione quadam est deuenienda. Si uita immortalis non potest esse, non poterit etiam humidum natiuum calido natiuo perpetuo sufficere, aut qualitate et quantitate eadē durabile esse. Alioqui uanus ille Philosophaster medicus, cuius mentionem facit Galenus in libro de Marasmo, reprehendendus non esset, quando non solum putauit, sed etiam promisit se posse immortalē alicuius uitam efficere. Diximus ἰσχυρόν calorem esse consubstantialem, et præterea cum aliena materia concretum esse ut ressecatione, reparatione, et fomento indigeat, ut ipsam se-

Liber Tertius, De Plastica

se conferuet. Neq; illud nescitur, talis caloris pabulum esse
natiuam humiditatem, quæ est acra, quam ex aquea humi-
ditate & terrea siccitate necesse sit reparari. Verum ac-
reum corpus in aliena materia soliditatem nullam habens,
calore suo perpetuò euanescit & exhalat, pro eo ut ignis
etiam perpetuo fluxu suo semper euanescit, reparando ni-
hilominus semetipsum, dum sufficit semper inflammabilis
materia. Hæc si semper sufficiatur, nunquam restinguetur
ignis, quia uidelicet propriæ materiæ ignis nihil accidit
ut non tota sit in potestate ignis, ut inter agens & patiens
sit idem perpetuus actus, & non aliqua *δυνάμει αὐτὴν φέρου-
σα* in terrumpatur ipsius energie, quoniam ignis non de-
fatigatur consumendo suam materiam, cum à materia sua
scilicet nihil patiat. Ignis autem in aliena materia, aliàs
sua materiæ *φύσιν* inest, ut exhalationi, aliàs *νεκρὰ
κρᾶτος* inest, ut Carboni. Verum ut suppetat calido natiuo
ἰσχυρῶς perpetuò, nihilominus ipsum non posse sem-
per durare, & animal mortalitati esse obnoxium, hac ra-
tione poterit demonstrari. Calidum illud, quamuis sit effi-
cax ad alterandum, ad nutriendum, assimilando scilicet
nutrimentum aptum nutriendis corporibus, nihilominus
ipsum afficitur, & uicissim patitur aliquid à sua materia,
& præterea depascit & consumit perpetuò suam propri-
am humiditatem, ut ignis, sua propria exhalatione perpe-
tuo quasi fluxu, semper & euanescit & renascitur, nihil
tamen patiens à sua materia suppeditante ei *ἰσχυρῶς*.
Humidum autem & calidum natiuum præcipue est in par-
tibus spermatis substantia generatis, quas partes, & *σπέρ-
μα*, & *σπέρμα ὑβρία* Animalis Galenus passim appellat.
Eiusdem principatus est in substantiæ cordis, quod ipsum
Galenus *ἐξ ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς* appellat, spermatico hu-
more.

Seminis Facultate

mōre, & calido admodum sanguine concretum. Solida ip-
 sius est & fibrosa substantia irrigatione quasi multi san-
 guinis indigens, ad prohibendam siccitatem, qua posset
 alioqui ocuus tabescere: propter summum suum calorem,
 & perpetuum ipsius motum atq; pulsus. Huius principa-
 tus signum est, quod perpeffo corde Hecticam dyscrasiam,
 ut si humor ipsius natiuus aut febre Hectica consumitur,
 aut calor natiuus frigore sic debilitatur, ut præter ætatis
 cursum ante tempus consenescat corpus & tale conficia-
 tur. Hoc signo liquet, principalem esse ἐμφύτων κρᾶσι in
 corde, tametsi sua nihilominus cuiq; insti ὁμοιομερῆ partī
 temperies humidi & calidi ἐμφύτως propria & peculiaris,
 ut sua uenoso generi, uentriculo, neruis, cerebro, membra-
 nis, osibus, cuti, primum scilicet cuiusq; nutritionis instru-
 mentum existens, sed non sine influentia caloris, quam cor-
 suis arterijs per uniuersum corpus diffundit. In plerisq;
 & præcipuis partibus ὁμοιομερῆσι Galenus lib. 10. Metho-
 di curandi, duas substantias inesse scribit, harum unā ap-
 pellant, fibrosam, alteram uerò carnosam. Carnosam par-
 tem, quasi at textam adnasci fibrosæ substantiæ, quæ primo
 generetur in formatione foetus, & similitudinem habeat
 staminis, respectu carnosæ partis, ut subtegminis. Consen-
 taneum illud est, ei quod scribit Hippocrates plastica facul-
 tate primò formari e spermate uerè solidas particulas, seu
 ὄντως στερεὰ μόρια, sub specie crassæ & fibrosæ cuiusdam
 substantiæ, quas ipse ἰνώδεις appellat. Sic enim scribit
 in libro de Natura pueri, septimo die post conceptum, quod
 exciderit ὑψηλὰ ex utero muliebri rotunda figura, & ru-
 bête forma fuisse præditum, οὗ δὲ τῶ ὕμνησι (inquit) ἐφαίνοντο
 τοὶ σπέρματι ἴσες δασυαὶ καὶ παχέαι εἰλημμέναι ξυὸ ἰχθῶσι
 παχέαι καὶ ἐρυσσῶ. His fibrosis, tanquam stamini, carnosæ

Liber Tertius, de Plastica

substantia ut subtegmen attextitur, quarum partium discrimen Galenus etiam his uerbis libro ii. Methodi curandi describit: quorum sententiam magis quam uerba ipsa commemorare et explicare in presentia est uisum. Solidas similes partes distribuit in fibrosas, quas appellat *ivódes*, et membraneas, quas *iváovódes*, et carnisformes, quas *εαπενώδες* nominat. Ratione materie differunt carnes. Nam musculorum carnes generantur ex sanguine, et his ferè solis uulgò carnis appellatio et nomen accommodatur. è spermatica autem materia generatis, ut fibrosis, quales sunt uenæ, et arteriæ, et uentriculus, et intestina, et uterus, et nerui, qui ferè simpliciter sunt nihil aliud quam fibrosa quedam corpora. Adnascuntur autem cuiusque sue carnes è spermatica materia, naturis discrepantes, ut ipse etiam fibræ, naturis inter se differunt. Naturis autem differre, ut Ventriculum, et Venosum genus, uel cœco, ut dicitur, appareat, cum dissimiles etiam habeant operationes, et energias. Harum partium complementum carnosum, uulgus neque etiam pro carnibus numerat, quod tamen ipsum discrimen medicis non ignotum esse debet. Spermatica materia generantur membranae, quæ tenuitate et spissitudine distinguuntur, ut cutis à peritoneo, quæ fibris destituntur. De cartilagineis, et ossibus ipsis quæ et ipsa generantur spermatica materia, in presentia nihil dico, quia non est necesse, carnosarum porro partium discrimen illud est, quod ex sanguine generatæ musculorum carnes, aboliuntur, ut per uulnera aut hulcera, renasci possunt, ac in integrum restitui. Sed substantiæ, è spermatica materia generatæ, deperditæ, aut discissæ, renasci aut consolidari nequeunt, iuxta Aphor. 18. et 19. sectionis sextæ. Quæ causa sit, Galenus in Methodo curandi explanat, cui explicandæ

iam

Seminis Facultate. di. I

iam supersedebimus. Sunt autem, ut diximus, spermaticorum etiam partium fibrosarum carnes quaedam, quarum detrimenta carniū resarciri possunt, fibrosarum autem detrimenta irreparabilia sunt. Detrimentum autem illud est, amissa natiua humiditas, quæ duplex est, una, carnosæ substantiæ, altera, fibrosæ. Huius ἐμψυτος & ἀρχέγονος est, illius autem principalis non est & ἀρχέγονος humiditas, cum detrimentum ipsius per ἐμψυτον humidum denuo reparari possit partium fibrosarum, sed fibrosarū & spermaticarum ἐμψυτον humidum nutriendo non possit restitui. Declarant id tanquam τικμύσιον quoddam, febres πικρὰς, & στυμνιαί, quibus tabida macies corpori conciliatur, & irreparabilis senioq; similis stecitas humiditate ἐμψυτῶν permutatur. Cor, esse quasi fontem & scaturiginem natiui caloris, & humidi, supra fuit demonstratum, & iam ostensum est, in partium spermaticarum fibrosis & membranis substantijs irreparabile detrimentum esse Natiuæ humiditatis, aut caloris insiti. Tabescunt enim corpora nostra, aut hectica febre consumpta humiditate, aut natiuo calore refrigerato, ut sit in affectu, quem solent appellare, senectutem ante tempus. Nonnunquam corde non affecto, refrigeratis neruosis, membranis, & uenoso genere alicuius membri, ipsum, saluis & integris cæteris, conficitur tabe & ἀτροφία membrum, quæ tabes incurabilis erit si calor natiuus partium modo dictarū uehementer sit debilitatus. His ad hunc modum determinatis, sequitur, fibrosis partibus cordis, sua humiditate aut calore innatis existentibus saluis & integris, de tabe non periclitaturum uniuersum corpus. At si cor hectica febre laborans, stecetur, aut eiusdem calor insitus ualdè debilitetur, simili affectu laborabunt etiam spermatico humore

Liber Tertius, De Plastica

generatæ partes illæ, de quibus dictum. Nam siccarum tali se-
bre partes quoque illas spermaticas oportebit quodammodo
defectu caloris senescentes. Aut si influens cordis calor alia
causa ualde debilis fiat, necesse erit calorem quoque illarum
partium debiliorem factum, non suffecturum ad nutritio-
nem, causam esse tabifici affectus & marasmi in omnibus
partibus reliquis. Nec potest fieri quin cōsumptione humi-
di per calorē hecticū, simul etiam calor natiuus debilitetur.
Causæ hæc sunt duæ uniuersalis marasmi, quibus manifestum
est, secundū naturā habentibus fibrosis cordis, & sperma-
te natis partibus & membranis, humiditatem aridissimam
caruosarum partium posse restitui, & detrimenta posse
refici, ut efficiantur nutritionis, & causa ἀρχήχρονος adscri-
batur merito modo cōmemoratis partibus: Secundum na-
turam autem habentibus his partibus, queritur, qui fiat,
ut perpetuatamē non sit nutritio, & cum nutritione, uigor
etiam & uita animalis non possit esse perpetua. Qui-
dam, ut autor est Galenus in libro de Marasmo, immorta-
lem posse conseruari uitam opinatus est. Omne quod gene-
ratum sit, id ipsum etiam interitui esse obnoxium, necessa-
rijs argumentis negat Galenus eo in libro, esse demonstra-
bile. Aristoteles demonstrabile esse censet, ut in primo libro
de Cælo, & in libro de longa & breui uita, quia uidelicet o-
mne quod perditū sit materia, & quod contrarijs qualita-
tibus sit subiectum, id ut generabile sit, ita quoque corrupti-
bile esse. Omissa hac questione, inquirenda nobis est causa
propter quam naturalis duratio uitæ periodo quodam sit
circumscripta & definita, ut omnem necesse sit esse finitam
& mortalem. Instrumentum principale uitæ est, ἐμψυχοπ
illud & ἀρχήχρονος calidum & humidum, in dictis parti-
bus, quod, consubstantiale seu coëssentiale diximus πᾶσι
proprium

Seminis Facultate.

proprium esse materiae ultimae constituens cum materia
 nāiv vālv formae substantialis. Ergo, Qualitas uel Acci-
 dens non est, quandoquidem cum materia prima dīnēiv vā-
 lv; seu iēārv constituat, & ob id consubstantialem
 eam appellamus. Nam propter eam, substantialis potentia
 materiae primae actu substantiali, id est, forma constituens
 te essentiam rei: permutatur. Quò respiciens Galenus α-
 γ-χ-ο-ν, illud, non Qualitatem, sed σ-ω-μ-α-τ-ο-σ-φ-α-ν ap-
 pellat, nō ut per se corpus sed cum corpore primae materiae,
 & forma ipsa constituens corpus naturale, complementū
 scilicet materiae primae existens, quo sit & dicatur iēārv
 vālv, gratia cuius primò generetur & corrumpatur forma
 substantialis, si ipsam corrumpi contingat. Calidum autem
 illud ε-υ-ρ-ο-π-ο-ν causa est concoctionis alimentorū & in uen-
 triculo, & uenis, & in primis, assimilationis qua nutri-
 mentum nutrito corpori assimilatur. Consideramus autem
 in calido natiuo rationem, & qua σ-ω-μ-α-τ-ο-σ-φ-α-ν quaedā est
 vālv, & qua, est qualitas uel accidens quoddam. Quatenus
 ut vālv consideratur, uel, ut vālv proprium vālv, magis,
 & minus, non dicitur esse. Sed quoad consideratur, ut
 Qualitas quaedam, consubstantiali huic inest propter cra-
 sin elementorū, quae quòd perfectior aut imperfectior dica-
 tur, ipsum per se est manifestum. Ut qui perfectiori ipsius
 crasi sunt praediti, uiuaciores sunt, ut ab origine creati mūdū
 perfectissima calidi natiui fuit crasis, quando erant uiua-
 cissimi homines, posterioribus seculis, minus fuit tempera-
 ta crasis. Differentia autem haec consideranda in singulis,
 respectu singulorum, & in singulis, respectu aetatum, ut
 calidissimi & humidissimi sunt pueri, senes autem frigidū
 & sicci. Pro qualitatibus numerantur differentiae tales,
 cum una sit omnium nihilominus essentia, ut ultime materiae,
 ita

Liber Tertius, De Plastica

ita quoque consubstantialis huius humidi et calidi nativi, ut quae ipsa quoque sit *συνυαρινή* quaedam *ύσία*, differentiam secundum magis et minus respuens. De cetero autem officium est calidi nativi, ut instrumentalis causae. Anima uegetatrix corpus nutriendo uegetare, perfectissimumque ipsius opus est nutrito corpori assimilare nutrimentum. Principatus autem eius est, ut supra fuit expositum, in partibus, quae *ὀντως τρεπέει μόρια* appellantur, ut nutritione participantibus, carnosae etiam partes nutriantur, ipsis autem *ἀτροφία* tabescentibus, carnosas etiam partes necesse sit tabidas fieri. Vigor autem et abundantia calidi nativi tam efficax est in prima etate ut propter nutrimenti copiam non tantum sit in causa ut nutriatur corpus, sed ut quantitas etiam ipsius augeatur, et adulescentia grandius fiat. Qualitas temperamenti ipsius et crasseus augetur nequit, sed progressu etatis decrescens calor *ἐμψυτος* minuitur, humidum siccatur, ut desinentibus utrisque, uita cum morte permutetur. Haec uis et efficacia cum sit calidi nativi, ut nutriendo uitam conseruet, queritur de causa, qui fiat, ut non semper nutriendo, sempiternam uitam proroget, sed periodo quadam uita omnis sit circumscripta. Si, in quibus primo inest calidum natiuum, propter qualitatem et crasin similem et eandem perpetuo efficaciam haberent assimilandi nutrimentum nutrito, similis etiam uigor corporis semper duraret, et uita nunquam desisteret causa quaedam existeret calidum hoc *ἐμψυτον*. Ut, ignis perpetui causa esset, si deficiente nunquam materia et fomento ui nulla extrinsecus quis opprimeretur. Ignis autem et calor ille *ἐμψυτος*: qui fit ut nutrimento nunquam deficiente, et extrinsecus etiam nulla ui oppresso, nihilominus durabilis semper non sit: et ut Aegyptius ille putauit, produci

Seminis Facultate.

produci tempore infinito nequeat uita animatorum. Calor scilicet ἰμφοτός ἔ ἀερώδης existens, humido aqueo fouetur. Nam acreum illud calidum ἔ humidum perpetuo halitu ē corpore euanescent, reparatur dum humidum aqueum calore natio permutatur in acreum humidum quod ipsum φύσα, ἔ non τῶ πάθει calidum ἔ humidum esse dicitur. Humidum autem aqueum cum terreo elemento concretum est. Efficacissimum est autem in prima etate, ut nutrimento non modo quod exhalando cōsumptum est, restitatur, sed amplius etiam, ut quod nutritur, adolescat ἔ fiat quā ante fuerit, rasius. Post hanc etatem calor ἰμφοτός nonnihil degenerat in igneum calorem, quoniam ἰμφοτός calor in concremento aquę ἔ terrę inest tanquam in aliena materia qua necesse sit ipsum, tanquam ὕψις ἔ ἄλλοι μῆτε, foueri. Calore igitur nonnihil degenerante ad igneam qualitatem, humidum aqueum magis consumitur, siccitasq; terrea cum frigore utriusq; elementi magis intenditur. Consumit ergo seipsum, ἔ uicissim reparat seipsum calidum ἰμφοτόν, sed magis tamen consumit, quā seipsum reparet, quod manifestum est uitę ipsius mortalitate. Nam si utriusq; paria sint momenta, uitę nimirum perpetuus uigor esset, neq; etatum quędam essent discrimina. Itaq; calidum illud ἰμφοτόν, agit, ἔ patitur, restituit reficitq;, ἔ restituitur reficiturq;. Efficax ad agendum est, a similitudo nutrimentum sibi, patitur autem etiam ratione humiditatis, dum ex acreo nonnihil degenerans in igneum calorem, humiditatem suam depascit, siccitatem terream augendo. Propter Elementorum mixturam partim hęc accidunt Natuo calido, partim ut animato corpori, ἔ quatenus instrumentum est Animę. Elementi calidi proprium est, ut exhalet, ut consumat humidum, si foueatur humido, item, ut consumpto humore, quod reliquum est, siccetur ἔ refri-

geretur. Quatenus autem instrumentum est Anima, proprium ipsius est, ut seipsum conseruet, & seipsum replet, & detrimenta resarciat, & omnino inde penes ipsum sit custodia & tutela. Nec est uerum quod Galenus scribit in libro de quatuor motibus contra naturam, ut tremore, palmo, & reliquis, ἀρχαίωτος illud deguōv nihil aliud esse quam ipsam corporis Naturam, & Animam, quum, ut diximus, animæ uegetatricis principale sit instrumentum, nec ipsum est ἀτονιστός, aut ἀανιστός quiddam. Non enim ut Heraclitus censet, ignis, est causa & principium omnium, neque etiam ignis artificiosus est aliquis, ut Stoici definiunt, ad gignendum progrediens uia, qui continentis causa uim & appellationem habeat, cum ut Aristo: scribit in Metaphy: formam substantialem & materiam ultimam nihil componat aliud quam extrinsecus generans causa, quandoquidem actus, & potentia, sint principia ἀμείω compositionis rerum, nec medio quodam uinculo continente ipsa sit opus. Triplicem autem hoc loco ignem seu calorem distinguere libet, ut nimirum primum sit in aliena materia ignis, ut qui tamen ad corrupendū suum subiectum sit efficax. Alter, qui sit in suo proprio subiecto, ut est igneum elementum crassi reliquorum elementorum constituens aliquid. Tertius, qui sit quasi instrumentum uegetatricis animæ, aut plasticæ facultatis, quem artificiosum appello, ut ignis est in fabrorum officinis quo effingunt formas in ferro aut ere quasdam. Illum ignem Paracelsus in suis scriptis nominat Mechanicum, & eundem Hippocrates in primo libro de Dieta ut potentissimum & efficacissimum in Natura Naturæ uai φρόνησιv diuinum predicat esse, qui liber fortasse Stoici cuiusdam est philosophi, & non Hippocratis. Calor autem ille seu ἰσχυρός ignis, quoad instrumen-

mentum

mentum est animæ, & omnia alia, & seipsum etiam conseruat, & reficit, Quatenus autem concretam quiddam ex elementis est, & ut Hippo: loquitur ἰνὲννεύουσα desiderat, hac ratione seipsum destruit, & suum fomentum consumit ut perpetua ipsi sit opus refectioe. Quo sensu dictum illud ab Hippocrate accipi debet, quando scribit: καὶ ἀποστρεφὲς τὸν ἑαυτῶν τὸ θερμὸν, ὅστις ἐφύσε τὰ εὐμαρᾶ. Non enim quatenus ἐμψυχοῦ & instrumentum est Animæ, sed quoad cum elementorum concremento quiddam est coniunctum talis ignis. Nam perpetuo halitu exspirans corpus, perpetua refectioe nutrimenti indiget, quam calorem Plato in Theateto comparat telæ Penelope. Hippocrates in libro περὶ σαπιῶν Hominis uitam scribit esse ἐν ἡλίμηνον, ut qui septem dies priuatus nutrimento, moriatur. Quid ergo est quod occidit hominē ipsum? Nonne ἐμψυχοῦ calor, quoad ad suum proprium humidum depascit, caloris seu ignis, quoad in aliena materia subsistit, naturam huius, & hac ratione occidere calor hic dicitur. Itaq; consideramus in Natio calido substantiam, & præterea Qualitatem. Quoad est σωματικὴ δύναμις, instrumentum scilicet est Vegetatiuæ animæ, & unum specie est in omnibus hominibus. Quo ad uerò usurpatur pro Qualitate, multas sortiitur differentias, & gradus, quæ ut supra ostendimus, crassi elementorum distinguuntur, & quibus etiam uiuaces à miuus uiuacibus differūt. Qualis qualitas est humoris natiui, talis etiam est ipsius caloris, utrumq; sequitur temperaturā elementorum. Qualitas humidi natiui augeri nequit, ut quantitas potest, qua aucta quantitate, aut crescunt corpora in prima etate, aut diminutum humidum per nutritionis defectum, si reficiatur, rursus alimento quantitas ipsius augeatur corpus & fit habitius. Qualitas autem nullum habet

Allegatur hic locus à Galeno in libro de Marasmo. Non autem in consentaneè dictū illud est ab Hippocrate, tametsi Galenus librum hūc ut notat. re-
spuat.

Liber Tertius, De Plastica

ad perfectius, incrementum, & detrimentum humidi natiui, tam non potest amissum restitui, quam nullo detrimento affectum, non potest augeri, alioqui sempiterna uita animalis esse posset, ut Aegypto Sophistæ uisum fuit. Quidnam causa igitur esse censendum? Calido & humido natiuis imperfecta omnia perficiuntur, ut Carnose partes omnes, quando recreantur à morbis, item humores, Item spiritus. ipsa autem seipsam hæc *εμπτως* caliditas & humiditas neq; in melius augere, nec detrimento affectam reparare denuò (ut diximus) potest. Nam ipsum seipsum idem numero existens melius & perfectius efficere nequit, quum ipsum à seipso, ut causa, & effectus, non differant, qua ratione etiam ipsum seipsum generare nequit, alioqui enim simul esset, & non esset. Ipsum autem imperfectum si seipsum perficeret, qua, perficeret, perfectum esset, qua autem ratione perficeretur, ipsum etiam imperfectum esset. At idem numero existens nihil potest perfectum, & imperfectum simul esse, nec ipsum respectu sui, pati aliquid potest. Calidum autem natiuum cum sit principium & *ἀρχή*, semper respectu alterius intelligitur non respectu sui ipsius esse principium & causa, carens itaq; alio principio qua perfectius queat effici, & ipsum sese non possit efficere, sequitur, ut humidi natiui, ac simul caloris qualitas nec augeri, nec deperditi in integrum restitui possit. Et hoc argumento probatur in primis mortalitas omnium uita præditorum in hoc caduco mundo. In humido autem & calido *εμπτως*, causa est detrimenti & interitus, nempe contrariorum elementorum concretio, quibus actione & passione inter se mutua pugnantibus, compositum ipsum necesse est dissolui, & subinde deterius habere, nullo alio principio existente quo labes hæc refici aut reperari queat, ut paulo ante est demonstratum.

Seminis Facultate.

stratum. Nam ut inquit Galenus in libro de marasmo *εἰ μὲν δῖόν τε ἐν τῇ φύσει μέχρις τῆς ἀκμῆς προαγαγῶσι τὸ ξῶμα, ἢ φυτόν, αὐτὸς ἑτέραν οὐ βῆναι στοιχείωσιν ἀναλύωσι ἰσῶμα τὰ δυνάμει, ἄνω ἀμύωνος ἀγρόν τε καὶ ἀφθαρτόν ἐμάνει αὐτῇ τὸ ἀμύωνος, σφοδρῆτις ἐπιπέτῃ τυγχάνου.* Itaq; *Galen in Ar*
 progressu temporis & etatis humidum nativum illud re- *te medica*
 ficatur, simul debilitato calore, ut ex nutrimento simile *cap. 69.*
 amisso, quantitate, & qualitate, humido priori nequeat *lib. 3. Aph.*
 reparari. Nam ut uinum (inquit Aristoteles) si subinde di- *com. 17.*
 luatur aqua, tandem efficitur ἰδιόπερ & evanescens, quum *Item in li-*
 uinum, permutare non possit aquam, in uinum, ut ipsa per- *bro de ma-*
 mutatur aliàs quando uua in uite maturescunt, & uinum *rasmo. &*
 ex ipsa aqua in uuis generatur. Ita calido nativo efficaci & *lib. 11. Me-*
 ualido existente, nutrimentum etiam ipsius in similem sub- *thodi me-*
 stantiam conuertitur. At ui languescente ipsius, ut uinum *dendi.*
 aquosum, inefficax redditur, ut ipsum sese amplius nutri-
 re nequeat, aut nutrimentum in suam substantiam mutare,
 ut fugiens uinum, evanescendo non mutat aquam in uinum,
 sed ἰδιόπερ magis efficitur. Verūtamen non senio duntaxat,
 sed etiam morbis *μαρκασιώδεσι* qualitates illæ ἀρχαίγοροι
 contrarijs permutantur, quorum unus est, qui refrigerat
 nativam caliditatem cordis, & senectus præter etatem ap-
 pellatur, alter, heclicæ febris calore humiditatem fibrosa-
 riam ipsius partium consumit. Vtrisque uniuersum corpus
 tabescit, instrumento scilicet primo uegetationis & nutri-
 tionis inualido existente, cum nec humiditas sine calore na-
 tivo, nec calor nativus sine humiditate sit efficax ad nutri-
 endum. Sic autem carnosæ partibus affectis, sed saluis &
 integris fibrosis, quod contabuit, restitui denuò potest in-
 temperies depulsa si fuerit, quæ impedit caloris nativi effi-

Liber Tertius, De Plastica,

cientiam. Incalescunt autem sumpto cibo magis hectica febre laborantes, quod uidelicet nutritione ut calor complexionalis augetur, ita simul cum ipso febrilis etiam intenditur. Nam simul ambo calores crescunt, cum febrilis nullus sit calor, non existente naturali calore: Quod si ardentissimis, aut pestilentibus alioqui febribus, remissior calor appareat, signum est remissio hęc Natiuum cordis calorem admodum refrixisse, quod uidelicet infirmo calore cordis, febrem quoque accidat esse tepidam & remissam. Nec est alia causa quod febris uini potu intenditur: quam quod uino complexionalis calor cordis augetur, & simul etiam febrilis calor intenditur. Nec est quod dicet aliquis in febribus hecticis augeri qualitatem natiui per se caloris (ut qui augeri nequeat non aucto quoque humido natiuo) quoniam istud ijs, quę supra à nobis sunt demonstrata, repugnat, sed augetur calor cordis complexionalis, qui differt à qualitate Calidi insti, ut qui propter mixturam & erasin elementorum insit carnosus etiam partibus omnibus & humoribus. Quo alioqui sunt & dicuntur etiam temperamenta dissimilia, quibus dicimus aliquos habere calidius, aut frigidius, humidius aut siccus cor, aut Hepar, aut Ventriculum, aut caput, aut in uenis sanguinem. Calidiora hęc dicuntur fieri, calidiorum usu, aut frigidiora usu refrigerantium, ut quando Hippocrates scribit, Ventres fieri hyeme calidiores. His gradibus Medici distinguunt Temperamenta partium corporis, quę crases, à quibusdam complexionibus appellantur, Huic calori naturalis temperamenti oppositus est calor morbidus. Tot autem modis calor inesse Corpori dicendum, siquidem uitare homonymiam uelimus huius uocabuli.

Liquet ex his, quę commemorata hactenus sunt, quodam

nam

Seminis Facultate.

nam discrimen sit inter τῆ φύσα ἢ τῶ πάθα calidum, ἢ
quod ἐμφυτον, sit τῆ φύσα calidum, quoad uidelicet sit αἰε
ρῶδες, ἢ non αἰθερῶδες quoddam corpus, quod Aristo:
libro 2. de generatio: Animal: ἀνάλογον τῶ ἀνω στοιχείω
φύσιν habere scribit, atq; id ipsum censet Fernelius esse quod
Medici appellant ἐμφυτον θερμόν, sed non paruo, ut mihi
quidem uidetur, errore. Etenim Galenus libro quinto de
Simplicibus medicamentis, ἢ in libro contra Lycium So-
phistam, ἐμφυτὸν θερμόν dicit materiam esse mixtam ἔ
spermatico humore ἢ sanguine menstruo, ἢ qua primò for-
metur fœtus, ἢ non αἰθερῶδες quoddam corpus. Eius
hæc sunt uerba. ἐμφυτον θερμόν, τό ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον τοῖς
γονιμασίαις, τὸτ' ἐστίν, ἐξ ἢ τέλει πρῶτον ἔχουσι γόνισιν.
ἀρ' ἢ ἄλλο τι τῶτ' ἐστὶ πλείονα καταμύειν, καὶ σπέρματος
Enimvero spermaticus humor, non est ipsum ἐμφυτὸν θερ-
μόν, ut quod (quemadmodum diximus) consubstantiale sit
fibrosis ἢ membranis ἢ spermate generatis corporibus,
ut ipsius, spermaticus humor, non autem sanguineus, sit
materia, ἢ nequaquam subiectum, ut hoc loco definit ἐμ-
φυτον θερμόν, Galenus. Multo minus poterit esse αἰθερῶ-
δες quoddam, ἢ ut Aristoteles appellat, ἀνάλογον τῶ
ἀνω στοιχείω, σώμα, utpote quod ex elementis nequaquam
sit concretum corpus, ut est ἐμφυτον θερμόν, ut quod sit
temperamento aëreum calidum ἢ humidum, quod coelesti
tamen proportione non respondeat. Præterea calidum ἐμ-
φυτον adscribitur corporibus quoad similia sunt, ἢ non
organica, sed αἰθερῶδες illud, quod, ut scribit Galenus lib.
7. de placitis Hippo: ἢ Plato: aut Anima ipsa est, aut ὄχρα
Animæ, non tam similaribus, quàm organicis partibus
efformandis, ἢ conseruandis efficaciam habet, ἢ genea

Liber Tertius, De Plastica

vando, & per uegetationem conseruando ipsum Animal.
 Etenim Anima ipsa, λόγος est, sed ἢ δὲ λογός, ut est Men-
 tis λόγος, sed λόγος τῆ ὄλη συναλημμένος efficax uiuificis es-
 nergijs, seipsam & suum corp. ex elementis concretū con-
 seruare & gubernare. At uerò ποιστῆς nullus est λόγος,
 sine corpore in rebus naturalibus, tale autem Animæ cor-
 pus seu ὄχημα, neq; ignis est, aut elementum quoddam, ne-
 que concretum quid ex elementis, sed corpus quoddam est
 proprium essentia Animæ, quæ ut οὐτελέχεια impatibilis
 est, & duntaxat efficax ad mouendum & efficiendum, ut
 celestia sunt corpora, quorum instrumento celestium or-
 bium Animæ uniuersa hæc inferiora & caduca regunt, mo-
 uent, alterant, & gubernant, quibus Analogia quadam si-
 mile est corpus & ὄχημα illud Animæ, caducorum & mor-
 talium Animatorum, quod ipsum, nequaquam sit calidum
 natium ipsum, propter causam dictam, & potius sit in-
 strumentum primum huius corporis ἀθεραύδης appellan-
 dum. De hoc corpore quasi celesti & proprio Animæ lo-
 quitur Aristo. lib. 2. de generatio: Animal: ad hunc scribēs
 modum. πάσας μὲν ἐν ψυχῆς δυνάμεις, ἑτέρας σώματος
 ἴσους κινουμένων καὶ θεοτέρων τῶν καλομένων στοιχείων
 ὡς δὲ διαφέρουσι τιμιότητι αὐ ψυχῆς καὶ ἀτιμίας ἀλλήλο-
 λων, ὅτι καὶ ἡτοιώτως διαφέρει φύσις. Aristoteles ἀθεραύ-
 δης illud dicit, nempe hanc ἰσοτιμίαν ἀρχῆς, esse quiddam
 Analogia simile quinto elemento, celesti uidelicet corpori,
 idq; appellari uulgò etiam ἰσοτιμίαν θερμότητος, ut quo generen-
 tur Animalia, quemadmodum aliàs etiam Solis calore, aut
 Animalis, Animata generentur, non autem calore ignis,
 ὅτι μὲν ἐν ἡούτοις φύσιν θερμότητος ὅτι πῦρ, ὅτι ἀπὸ πυρὸς
 ἕξει τὴν ἀρχὴν, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶ φανερόν. Cælestis
 corporis

Seminis Facultate.

corporis uirtuti & efficacia ζωτικόν illud θερμόν simile est quod tamen neq; ignis sit, neq; igneum quoddam, sed sit artificialiosus quiddam ignis, ut Zeno ipsum appellat, & spirituale quoddam mechanicum corpus, impenetrabile. & ut Hippocrates, seu quicumq; is fuerit qui tres de diæta conscripsit libros, primo libro scribit. τὸ θερμότερον καὶ ἰσχυρότερον πῦρ, ὅπερ πάντων ἐπικρατεῖται, διέπον ἅπαντα κατὰ φύσιν, ἀφανερὰ καὶ ὄφρα καὶ φάσεις. Ἐν τῷ ψυχῆ, νόος, φρόνησις, αἰσθησις, κίνησις, μείωσις, διάδοξις, ὕπνος, ἐγρήγορησις, τῆτο πάντα διὰ παντὰ κυβερνᾷ, καὶ τάδε καὶ ἐκείνη ἐλέκτοι ἀτριμίζου. Sed de corpore illo quasi celesti & spirituali, in libello de semine & plastica facultate commodius differemus. satis est in presentia si intelligamus non idem esse θερμόν ἐμψυχον seu ζωτικόν, & θερμόν ἐμψυτον, quæ confundisse uidetur Fernellius, ut in quibusdam etiam alijs est hallucinatus. Aliud porro est σύμφυτον θερμόν, quod ipsum est etiam in corporibus inanimatis naturalib. mixtis ex elementis quæ necesse est per calorem naturalem coalescere, ut ex omnibus una quædam fiat substantia instrumento caloris, quo, ut liquet, definitione ipsius, coalescunt καὶ συγγίνονται τὰ ὁμόφυλα. Coalitum illum, seu concretionem appello σύμφυτον, quæ sine naturali principio nõ potest esse unitas. Dissoluitur unitas hæc, duobus modis nempe corruptionis. Horum alter uiolentus est, ut si quoddam concretum est, igne corrumpatur. Alter, si proprio calore extincto subeat alienus & externus, dissoluens putredine quod constitutum erat φύσει. Contrariè hæc διάλυσις seu διάσπασις opponitur σύμφυσι. Hæc σύμφυσι præditæ sunt omnes partes similes corporis animati, & ut anima priuentur, nihilominus σύμφυσι hæc non amittunt, ut caro,

Liber Tertius, de Plastica

uenæ, nerui, ossa. Animationis actu *ἐντελεχία* priuata,
 ut essentiam priorem amittunt, ita quoq; Nomen, ut mor-
 tua caro, nō nisi caro æquiuocè appelletur. Perempta autē
 anima, non simul etiam *συμπύσεως* natura hæc perimitur,
 quæ & ipsa, quædam *ἰσμία* est, uerū respectu animatio-
 nis, non actu, sed *δυνάμει* existens. Inanima autem caro,
 iam alia quædam caro est, actu proprio existens, & actio
 ipsius, aut passio propria cū sit ignota, proprium nomen
 non habet, sed ut animata, participat eodem, sed æquiuoco
 nomine. Physica autem corpora omnia, *δυνάμει* actionis,
 aut passionis cuiusdam definiuntur. Perfectissima autem
 sunt animata, Imperfectiora, inanima, ignotis enim actio-
 nibus, & passionibus, seu *ἐνέργειαι* differentiis, ipsæ quo-
 que *ἰσμίαι* & *δυνάμεις* definiri nequeunt usus & finis gra-
 tia omnia sunt condita à Deo, & nos, inquit Aristoteles, o-
 mnium serè rerum naturalium finis sumus. Et Caro, non
 animata etiam, *ἰσμία* est, cum sit naturæ opus, & carnis
 materia, nempe elementa, sunt *ἰσμίαι*, quæ *δυνάμει* rati-
 one, ut subiiciuntur formæ substantiali carnis, sic caro ip-
 sa, ut *δυνάμει* existens, materia est animatæ carnis, quæ
 uerè & simpliciter Caro dicitur. Vt autem elementa, sua
 quadam substantia extra formam carnis subsistunt, ita ca-
 ro quoque naturalis tantum, & non etiam animata caro
 appellatur, Sic caro naturalis hæc, separabilis est, ut actu,
 sine anima subsistat, physin quandam suam habens, cū sit
 effectus naturæ, & non artis, propria sunt accidentia car-
 nis naturalis, quorum causa & principium sit ipsa natura
 carnis. Sunt etiam actiones & passionis aliæ, quas ipsa res
 respectu aliorum habere dicitur, quæ historiis medicis &
 physis explicantur, ut stirpium etiam uacantium anima,

☉

& metallorum, & postremò elementorum, ut tamen perfectis animatis naturis, nihil uideatur perfectius esse. Extrema est materia prima, naturæ mediæ, quædam propius aspirant ad perfectionem formæ, nonnullæ propius accedunt ad materiæ imperfectionem, de quibus naturæ gradibus doctæ & argute multa scribuntur apud Aristot. in fine Quartii libri *μττὲς πρῶν*. Ex his quæ diximus, liquet, non tantum Animatorum naturam & *ψαίαν*, sed omnium quandam *ψαίαν* existere, quæ nimirum *συνφύσει* elementorum quiddam unum secundum naturam esse dicuntur, quoniam *σύνφύσει* sine natura nequit esse, quamuis sine anima esse possit, cuius *συνφύσει* crassis quidē ipsa, nō sit causa, sed cōtra potius, natura, sit causa ipsius craseos. Omnis porro Natura, substantia est, sed crassis *ορανίς*, proprium ipsius substantiæ existit *πᾶθος*. Natura enim causa est proprii *πᾶθος*. Hactenus quot, & quibus significatis uocabulum, *καλίδι*, usurpetur ostendimus, nec non principaliter illud *ἐμψύκων* substantiæ cordis inesse, deinceps, fibrosis, membranisque, è spermate generatis partibus, & propter illas in carnosis etiam partibus inesse demonstratum est, eiusq; officium esse ut concoquat alimenta in uentriculo, & in uentis, & ut nutriturus humor similaribus omnibus partibus apponatur, agglutinetur, & postremò assimiletur nutriendis partibus. *ἐμψύκων* autem calori cum sit opus (propter causam superius commemoratam) perpetua ex alimentis refectione, ipsum scilicet seipsum calidum illud reparabit, & conseruabit assimilando substantiæ nutriti corporis nutrimentum, quam reparationem & assimilationem non presteret, nisi instrumentum esset *ἐμψύκων* & *διεπεσῶδης* caloris, quum non nisi animata nutriantur, & princeps causa

sit anima, cuius quale corpus sit *αἰθερώδης*, supra fuit expo-
 situm. Ipsum enim expers materia (ut etiam est anima) &
ἀανάβης existens, nutritione nō indiget, & aboluta harmo-
 nia corporis, ipsum nempe *ὄχημα* illud simul cum anima
 interit, si mētis expers sit anima. Anima enim mouet corp.
 instrumento *αἰθερώδης ἀάματος*, non enim est *ἰδίᾳ* *ὄχημα*
γεία, & *διωδύμας* *νοητικῆς* animæ & corporis *διωδύμας*
 oportet distingui, ut uim habeant ad mouendum. Proinde
ἐκπύρτος seu influens cordis calor, & proprius cuiusq;
 partis *ἐκπύρτος*, uegetationis causa seu nutritionis existunt,
 nempe utrisq; unum *είδος* causæ constituentibus. Nam ne-
 que influens & communis sine proprio calore, neq; pro-
 prius, sine influente efficax ad nutricandum uidetur esse,
 nutritionis tamen *ἡγεσέχης* & *ἀυγότατος* *ἀκτιὸν* est, cali-
 dum cuiusq; proprium & uernaculum. Materie autem
ἡγεσέχης due sunt nutritionis, nempe Spermaticus humor,
 & sanguineus, uterq; participans aqueo & terreo elemen-
 to (nam sine his solidum non posset esse corpus) natura fri-
 gidis existens ac non nisi *νατὰ τὸ πᾶθος* calere dicuntur,
 nihilominus tamen tanquam contraria, fomentum & *ὕψι-
 μαύμα* natiui & aërei caloris esse dicuntur. In mixtis ea-
 nim, aëreus & igneus calor, necesse est si perpetuò exhalent
 & euanescant, ut his quasi contrarijs, denuò reparentur.
 non enim sine motu est alteratio, & motus non sine contra-
 rijs, sanguinem autem, ut *ψύξι* seu natura frigido, & quo
 omnes partes necesse est uegetari, ut caleret, instrumentis
 uenarum & arteriarum calefacientibus ipsum, natura tan-
 quam uasis inclusit, sic ut minus calidus uenis, calidissimus
 autem corde & arterijs contineretur. Exuperat calor aë-
 reus, spiritalisq; substantia in cordis & arteriarum sangui-

ne. cu

ne, cuius refrigerationem & excrementorum fumoſorum
 expulſionē molita eſt natura ſpiraculis pulmonis, & pulſu
 in arterijs ſemper ſuſq; deq; uibrātibus. Huic ſemper euaneſ-
 cētī calori & ſubſtātiæ animati corporis opitulatur natu-
 ra, certis periodis uitam illorum determinans, ut nullo mo-
 do, quemadmodum Aegyptio huic uiſum fuit, poſſit eſſe
 ſempiterna uita. Propter influentiam autem caloris, cor,
 ut calidiſſimum comparatur reliquis partibus, quæ com-
 paratio qualis ſit, in præſentia eſt conſiderandum. Multis
 modis, id eſt, equiuocē, unum, alio dici calidius monet A-
 riſto: lib. 2. de partibus animal: Quæ ſint autem uni uocē
 comparabilia, docet Ariſto: libro 7. phyſicorum. In hiſ,
 inquit, hoc modo cōparabilib. id quod ineſt & in quo ineſt,
 à ſimiliter cōparatis, ſpecie nō different. Ut cor, ſi cordi cō-
 paretur, aut cerebrum, cerebro, aut caro, carni, comparatio-
 ne uera comparabilia erunt. At ſi cor dixeris calidius eſſe
 cerebro, aut iocinore, cum τὰ πῦρ αὐτῶν different
 ſpecie, comparatio ſcilicet equiuoca erit, & perinde erit
 atq; ſi compares humiditatem aqueam cum aëre in humiditate,
 aut calorem aëris cum calore igneo, aut calorem ſan-
 guinis cum calore uenofi generis. Quo manifeſtum eſt,
 quōd Lycus Sophiſta, contra Hippocratem diſputans, non
 rectē & conſentaneē probarit calidiores eſſe Iuuenes, pue-
 ris, comparando ἐμψύτων, calori temperamenti, ſeu com-
 plexionis, ut vulgō appellant. Nam ſi quæ ἐμψύτος calidi-
 tas eſt in corde, ea ineſt cerebro, aut contra, tum neque cor,
 neq; cerebrum (quū ſint conſubſtantiales ἐμψύτοι ca-
 lores) uita participarent. Nam temperamenti etiam calo-
 res, differentiam ἐμψύτων caloris ſequuntur, ſi ſint in latitudi-
 dine ſanitatīs. Distinguuntur porro hiſ differentijs calo-

Liber Tertius, De Plastica

rum, duo genera morborum, unum est, quod, propterea quod insit partibus *ἐκφυτορ* calorem habentibus, qui becticus dicitur morbus, quod genus licet nonnunquam propulsari possit remedijs, detrimentū tamen & quod amissū est humoris, reparari nullo modo potest. Alter est calor temperamentis seu complexionis carnosarū partiū, qui depulso morbo reparabilis est. Quin etiam sanitates gradibus differunt, respectu huius *ἀρεχέγος* calidi & humidī. Illud enim si temperatissimum fuerit, perfectissimam constituit sanitatem, quam græci nominant *ἀρεχέγος*, ut quæ respectu causarum morbificarum maximè sit *ἀρεχέγος* habitus. Inferior hoc est habitus, quæ medici appellant *ἰσχυρὸν*, vulgari scilicet & mediocris sanitas, quæ minus resistit morbis. Tertia est caduca, & proclivis in morbum sanitas, quæ neutra & *ἰσχυρὸν* appellant. Una atq; eadem plastica facultas est omnium, qui etiam una species animæ, sed materia seminalis & menstrui humoris differunt temperamenti (ex elementis enim concretam quiddam uterque humor est) quem ex sanguine instrumento spermaticorum vasorum generari necesse est. Sanitas autem partium, in quibus est *ἀρεχέγος* calidum & humidum, cum morbo carnosarum partium simul esse potest, non enim contrariè pugnat cum sint in diuersis primis subiectis. Ac præterea contentorum morbi, ut sanguinis & spirituum morbi, non etiam simul coafficiunt *ἰσχυρὸν* solidas partes, ut diaria, aut putrida febris, non nisi *ἰσχυρὸν* cor afficit, ut calor contra naturam cordis, quodammodo symptoma sit harum febrium, morbo ipso existente in spiritibus, aut humoribus, qui morbus, causa sit febris, id est, calor in corde contra naturam, tanquam symptomaticis cuiusdam, tamen si morbus etiam,

etiam, alterius morbi possit esse causa. & simul duo possint
 aut plures esse morbi. Proinde si quis solidas partes compa-
 rat, contentis, principatus energiarum & substantia pe-
 nes solidas est partes, quæ cum sint organice proprie &
 per se informari dicuntur ab anima, ut quæ anima sit Ente,
 lechia corporis organici, ut ob id non organica, non per se a-
 nimata dicantur, propterea quod omnia inanimata, sint
 simularia, & non animata corpora. Contenta autem, ut
 sanguis, & spiritus, sunt per se animatorum instrumenta,
 ut sanguis, uegetationis, sed animalis spiritus, sentientis &
 mouentis in loco facultatis. Et spiritus quidem ipse per se
 neq; sentit, neq; mouet loco corpus, sed cerebrum median-
 te spiritu ut instrumentum utramq; energie exercet, &
 cerebri substantia generantur quoq; spiritus illi in cauis ce-
 rebri, quemadmodum sanguis etiam uenis, & arterijs ge-
 nerari consuevit. Instrumenta quidem prima animæ, sunt
 solida corpora, seu *σπερματικά*, quæ anima ipsa non sunt,
 sed animata corpora. Sed contenta ut spiritus, aut sanguis,
 neq; anima ipsa sunt, neq; animata, sed instrumenta animato-
 rum, & quæ subinde à continentibus, generentur. Etenim solidæ
 partes duntaxat nutriuntur, sed contenta non nutriuntur, sed
 duntaxat generantur, & augentur sed non adolecendo, ut so-
 lidum. Deinde cerebrum sentit, ut Galenus docet, per se & pri-
 mo, quare spiritus per se non sentient, sed instrumentam dun-
 taxat sunt, quo cerebrum sentiat, differunt autem, Quod,
 & quo, tanquam instrumento, fit quid iam. Quinetiam
 nerui per se non sentiunt, quia sunt instrumentum cerebri,
 sed nihilominus animatum sunt corpus, quia solidum, &
 quatenus solidum, nutriuntur etiam, spiritus animalis non
 nutritur, quare animatus non est. Deinde qualitas etiam
 diffusa

Liber Tertius, De Plastica

diffusa per neruos etiam animata non est, quia qualitas, nã
 nec radij solis sunt animati, licet sol ipse sit animatus. Quã
 ve errant qui spiritum principale instrumentum sensus esse
 se dicunt. Vnitas porro, qua multe partes organice et dissi-
 milares, unum aliquid sunt naturali et substantiali *συνέ-
 χεία*, differt ab ea unitate, qua ex multis fit aliquid unum
συνφύσει. Etenim multa, quę sunt unum *συνφύσει*, una
 quadam naturę specie deuinciuntur, ut sanguis, lac, uinum,
 caro, aut uena animationis expers, herbe exanimatę, et
 uegetatrice anima spoliatę. Differunt naturis etiam par-
 tes similes corporis animati, et ob id ipsum unum *συν-
 φύσει* compositę constituētēs organon nullo modo possunt
 esse. Nam in his quę sunt unū *συνφύσει*, nullum est internū
 motionis principium, quoniam ut Aristoteles scribit libro
 6 Metaphysicę *ἢ συμπίφυνον, ἢ βούλας αὐτὸ ὑφ' ἑαυτῆς.*
Ἐν γὰρ, καὶ ἔν αὐτῷ, τὸ συμπίφυνόν. Ut autem *συνέχεια* est
 naturalis quedam partium, quę sunt organice unum ali-
 quid *φύσει*, ita etiam quedam est *συνέχεια παρὰ φύσιν*, ut
 si præter numerum legitimum adnascitur quod corpori or-
 ganico animato, id ipsum non *φύσει*, sed *βίαι* dicitur *συνέ-
 χεία*. sunt etiam quę *συνφύσει* unum dicuntur esse, sed *παρὰ
 φύσιν*, ut concrementum dissimilium metallorum, aut uini,
 et mellis, ut quę *φύσει* et substantialiter non unū existant,
 ut mel *συνφύσει* unum est, aut uinum, aut caro, aut neruus
 quę omnia unum *συνφύσει* κατὰ φύσιν esse dicuntur. Qui-
 bus autem partibus constituitur *φύσιν συνέχεια* unū sub-
 stantiale, eas, quatenus actu sunt separatę, necesse est ut
 priorem animationis *δύναμιν* añtant, ut si caro aut neruus
 separetur ab animali, aut oculus, aut brachium, has autem
 partes non constituere unam et totam substantiam ani-
 malis

Seminis Facultate.

malis *συμφοσαι*, manifestum est. At similis *ἰσμία*, respectu
 suarum partium *συμφοσαι* unam dicitur substantiam con-
 stituere, eius partibus scilicet separabilem actū & *ἰσμίαν* ha-
 bentibus, ut carnis partes nempe Elementa, eandem habēt
 substantiam separata, quam habent οὐ τῷ *συμπεφυκότες*,
 sed extra *συμπεφυκός*, constituunt elementa unum per acci-
 dens, ut accrus lapidum, constituitur ut unum per acci-
 dens. At *συμφοσαι*, unum per se ex his nēpe naturę gratię
 substantia unum constituitur. Prima hęc est compositio a-
 nimati corporis partium, qua ex elementis similes par-
 tes constituuntur per *σύμφυσιμ*. Altera, qua, non per *σύμ-
 φυσιμ*, sed *συνεχίαν φυσικῆν* constituuntur partes organice,
 & tertia, qua, ex organicis eadem *συνεχίαν* constituitur
 totum animatum corpus. Similes partes naturam habēt,
 qua *δυνάμει* gratia possunt subijci animę, ut informan-
 ti *ὀντελεχίαν*, & perempta hac essentia organica, seu ani-
 mationis forma, soluta unitate *φυσικῆς συνεχίαν*, nihil
 ominus similes partes aliquid unum *συμφοσαι* dicuntur,
 ut omnia corpora naturalia aliās ex elementis, opificio na-
 turę, concreta unum *συμφοσαι* dicuntur. Differunt autē
 partes, quatenus *φυσικῆς συνεχίαν* sunt aliquid unum, &
 quoad *συμφοσαι* sunt unum. Nam ut uiuę, & organice,
 ab interno principio, nempe ab anima habent ut agant, &
 patiantur aliquid. Sed quę sola *συμφοσαι* sunt unum ali-
 quid, à seipsis, & interna causa non habent quod agant,
 uel patiantur, sed respectu eorum duntaxat quę nullam
 cum ipsis habent *συνεχίαν φυσικῆν*. Nam quę *συνεχίαν
 φυσικῆν* sunt unum, his accedit interdum ut aliquid sint unū
συμφοσαι, sed *παρὰ φύσιμ, καὶ βίαν*, cū sit alia, *φυσικῆς
 συνεχίαν*, & alia sit *ἀπλῶς Quantitatis*, *συνεχίαν* ratio-
 nis

νεχη

Liber Tertius, De Plastica

ne cuius nullum potest internum principium esse, actionis, uel passionis. In amputatis organicis partibus animatorum perimitur principium, ut in perfectis animalibus, sed in imperfectis, ut uiperis, & serpentibus, & stirpibus, ἀρχαὶ motrices in partibus etiam separatis aliquandiu insunt, quæ ratione & ipsæ dissectæ partes hanc φωνὴν αὐτοχέουσαν non amittunt statim. In partibus autem similaribus priuatis uita & separatis, non etiam unitas συμφύσεως perimitur, ut cuius γένεσις, opposita sit putredo, naturalem hanc unitatem & σύμφυτον dissoluens. Huius συμφύσεως causa est plastica uis, quæ aut in seminibus delitescit, aut cœlesti corpori adscribitur, cui σύμφυτον suam debent inanima, & duntaxat Naturalia appellata corpora. Artibus autem nihil efficitur συμπεφυκός unū, sed duntaxat per accidens unum constituitur. Aristoteles libro 3. Metaphysicæ, triplicem hunc modum unitatis distinguit in unum, αὐτοχέουσαν, & unum συμφύσεως, & unum per Accidens totum ex partibus constitutum. Partes duntaxat ἀνώμαλα, & non etiam actu, χωριστῶν quiddam dicuntur, quæ separatione speciem prioris δόξιας amittūt, ut oculus ab animali erutus, aut caro & animata, nam φωνὴν αὐτοχέουσαν, id quod sunt, esse dicuntur, ut hac ratione actu esse separatim non possint dici. At similes sunt, cuius partes ut ἀνώμαλα insunt toti, ratione συμφύσεως, ita quoque actu separabiles possunt esse, ut Physica omnia sunt corpora ex quatuor Elementis συμφύσεως composita, quibus extra σύμφυτον compositis nō nisi per accidens unum (quale unum, est aceruus) constituitur. Partes autem, quæ hoc modo insunt ἀνώμαλα, & separabiles etiam sunt suo actu, ut materia quædam totius esse dicuntur, ut gratia quarum generationi & corruptioni

ὁμοίωμα

Seminis Facultate.

διωόμενὰ sunt obnoxia corpora. Alie partes sunt, quae
διωόμενὰ tantum totis insunt, & separata actū illum *δύναμις*
 amittunt, qualem scilicet organicarum partium *δύναμις* esse
 diximus; constituentium totum animatum corpus. Quae
 rum partium per se generatio quaedam est ex elementis *συμ-
 φύσει* concretarum, illae si contingat misceri, ipsae per se &
 totum unumq; *συμφύσει* non constituetur, sed per accidens
 unum, ut constituitur massa metallica, uarijs metallis mi-
 xta & composita, sic etiam ab arte mixta omnia, non *συμ-
 φύσει* mixta appellantur. Habentium autem par-
 tium *φυσικὴν ὁμοίωσιν*, percepta forma & essentia ani-
 mata, non etiam naturalis *συμφύσει* forma similarium
 corrumpitur, propterea quod ex elementis, tanquam ma-
 teria, sit composita pars *ὁμοιομερὴς*. Organicae autem
 partes, e similaribus, & totum animal, ex organicis com-
 positum quiddam sunt, ex partibus his, non ut ex materia,
 sed ut physicum continuum corpus, ex partibus, toti inte-
 grali suam essentiam transcribentibus. Nam alioqui par-
 tes ad totum referuntur, ut partes quantitatis, sed essen-
 tiam suam propriam tamen & separabilem habentes, quam
 totius essentiae nequaquam acceptamferunt. Quo fit et-
 iam ut totum *σύνολον* physicum compositum ex partibus
 organicis ex partibus his tanquam materia nequaquam ge-
 neratum possunt dici, & ut Aristo. inquit libro secundo de
 generati: animali, à plastica facultate simul similes, &
 organicae partes generantur, ex elementis autem similes
 generantur, ut ex materia unam quandam cuiusque, na-
 turā *συμφύσει* constituendo, quae *διωόμενὰ* quadam subij-
 ciatur informationi animae, & quae sine anima etiam
 sua propria natura subsistere (ut supra diximus) separatim
 possit.

possit. Hactenus demonstratum est, duobus modis ex multis partibus, unum $\delta\sigma\iota\alpha$ & per essentiam constitui. & quænam differentia sit illarum. & ex partibus compositarum substantiarum exposuimus. Nunc deinceps considerabimus, num sola corpora animata, propter animam, sint prædita forma substantiali, reliquorum autem omnium ut inanimorum essentia nulla alia sit quàm crasis quædam mixtorum elementorum, ut natura rerum, nihil aliud sit in corporibus inanimis (ut quibusdam uidetur) quàm sola mixtio, & mixtorum corporum alteratio, ut uisum Empedocli fuit, cuius errorem non uno in loco reprehendit Aristoteles negantis Naturam formalem, quæ λόγος est. & $\delta\sigma\iota\alpha$, inesse rebus Naturalibus. Manifestum est, formam substantialem (quam philosophi λόγος appellant, quòd uidelicet nullo sensu, sed duntaxat intelligendo percipiatur) Naturam, & principium esse, & per se ingenerabile quiddam atq; incompositum. Alioqui enim non esset principium, si compositum ex elementis, aut alijs quibusdam principijs constitutum esset. At crasin omnem ex elementis, compositam qualitatem esse, uel compositione primarum qualitatum seu mixtione generatum quiddam esse, ipsa definitione craseos manifestum est, ut hac ratione crasis λόγος & principium nullo modo esse aut dici possit, præterea, mixtio primarum qualitatum cum sit suapte natura incerta & $\alpha\delta\sigma\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$, principium & causam requirunt mixtiones determinantem, quæ causa, non erit crasis ipsa, ex multis mixtis. Vnam speciem quancumque efficiens, ut quæ, propter compositionem, non possit esse principium, ut paulò ante fuit dictum, quamobrem ex necessitate principium craseos esse oportebit, λόγος, & naturam, nempe formam substantialem,

Seminis Facultate.

tialem, determinando infinitatem mixtionis, & hac determinatione, naturæ ipsi convenientes primarum qualitatum producendo crases & temperaturas, & ex primis etiam, producendo secundas, nec non etiam tertias, & cum his proprias quasdam & occultas facultates, seu qualitates, quæ proximè à forma substantiali abesse uideantur. Nā propriorum $\omega\alpha\theta\omega\sigma$ seu $\delta\omega\acute{\alpha}\mu\epsilon\omega\sigma$, principium existit & causa forma ipsa & essentia rei, quam Physici potiore Naturam appellant. Quamobrem si sua quædam crasis inest exanimatæ carni, item cerebro, cordi, membranæ, neruis, naturā quoque suam & $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\nu$ $\sigma\upsilon\mu\phi\omicron\sigma\epsilon\omega\varsigma$ ipsis inesse oportebit, quo nimirum qualitates hæc sint determinatæ propter naturam formalem scilicet determinatam eas, tametsi non sine temperamentis (ut causis, sine quibus non) naturas plasticæ facultates aut Cœlestium corporum, aut in his caducis animatis, seminales & spermaticæ $\delta\omega\acute{\alpha}\mu\epsilon\omega\varsigma$, formas naturales simularium producant. Verum reprehensione dignum est, quod serè semper ueteres Physici, causas, sine quibus non sit aliquid, ut primas, & præcipuas habuerint, ut Empedocles, Mixtionem, & Empedoclei istinoui nostrates, crasin, arbitrantur esse $\delta\sigma\acute{\iota}\alpha\nu$ inanimatæ rei. Tamet si nonnunquã ipsa Veritas (ut scribit Aristoteles) Empedoclem coegerit sateri, ut nō crasei, sed $\tau\tilde{\omega}$ $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\nu$ $\tau\tilde{\eta}\sigma$ $\delta\sigma\acute{\iota}\alpha\epsilon\varsigma$, carnem, os, neruum, membranam, subsistere inuitus confiteretur, aut oblitus eius, quod prius senserat seipsum negaret. Aristoteles libro primo Metaphy: circa finem ignorantiam formalis, seu naturalis causæ his uerbis Empedocli exprobrat. $\text{Επει} \nu\alpha\iota \text{ Εμπεδοκλῆς} \delta\sigma\acute{\alpha}\nu \tau\tilde{\omega} \lambda\acute{o}\gamma\omicron\nu \text{ φασί} \nu \text{ εἶναι. τῶτο δὲ ἔστιν, τὸ τὶ ἦν εἶναι, καὶ ἢ ὅσα τῶ πράγματος, ἀλλὰ μὴ καὶ ὁμοίως ἀναγκάσιον, καὶ Σαρρῆος, καὶ τῶν ἄλλων}$

ἡ ἀρῆναστρομ εἶναι τὸν λόγον, ἢ ἀποθεῖν (εἶναι) διὰ τὸ το
 γὰρ, καὶ Σάξξ, καὶ ὁ σφῆρῆσι, καὶ τῶν ἄλλων ἑναστρομ, καὶ ὁ δια
 τὸν ὕδωρ, καὶ ἐν αἶνος (Ἐμπειροδολῆς) λέγει τὸν, καὶ γὰρ, καὶ ὁ
 δωρ, καὶ ἀέρα. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλως λέγοντος μοῦ, σιωπῆ
 σον αὐτῶν ἀνάγκη, σαφῶς δὲ ἔνεργον. Ex his que dixi-
 mus, perspicuum est, mixtionē perfectā productas res tem-
 peramentis, esse ὁσίας, non quod temperamenta sint ca-
 rum ὁσία, sed quod sint causæ, sine quibus non possint esse
 ὁσία ἢ naturæ rerum. Quin etiam quod crasis non
 sit λόγος ipsa, seu forma, Syllogismo hoc nequaquam con-
 cluditur. Omni forma salua, res quoq; ipsa incorrupta ma-
 net. Et Omni temperamento saluo, res incorrupta ma-
 net. Ergo. Temperamentum seu crasis, est ipsa forma na-
 turalis. Nam ambabus affirmantibus præmissis in Secunda
 figura. ut A syllogismo, nihil concluditur. Efficiens autem
 omnium naturalium corporum causa est Animatum cor-
 pus. Nam si Animata sint, omnino necesse est, ut ab Anima-
 tis generentur. Sed inanimorum, efficiens ἢ generans cau-
 sa est cælum, quod ipsum Animatum esse, ἢ gubernari à
 separata Mente, summi philosophi Plato ἢ Aristoteles tes-
 tificantur, ἢ Aristoteles in Metaphy: à uita, ἢ Mente seu
 Anima cœlesti dependere cælum ἢ uniuersam naturam re-
 rum, scribit. Temperamentum porro Animatorum corpo-
 rum hætenus ἐμφύτων, sed Naturalium, ἢ uacantium
 anima, σὺμφύτων calorem nomine. Ἐμφύτων autem præ di-
 tum, necesse est ut ἐμφύτων etiam calore sit præditum, sed
 non contra. At quod σὺμφύτων calore substantia naturalis
 constituatur, quæ sine forma, quam Philosophi appellant
 λόγον, esse nequeat, docet Aristoteles libro quarto Meteo-
 ron. Illo temperamento Aristoteles ἀπλῶς generari quida-
 πiam

p^{ri}am. nempe secundum substantiam, quæ definitur φύσις, & illo temperamento perempto per putredinem, κατὰ φύσιν etiam ἀπλῶς, id est. ratione substantiæ suæ, corrupti res naturales scribit. Quod autem hactenus nos σύμφοτον, id ipse commemorato in libro, ὁμοίων θεμελίον appellat. Si quæ præterea sunt studiosus lector ex Aristotele requirat, nam his in præsentia quæ ab Aristotele scribuntur. ut præcognitis utimur, & transcribendo multas paginas implere nolumus, breuitatis studiosi. Calidum, & frigidum, sunt στοιχαι elementorum actiuae, quibus uarie temperatis omnes res naturales ἀπλῶς generari manifestissimum sit, quoad ijs (ut Aristotele loquitur) συμφύεται καὶ μεταβάλλεται τὰ ὁμογενῆ, καὶ μὴ ὁμογενῆ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμογενῆ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὁμογενῆ. In definitæ autem suapte natura qualitates & crases naturarum τοῖς λόγοις ex necessitate definiuntur. ut, ut calida crasis carnis, non nisi τῷ λόγῳ, id est natura carnis determinatur, & crasis ligni, aut fructus in Quercu non nisi natura & λόγῳ utriusq; definitur, ut planè demens sit qui ex indefinitis qualitibus compositas crases, ipsas à seipsis defini opinetur, & per se formas & naturas rerum esse existimet, quum multitudo omnis per se unum, nempe δόσιαν, non constituat sine principio quod simplicissimum sit, & ex partibus nullis constitutum, ut λόγος, & forma est rerum naturalium substantialis. Hæc omnia dicuntur & disputantur hactenus à me propter nouos Empedocleos, qui φύσιν, & δόσιαν rerum in animatarū nihil aliud esse dicūt, quam κράσις, καὶ μίξις, διαλλάξιν τε μίγντων. His, quæ diximus, manifestum est, in rebus naturalibus mixtis naturam & crasim quasi operas mutuas tradere, quum separatim esse non possint. Imperfectè autem mixta illa dicuntur.

que mixtura sua nullam formam substantialem assequuntur, ut terra, mixta cum aqua, ut lutum est, aut mare, propter salsum saporem, plus perfectionis habet Argilla, ut natura cuiusdam alterius iam particeps uideatur, & multo magis lemnia quasi terra, aut bolus Armenia. De gradibus naturarum supra diximus, qui sint intra perfectissimum λόγος, & infimam atq; primam materiam. Quo manifestum est, aliam naturam esse corporum, que subijciuntur informationi Animæ & aliam, qua separatim seipsis animæ expertia subsistant, ut similes partes animatorum, quoad organicam essentiam quomodo αὐτοχέως amiserunt. Oculus enim erutus, & brachium amputatum non uisæ quocumque dicuntur esse, definiuntur enim omnes organice partes suis actionibus & energijs quas ipsi solet & potest prestare animatum corpus, quarum descriptio est apud Galenum in libris de usu partium. Sed natura, que propter αὐτοχέως elementorum similibus inest corporibus, que corpora (in Animatis) plastica facultas non minus generat, quam organica, causa est formalis, partim quorundam Accidentium communium, ut colorum, saporum, odorum, figurarum, tactilium secundarum qualitatum, ut mollitiei, duritiei, & quod in fibras, quedam, alia uero non possunt diuidi. Determinat tales qualitates in materia mixtorum, forma & λόγος βρώσις instrumento primarum qualitatum. Notum enim est quomodo differant accidentibus inter se partes similes animalium, quas natura propter organicas architectata est, in quibus alioqui non multe aut uarie insunt διωχέως, quas aut in Medico usu experiamur utiles esse, aut agendi uel patiendi uel quadam prædicitas respectu cuiusdam alterius, propter ἀντιθέτων, quibus

bus

*huius physicas historias referas esse scimus. Plurimæ tales
 dulciores sunt in stirpibus & earum partibus, & præfer-
 tim eo tempore, quo propter maturitatem vegetari & ui-
 uere desinunt. Viuæ enim stirpes non conducunt, sed mor-
 tuæ prosunt nobis. Alia in his natura est propter quam a-
 nima uegetatrice informantur, nutriuntur & adolescunt,
 & alia est, quæ causa sit ut orbatæ uita, tam salubres &
 mirabiles uires & dulciores habeant, ut existimandum sit
 eas ob hanc causam uiuere, ut mortuæ prodesse nobis pos-
 sint. Ergo in uitis, pomis, frumentis, uino, oleo, naturam
 inesse negabimus, sed crasin duntaxat elementorum, for-
 mam, & λόγον ipsorum statuemus, quando maturitate ad
 terminum uitæ deducta uegetari & crescere desierint. An
 non generans & efficiens rerum naturalium causa, crasi
 elementorum, tanquam instrumento utitur ad res natura-
 les generandas, ut necesse sit aliud esse, quod, & aliud, quo
 nascitur quidpiam? Quod nascitur, res & substantia na-
 turalis est, quam à natura (quæ est λόγος) sic appellari ne-
 mo ignorat nisi in physicis sit plumbeus. Sed naturam
 seu formam, principium esse, nemini crudito dubium est.
 non minus controuersia caret, principium, omne simplex
 & incompositum esse, ut pro indubitato etiam habetur,
 omnem crasin, ex quibusdam esse compositam, & definiti-
 oni naturæ esse subiectam. Differunt crases naturales, à
 non naturalibus ut crasis naturalis Vini, ab ea, crasi quæ
 caupo fallax aquam uino miscet, aut qua medicus Vinum
 cum melle. Vini mixtionem in uua naturalis λόγος temperat,
 medicas mixtiones non interna, sed externa causa tem-
 perat, ut artificis λόγος, & ob id crases illæ dicuntur esse
 non naturales, quoniam his non unum ἰσοῦσθαι, sed tantū*

Liber Tertius, De Plastica

per accidens unum constituitur, quum substantiæ duabus naturis, id est, materia & forma constituantur. In absynthio igitur, & radice Rhabarbari mortuis, ut crasis, ita quoque natura inest, & natura, uel occultis & proprijs *δυνάμει*, quæ naturali rei propter formam insunt, operatur, ut quod Rhabarbarum bilem, & pituitam purgat, uel manifestis qualitatibus, quæ propter materiam, & qualitates primas in re naturali generantur, insunt, ut sapor, odores, ut absynthio amaritudo, non qualis in centauro est, aut colocynthide, sed qualis natura absynthij *δυνάμει* est & uernacula. In opio occulta est refrigerandi uis, in lactuca similiter, & in folijs salicum, sed sua, cuique natura respondens. Has *δυνάμεις* natura ipsæ & formæ stirpium ingenerant, non tamen sine instrumento temperamentorum. Propter temperamentum materiæ & elementorum, amaritudo, inest opio, & acrimonia camphoræ, communes qualitates sunt secundæ, quibus non semper distinguenda uiribus sunt medicamenta. Per se enim utrisque his qualitatibus calefaciendi uis adscribitur, si crasis consideres, sed à forma, facultatem aliam habent, & occultam *δυνάμει*, qua insigniter refrigerare possunt corpus, quæ *δυνάμεις*, ut propria *πάθη*, propter formas rebus naturalibus inesse dicuntur, tamen si absque crasi elementorum generari nequeant. Sic autem refrigerant, ut Saturnus refrigerare dicitur, nempe *δυνάμει*, substantiali & non actu frigoris, qui actus consubstantialis ipsis non est, ut est aquæ, frigus. Hec enim *δυνάμεις* si non sit in lactuca aut opio, aut pipere, aut Euphorbio, non amplius id sunt, quod esse dicuntur. Ab actionibus, & passionibus proprijs, *δυνάμεις* cognoscimus, & per *δυνάμεις*, apprehendimus *δυνάμεις*.

Oculus

Oculus enim qui destituitur potentia uidendi, non nisi equiuocè oculus appellatur, & opium quod non potest refrigerare, pro opio non debet haberi, & Rhabarbarum quod uim nullam habet purgandi, Rhabarbarum non est dicendum. Propria enim *ωαβα* seu *Δωάμεις* sunt inseparabiles à suis subiectis, quorum propriorum necesse est ut natura sit causa, uel formæ, uel materiæ, de quo monemur in analyticis. Ex his quæ diximus hactenus, satis superque liquet ea, quæ *συφύσει* sint unum τὸ λόγῳ, & ἕσσιαι esse aliquid unum, & non tamen crasæ elementorum, ut nouis uideatur Empedocleis, qui censent dumtaxat animata corpora forma substantiali esse prædita, in cæteris crasin & naturam, magno errore, idem esse arbitrantur. Hactenus quid *ἐμύχον*, quid *ἐμύφρον*, quid *σύμφρον*, quid complexionis causa calidum sit appellandum eruditus in philosophia lectoribus satis superque planè & perspicuè expositum esse arbitror.

M iij

**VENOSVM GENVS
ESSE PRIMVM ET PER SE**

**Instrumentum generationis san-
guinis & non Carnem
Iocinoris.**

IACO.

RIUM
IACOBI SCHEG-
KII SCHORNDORFFEN.

sis Liber de primo Instrumento

αἷμα τοῦ σπέρματος seu Sanguis
ficationis.

Sanguineus humor, cum sit materia generationis partium similarium in animalis corpore sanguinearum, nec non etiam nutritionis, & ex eodem spermaticus etiam & genitalis humor generetur, qui materia est albicantium & spermaticarum partium, quoniam primario instrumento, tanquam efficiente causa, sanguis ipse generetur dubitatum apud ueteres philosophos & Medicos fuit. Quod ex cibo & potu fiat chylus, & quod ex chylo generetur sanguis, nulla controuersia fuit ambiguum. Et quamquam scio quam difficile sit contra probatas uulgo & receptas opiniones disputare, nihilominus ad officium philosophi pertinere sum arbitratus, post habito consensu eorum qui publicum errorem lubricis & fallacibus argumentis defendunt, ueris & genuinis causis, quibus generatur sanguis, expositis, aliena à uero differentibus disputando me opponere. Pluris enim ueritatem philosophi, quam gratiâ & fauorem & consensum hominum faciunt, nec quam à multis dicatur aliquid, sed quam uere dicatur, considerantes. De sanguinis porro officina tria sunt opinionum diuertia. Receptissima inter Medicos est, qua statuunt, carnem locinoris primum instrumentum esse quo generetur à chy-

33 v

Liber de primo Instrumento

lo sanguis. Altera est Aristotelis, qui in cauo receptaculo cordis censet generari sanguinem. Tertia, eorum qui uenosum genus ad generandum sanguinem à natura constitutum esse arbitrantur. Harum opinionum mentionem facit Galenus libro 6. de placitis Hipp. & Platonis, Aristotelis sententiam acriter refellendo (quam & nos etiam non probamus) suam tuetur Galenus & Hippocratis, qua adscribitur hepatis *αἰματώδους*, & ut nullis ueris refellit horum opinionem, qui eam transcribunt uenoso generi, sic suam tam infirmis & parum consentaneis astruit argumentis interdum, ut Analyticorum & Apodicticorum preceptorum nullam habuisse rationem uideatur. Quod ipsum ne per calumniam quis dictum, aut iniuria quadam à me Galenum affici existimet, ueritate huius disputationis facile (ut opinor) consequar qua monstrabo, non carnem Iocinoris, sed uenosum genus efficientiæ sanguinis primam esse causam, & neq; Aristotelis, neq; Galeni, neq; Vesalij probandam esse sententiam, ut qui non tantum à uero, sed ipsi etiam inter se, & ipse etiam quisq; à seipso dissentire uideatur. De prima & immediata causa efficiente & generante sanguinem queritur. Nos generandi sanguinis primariam facultatem adscribimus uenis & arterijs, quibus, tanquam proprijs uasis, continetur sanguineus humor. Chylum autem ultimam esse & *ἀπλοῦς* materiam ex qua sanguis generetur, constat inter omnes. Mixtus autem sanguis cum sit ex quatuor humorum differentijs (ex his unus est, nempe secundum naturam habens pituita, que aut chylus est, aut frigidior pars chyli, ut cui sit opus diuturniore alteratione, ut ex ea generetur sanguis quam maiori parti massæ chyli. In massa autem chyli dissimiles inesse par-

Sanguificationis.

tes materiae, ex ipsis generatis humoribus manifestum est, nota autem sunt humorum generatorum discrimina. Et secundum has differentias, ciborum quoque et alimentorum, quibus generatur chylus, describuntur discrimina. Sed haec omnia, ad uiuum reserare (ut dicitur) non est praesentis instituti, hoc enim dumtaxat uolumus nobis concedi, tanquam principium quoddam propositae demonstrationis, primum scilicet et ἀρχὴν generationis sanguinis subiectum esse chylum. In describendis porro causis rerum naturalium consideranda sunt immediata et ἀμεσσοῦς αἰτία, ut quidnam sit, ex quo primo generetur sanguis, et quodnam primum sit ipsius efficiens. Complexu plurium causarum, quodque genus causae, differentium secundum prius et posterius, quodammodo constituitur, ut sol, et Homo, causa efficiens hominis dicuntur esse, et Homo non immediata est, sed semen: et semen propter plasticam facultatem, plastica autem facultas, non propter aliud dicitur generare. Et hoc est quod Aristoteles admonet libro. 2. Physicorum. Δὲ δ' αὖ τὸ αἰτιοῦν ἐν ἑαυτῷ τὸ ἀποδοῦν οὐκ ἔστιν. Quod de Efficiente, id ipsum de materiali quoque causa, et reliquis intelligi oportet, quoniam ut inquit Aristoteles libro. 11. Metaphy: Δὲ τὰ ἐγγύτατα αἰτία δεῦρον, τίς ἂν ἴδῃ; μὴ πρὸς ἡ γλῶσσο, ἀλλὰ τὸ ἰδίον. Περὶ μὲν δὲ τὰς φυσικὰς ὑσείας καὶ γεννῆσας ἀνάγκη δὲ τὸς μετέωρα αἰτίς μετέωρον ὄφθῃ. In Efficientibus autem, respectu eorum, quae fiunt, et alterantur, necessarius est Contactus, sine quo, ut Aristoteles scribit libro priore de ortu et Interitu, nulla potest esse Actio, et passio. Διὸ, inquit Aristoteles libro. 6. Metaphy: ἢ συμπίπτονον, ἢ ἀπὸ πάρα αὐτῷ, ἢ φ' αὐτῷ, ut necesse sit omnem facultatem, mutantem aliquid, esse in alio quodam, quatenus sit Aliud, si quidem

Aristo:
lib. 2. Physicorum.

Liber de primo Instrumento

quidem Physica *διότι* omnis sit *ἀρχὴ μεταβολῆς* *ἐν*
ἀλλοίωσι. Acquisito enim habitu potentia desinit agen-
 di & patiendi. Quin etiam Efficientium seu agentium di-
 scrimen illud internoscendum quoad nimirum quaedam, ut
ὁμοειδῆ, efficiunt aliquid sibi simile in specie, ut si ignis, ge-
 nerat ignem, aut Homo, hominem, aut si caro generet ex
 sanguine carnem, aut os, speciem ossiam. Alia sunt & di-
 cuntur Efficiencia *κατ' ὀντιλέξειαν*, ut quando agentis
 forma à specie effectus discrepat, ut si sol, ignem generet,
 aut celesti uirtute metalla, aut bestiolæ quaedam, uel stir-
 pes generantur, aut si chylus generetur à uentriculo, aut
 sanguis si generetur à uenis. Huiusmodi agentia, quidam
 appellant, æquiuoca. In Efficientibus *κατ' ὀντιλέξειαν*,
 omnino perfectius eius secundum substantiam erit quidam
 Efficiens quàm effectus ipsi, quoad uidelicet principalis,
 & non instrumentalis fuerit causa generati effectus. Quo
 in genere, Efficiens nobilius & perfectius quiddam erit es-
 sentia effectus, ut Cælum est, respectu caducarum substan-
 tiarum, & creaturæ omnes, respectu creatoris, & sub-
 stantia, respectu accidentium. In Efficientibus & Effectis
 quoad genere substantiæ continentur, aut *ὁμοειδῆ*, aut
ὁμογενῆ quaedam erunt quod Efficit, & quod Efficitur.
 Omnino enim necesse est ut substantia efficiens causa sit sub-
 stantia. Quoad uerò Effectus sunt accidentia, tum necesse
 non est ut efficiens, respectu effectus, aut *ὁμοειδῆ*, aut
ὁμογενῆ quiddam existat. Ut ut anima, efficiens causa
 adolescentis corporis, ipsa tamen ex parte incrementi est,
 cum uidelicet quantitate nulla sit prædita. Et Cælum qua-
 litates in his inferioribus uarias generans ipsum tamen
 prorsus nullis huiusmodi qualitatibus est præditum, ut hac
 ratione

Differen-
 tia hæc est
 apud Ari-
 sto: lib. i.
 de ortu, &
 interitu.

Sanguificationis.

ratione secundum genus, idem Efficiens, & patiens quida-
 piam nō sit dicendum. Aut si interdum genus sit idem, non
 tamen species eadem erit, ut si quid siccarī dicatur calore,
 cū tamen siccitas & calor differant specie. Quod dicimus
 Aristoteli lib. 3. Metaphy. his expressit uerbis. ἡ δὲ οὐσία
 ἐκ τῶν ἁπλοῦν ἐστίν, ὅτι ἀνάγκη πρὸν πᾶσι χεῖρ ἀεὶ εἶναι
 ἡσίων ἐν τῷ αἵματι εἰσέρχου ἢ ποιεῖ, οἷον ξύλον, εἰ γίνεται ξύλον. Περὶ
 οὐδὲ, ἢ πᾶσι, ἢ ἀνάγκη; ἀλλ' ἢ διωάμεν μόνον. His om-
 nibus quasi præcognitis & principijs demonstrandum nos
 bis erit uenas in animalibus esse principale efficiens sangui-
 nis, & non carnem locinoris, ut Galeno aut plerisque, uel
 cor ipsum, ut Aristoteli uisum fuit. Ac primū quidem,
 quod uentriculus ex alimentis intra se confectis & conco-
 ctis alteratisq; generet chylum, id est, succum quendam al-
 bicantem, ex quo postea, tanquam materia, generetur sang-
 uis, pro confesso habetur apud omnes. Eodem imbutus
 uentriculus faciat hoc modo ut depulsa fame, cibi, seu ali-
 mentorum non sit amplius appetens. An chylo nutriatur
 etiam uentriculus dubitatur a quibusdam. Galenus, libro
 tertio de facultatibus naturalibus, & libro sexto de placiti-
 tis Hippocratis & Platonis apertè testatur, chylo uentricu-
 lum non modo satiari, sed etiam nutriri, dum chylus alte-
 rando mutetur in similem uentriculo ipsi substantiam.
 Quod ipsum an consentaneum uero sit, alio loco conside-
 rabimus. Idem libro. 6. Anatomicarum aggressionum scri-
 bit uentriculum nutriri non chylo, sed sanguine, per uenas
 quasdam à uena caua propagatas, & per uentriculi corpus
 dispersas. Vesalius summus Anatomicus negat uentriculo
 ullas à caua uena propagatas uenas communicari, ut hoc
 loco Galenus princeps Medicorum, non tantum à Vesalio:
 sed

Liber de primo Instrumento

sed etiam à seipso disidere uideatur. Certum & indubitatum est organa uegetatricis animæ. ut specie substantiæ. ita quoque Energijs & actionibus inter se discrepare. Operationes enim sequuntur potentias, & substantiæ differunt inter se potentijs, quoniam ut Galenus inquit lib. 7. de placitis Hippo. & Plato, αἱ γὰρ τῶν ὁσίων ἰδιότητες οἰείας ἐαυταῖς ἐχσιν καὶ τὰς τῶν ἀνοήτων ἰδιότητας. Queritur ergo quodnam proprium sit uentriculi officium, & quod nulli alij parti possit adscribi uegetatricis scilicet animæ existens organon. Vnum scilicet illud est ut alterando chylum conficiat, quo ut oblectamento facietur imbutus, & non ut nutrimento reficiatur. Deinde uenarum & arteriarum propriam actionem dicimus esse, ut chylum intra se suctu naturali receptum alterando mutant in sanguineum humorem, & eundem intra se positum & contentum integrum & incorruptum seruent, & ad omnes partes nutriendas transmittant diffundantque per uniuersum corpus. At carnis iocinoris propria hæc est utilitas, & uis ipsius peculiaris ut ipsius quasi medio coniugio copularentur primæ, & secundæ uenæ, propter transitionem scilicet & traiectum sanguinis ex primis uenis in secundas uenas. Vsus alter est, ut diffusus per innumeras minutas uenulas in carne iocinoris dispersas, alteratione μαρμαρυγῆς perfectior fieret, non ut illic ex non sanguine, id est, ex chylo generetur sanguis, sed ut ex imperfectiore fieret elaboratior & nutriendo reliquo corpori magis idoneus. Tertius usus, ut per dispersas uenas sic diffuso sanguine è minutissimis quasi riuulis, flauæ bilis περιττωμα in uesica bilis commodius colligeretur, alio meatu quodam eructans ipsam postea in duodenum intestinum, post autem purior sanguis in cauam uenam per gibba

Sanguificationis.

gibba iocinoris influeret. Negat Aristo: lib. 3. de partibus animal: Hepar causam efficientem esse sanguinis, cordi adscribens principatum. Et uenas item non ex hepate nasci et propagari, sed insinuari in hepar potius uenas, et in ipsum ingredi eas, ὅτι τείνει δι' αὐτῆς φλέβας ἐξ ἐνέινου διὰ τὴν δερμίδα. Item, quod sanguis intra hepar uenis inclusus contineatur, non autem ipsa carne Hepatis sit ἀμείσως inclusus, quod uidelicet omnis actio et passio, non nisi immediate se mutuo tangentium esse possit. At sanguineum humorem non nisi uenis contineri manifestum est. Quo magis est mirum Aristotelem sanguificam uim non adscripsisse uenis, his, quas ipsemet affert rationibus persuasus. Dubitationem autem nullam habet quod chylus in cordis cauo non conuertatur in sanguinem, sed quod in ipsum sanguis infundatur ex caua seu magna uena, αὐτομάτως Anatomica manifestum est. Itaq; Aristoteles contra sua præcepta Analytica peccans, alienis et non proprijs argumentis usus est, dum probat, cor esse primam sanguinis effectricem causam. Rationes ueræ interdum uidentur cum rationibus ueris pugnare, communes scilicet, cum proprijs, et uernaculæ, cum alienis. In Physicis autem nullis ad demonstrandum rationibus est utendum prius, quàm φαινόμενα omnia demonstrabilis rei explorata et cognita habueris, ut quibus omnibus apodicticæ rationes et causæ quadrare debeant, quandoquidem φαινόμενα sint quasi mensura ueritatis demonstrantium argumentorum, qua discrimen etiam nascitur τῶν δυνάμεων, καὶ τῶν ἀλλοτρίων λόγων, et iisdem differunt etiam inter se Eruditi ab Ineruditis, Philosophi, à non philosophis. Methodus hæc dijudicandi principia Demonstrationum descripta ab ipso Aristotele est, quam tamen ipse præ-

Liber de primo Instrumento

se preuaricatus sit, dum loco uernaculorum, communibus
 utitur multorum argumentis, sed proposito tamen non
 congruentibus. Aliud ergo est quod reprehenditur in Ari-
 stotele. Et aliud, quod laudatur. Factum et exemplum ui-
 tu peratur, consilium et preceptum laudatur, quando li-
 bro primo Ethicorum ad Eudemum, ad hunc modum scri-
 ptum reliquit. *ναλὸς δὲ ἔχει καὶ τὸ χωρὶς εἶναι τὸν τῆς
 αἰτίας λόγον, καὶ τὸ δεινὸν μόνον, ὅτι προσέχειν ὅλα πά-
 ρα τοῖς διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ πολλοὺς μᾶλλον τοῖς φαινο-
 μόνοις.* Potest ergo fieri, ut uerum sit aliquid, sed quod ta-
 men ipsum proposito non quadret, aut quod non in uniuersum
 sit uerum - cuiusmodi rationes Aristoteli libro secundo de
 generatione animal. logicas, communes, et alienas, et inane-
 nes, id est, nullam uim ad probandum habentes, appellat.
 talibus uisi ueteres Physici passim reprehenduntur ab Ari-
 stotele. Horum tamen fallacium et alienorum seu logico-
 rum principiorum, quae distinguit ipse contra physica
 principia et omnia, causa fuisse dicitur, quod ueteres phy-
 sici minus accurate, quae proprie accidunt rebus naturali-
 bus, nempe φαινόμενα ipsa, seu, ut ipse appellat libro pri-
 ore de ortu et interitu, ὑπάρχοντα considerarint, et ad
 pauca respicientes, et triuio, ut dicitur, arreptis rationibus
 communibus et logicis uisi fuerunt, quibus tamen ὑπάρ-
 χοντα φυσικῶς nequeunt demonstrari. *δοκί ἐν τῶν πολλῶν,
 λόγων, ἀθεώρητοι τῶν ὑπαρχόντων ὄντες, πρὸς ὀλίγα ἐπι-
 βλέψαντες, ἀποφαινόνται βῆσιν.* Incauti, inquit, et inconsti-
 derati sunt qui pro causis afferunt rationes quasdam com-
 munes, et quae multis alijs possint etiam applicari, quas
 ipse alias *ναλὸς*, et logicas appellat, *ἀντιδιηρημένους* sci-
 licet τοῖς οἰκείοις λόγοις, sed obscurius in presentia nomi-
 nat

Sanguificationis.

nat, λέγεται, ἢ διείσθε, sed τὰ μὲν ὁμοίως ἀναγόμενα κοινὰ
 nes (cōmunitate enim & proprietate, logica & vernaculā
 distinguūtur) & quibus ad demonstranda ὑποθέχεται ἀπο
 positē quis non possit uti, & quorum facultas etiā facile
 conspicitur καὶ ἴσθον ἀποφαίνεται, quando deprehendūtur
 ἢ congruere τοῖς φαινομένοις. Itaque non minus Galenus
 quā Aristoteles logico argumentō & cōmuni sui de
 ceptus, sed prius quomodo Aristo. sit hallucinatus consi
 derandū est deinde de falsis postulatis Galeni differemus.
 Aristoteles hec tanquā verō principio utitur. nempe ut in
 perfecto animali sit Anima vna; ita partib. & organis seu
 instrumētis multifariā dif. repātib. uti, quib. Animal vege
 tatur. & quibus sentit ac mouetur, inq. his unū & princi
 pale quoddā esse organon in quo omnis principatus vitæ
 insit. Nam ut Aristo. inquit libro 5. de Generat. animalium,
 τὸ τοιοῦτόν ἐστι τὸ Ἀρχικόν εἶναι τὸ αὐτὸν μὲν καὶ ἀτιμὸν εἶναι τὸ
 ἄλλο. principatū animæ uerō & Vegetatrics. & Senticilis,
 mouentisque collocat Aristoteles in corde, scribit, quod vi
 delicet in vno non nisi vnum sit principale instrumentum,
 cui subseruiant reliqua omnia suis officijs naturali obedi
 entia. ut docet in libro de Motu Animal. & lib. 3. de partib.
 Animal. Omnia porro vegetari & viuere & nutriri san
 guine siquidem εἶναι μὲν fuerint, quod autem sanguinem ge
 neret, Cor esse, & ex corde Venas propagari, quib. sangui
 neus humor tanquam per canales diffundatur. Non opinor
 esse necessarium omnia recensere argumenta Aristotelis
 quibus attribuit αἵματι ποικιλῆν αἰώμιον cordi, quæ
 partim Logica sunt & ἀλλότρια, partim cū Anatomicis
 Theorematis pugnāt (Anatomie enim non fuit peritissim
 us et in medio sunt libri ipsius, Galeniq. reprehensiones in

Liber de primō Instrumento

sexto libro de placitis Hippo. & Platonis. quibus propo-
 situm ipsius refellitur accurate. Ergo Cor, efficiens san-
 guinis primum instrumentū esse, nulla ratione defendi po-
 terit. In corde principatū inesse calidi & humidī natiui ui-
 talisq; nos cum Aristotele & Galeno reliquisq; omnibus
 confitemur. At sensus motusq; principatum in cerebro
 esse Anatomie fidem habentes credimus. Præter Cor,
 & Cerebrum, Tertium principale organum Galenus sta-
 tuit esse, Hepar, cuius nimirum caro facultatem habeat, ut
 ex chylo possit facere sanguinem, & quod uenæ ex illo
 uiscere enascantur; ut Arteria ex corde, & ut Nervi à ce-
 rebro propagentur, à quo uim sentiendi & mouendi ad-
 ipiscantur facultatē. De argumentis Galeni, quibus fretus
αιματων εν τρινω δινω αμυ carni locinoris adscribit, po-
 stea disputabimus, itā quid nobis de facultate hac uideatur,
 explanare conabimur. Venas non propagari ex carne lo-
 cinoris, tanquam principio quodam substantie rerum, sed
 quod ipse per se, & seipsis sint principium, & quod iisdem
 etiam ut materiam suppeditantibus, caro locinoris, tan-
 quam *πασθηχουα* quoddam circumsundatur per plasticam
 facultatem, non obscuris argumentis demonstrabimus
 deinceps. Anatomia notissimum est: ē sanguine, &
 spermate (ut materia) partes cum similes, tum orga-
 nicas generari initio, ac primas ex omnibus esse Venas
 & arterias, & Neros, quibus tribus, tanquam prin-
 cipijs cetera omnia adnascuntur, seu quasi posterius nasci
 dicuntur, hac ratione manifestum est. In omnibus alijs par-
 tibus, ut carnibus, membranīs, uiscerū carnibus, in uniuersa
 cute & ossibus insunt, uenæ, arteriæ, & nerui, ut harum
 partium reliquarum partium substantiæ quasi *πασθηχουα*
μετα

Sanguificationis. IIII

partes uideantur esse. Nam in omnibus insunt uene, arterie & uerui, ut his tanquam staminibus alia substantia, ut subtegmen attexta quodammodo uideantur esse necessaria. Etenim non etiam consentaneum non est, sed impossibile etiam uideatur esse, ut partes modo nominatae in partes has solidas subeant, ut uene scilicet Arteriae & Nervi carnis prius factam substantiam subeant & penetrent, aut membranis generatis, posterius inserantur, aut ut prius existente carne iocinoris, posterius ex ipsa, (ut frondes in arboribus) generatione quadam producantur uene, ut earum quasi principium uideatur esse Caro ipsa iocinoris. Quo manifestum est, Venas, respectu carnis iocinoris, non ut in uero quoddam esse, sed carnem illam, respectu uenarum a porta propagatarum optimo iure proprie uenas quiddam appellari. & uenas ipsas per se principium esse & eas non alio quodam principio propagari, ut Arteriam aut Neros. De uena caua quod non propagetur ex Hepate, posterius differemus. Venis & Arterijs e spermatica materia nihil prius generatur, quod ijs scilicet canalibus sanguis defluat, quibus sanguineae partes, seu carniformes generentur. Aliae omnes generantur e spermatica materia, omnibus autem insertis (ut diximus) opus est Venis, Arterijs & Neruis, quibus primo generatis, alias deinde ad eas adnasci oportet, tanquam paréchymata quaedam. Quin etiam cerebrum, ut principium neruorum, uenis arterijsq; suis adnascitur, & cordis etiam substantia uenulis, ipsum nutrientibus, quae ut simul nasci concedamus cum suis in se propagatis his organis, posterius tamen nihilominus perficiuntur a plastica facultate perfecta ad omnes partes. Non enim ut omnia fiunt, ita simul omnia Animæ

Liber de primo Instrumento

instrumenta perficiuntur, nam ut Aristoteles inquit, Homo uel Equus prius stirpium uita quàm Animalis, & prius Animalis, quàm Hominis, aut Equi uita perficitur. Simul autem omnia ἀνομοιομερῶ organa nasci, sed inchoata & informia intra septimum à conceptu diem his uerbis memorie prodidit Hippo. in libro de Carnibus. Ὁ δὲ Αἰών τῆς ἀνομοιομερίας ἐπὶ χημέριος. Πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τριῶν ἡμέρας ἐλθὼν ὁ γόνος ἐν ἐπὶ τῶν ἡμέρων ἐστὶν, ὅπως αὐτὸς ἐστὶν ἐν τῶν τριῶν ἡμέρων. Experimentum deinde suum commemorat. quo exploratum habuerit plasticam facultatem in septimo post conceptum die quasi adumbrasse omnia lineameta & quasi figuras organorum corporis quæ breuitatis causa recensere nolo. His argumentis euidentis est in formatione fetus Venas, Arterias, & Neros (quia sunt in omnib. alijs partibus) ante sua parenchymata formari, & priores esse Venas mesaraicas, quàm caro iocinoris sit. ut quæ generatur ex sanguine per uenas portæ affuso aut circumfuso uenis ipsis in ipsa carne sparsis & inclusis. Quia etiã cerebri substantiam suis uenis & arterijs circumdatam uegetari, & cor ipsum sine sanguine, & spermatico humore, neq. nasci, neq. uegetari poterit, sanguis autē ipse illic nequit esse nisi per eam uenã ad eum locum, ubi cor est, affluerit, ut propter sanguinem, Venas, & Arterias principia omnium aliarum partium, quoad uegetantur, possint dici, & non ex alijs quasi principijs initio generata uasa hęc uel propagata censerı debeat. Quomodo enim caro iocinoris, aut cor ipsum principium uenarum erūt uel arteriarum, si prior erit harum substantia quàm principia generentur ista sanguine hęc per uasa hęc affuso. Eo enim, quod posterius est γένεσις substantia prioris re. non constituitur, nam posteriora non ad essentiam

etiam

tiam, sed ad perfectionem pertinent prius substantia sua propria existentium partium Galenus in libro de formatione Fetus conficitur ex materia spermatica ante locum moris & cordis generationem Venas, & Arterias omnes uniuersi corporis procreari, post Hepar autem, ipsum cor efformari, & postremo cerebrum ipsum. Ratione autem *διουνοειως*, & non *γυμνοειως*, Hepar principatum habere respectu uenarum, & cor, respectu arteriarum, ne scilicet nullum principium uenae & arteriae habere & omnino esse *αυτογενη* uideantur, ut nimirum sine principio sint. quoad uasa haec considerentur ratione substantiae suae, sed quoad respectu usus & energiae, non seipsis esse, sed à principio quodam nexa uideantur esse. Ergo non à se habet uenae quod ex chylo generant sanguinem, sed carni iocmoris hanc facultatem transferunt, & quod efficiunt arteriae, id ipsum cordi acceptum referant necesse est, siquidem Galeno habenda sit fides, quod Vasorum illorum *επιπυροσ διουνοειως* esse statuit. Haec autem quam uera & consentanea sint paulo diligentius considerabimus. Supra ostendimus, quod propriae actiones & energiae, proprias potentias sequantur & quod *διουνοειως* seu potentiae, *ομοειως* substantiarum sint propriae, quoniam *διουνοειως*, substantijs suis tanquam subiectis, definiuntur *επιπυροσ*, ut propria *αυτο* defini solent. Energia propria uentriculi est, generare chylum. Proficiscitur Energia haec à propria uentriculi potentia, ut potentiae huius causa sit substantia ipsius uentriculi, aut potius subiectum sit, cuius causa sit forma ipsius substantialis, siquidem compositum omne est subiectum naturale, ut propter partes has componetes, uel agere, uel pati aliquid possit res naturalis. Caro, facit ex sanguine carnem potentia propria

Liber de primo Instrumento

carnis, quæ ut proprium *ῥαίβος*, differt à substantia carnis,
 Vna est subiecti *ἰσμία*, sed potentia, aut propria *ῥαίβου* mul-
 ta insunt, ut potentia uentriculi est, qua non modò conficit
 cibū, sed qua appetere ipsum etiā possit, & qua itē possit in-
 ipso satiari. Et carnis potentia una est, qua generet ex san-
 guine carnem, item, qua, ut instrumento, flecti & porrigi
 ipsi possint articuli *κατ' ὀφθαλμοῦ*, Venter, sed ut *ἰσ-
 μίος* dicitur, Caro, Agens & Efficiens dicitur esse. In substan-
 tijs animati corporis numerantur, *ῥαίβου* & arteriæ. Quā-
 obrem necesse est ut earum quoque propriæ quedam sint
 potentia, & potentiarum energia, si non frustra in cor-
 pore esse dicantur. Ceterum *ῥαίβου* seu potentias à qui-
 bus proficiscitur Actio, bifariā distinguit Gal. in *ἐμφύτοις*
 scilicet. i. naturales & *ἐπιπέτοις*, id est, ab alio quodā prin-
 cipio influentes, ut quo modo qualitas Animalis spiritus
 dicitur influere in Nervos, aut à corde uis & potentia pul-
 sus influit in Arterias. Quodnam discrimen sit *ῥαίβου*
 seu potentiarum illarum docet Galenus libro primo de Af-
 fectis locis, ut nimirum *ῥαίβου*, sit *ἐμφύτος* ἀ-
 τία *ἰσμία*, sed *ῥαίβου* causa sit *ἐπιπέτος*
ῥαίβου *ῥαίβου* *ῥαίβου*, Ut nervi seipsis non sunt instrumen-
 tum sentiendi, si non influat in eos qualitas spiritus Anima-
 lis. Et *ἐπιπέτος* quidem *ῥαίβου* diffunditur, ut subiectū
 ipsius nihil ad Energiam conferat, sed unā cum subiecto es-
 iusq; substantia: per quam, instar luminis in pellucido tran-
 sit, energiam præstat, quemadmodum lumen, non sine pellu-
 cido afficit oculos. Non enim *ἐπιπέτος* *ῥαίβου* tanquam
 per canalem aqua perfluit, ut canalis nullam uim ad agen-
 dum aliquid, ratione eius quod perfluit, habeat sed ut quod
 perfluit non sine illo, quod penetrat, uim habeat ad enera

gae præstationē, ut autor est Galenus in libro περὶ τῶν
 Quo manifestum est quātum referat ad sensum, uel motum
 præstandum, aut ad exercendum pulsū, quomodo affectū
 aut temperati sint nerui, aut qua temperatione præditæ
 sine arteriæ, ut opus suum secundum naturam præstare que-
 ant. Nam tales δυνάμεις, αὐτῶν τῶν σωματικῶν δυνά-
 μεις, ut prædicto libro scribit Galenus. Et harum quidem
 δυνάμεις, αὐτῶν τῶν ψυχικῶν, ἢ non φυσικῶν dicuntur esse.
 Naturalis autē facultas est, cuius principiū non est extra
 subiectū, siquidē Natura (ut liquet ipsius definitione) prin-
 cipiū constituit ipsū subiectū, alio enim modo, Natura,
 ἢ alio, Anima, dicitur esse principiū, cum externo motus
 principio possit uacare res naturalis, interno autem nullo
 modo possit, quo non tamen moueat: sed etiam mobile exi-
 stat. Hactenus quomodo differant in corpore animalis
 ἴμφοτος ἢ ἐπίρροτος δυνάμεις ostendimus, cui subijcie-
 mus etiam duplicem significationem δυνάμεις ex Aristoteli
 libro 8 Metaphysicæ. Vna enim est ἢ dicitur οὐρεγτικῆς,
 quā sic definit Aristoteles: ut sit ἀρχὴ μεταβολῆς, ἐν ἧδι ἢ ἄλλο
 λο. Alia uerò sit, παθητικῆς, nempe ἀρχὴ τῆς παθῆς ἢ ἐν
 αὐτῷ τῷ πάσχοντι μεταβολῆς παθητικῆς ἢ ἄλλο, ἢ ἄλλο.
 Ex his quæ diximus, liquet, ἴμφοτος, seu φυσικῆς hanc
 δυνάμεις, de qua in presentia loquamur, non παθητικῆς:
 sed duntaxat ποιητικῆς esse, ut αἵματος ποιητικῆς, χολο-
 ποιητικῆς, quæ utrum Venosæ generi, an carni locinoris
 sit adscribēda, deinceps considerabimus. Potentia sanguifi-
 ca, seu δυνάμεις αἵματος ποιητικῆς, cum sit genere Altera-
 trix, seu ἀλλοιωτικῆς, Naturalem, seu ἴμφοτος esse, ἢ non
 ἢ ἐπίρροτος, confitendum est Galeno, qui ex professo de-
 fendit in omnibus Animatis partibus, quatuor inesse facul-

tates Naturales (quæ sunt omnibus ut opinor nos) e quæ
 rum numero una sit Alteratrix contentorum facultas, qua
 lem, respectu cibi in chylum mutationis, alteratricem uen
 triculo, et chyli respectu mutationis in sanguinem, Ven
 so generi adscribimus. At ambiguit et inconstanter Gale
 num loqui de sanguifica facultate nemini dubium est, ut
 qui in sexta libro de placitis Hippoc. et Platonis, et alijs
 pluribus locis locinoris carni primò facultatem hanc in
 esse dicat, aliàs uenoso generi adscribat uim istam, et aliàs
 in uenoso genere dicit inesse ut ἐμφυτον, et aliàs contra,
 ut ἐπιφύτων, ut communicatam à substantia locinoris fa
 cultatem. Ut libro primo de facultatibus Naturalibus,
 quòdo scribit, in uenis inesse αἷματος ποιητικὴν δύναμιν,
 ἐν τῇ νοσίδιαι περιτλή, ἢ ἐν τῇ καρδίαι σφυγμική. Tales
 enim loco proprias et incommunicabiles alijs scribit esse
 δυνάμεις, ut quemadmodum nihil sit propter uentriculum
 quòd generare chylum possit, ita nihil sit præter uenas,
 quòd sanguinem generare possit, ut hoc modo excludatur
 à potentia et energia hac, caro locinoris. Eandem facul
 tatem similiter iisdem adscribit etiam libro primo de usu
 partium, his uerbis, αἷματος ἐνενα γονέσσωσι ἀπὸ τῆς
 τῆς εἰς πάντα τὰ μέρη φέρει ἀφ' ἑσῆς ἰσχύοντα. Alio loco,
 quòd in carne locinoris insit primò sanguifica facultas a
 perte consistetur, negatq; posse fieri, ut uenæ cum sint albū
 et membrancum corpus, generent rubeum et sanguineum
 humorem, cui astipulatur etiam Vesalius. Galenus libro
 4. de usu partium scribit in uenis esse ἐπιφύτων facultatem
 sanguificam quam eis caro locinoris communicet, ἐμφυτον
 αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον αὐτῆ σώμα, τὸ πρῶτον τῆς αἵματι
 σεις

αέρος ὄργανον ἐστὶ, διό καὶ τοῦς εἰς πλὴν γαστέρα, καὶ σὺμπαντα τὰ ὄντα ἐρα καθύπευθε φλεβῶν ὑπάρχει διώκιμα τῆς αἵματος ποικίλης καὶ λευκαὶ καὶ κίτρις ἕως ἀφινέσθαι, τὸν ἐν τῶν στίβων ἀναδιδομένον χυμὸν αἱματῶν αὐτῶν αἰφλόβης πρὸναισι. Vesalius lib. 7. cap. 5. Galeno dissentiens, negat facultatem hanc locinoris ἐμφυτον, respectu uenarum etiam esse ἐκίπυτον. Nihil his omnibus neq; incertius, neq; inconstantius à Galeno de principe causa generante sanguinem dici poterit. Quòd autem uerba hæc sūt ἔκινδubitata causa αἱματος ποικίλωσ, quam ueterum quidam esse dixerunt. Ἐ quam nos etiam statuimus esse, nempe uenas ipsas, certissimis demonstrationibus ἔκ argumentis, efficiam ut omnes eruditi ἔκ intelligēτες ἀποδέξωσσαν assentiantur, nisi stolidè ἔκ pertinaciter refragari uelint. Prima ἔκ πρώτων τῆς φύσεως τῶν ζώων esse uenas, ἔκ Arterias, constat inter omnes sine quibus Animal neq; nasci, neq; uegetari potest, ἔκ quòd in utrisq; uasis contineatur sanguis secundum naturam. Nam profusus ἔκtra uasa hæc, aut in grumos contrescit sanguis, aut in partes nutriendas ubertius influens phlegmonum tumores excitat, ut his utrisq; modis sanguinem, quoad est extra uenas, necesse sit corrumpi. Quo manifestum est, duntaxat intra uenas ipsum integrum ἔκ incorruptum conseruari secundumq; naturam locum ἔκ receptaculū esse sanguinis uenas ἔκ Arterias. Verū tamen hoc argumento non colligitur sanguinem effici à uenis, quia contineatur secundum naturam à Venis, quandoquidem contineatur etiam à cauis seu uentriculis cordis, ἔκ ob id tamen cor non sit αἱματος ποικίλωσ principium, ut falsò uisum fuit Aristot. ἔκ quòd ipsum etiam cor principium sit uenarum, tametsi cordis etiam caua uestita ἔκ oblita ui-

Liber de primo Instrumento

detur: esse membranæ uenosis, & non ipsa per se caro cor-
 dis continere sanguinem ipsum ἀμύσως uideatur. Quam-
 obrem circumspicienda alia est ratio ac demonstratio, qua
 probetur uenas primum esse instrumentum quo generetur
 ex chylo sanguis, & qua, αἷμα ποικιλικὸν δυνάμει in ip-
 sis esse concludatur. Propria hæc uis & facultas uenarum
 est, quam nulli alij Instrumento adscribere liceat, perinde
 ut solus uentriculus est χυλοποιητικός, & sola caro, σπρνο-
 ποιητικὴ, & Nerus νευροποιητικός, & os ὀσφοποιητικόν
 respectu nutrimenti sui. At uentriculus, & uena, uegetati-
 oni uniuersi corporis subseruiunt: reliquæ partes omnes ut
 seipsas nutriant uim ποικιλικὴν in se ἑμψυτον habent. Effi-
 cientia talis duntaxat in solidis est partibus (græci appella-
 lam, σπρὰ μόρια) qua, aut semetipsas nutriunt, aut humo-
 res generant nutrituros, ut uentriculus, & uena, aut spiri-
 tus duntaxat, quales generat in suis cauis cerebrum, aut
 simul humores, & spiritus uitales, ut in sinistro cordis uen-
 triculo generatur. Quo manifestū est per Inductionem, ποι-
 ητικὴν δυνάμει ἑμψυτον duntaxat in solidis partibus cor-
 poris Animati inesse necessariam ut corpus nutrimento ue-
 getetur, πρῶτη δὲ δυνάμει, in subiectis esse, e quib-
 us generetur aliquid. Sunt autem δυνάμεις omnes illæ
 ἀλλοιωτικαὶ & genere facultatum naturalium continen-
 tur, quas constat non esse ἐπιφύτας, de quarum differen-
 tia supra fuit dictum. Actionem & passionem ex necessitas
 te provenire inter se mutuo tangētia Axiomate Physico li-
 quet. Non enim nisi contactu potentia efficientis, & po-
 tentia patientis reducuntur ad actum. Quoniam, ut Gale-
 nus testatur libro. 6. de placitis Hippo. & Plato: ἀλλοιω-
 τικαὶ τῶν πάντων ἀλλήλους ἰόντα ἄνε σώματα, μὴ ἀρᾶν καὶ

Γάργαρι

Ἐξ αὐτῶν εἰς ἀδύνατα. Ex his, quæ diximus, liquet, Galenum
 solidis partibus (quæ omnes sunt aut carnea, aut Sperma-
 tica materia generatæ) adscribere ἀραστὴν διότι μὴ,
 quoniam ut scribit libro. 12. Methodi medendi. ἐν τοῖς σπέρ-
 ματι τοῦ σώματος μάλιστα ἐννοῦν ἀραστὴν εἶναι ἢ δόξα τῶν διωκ-
 τῶν, quam si concedat quis esse etiam ἀδύνατον, sine
 omni dubitatione concedet etiam eam uim esse ἐμφυτον, ἔ-
 nequaquam respectu alterius principij ἐπιφύτου. Quod si
 spermaticæ partes solidæ, carniformibus comparent, secū-
 dum Galenum, pro principaliter solidis habendæ erunt
 spermatica materia generatæ partes, quas nonnunquam
 appellat ὄργανον σπέρματος ὑπόστασις, ut commen. 17. lib. 3. A-
 phoris; αὐτὸ μὲν γὰρ ἐν ἑστέοντι γίνονται διὰ σπέρματος τῆς σῶμα
 εἶναι, ἅμα δὲ καὶ ὄργανον ἐστὶν αὐτῆς ὑπόστασις, carniformes enim,
 quasi parenchymata uidentur esse partium ex materia sper-
 matica generatarum. Proinde supra ostendimus, uenas, et
 Arterias, esse prima organa Naturæ, quibus et generetur
 Animal, et quibus etiam uegetetur et nutriatur, suppe-
 ditantibus sanguinem omnibus partibus nutriendis. In qui-
 busdam autem spermaticis organis, id est, è spermatico hu-
 more generatis duplex est ἀραστὴν facultas. Vnâ qua suum
 proprium nutrimentum suæ substantiæ assimilant, ut quā-
 do permutando sanguinem in spermaticum humorem, eun-
 dem suæ substantiæ apponendo, assimilant eundem suæ pro-
 priæ essentiæ, cum ex quo generetur quidpiam primo, eo-
 dem ipsum quoque nutriri necesse sit. Altera facultas est ἔ-
 λείψανον, ut parent uniuerso corpori materiam nutritio-
 nis, alterando et concoquendo intra se contenta scilicet, ut
 uentriculus, chylum ex alimentis, uenæ autem sanguinem
 generent ex chylō. Ambo autem organa, hæc humoribus
 his,

Liber de primo Instrumento

his, nisi permutatis in spermaticum humorem, nequaquam nutriuntur, copiosius hæc omnia explicantur à Galeno libro priore de Semine seu spermate, quæ breuitatis causa omitto. Hactenus ueris rationibus, freti quoque autoritate Galeni, ostendimus, duplicem *ἀστυλιόν* seu *σπινθηρόν* *δύοκλον* esse in uentriculo, & in uenis, quarum una in uentriculo chylus generatur, sed in uenis generetur sanguis *ἀσπυρῆ* ipsarum *δύοκλων*, quæ propria sit & naturalis facultas horum organorum, & non ipsis aliunde affluat, qualis *δύοκλος* in Neruis, uel Arterijs, ratione pulsus, inesse dicitur. Vt autem extra uentriculum alimenta non uertuntur in chylum, ita extra uenas, chylus non permutatur in sanguinem, & quòd utraq; Efficientia horum organorum naturali ipsorum facultati sit adscribenda, satis superque liquere arbitror. Attrahere enim chylum ad se, & uenas mesaraicas, & nonnullas etiam Arterias, ex intestinis & uentriculo pro confesso habetur apud anatomicos. Sed utrum ipse sanguinem ex eo generent, certum Galeno non est, non tamen à nobis: sed etiam à se ipso dissentiente. Galenus, cum Vesalio, absurdum esse censent, si opinetur quis posse fieri, ut albicans & membranew corpus rubewm & sanguineum humorem possit generare, alioqui enim alteratos humores alterantibus corporibus colore similes esse, ut chylum, uentriculo, sperma, uenis, & testiculis genitalibus, & omnino nutriri nullam partem corporis, si qui nutrit humor, non similis colore fiat nutrito corpori, ut quod à carne alteratur, simile colore sit carni, & quod à membrana aut neruo, assimilatur colore illis, ut nutrimenta nutritis corporibus omnino similia sint coloribus & substantia. Derogant uenis hoc argumento sanguificam.

Sanguificationis.

ficam facultatem, quod ipsum quàm absurdum sit & alienum à Physicis rationibus, & uulgò etiam notis rebus, paucis declarabo. Duplicem efficientiam paulò ante adscripsimus uentriculo, & uenis, unam, quoad uerò *ὀντελέχεια* uentriculus efficiens causa sit chyli. qua necesse non est, ut effectus, colore similis sit efficienti, aut qua sanguis eundem habeat colorem quam habent uenæ, sed accidit, ut interdù discrepent coloribus, aut ut nonnunquã eosdem habeant colores, siquidem non fuerit *ὁμοειδής* efficiens. Nam uerò *ὀντελέχεια* agens, nonnunquam (ut supra quodam postulato Physico planum fecimus) non modo non *ὁμοειδής*, sed *ὁμόιον* quidem producit effecta. Non enim Efficientis *δύναμις* suo colore efficax est ad producendum ali quid, sed proprietate sue substantiæ alterat patiens corpus secundum qualitates primas quarum temperatiene & mixtura demde proueniunt qualitates secundæ, in quibus sunt etiam colores, qui nullam uim habent ad alterandum quicquam, cum ijs nihil, præter oculos affici possit, ut in ipsis exciretur energia uidendi. Quemadmodum ergo absurdum & futile est dictu (autore Galeno libro secundò Methodi curandi) si dicat quis colorem uentriculi in causa esse, ut bene, aut malè concoquat cibum, ita stultum & ineptum sit, si quis adscribat uenis etiam ratione coloris, efficaciam generandi sanguinis, & alterandi chylum in rubeum humorem, quò uidelicet color efficientis, non producat colorem patientis, ex necessitate, sed quod patientis alterationibus generari colores accidat, ut alias etiam secundas qualitates prouenire bis alterationib. contingit. Quamobrem autem nutriendes humores, coloribus, alijsq. qualitatibus nutritis corporibus assimilantur, nulla alia est causa quàm quòd

Liber de primo Instrumento

quod in his agens, & patiens, sint *ὁμοειδῆ*. Ut si uentriculus, aut uena nutrimenta, sua substantia assimilant, quatione necesse est, ut alteratus humor alteranti corpori colore similis efficiatur, quatenus alteratione sanguifica facultas non derogatur uenosis corporibus, quandoquidem non eadem alteratione è chylo faciant sanguinem, & sanguine permutato in spermaticum humorem, nutriantur nutrimentum sibi assimilando. Hoc uno falso & uano argumento seducti, fenestram (ut dicitur) bis aperuerunt erroribus, ut propter colorem rubeum sanguinis) facultatem sanguificam adscriberent carni locinoris, quae ipsa quoque rubeat. & propter colorem hunc, hepatis generari è chylo rubentem sanguinem constante. Huius carnis facultatem communicari etiam uenis, inquit Galenus, ut *ἴσως ἴσως*, quod ipsum tamè alienum à uero esse Vesalius scribit libro. 3. cap. 5. suae Anatomiae, inuehens in Galenum acerbius. Potentia *ἐμφορῶς* seu naturalis inseparabilis est à sua substantia, cui inest ut subiecto, cum sit ipsius proprium *ἰσως*. At supra ostensum fuit, uenas, & arterias nasci, antequam caro locinoris, aut cordis generentur. Quod si prior sit *ἴσως* earum substantia, necesse est ut ipsis quoque inest *ἐμφορῶς διωχτικῆς*, quandoquidem simul sint, & simul desinant esse. Quamobrem liquet harum substantias ipsas per se principia esse, & non à principio quodam nexas, & Arterias per se facultate sanguifica praeditas esse (quae nonnullae etiam in Mesenterio chylum sugant, quem postea in sanguinem conuertant) & à corde non nisi pulsatilem facultatem in ipsas influentem accipiant, quae pulsatio faciat non ad generandum, sed ad perficiendum & refrigerandum sanguinem, ut alias etiam locinoris caro ad id ipsum

sum

Sanguificationis. 101

sum facere uidetur, & non ut generetur sanguis in ipsa carne. Negat Aristoteles carnem locinoris respectu uenarum, esse ἀσχετὴς quiddam, quòd ex ipsa non enascantur, sed in ipsam ingrediantur, & prius existentes insinuantur. Item, quòd mediantibus uenis caro locinoris alteret sanguinem, quòd si ipsa per se caro, & prima causa esset sanguinem efficiens, aut ipsum conseruans, primò etiam & per se, & non mediantibus uenis sanguinem contineret, cum inter agens & patiens primum nullum sit medium, tangentia se mutuò. At sanguis, qui in uenis est, si carne locinoris idem ἀμείωτος contineretur, aut in grumum conuerteretur, aut phlegmonem in ipsa carne excitarret. Aqua calida prima, & per se causa est elixationis, ignis calor, sine aqua, ad elixandum nullam habet uim. Sic una quæq; duritatæ est *ἰσχυρὸν ἀνώμαλον*, existens in eo quod ἀμείωτος attingit patibile corpus. Ut autem omento, quia adiuuat, & perficit concoctionem cibi, quæ fit per se & primò, in uentriculo, energie concoctionis, aut potentia naturalis istius Energie transcribit, nequaquam cum sola substantia uentriculi, propter suam ἐμφορὸν ἀνώμαλον, sit officina concoctionis, & generationis chyli causa, sic per se, & primò, caro locinoris nullo modo generabit è chylo sanguinem, cum sanguinem in se nullum recipiat, nisi quem causa nutritionis in suam conuertit substantiam, ut si copiosior influat, tantum absit ut conseruet, ut ipsum una cum sanguine in ipsum profuso: periclitari de sanitate & essentia sua contingat. Sed nonnulli tam absurda & ab horrentia à uero de sanguifica facultate hepatis dicunt, ut persuasum sibi habeant, ex minutissimarum uenularum portæ in sima parte insertis osculis profluente & quasi coloris sanguinem in

CARNEM

Liber de primo Instrumento.

carnem locinoris, ut eius contactu elaboretur & perficiatur prius, quam subeat in uenarum oscula propagatarum ex caua uena in gibbam partem, & eò id factum à natura esse, ut oscula primarum & secundarum uenarum, non committerentur. Nam commissis & coniunctis earum osculis ex necessitate sanguini receptum & profusionem in carnem locinoris nullam fore, nam transitionem sanguinè habiturum & pertransiunt ex primis uenis in secundas non interpollatam, sed continuata motione è uenis inferioribus in superiores diffusum. omnem penetraturum in cauam uenam continenti transiunt. At quòd osculis oscula non commiserit natura, id uerò Anatomia conspicuum esse liquet. Itaq; prius diffusum in carnem locinoris sanguinem. perfici alterando, & posteriùs eundem osculis gibbæ partis uenarum attrahi, & in cauam receptari affirmant, ut per uniuersum corpus secundis uenis dispersiatur, & in partes omnes nutriendas diffundatur. Sit sane. ut extrema uenarum oscula sime & gibbæ partis, non sine conserta & contexta, ut Anatomicis placet, ob id tamen non sequitur ut propter oscula hæc directus sanguis se profundat in carnem locinoris ut contactu ipsius alteretur & perficiatur, & postea transumatur in uenulas gibbæ partis. Etenim osculis his disclusis exitum uenarum in sime parte distributarum. tantum effluit sanguinis *Αποροειδως* imbuentis carnem locinoris, quantum satis est ad nutritionem ipsius, eo autem maiore copia influente. excitari Phlegmonem necesse est, id autem accidit Hepati perinde ut omnibus nutriendis alijs partibus. Nam & uenosa ipsa corpora. quamuis omnem sanguinem in se contineant, pro nutritione tamen sui. tantilla quantitate imbuuntur quantula sufficit ad nutritionem.

Sanguificationis.

tritionem. Sin amplius quid sanguinis in sartum sit. phlegmone & ipsas corripit autor est Galenus. Quo manifestum est sanguinem in carne locinoris non diffundi ut contactu ipsius concoquatur, sed duntaxat ut hepato eo nutritur. pro eo ut omnibus partibus corporis ad sui nutritionem sanguine opus est. Is vero sanguis qui transit ex uenis simae, in uenas gibbae partis Hepatis, alteratur à carne locinoris ut adiuuante causa non autem ut principali, sanguificationis, intra uenulas inclusus, non extra profusus, auctore Galeno, qui scribit uenulas istas tenuissimas esse, quo minute diffusus sanguis perfici ab Hepate sanguis commodius possit. Exposuimus causam opinor satis probabile propter quã non coniunctis commissisque osculis sanguis ex simae parte non continenter, subeat in oscula uenaru partis gibbae. Nam tali effluxione & traiectu continuo priuaretur Hepar nutrimento suo. siquidem nutriturus sanguis non nisi per oscula effluens *ἀπορροήσις*, ut Galenus scribit, partes nutriendas imbuat. Nihilominus tamen obliquis insertionibus uenularum, gibbae partis uenae à simis partibus accipiunt sanguinem in cauam uenam transfundendum. Nam si nõ hoc modo cohæreant, transitio *ἢ μεταβολή* sanguinis nulla erit in uenam cauam, aut in gibbae partis uenulas. Et hac communicatione uenarum utriusque partis hepatis, sanguis & influere in cauam uenam ex meseraicis, & denuo refluere potest, ut quando multitudine sanguinis sese exonerat corpus in dysenterijs sanguineis, regurgitando in uenas meseraicas, per quas intestinis influens postea per aluum excernitur. Idem accidit etiam in Diarrhoeis quibusdam, quibus uniuersum expurgatur corpus, ut necesse sit con-

Hippo. sectio. 7.
Apho. par. 29.
ὅτι ἢ πρὸ
λαοὺς φλέ
γματος ἰσ
χομῶν
διάρροιαν
γίνονται
ἀνατομῆς
ὅτι ἢ πρὸ
ῥόσπον.

Liber de primo Instrumento

norb. Proinde modo Hepar, non dico generabit, sed uel ad-
 iuuans causa erit generationis ipsius sanguinis, si quod ue-
 nis hepatis continetur, chylus non sit, sed sanguis, quod ip-
 sum Galenus & Vesalius necesse est ut fateantur. Sed, inqui-
 unt, imperfectus est sanguis qui continetur. At sanguis tao-
 men, & non chylus erit ut prior sit substantia ipsius in me-
 seraicis, & posterus perficiatur in uenis locinoris. At
 quod accidentibus, perficitur, non simpliciter generatur,
 quum substantia magis, & minus respuat. Quare ne adiu-
 uans quidem causa erit generationis sanguinis caro locino-
 ris, si duntaxat perfectionis sanguinis sit organon, ut alias
 adiuuans causa generationis chyli omentum esse dicitur. Nec
 est ut dicat aliquis cum Galeno, in meseraicas à carne loci-
 noris potentiam hanc influere, quando quidem omnis *φωρι-
 νη ἀδωωτωνη*, sit (ut probauimus) non *ἐπιπυρος*, sed *ἐπι-
 πυρος* quaedam *διωαμης*. Igitur ex necessitate uenis mesera-
 icis per se, & primò merit *αίμα το ποικιλη διωαμης*, &
 nequaquam carni locinoris, ut Galeno, Vesalio, & omni-
 bus fere persuasum est, ut his argumentis & demonstratio-
 nibus perspicuum est, quibus omnia omnibus consentaneè
αίμα ἀρχησ μεχρετέδης, dicuntur.

Posita autem hypothesi altera, qua statuitur meseraicis
 uenis facultas sanguifica per se non inesse, quàm multa ab-
 surda & impossibilia sequantur his rationibus manifestum
 erit. Hærebit ergo & subsistet chylus in his uenis sine per-
 mutatione in sanguinem, quare sequitur, ut facultas natu-
 ralis *αδωωτωνη*, respectu contentorum, nulla sit in his ue-
 nis, sed tanquam per canales & tubos succus ille defluet ad
 Iecur, ubi primum in sanguinem permutetur. Pugnât id
 cum ratione & decretis Galeni, qui solidis partibus omni-
 bus

Sanguificationis.

bus hanc facultatem naturalem inesse scribit, ut contentos
 in se humores alterent, & in aliam speciem mutant. Nam si
 hæc mutatio non sit, nec Nutritio erit, quandoquidem chylo
 nihil nutriatur. Quæso autem eos, qui Hepar ut *ἡπαρ*
ἄρτερον quoddam organon defendunt, & ei *ἀρτερον* non in lū
ἀνώγειν adscribunt, ut modum nobis exponant, quo uen
 triculus, intestina, omentum ipsum, deniq; uenæ ipsæ mese
 raicæ, nutriantur, si in uenæ meseraicis sanguis non sit, sed
 chylus duntaxat, quem ad se pertrahant e uentriculo & in
 testinis suctu quodam. At chylo nutriri nullam partem cor
 poris manifestum est. Etenim iisdem humoribus partes si
 milares nutriri, quibus generatæ sint, autores sunt Aristot.
 & Galenus. Sed generari aut spermatico humore, aut san
 guineo, omnes partes Animalis sanguinei, constat inter om
 nes, ut impossibile sit, partes modo dictas, chylo per se nu
 triri. Explodenda igitur Galeni opinio est: quæ statuit uen
 triculum ut chylo satietur, ita eodem ipsum quoq; nutriri,
 & multò magis, quòd alibi scribit tantum sanguine ipsum
 nutriri, quem deferant ad ipsum uenæ quædam ex causa
 propagatæ, dissentiens à Vesalio ex diametro. Deinde à pri
 mo ortu quæro, sanguine, an chylo nutritus fuerit uentri
 culus. Constat autem dum fœtus continetur in utero, ut ip
 sum fœtum ita quoq; uentriculum ipsius augeri & adole
 scere sanguine. Nam adolescere, sine nutritione, nihil po
 test. Nutriebatur ergo tum sanguine, cum expers alimen
 torum uentriculus nullum eo tempore conficeret chylum.
 Quo perspicitur sanguinem nutrimentum esse uentriculi,
 & non chylum, quum chylus immediatè in spermaticum
 humorem mutari nequeat (qui *ἡπαρ* materia est nutri
 tionis spermaticarum partium) & idem chylus à uentricu

Liber de primo Instrumento

lo etiam permutari sanguinea substantia nequeat, ut qui
 duntaxat $\chi\upsilon\lambda\omicron\pi\omicron\upsilon\gamma\mu\omicron\varsigma$, & non etiam $\alpha\iota\mu\alpha\tau\omicron\pi\omicron\upsilon\gamma\mu\omicron\varsigma$
 existat. In his symplegadicis opinionum & errorum uer-
 sans Vesalius, summus Anatomicus, temere reprehendit eos
 tanquam Sophistas Libro. 5. capite tertio sua Anatomia,
 qui querant, quo nam succo nutriatur uentriculus: Chylo-
 ne, an sanguine, an utroq;. Quam Aporiam cum ipse dissol-
 uere nequeat, eo quod censet meseraicas non sanguificare,
 huius controuersie arbitrum & *Auctoritas* hac reprehensi-
 one confitetur se non posse esse manifestis absurdis constri-
 ctus. De nutritione autem uentriculi loquens, quam incons-
 sentanea scribat, facile ex his ipsis uerbis deprehenditur.
 quae sic habent. Quandoquidem beneficio illarum faculta-
 tum, quas uentriculus de reliquis partibus communes ad-
 piscitur proprium sibi nutrimentum ex uenis allicit, reti-
 net, elaborat, & si quid superfluum ipsi fuerit, à se reijcit.
 Non queritur Vesali, an aliquo, aut, an proprio succo nu-
 triatur uentriculus, sed quali, chylone, an sanguine. Pro-
 prius uentriculi succus est, quem efficit, chylus ipse, si eo
 proprio nutrietur, tum chylus ipsius nutrimentum erit.
 Quo cum plenissime se satiet & infarciat, antequam re-
 dundans traiciatur in uenas, quid opus est ei uenarum mi-
 nisterio, ut ab illis accipiat, quo tamen propter redundan-
 tiam ipsius uenae participant. Secundum Vesalium igitur,
 uentriculus frustra comittit uenis meseraicis, quod mox
 ipsis tanquam suum, iterum eripit & quasi reposit. At
 quod uentriculo restitunt uenae, sanguis ex chylo genera-
 tus, non erit, quandoquidem (autore Vesalio) sanguis non
 generetur ui & efficacia meseraicarum uenarum, & pre-
 terea sanguis proprius uentriculi non sit, sed communis
 humor

Sanguificationis.

humor, quo cetera omnia (& non tantum uentriculus) nutriatur. Nihil ergo habebit, quo ex isto Labyrintho sese extricet Vesalius, ut omnino sit aliud, quemadmodum alibi inquit Galenus, ἀρπάζειν, & aliud sit ἀενάειν τῆς λέγουσιν. Quomodo autem ἀενάειν, & non ἀρπάζειν λέγουσιν demonstrandum sit, Aristoteles in Analyticis docet, tamen si ipse etiam hallucinans interdum falsa, falsis & alienis demonstrat principijs. Sed humanum est falli, errare, decipi, alienissimum autem à uirtute & sapientia est receptos errores pertinaciter defendere, quod faciunt in primis οἱ τῶν θείων φυλάττοντες. Quòd si solius carnis locinoris propria sit αἰματωποιότης διώμας, quomodo chylus, quem Arteriae exugant, conuertetur ab ipsis in sanguinem, quarum origo non sit Hepar, & Galenus sanguificam facultatem cordi deroget, disputans contra Aristotelem. Quòd autem Arteriae nonnullae chylum attrahant, & Galenus autor est, & Hippo. in libello de corde, his testatur uerbis: ἢ γὰρ μετὰ τὴν ἀρτηρίαν βέβηται τὸ χυλόν, ἢ τὰ ἐντέρα, καὶ γέμα τροφῆς ἢ χυμῶν. Quae uis ergo ἐμφυτοσ sanguificandi in uenis, eadem in arterijs quoq; erit, quòd, quemadmodum uenae, ita quoq; Arteriae sanguinem secundum naturam in se contineant, quanquam calidiores sunt Arteriae uenis, & tenuiorem sanguinem in se continent spiritu uitali mixtum, quem pulsus etiam cordis temperet. Quòd si Galenus & Vesalius censent, uentriculum, & Intestina cum omento, sic nutriri, non ut chylo, quem meseraicae deferunt in Hepar, ut illis permutetur in sanguinem, sed ex chylo in Hepate facto sanguine, & regurgitante rursus per easdem uenas, partes modo nominatas nutriri, reditum scilicet & regurgitatio haec, tanquam falsa, uadit

Liber de primo Instrumento.

ric argumentis confutari poterit. Quæ dispensatio quæso
 erit, ut non omnis regurgitet, sed duntaxat tanta portio
 quanta suffectura sit ad nutritionem modo nominatarum
 partium. Aut regurgitans sanguis in Mesaræum, quomo-
 do non præter naturam miscbitur cum chylo in illis uenis
 contento, & idem mixtus cum sanguine quomodo separa-
 tim nihilominus uersus hepar mouebitur, ut illic permutetur
 in sanguinem. An non impedient se mutuo motus isti
 chyli, subeuntis in Hepar, & sanguinis ex Hepate redeun-
 tis, ut nutriantur partes modò dictæ. An non etiam Gale-
 nus manifestè negat, contra Aristotelem disputans, per eas-
 dem uenas & uias per quas chylus deferatur etiam regurgia-
 tare & redire sanguinem, & quasi refundi non posse scri-
 bens, φαίνεται ἢ φύσις ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀγγείοις χωριστῶς, πρὸς
 τε τὰς ἡμιστροφὰς ὕλας, καὶ πρὸς τὰς τελείας εἰργασμέναι,
 ἢ δὲ τοῖς αὐταῖς ὁδοῖς. In Dysenterijs sanguineis regurgitat
 sanguis, sed non ut nutriendo sit, uerum ut tanquam redun-
 dans & inutilis per intestina uacuetur. Secundum naturam
 omnis diffunditur à primis per Hepar in secundas & poste-
 riores uenas sanguis. Vides opinor optime Lector, quàm om-
 nia in consentaneè disputentur ab his, qui carnem locino-
 ris primum sanguificationis instrumentum esse defendunt,
 quam tamen hæcenus probatum sit potius à sanguine, ut
 sua materia, generari, quàm ut ipsa, sanguinem generet,
 quum similitimum Hepar sit, autore Galeno, sanguini con-
 creto, & sanguinè tamē caro hæc sine uenis cōtinere neque-
 at, & solidæ spermaticæ partes, præ carniformib. eximiam
 efficaciam habeant ad generandum aliquid, propter perfectio-
 nem substantiæ, & sanguine etiam posterius generetur sper-
 ma, perfectissima efficientis organi alteratione. De colore
 rubeo.

Sanguificationis.

rubeo, supra diximus, quod propter eum adscribi αἷμα τὸν
μοῖον Hepati nequaquam debeat. Nam energia, potentia,
potentia autem, substantiæ perfectionem sequitur. Haec
tenus satis superq; demonstratum arbitror, τὰ νῦν τὰ ἰσθμῶ
σενς ὀφθαλμοῦ, nempe uenas, & Arterias, esse in quibus insit
αἷμα τὸν μοῖον per se, & primò, & quod suam
αἷμα τὸν μοῖον nulli principio alij transcribant, ut pulsatilem
aliàs facultatem Arteriæ, cordi, & sensus motusq; principium
Nervi cerebro debent cōcedere principatum. parum
autem considerati ignorantes discrimen inter principales,
& causas, sine quibus non fit, aut est, aliquid causis intera-
dum sine quibus non fit aliquid, tanquam principalibus
assignant effectus, quod in rationibus & demonstrationibus
ut uitiosissimum damnat Plato in Phædone. Quia laborante
uehementer corde cerebrum officio suo fungi nequit,
ut si laboret syncopa, iccirco Aristoteles opinatus est cor
principium esse sensus, & motus. Omentum est, sine quo
uentriculus nequit conficere alimenta, ob id per se causa tamen
non erit omentum concoctionis ciborum. Et nisi elaboretur
& perficiatur in Hepate sanguis, impedi sanguinis etiam
generationem contingit, aut si malè affecto loci amore,
sanguifica facultas debilitatur, non ob id sequitur, ut
Hepar sit, & non uenosum ipsum genus αἷμα τὸν μοῖον ὀφθαλμοῦ.

Itaq; uenæ meseraicæ, ut per se αἷμα τὸν μοῖον principium, generant ex chylo sanguinem talem, quo & ipse uena
 nutriri, & organa, in quæ subeunt, ut in Ventriculum,
 intestina, omentum, eodem nutriri queant. Non enim tam
 perfectò & elaborato sanguine his opus est, quàm his partibus
 quæ secundis & posterioribus uenis nutriuntur. Non

Liber de primo Instrumento

autem omnem, sed selectissimum & accommodatissimum sanguinem suae substantiae apponunt, agglutinant, & assimilant omnes partes corporis, quibus nutrimento est opus. Dissimiles autem quodammodo, dissimilibus nutriuntur, non substantia, sed temperamenti qualitate sanguineis humoribus partes corporis. Licet id cernere in stirpibus, ut Arboribus, quarum radices nutriuntur succo in ipsis primum alterato, quem, ut alimentum attrahunt à terra, qui in radicibus alteratus, eisdem ut nutrimentum communicatur, quod residuum est, penetrat in stipitem & ramos, ex his, in folia, flores, & postremo in fructus. Idem essentia in omnibus est succus à radicibus alteratus, quo nutriuntur partes omnes, sed qualitate tamen & temperamenti differentes. Elaboratissimus est quo fructus nutriuntur. Perfectis fructibus, si generetur, quod maturatione perficiatur, alterius succi quam nutrituri, uel nutrientis appellationem sortietur, ut lac in Animalibus. Perfectior in ramis est, quam in radicibus, in folijs, aut floribus, naturae ipsorum quibus assimilatur succus, respondet. Et in fructibus, naturae respondent fructuum, humores enim nutrituri mutantur pro solidorum corporum (quae nutriuntur) differentijs, quorum nutrimenta existunt. Et his differentijs, partium, multa, & uaria remedia nonnunquam una in stirpe nascuntur, nam partes singulae assimilantes sibi nutriturum succum, ut *διὰ τὴν ποικιλίαν*, ita quoque *ἕτεροι* discrepant. Sed *ἕτεροι* tamen partium differunt Naturis, Naturae autem ipsae principia sunt, At seipsis principia sunt, ut unum *πρὸς τὸν* respectu alterius, non possit rationem habere principij, non enim principium, alio quodam principio subsistit. Non autem si quid sine alio esse, aut efficere aliquid nequeat, ob id, ipse

id, ipsam pro principio alterius est habendum, ut si cerebrum non possit esse sine corde, aut cor non possit esse sine cerebro, sed de hoc paulo ante fuit dictum: superest, ut deinceps reliquas Galeni causas, quibus uenoso generi ἀρχὴ γένεσος ἢ ἐμπόριον ἀνώμαλον derogat consideremus propter quas, respectu uenarum, ἀρχὴ αἵματος quiddam Hepar esse opinatur, quas recenset & commemorat præcipue in sexto de placitis Hippoc. & Platonis libro. Ἀρχαῖα, & ἀρχαῖα αἵματος in presentia appello, quando id quod à principio nexū dicitur, suam potentiam, qua efficax est, ut prestare aliquid & efficere possit, transcribit ei à quo tanquam principio dependet. Propter ἐμπόριον autem cuiusdam ἀνώμαλου, omnia huiusmodi, à principio nexa esse dicuntur, quando quidem ἐμπόριον, ἐμπόριον ἀνώμαλον sit opposita.

Galenus negat uenarum substantiæ propriam esse, sed communicatam à carne locinoris, ut ἐμπόριον ἀνώμαλον, quia uidelicet Hepar principium sit ἢ γένεσος, & ἀνώμαλος uenarum, qua efficaces dicuntur ad generandum sanguinem propter influentem ἀνώμαλον ἰμμετροποιτικόν. Supra ostendimus substantiam uenarum non nasci ex Hepate, cum sint priores Hepate, sed ijs posterius carnem ipsius Hepatis circumfundi, & adnasci, tanquam ἰμμετροποιτικόν quoddam. At quod posterius γένεσος est, non potest principium esse eius quod prius γένεσος est, nec quod proprium est uenarum, ut sanguinem continere, & conseruare, & fouere, uim illam & ἀνώμαλον à posteriore quodam accipient, quæ ratione γένεσος, uenæ potius Hepatis: quam hepar, uenarum dicendum erit principium. Altera ἀνώμαλος, nempe efficiendi ex chylo sanguinem, ἐμπόριον ex necessitate erit, & in sita substantiæ uenarum, quando quidem sit ἀνώμαλος

Liber de primo Instrumento

utitur, & potentia naturalis sit, cuius non possit externū
 esse principium, ut ipsemet fatetur Galenus. Duplex autem
 alteratrix facultas est in uenis, ut etiam in uentriculo. Una,
 qua alterando humores semetipsas nutriant, assimilando
 sue substantie nutrimentum. Altera, qua possunt ex chylo
 quem ad se trahunt, facere alterando sanguinem, qua actio-
 ne, & passione, non fit quedam σύμφοσις (ut si nutrimen-
 tum assimilatur nutrito) sed propter contactum immedi-
 tum Agentis, & patientis materie, ex necessitate oboritur
 Actio, & passio. Quoniam, ut Galenus ipse fatetur, ἀδύνα-
 του εἰς ταῦτόν ἀλλήλοις ἴοντα δύο σώματα μὴ ἀρού, καὶ πρὸς
 χειρὸς ἀλλήλων. Nulla enim alia ratio & causa est actionis
 & passionis, apud Physicos, quam contactus quo utriusque
 completur potentia, nempe τῆ νοσητικῆς, καὶ τῆ παθητικῆς
 σώματος. Tantum uero abest ut chylus carnis locinoris con-
 tactu, possit in sanguinem mutari, ut etiam sanguis ipsa
 contagione hac carnis ipsius corrumpatur, uel concrescendo
 in grumum uel Pblegmonem in carne ipsius generando,
 de quo in superioribus etiam dictum fuit. At contagione so-
 la uenarum, sanguis conseruatur saluus & integer, & in ea-
 rundem quoque receptaculo, ut officina quadam, conuertitur
 etiam chylus in sanguinem. Axioma autem illud Galeni
 falsissimum est: quando inquit, Πᾶσι τοῖς ὑπό τινος ἀλλο-
 τμοῦ εἰς τὸν τῶν ἀλλοῦντων ἰδίαν ἢ μεταβολὴ γίγνεται.
 Nam ut id uerum sit in ὁμοειδέσι efficientibus, falsissimum
 tamen id est in efficientibus aliquid κατ' οὐτιδέχασιν. Τα-
 lia sunt Galeni postulata & lemmata, sed qualia conclusa,
 falsa enim non nisi falsis probari possunt, ut docent nos An-
 alytica. Alterum est argumentum Galeni, nempe quia He-
 par sit principium primarum, & secundarum uenarum,
 quarum

Sanguificationis. lib. I

quarum illæ radicem habeant instar, hæ uerò caudicis, ob id ipsum Hepar ut Medium omnium Venarum, ratione Avicennæ, gubernationem et diuisionem sibi uendicare, ut ab ipso sanguinis generationem habere dicantur. Quòd caro locinoris, non sit causa generationis uenarum paulo ante probauimus, et quòd secundarum uenarum, origo potius cordi quàm Hepati sit adscribenda, secundum Aristotelem, testatur Vesalius libro. 3. cap. 6. suæ Anatomie, in quo plurima Galeni placita de uenarum natura et ortu non consentanea, reselluntur, quæ breuitatis studiosus commemorare nolo in presentia. Qui patrocinantur Galeno deroganti uenis sanguificam facultatem, considerent quàm illud etiam inconstanter ab ipso dicatur, ut si modò defendat omnes uenas terminari ad Hepar, idem fateatur, quasdam mesenterij uenas esse nutrices ipsius Intestini. quæ cum reliquis tamen uenis nullū habeant coniugium terminatis ad sinistram partem locinoris, ad hunc modum scribente ipso libro 4. de usu partium. Primum enim toti mesenterio uenas natura fecit proprias, ipsi destinatas ad intestinorum nutritionem, non terminatas ad Hepar, sicut enim et Herophilus dicebat, ad glandulosa quedam corpora hæ finiunt uenas, quæ ceteræ omnes uersus portas referantur. Quæro, quomodo in his, aut sanguis esse possit, aut quomodo ex chylo sanguinè facere queant, cum hepate nullum habentes conexum. Omitto hæc, et argumentum ipsius Galeni quale sit, perpendamus, quando scribit sic, Hepar, ut medium, inter primas et secundas uenas, principium uenarum esse, et ratione Avicennæ, et ratione Dionysiorum, quæ facultas sanguifica transcribenda sit locinori, et non uenis ipsis. In multis Medium (quo extremi iunguntur) principij rationem

Gale: lib. 6. de pla. Hippo. & Plat.

nem

Liber de primo Instrumento

nem obtinet, respectu extremorum, sed non in omnibus. Ut in quantitate medium, nec ratione γενέσεως, nec respectu διαίτησεως principij uim habebit. Neque etiam si loci respectu fuerit, medium. Quo argumento Aristot. cordi διαίτησεως uniuersi corporis Animalium ἐν αἵματι, & præterea etiam principij γενέσεως uenarum, & Arteriarum, & sanguificationis adscripsit. Eodem argumento probaretur etiam terra (quia in medio est) principalissima esse. Tametsi autem Medium, in quibusdam rationem habeat principij (ut in syllogismo est, τὸ καθεστὸν medium, & in reminiscendo (quando prioris memoria cum posterioris connectitur medio quodam) non ob id sequitur, ut omnino, loci gratia medium, sit etiam εἶσα, id est, principatu quodam medium. Physicis enim, principium significat, ut generationis, uel διαίτησεως, ratione ἐπιπέδου διαίτησεως, & non ἐμφύτου, qualem nos adscribimus uenis & arterijs τοῖς φύσεως ἀγώτοις ὁγύτοις. Logichis his & ἀλλοῖς rationibus decepti sunt Aristoteles & Galenus, ut alijs in physicis decipiuntur etiam, qui causam sine qua non, principalem causam esse arbitrantur. Principium est logicum si quis opinetur, Omnium multorum, è quibus una quædam substantia constituatur, principium unum esse penes quod διαίτησεως sit totius. Axioma illud fefellit Aristotelem ut Instrumento cordis principatum omnium potentiarum Animæ adscriberet. Axioma est apud Aristot. Ἀρχὴν δὲ εἶναι μίαν, ὅτι ἐνδέχεται. Deinde, quod cor sit, & quod ἐνδεχόμενον sit ipsum unum, & solum esse principium, postu Medij loci probat, quia locus etiam ille sit unus, cum duntaxat unum sit medium, & in eo ipso cor esse collocatum. ἐν φούρατος ἢ τῶν τέπων, ὁ μίσεα.

Sanguificationis.

Εν γὰρ τῷ μέσῳ, καὶ ἐπὶ καὶ ἐπιτομῶσι, ἢ παραπλα-
 σίῳ, fretus postea hoc argumento, negat Hepar esse ἀρχο-
 τῆς Aristot. Sed Galenus, probat Hepar esse ἀρχοτῆς,
 quia sit in medio loco inter primas, & secundas uenas,
 quarum ipsum Hepar sit principium γένεως & διουή-
 σιος sanguificationis, respectu. Analogia stirpium de-
 monstrare uult suum propositum. Nam plasticam facul-
 tatem seminis in arboribus producere infernam partem,
 & supernam arboris, quarum inferior sit, quæ radicem
 fibris diuidua sit, ut grandiores semper in tenuiores ter-
 minentur, utq; dum ad exilissimas radicem fibras sit per-
 uentum. A radicis capite simul etiam caudicem produci,
 qui & ipse ab initio ortus sui sit crassissimus, & paulatim
 magnitudine decrescens in ramos ipso minores, & rami in
 surculos terminentur, qui folijs & fructibus aut floribus
 ornentur. Postremas partes à præcedentibus maioribus
 uim & facultatem uegetationis accipere. Infimam autem
 partem caudicis principij rationem habere, ut superiora
 uegetentur omnia. Radicum autem fibras à principio ra-
 dicum facultates ad se trahēdi succum nutriturum accipe-
 re, qua & se nutrire, & residuum superiori caudici de-
 mandare soleant. Quod hactenus exposui, Galenus tali
 Axiomate sensum suum complexus est: Ἄξιωμα δὲ ὅτι κ' ἐν
 τοῖς φυτοῖς μὲν ἀρχὴ καὶ γένεσις καὶ διουήσις τὰ μέσῃ
 σώματα τῶν μικρότερον ὑπέρχα, ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ
 ξῶσις. Non ergo, inquit, à maioribus propagate partes
 minores, à seipsis habent, ut alterare succum nutriturum
 queant, sed eam accipiunt à principio suo, quod magnitu-
 dine crassissimū est, à quo propagantur etiam. Nam nemo
 est qui radicem multas & exiles fibras pro principio nu-
 meret,

Liber de primo Instrumento

meret, eius capitis unius à quo propagantur, & quod prima portio totius radicis esse dicitur. Ita non est etiã qui mesenterij uenas, principij ratione habere dicat. respectu uenarũ portæ, sed uenam portæ esse principium, cuius principium sit Hepar, qua ratione principium etiam sit Hepar uenarum mesenterij, à quo habeant etiam facultatem suam. Illa omnia sunt μακροὶ καὶ Σιμωνίδης λόγος, ut quibus nihil consentaneum probetur quum sint logica & cõiuncta argumenta. Quæso te Galene, quomodo uena portæ principium erit ut grandior uena, minorum mesenterij & plurimarum uenarum, quum Plastica facultate omnes simul generentur & producantur, & non prius uena portæ, postrius in mesenterio uenæ producantur. Aut Hepar quomodo principium erit uenæ portæ, quum, ut probatum est, ἀριστερὰ carnis locinoris posterior sit γοιῶσα his omnibus uenis. Idem accidit, si Plastica facultate producantur radices, simul enim radix tota cum suis fibris producitur, & grandior pars non est causa aut principium generationis fibrarum. progressu, licet temporis & adnascantur fibræ aliæ fibræ, ut ramis, etiam alij rami adnascuntur, cum Anima stirpium semper coniuncta cum plastica facultate sit qua nouæ subinde partes generantur. Ergo Plastica facultas integras radices, & priores simul cum posterioribus partibus formabit, & ut unã substantiam, ita unam eandemq; facultatem attrahendi succum è terra, & eundem alterandi habebunt, nec posteriores partes prioribus, nec exiliores, maioribus, uim suã & δύναμιν transcribent, cum in omnibus una sit ἐμφύτου & non ἐπιφύτου facultas. Nec si à toto minor pars resecta, ut si fibræ quædam radicis amputata uigorem suum

amit-

amittunt, ob id ab altera & grandiore parte uigorum & *Αὐτῶν* alterandi succum accipiunt. Nam ut caro etiam si separata à reliquo corpore, amittit *σὰρξ ἢ ὡς τὸ ἐν τῷ ἰσθμῷ* suam *Αὐτῶν*, ob id tamen non sequitur ut *σὰρξ ἢ ὡς τὸ ἐν τῷ ἰσθμῷ* non sit *ἐμψυχὸς* *Αὐτῶν* ipseus carnis, tamen si eam prestare nō possit sine accretione, & *σὺν ἑαίματι* qua corpori toti est adnata quaedam pars, à se enim caro & non à corpore habet ut ex nutrimento faciat carnem, quamuis corpus totum sit, sine quo nō possit ex sanguine generare carnem. Plerumq; autem (ut supra est dictum) decipimur, ut causam, sine qua non, principalem causam existimemus esse. Quare non sequitur, si mesaraeum, sanguinem generare non possit, nisi quoad est cum uena portae & locinore coniunctum & continuatum corpus, ut ob id mesaraica & grandioribus uenis, tanquam principijs influentem hanc accipiant facultatem. Nam quod per se habet quidpiam, id necesse non est ut ab alio accipiat, presertim cum ratione substantiae nullum sit inter uenas maiores & minores discrimen, quare nec potentiarum discrimen erit. Et ut postremae partes causae & principia non sunt primarū grandiorum partium, neq; *γυναικείων*, neq; *Αἰσθητικῶν*, ita quoq; primae, postremarum non erunt, sed similibus naturis praeditis partibus utrisq; similes quoq; *Αὐτῶν* *ποικίλων* sunt insitae. caro autem locinoris, & uena ipse (quae non propagantur tamen è Hepate, pro eo ut uidetur Galeno, sed ut scribit Aristot. in ipsum Hepar inseruntur, & caua uena item non nisi ramis quibusdam duobus cum Hepate communicet ipsi insertis, & caudex cauae sit extra Hepar, ut Vesalio etiam, contra Galenum sentienti non uideatur ex Hepate nasci caua uena) cum non sint eiusdem Nature

Liber de primo Instrumento

ture & substantiæ (differunt enim materia, & forma) quoniam caro ipsa per se Hepatis non est ὑποδοχὴ sanguinis, sed vena est per se ὑποδοχὴ sanguinis. Quare sequitur, ut ἰδιότης etiam ἀνωμαλῶν eadem non fiat in utraq; etiam, id ipsum affirmante Galeno quando scribit libro 6. de placitis Hippo : & Platonis ἀτὰρ βούλη ἰδιότητες, οὐκ εἶναι τὰς αὐτῶν ἀνωμαλῶν ἰδιότητες ἐχθρῶν. Nec est quod dicat aliquis (ut Aristoteles ipse) carnem cordis, esse ὑποδοχὴ sanguinis. Nam quod non sit, manifestum est, siquidem internæ cordis cavitates uestitiæ sint venosis quibusdam membranis, & caro cordis, ut aliæ carnes, sanguine non nisi ἀποσοειδῶς in ipsis disperso nutriantur, multo autem suffuso, phlegmonibus afficiantur. Propria autem carnis cordis ἀνώμαλος est seu ῥαβδος, ut pulsu perpetuo uibretur, quæ pulsatio tamen nequaquam ἐμφύτως in sit Arteriæ. Sunt autem quedam ἀνώμαλα quæ cum suis proprijs substantijs ἐμφύτως in sint, communicari nihilominus alijs per Influentiam possunt. Ut, lux, in pellucido suum lumen diffundit, & Animalis spiritus qualitatis propria cerebri, se diffundit in Neruis, & uirtus, uitalis cordis, se diffundit in Arterias. Has ἀνώμαλα ἐμφύτως appellamus. Communicatorum porro Accidentium duplex est Genus. Quedam enim, ut Energicæ, communicantur, ut sunt, quæ sine motu & attractione subiectis insunt, ut Animalis est & uitalis facultas, alia sunt, quæ, ut ῥαβδῶν quedam communicantur, ut si dicam sanguinem φέρον esse frigidum, sed τὸ ῥαβδῶν, esse calidum, ut calor sit & dicatur quoddam ἐκινητικόν & non ἐμφύτως ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν respectu eius à quo calorem accipit. Vis autem pulsantis ut Energeia cordis, non ἐκινητικόν sed ἐμφύτως quiddam esse

Sanguificationis.

esse dicitur respectu cordis à quo accipit istam energiam. At uero Galenus tuetur se autoritate Hippocratis, qui dicit uenas *πίσσωδαι*, id est, radices agere in Hepate, & quod ut radices, attrahant succum nutriturum ex terra. sic Hepar, succum ex mesaræo attrahat. quem eundem postea Hepar propria uis sua ad se pertractum mutet in sanguinem. Vnus est quasi caudex uenæ portæ, & propter multifidas & multipartitas fibras duplicem dicitur habere *πίσσωδαι*. unam, qua inseritur in sinu locinoris. alteram, qua per mesaræum dispersis fibris chylum ex uentriculo & intestinis exugit. In uenis attractrix, & expultrix facultas est. Attrahunt quæ sibi necessaria sunt ad nutritionem, & quæ toti corpori nutriendo sunt suffectura. Repellunt à se residua, quæ nimirum alijs quoque partibus suffectura sunt ad nutritionem, quod ut superfluum ac redundans Mesaræum à se propellit, id Hepar ut sibi utile ad se attrahit, quod deinde redundat in Hepate, id protenditur in cauam uenam, & ab eadem etiam attrahitur, traduntque hoc modo priores & posteriores partes operas mutuas, usque dum totius corporis & omnium partium nutritio perficiatur. *Εμφορον*, & non *επιπυρον* esse *δύο μίξ* Attractricem, ipsemet fatetur Galenus, quam tamen hoc argumento derogare uideatur uenis ualde inconsiderate, quando dicit Hepar causam esse attractionis, quemadmodum etiam causa sit sanguificationis. Ergo Mesaræi uenæ instar habent radicum, quæ ut succum seipsis attrahunt ex terra, & seipsis illum alterant, ita quoque uenæ ille seipsis ex intestinis & uentriculo sugunt, & seipsis mutant illum in sanguinem, ut hac ratione rami portæ radicum instar non habeant cum non ratione generationis, sed per-

Liber de primo Instrumento

fictionis sanguinis rami isti subeant in carnem locinoris,
 ut ex radicibus succi penetrant in caudicem & ramos, qui-
 bus non generantur, sed perficiuntur & elaborantur. Quæ-
 admodum autem succus vitis non prius mutari potest in ui-
 ni naturam quam ex racemo penetrarit in uvas, in quibus
 solis in est *διποτικῆς δυνάμεις*, ita ex chylo nequit per-
 mutatio fieri in sanguinem, nisi tractu uenarum subeat in
 uenas chylus quibus unice uis hæc inest ut possint efficere
 sanguinem, ut non sit necesse prius chylum in fluere in ue-
 nas hepatis, ut illic generetur sanguinis substantia, & de-
 nuo per easdem resuere ut nutrimento sint partibus his,
 quæ à mesaræo uenas nutritias accipiunt, quo sanè modo
 Galenus contra Aristotelem disputans, negat humores *ἰσχυ-
 ρώτα* profluos, & resuos esse. Similis reprehensio in
 ipsum quoque cadit: si non nisi in hepate sanguinem fieri è
 chylo opinatur. Quam autem Galenus ipse sibi inconsen-
 tanea scribat de ortu uenæ causæ, monstratum satis super-
 que est à Vesalio, quæ, ne molestus sim Lectori, omittenda
 esse censui, tamen si de sanguificatione non discrepet Vesalij
 à Galeni sententia. Est præterea aliud quoddam Galeni ar-
 gumentum, quo principatum sanguificationis Hepati ad-
 scribit, quia uidelicet omnes scriptores, qui de sanguinis
 effectione aliquid scriptum reliquerint, initium fecerint do-
 ctinæ à locinoris natura, ut sine qua uenarum uis & sub-
 stantia non possit explicari (ut Nervi, sine cerebro non
 possit) quandoquidem omnes continuæ & coherentes
 sint uenæ, excipiente continuatas illas, Hepate, parte sci-
 licet siua mesaræi omnes, & parte gibba causæ omnes cum
 ipsius caudice continuatas. Quæ causa sit coniugij omniū
 uenarum in Hepate, supra non semel exposuimus. Non
 enim

enim

enim probatur illud, quod ipsum Hepar scilicet sit officina generationis sanguinis, sed ut fiat eo elaboratior sanguis, & ut e uenis primis, in secundas esset sanguinis commoda transitio, & ut commodius excrementum biliosum ipsius expurgaretur, uescula bilis ipsi commode adhaerente Hepatis simæ parti. Sed quid respondebit quæso Galenus, si quarto libro de usu partium scribere ipsum arguamus, quod uidelicet non omnes mesaræi uenæ connexæ sint cum his quæ ad uenam portæ terminentur. At hoc loco omnes *συνεχῆς* & *κοῖτινυατῆς* esse scribit. Sed ut concedamus etiã omnes continuari uenas cum primis & secundis uenis quæ ingrediuntur in iecur, ob id tamen non sequitur, ut principium uenarum sit Hepar, eo modo quo est cerebrum neruorum, aut Arteriarum, cor, ut *ἐπιρρύτορ* quandam *διώαμυρ* accipiant à carne Iocinoris, non enim ut faciat, sed ut perficiat sanguinem iecur connectit utrumq; genus uenarum. Deinde caro Hepatis & uenæ ipsi insertæ non sunt aliquid unum *συνύστα*, quod nimirum, propter tactum, actio, & passio inter eas intercedat, alterando enim perficit sanguinem Hepar intercedentibus uenis, quæ alteratio locum non habet *ἐν τοῖς συμφυομοῖοις*, ut in cerebro, respectu neruorum, & in corde, respectu Arteriarum quoniam ut Aristoteli inquit libro 8. *Metaphy. : ἢ συμπεφυκον, ἢ δὲν πάρεα αὐτῶν ἢ φ' αὐτῶν*. quibus ad hunc modum se habentibus, necesse erit Hepar, *ἀρχὴ τῶν φλεβῶν ὅτι γονήσεως, ὅτι διοικήσεως ὑπάρχει ἀλλὰ μόνου τ' τελείσεως*, quod in presentia contra Galenum nobis demonstrandum erat. Est ergo Hepar quoq; ex causis, sine quibus non possunt uenæ suum prestare officium, & sine quo non *διὰ τὴν σπλάγχναν* etiam sanguificationis traditur, ob id tamen non

sequitur, ut sanguificationis Hepar sit princeps causa, qualem nos causam substantiam ipsam uenarum esse dicimus, & ipsarum substantiæ insitam *διώαμιρ*. Vltimum est Galeni argumentum, quo censet fieri non posse, ut albicantibus uenis rubeus & sanguineus humor generetur, quod cum supra à me sit confutatum argumentum opus non est ut denuò à me refellatur. Post argumenta hæc Epilogum hunc subiicit Galenus, rationibus suis consentaneum falsum, *ἰσχυρὸν εἰ τὸν ἰσχυρὸν γένεσθαι ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ἐστίν, ἢ παρ' ἐγὼ, εἰ τὴν κατὰ τὸν ἄλλου διοικήσεως ἢ τριῶν φεταὶ τὸ σῶμα σῶμα, καὶ διωάμιρ, ἢ δ' ἕως ἀλλοῦ τι πωλόγορ ὄρησθαι ἐπὶ τοῦ αἵματος, ἀρχὴν νομοδιδῶσα*. Si quæ præterea sunt cognoscenda ex Galeno sunt, quoad n. eius fieri potuit, breuiter commemoranda hæc omnia putauit, non ut confirmaretur, sed ut refelleretur ipsius Galeni propositum, & falsitas argumentorum ipsius esset conspicua, quæ tamen non dubito quin Sciolis, & semidoctis hominibus quibusdam sint displicitura, ut qui ueritatem autoritate, & non autoritatem ueritate ponderant. Ineruditi scilicet non sunt intelligentes demonstrationum, Analyticaq; artis signari, quorum est tamen studium, ut φιλονείκως propositam suam tueantur, nullo pudore, aut respectu ueritatis, *τὴν θείαν φυλάττοντες* defendendo absurda absurdis argumentis. Qui uerò cum Galeno sentientes dicunt Hepar principale sanguificationis instrumentum esse. ijdem (ut Fernelius & Vesalius) anatomicæ experientia freti. Splenem, ut *ἀντίστροφον* Hepatis uiscus (auctore Aristotele) ipsum quoq; sanguificam in se habere facultatem confitentur. Obseruatum enim esse in mortuorum & cadauerum sectionibus, calloso, & planè inutilli ad sanguifi

guifi

guificationem existente Hepate, Splenem, & magnitudi-
 ne grandiolem, & colore temperamentoq; optimo prædi-
 tum fuisse conspectum, ut affecto Hepate ipse defunctus
 fuisse officio Hepatis in sanguificando uideatur. Consens-
 tanea hæc hypotesi illorū nequaquā existunt. Nam Hepa-
 tis caro si sit qui poterit splen esse αἰματόν οὐτείνος quā
 specie carnes seu παρρηχύματα differant, quamobrem
 Αὐτάμυς etiam eadem nō erunt. & quæ proprie uni inest
 Αὐτάμυς, alteri nō possit inesse, cum propria, sint incommu-
 nicabilia. Deinde in utili existente & inefficaci Hepate
 quomodo generabitur in uena portæ existēs sanguis, quem
 ad se trahat splen? Nā Hepati infirmo, nulla uis sanguifica-
 τήν ἰσχυρὸς (ut hoc demus) in uena portæ inesse poterit.
 Hoc casu igitur quomodo splen pertrahet ad se sanguinē ex
 uena portæ, & non chylum potius? Quin etiam illud in-
 consentaneum est decretis Galeni, quòd eisdem ductis uena-
 rum ingrediantur imperfecti succi, & rursus regurgitent,
 ut ijs partes nutriantur à quibus chylum acceperūt uenæ,
 ut uentriculus, & intestina, & totum mesenterium: At
 reditum illum & regurgitationem negari manifestè à Ga-
 leno demonstratum superius fuit. Coherent hæc omnia in-
 ter se (optime lector) perinde atque si quis lino limum con-
 nectat, aut arenam arenæ, ut proverbio dicitur. Hypothe-
 seos autem huius falsitas in causa est ut consentaneæ nullæ
 sint rationes, siquidem autore ipso Galeno, ἵππυς δ' αὖ ἐξ
 ἀρχῆς οὐδὲς ἢ πρῶτον κρῆσις καὶ βραδύ συμπαροῦ, τὸ μὲν γὰρ
 τῶν ἐν αὐτῷ τὴν γένεσιν αὐτῶν μὴ καθ' ἑαυτὸν: His probatis &
 demonstratis omnibus liquet carnem iocinoris, uenarum,
 neque γυνίαιας neque Διομφοῦτας esse principium, neque
 etiam αἰματόν οὐτείνον, Αὐτάμυς esse ἐν ἰσχυρῶν, sed ἵππυς

Liber de primo Instrumento

Quod cum sit alteratrix contentorum intra se humorum,
 Et ut solus uentriculus generet ex alimentis, chylum, ita
 solum uenosum genus e chylo posse generare sanguinem
 consistendum. De quibus cum satis superque sit disputa-
 tum, pauca quedam subiiciam de Accidentibus uenarum,
 Et sanguinis, intra ipsas contenti. In partibus Et organis
 corporum Animatorum, non tantum substantias seu natu-
 ras consideramus, cuius propria sunt potentie natu-
 rales, sed in primis ad Medicam Artem pertinet, ut con-
 templetur differentias temperamentorum, item habitus
 sine quibus facultates illae suas operationes non possunt
 exercere. Propter temperaturas Et crases suas uenae di-
 cuntur bonum aut uitiosum sanguinem generare. Sed pro-
 pter habitum, firma, aut imbecillis est earum operatio.
 Causa quidem duplex est uitiosi sanguinis. Vna est. Intem-
 peries uenarum, altera est, uitiosa qualitas alimentorum,
 utrisque uenae efficitur corpus. Habitus ualidus ueno-
 si generis cognoscitur plethora quae dicitur ad uasa, sed in-
 firmus, deprehenditur Plethora ad uires. propter crasin
 uitiosam, alias pituitosus nascitur sanguis, aut biliosus, aut
 Melancholicus, alias dysphorax patitur, ut nutriendo cor-
 pori fiat inhabilis, ut si emendari non possit corruptio ip-
 sius, perinde ut uinum, quod degenerauit in acetum, non
 potest in integrum restitui. An crases sint mutabiles quae-
 ritur. Quod sint mutabiles manifestum est, quum ex bene
 temperato homine possit fieri biliosus, aut ex bilioso pos-
 sit fieri Melancholicus, Et ex bilioso etiam Phlegmaticus,
 quas Eaiutyrus phoes appellari a medicis constat. Quare
 Et sanguis mutabilis erit, Et crases uenarum, Et in pri-
 mis pertinentia ad dietam, sunt uarijs modis mutabilia.

resque

Sanguificationis.

resq; que uulgo appellantur, Non naturales, quam sine mutabiles nemo ignorat. In humoribus morbi curabiles sunt, si secundum naturam habentibus uenis, humorum cruditas possit concoqui, que facultas, non tam ad temperie, quam ad habitum seu esse uenarum est referenda. Galenus, crudorum humorum concoctionem in morbis, uenis adscribit propterea quod sint ut σφισα, & σπικματικα πριστα μειρα ad alterandum efficacissima. spoliat nihilominus absurdissime ea facultate, qua possunt ex chylo facere sanguinem, eam locinori, non ορυτως σφισω μοδω existenti attribuens facultatem. Sic autem scribit libro secundo, Comento 46. in lib. i. Epide. Hipp. de uis & facultate uenarum Δια γαρ των σφισων σωματων διατεταται φσις, διωκται ενεινωρι ησα, και το κερταδα τοις χυμοις υπο των σφισων υγιαινοντων γινεται ως οταν γε και αυτα ταυτα ανωσει, και εστιν μοδω ηδω το νόσημα τστο, και υινδωωρ εχατορ εστι ος εησγει. Θραωσδβλιναι δ' ε διωκται περι αυτα τα σφισα σωματα τινω δινειαν αναντησκαδαι διωκται. Et in Methodo curandi scribit, praecipue prouidendum ut secundum naturam se habeant, quandoquidem ipsi generari humores & spiritus oporteat, & eorundem quoque uitia corrigi sine his secundum naturam habentibus nequeant. Et alibi scribit, non incurabiles esse hydropas usque dum uene heclicam suam facultatem & a natura instam non amiserint. Hydropi similis est Diabetes (ut Aretaeus est autor) nonnulli graeci affectum hunc appellant υδρωπαις διωδα, eius causa est, colliquatio sanguinis in serosum humorem, uenarum autem intemperies secundarum, huius σωτηριωσ causa uidetur esse (quod ipsum declarat etiam curatio) quamuis uldestur plerisque huius morbi

Liber de primo Instrumento

causa esse Renum affectus, in qua sententia sit etiam Galenus in 6. libro de Locis affectis. Veruntamen quod uenarum intemperies sit in causa, magis est consentaneum, quam nimirum dyscrasia sanguis contentus ita corrumptur, ut acris uel acidis rebus serosum à Lacte, seu coagulo Lactis, consuevit separari. Quod autem tractus renum, seu affectus (quem describunt Medici) non sit in causa ut in sanguine sit colliquatio hæc serosi humoris manifestissima hac coniectura deprehenditur, qua exploratum nobis est colliquationem hanc nonnunquam esse in sanguine, ut tamen serosum à renibus non attrahatur. Nam si per se causa esset colliquationis, Renus talis affectus, qualem Trallianus, & alij describunt, tum inseparabile hoc ab illo symptoma esset, quoad uidelicet colliquatio, proprium & hoc esset istius perpetui tractus affectorum Renum, nec colliquatio hæc unquam in sanguine inesset, si excretio etiam per urinam perpetua non esset. At colliquatio hæc potest esse, ut serosum tamen renes non attrahant, sed uel sudoribus profluat, uel depulsum ex uenis secundis, in primas, seu meseraicas in intestina, per alium excernatur, uel retineatur intra corpus, & eo sic extra uenas expulso repentino hydrope corpus intumescat. His euidentissimum esse, affectum renum, non esse causam huius colliquationis, sed colliquationem hanc interdum, sed non semper, in causa esse, ut perpetuo tractu renum, liquor serosus uacuetur. Renes quidem trahunt serosum sanguinem, quo nutriantur etiam, & non simpliciter serum, quo nequeant nutriri, & quod seruū renes, tanquam sibi inutile, transmittunt ad uesticam. Igitur si accidat serosam hanc colliquationem à renibus trahi, quod tamen cum uacet admixtione sanguinis, non mirum

mirum est, si eo non nutriantur renes, insatiabilemque ta-
 lem tractum esse, & tanquam uropoietum quandam renum
 & quasi appetitum renum, putemus, ut qui alias non faci-
 antur, desiderant semper cibum esurientes. Ante aliquot
 annos uinitorem quendam noui perpetui sudoris fluxu
 contabuisse, tametsi omnes species huius colliquationis in-
 frequentes admodum sint, ut non mirum sit in considera-
 tione cause ipsius, cecutiuisse medicos. Quatuor sym-
 ptomata Galenus lib. 3. de sympt. causis, colliquationis hu-
 ius recenset, nempe fluxum diabeticum, fluxum Ventris,
 profluium immoderati sudoris, & quartum, repenti-
 num Hydropem. Hydrops porro Ascites propter dyscrasia-
 am uenarum meseraicarum presertim generatur, quo fit
 ut cum difficilis sit transitus sanguinis ex primis in secun-
 das uenas serosus humor per oscula uenarum meseraicarum
 quibus nutritur omentum exudans spacium impleat, quod
 est intra ipsum & peritoneum, aut intra ipsum & intesti-
 na. Sic affectis uenis simul etiam Hepar dyscrasia afficitur
 propter coniugium scilicet uenarum non quod ipsum prin-
 cipium sit uenarum, ut uulgò putatur. Quod uenae etiam
 inflammatione possint laborare, autor est Galenus, & ip-
 sa quoque ratio attestatur, siquidem omnia quae nutriun-
 tur Phlegmone possint affici, ut ipsa quoque ossa non sint ex-
 pertia istius morbi. Ut ergo secundum naturam affectis
 uenis, bonum, ita contra naturam affectis, necesse est ui-
 tiosum sanguinem generari, propter dyscrasias scilicet ue-
 narum, ut generatio simpliciter sanguinis, substantiae ip-
 sarum *εὐπύρου Αὐοῦμα* adscribatur, ut autem bonus sit,
 uel uitiosus, sanguis temperaturis, uenarum, Aliud enim
 est simpliciter sanguis, & aliud bonus, aut prauus sanguis

Liber de primo Instrumento

ut aliud est, simpliciter caro, & aliud melancholica caro,
 Ut ergo quod generat ex sanguine, carnem sanam, aut
 morbidam, id ipsum quoque ex necessitate facultatem hanc
 habet ut simpliciter generet carnem, qua ratione solam
 carneam substantiam *σαρκοποιητικὴν* appellamus, ita
 quoque uene sole *αἰματοποιητικὴν* erunt, ut si ijs talis qui-
 dam, sequitur ut iisdem simpliciter etiam substantia san-
 guinis sit generabilis, quoniam *ιδιότης αἵματος* alij nō
 est communicabilis substantiæ. Sed de hoc satis superque in
 superioribus dictum. Videtur tamen quod in quibusdam
 uenis sit *ἐπιπύρον αἷμα* & qua ad se attrahāt succum
 nutriturum, & qua ipsum quoque alterent, ut splenis uenæ,
 quibus spleu crassum & melancholicum sanguinem, ut
 renum quibus serosum sanguinem. Biliosus autem in uesi-
 culam sanguis non trahitur, sed mera trahitur bilis, nam
 diuersis uenis sibi insertis nutritur etiam Vesicula bilis.
 Consentaneum ergo est, quod etiam caro iocinoris faculta-
 tem suæ *αἰματώσεως* diffundat in uenas meseraicas, qua tra-
 hat, & mutat chylum in sanguineum humorem. Tractio-
 nis facultas omnino uenis insita est, & non *ἐπιπύρον*,
 quandoquidem sit Naturalis facultas, ut etiam est retri-
 catrix, & expulsoria. Sed quod attrahunt crassam sangui-
 nem, splenis, & serosum sanguinem, renum emulgentes
 uenæ id à Visceris qualitate cum quo contingio naturali
 sunt iunctæ, obtinent. Ut enim spleni, ita quoque uenis ip-
 sius ingeneratus est appetitus naturalis crassi sanguinis.
 Et non solum Renibus, sed etiam emulgentibus uenis hæc
 facultas insita est, ut separent serosum sanguinem & eun-
 dem ad se pertrahant. Et Vesiculæ bilis, eiusdemque propa-
 gatæ in carnem iocinoris ramis una eademque uis insita est
 & se

& separandi, & ad se alliciendi humorem biliosum. Na-
 turam hanc illis ingenerauit Plastica facultas seminis,
 quandoquidem ne Galenus quidem *ἐπιπύρος* tales facul-
 tates esse dicat. Diuersis ergo uenis separantur & attra-
 hūtur discrepantes humores ē sanguine, uisceribus earum-
 dem differentibus, insitis his facultatibus, & non influen-
 tibus, efficacibus ut si in uno caudice surculi inserantur
 diuersos fructus generantes, ut si uno producantur huius,
 altero, alterius speciei pira, uel poma succrescant, uterq;
 surculus sua ui insita succum communem à caudice
 influentem alterabit, eoq; cūm nutrietur, tum quoque
 folia fructusq; alterando humorem producet, ut omnes illa
 facultates sint Naturales, *ἐπιπύρος* autem planè nulla
 existat. At uerò quæ sint *ἐπιπύροι δυνάμεις* supra expo-
 suimus, & præter cerebr i & cordis Galenus nullas alias
 agnoscit, tamen si in fine primi libri de locis affectis, dum ta-
 xat in neruos influere qualitatem Animalis spiritus scribat,
 cordis influentiam oblitus At testiculis etiam adscribit in-
 fluentiam masculini caloris in corpus uniuersum, ut quib;
 excelsis, totum effoeminetur. At qui hoc perinde dicitur
 atq; si corde calido existente dicat quis totum calidius esse
 corpus, quo refrigeratio necesse sit totum corpus tabe con-
 fici, propterea quòd cor sit *ἰγία τῶ ἐμπίρῳ δέπμῳ*. De fa-
 cultatibus habentibus *νοῖσιν τὸν δυνάμει*, hæctenus dictū
 satis superq; & his rationibus argumentisq; satis abunde
 demonstratum esse opinor, ipsas per se uenas naturali fa-
 cultate præditas, uim & efficaciam in se habere ut generēt
 sanguinem, & neq; ipsam per se carnem locinoris sangui-
 nem generare, neq; etiam facultate quadam *ἐπιπύροι* in
 uenas, efficaces eas efficere, ut ob id *αἰματόνοισος* Hepati
 sit nequaquam adscribenda.

FINIS